

సాహిత్య

ప్రసాన

జనవరి-మార్చి 2005

వెల: రు. 10

సాహితీ స్రవంతి

అక్షరాలా...

అంచనాలు - అందులోనూ ఆశావహమైనవి నిజమైనపుడు ఆనందం కలగడం సహజం.

ప్రస్థానం ప్రథమ సంచికకు వచ్చిన ప్రతిస్పందన తర్వాత అక్షరాలా అలాంటి సంతోషమే కలిగింది.

సాహిత్య పత్రికల నిర్వహణకు సంబంధించిన సందేహాలు అనేకం సహేతుకమైనవే. కాని అవేవీ కూడా అధిగమించలేని అవరోధాలు కాదనే విశ్వాసంతో ప్రస్థానం ప్రారంభమైంది. ఆ విశ్వాసానికి సాహిత్యాభిమానులు కొండంత అండ నిచ్చారు. రచనలు వంపడంలో, అమ్మకాలలో, అభినందించడంలో అన్నిటా సహృదయత తొణకిసలాడింది. ఒక నిజమైన సంతోషం ఉక్కిరిబిక్కిరి చేసింది.

ఓపిక చేసుకుని ఉత్తరాలు రాసినవారు కొందరైతే ఫోన్ చేసి మెచ్చుకున్నవారు పలువురు. ముఖముఖి చెప్పిన వారు అనేకులు. వాటిలో కొన్నిటిని ఈ సంచికలో పొందుపరచాము. మౌలికంగా ప్రస్థానం చేపట్టిన విశాలమైన విధానం హర్షామోదాలు పొందింది. సహజంగానే మార్పులు, చేర్పుల గురించి సూచనలూ అందాయి. ఇదంతా చూసిన తర్వాత తెలుగు నాట చక్కని సాహిత్య పత్రిక రావాలనే ఆకాంక్ష ఎంత బలంగా వుందో అర్థమైంది. నూతనత్వం ప్రయోజనం కలగలసిన ప్రయోగాలను ఆదరించడానికి సాహిత్యాభిమానులు సంసిద్ధంగా వుంటారనే విశ్వాసం దృఢపడింది. భవిష్యత్తు దృష్టితో ప్రకటించిన శీర్షికల ప్రతిపాదనలను కూడా స్వాగతించారు. అందులో కొన్ని ఇప్పుడూ పూర్తిగా అమలుకాలేదు. వాటిని, అలాగే మిగిలిన మంచి సూచనలనూ ముందు ముందు ప్రవేశపెట్టే ప్రయత్నం చేయగలం.

.....

ఈ కాలంలో సాహిత్య రంగంలో గమనించదగిన కొన్ని పరిణామాలు కలిగాయి. అసియా సామాజిక వేదిక లో జయప్రదంగా సాగిన “ప్రతిధ్వని” కార్యక్రమం వాటిలో ఒకటి. దేశంలోని ఇతర ప్రాంతాలకు చెందిన కవులు రచయితలు కూడా దానిలో పాల్గొని ప్రపంచీకరణను, మతోన్మాదాన్ని ముక్తకంఠంతో ఖండించారు. అసలు మరో ప్రపంచం సాధ్యమేనంటూ జరిగిన ఈ సభలే ప్రపంచీకరణ వ్యతిరేక పోరాటంలో ఒక ముందడుగు. అసియాలోని ఇతర దేశాల కవులు రచయితలు కూడా ఈ సభల్లో పాల్గొన్నారు. ఇది ఎంతైనా హర్షణీయమైన విషయం.

.....

కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ ఎన్నికల్లో ప్రగతిశీల రచయిత్రి మహాశ్వేతాదేవి ఓడిపోయి, హిందూత్వ శక్తులకు అనుకూలమైన అభ్యర్థి గెలవడం సాహిత్యరంగంలో పెరుగుతున్న ప్రతీప ధోరణులకు ఒక సూచిక. అయితే ఈ రాష్ట్రానికి గల ప్రగతిశీల సంప్రదాయాల దృష్ట్యా అలాటి శక్తులు తమ వాదనలు సాహిత్యవేదికపై ప్రబలంగా వినిపించగల పరిస్థితిలేదు. మరోవైపున ఇరాక్ పై అమెరికా యుద్ధోన్మాద బెదిరింపులనైనా గుజరాత్

ఈ సంచికలో...

అభినందనలు-అభిప్రాయాలు 2
సామాజ్యంపై సమరం 4
విప్లవం పేరిట ఆత్మశ్రయత్వం 6
అవాంఛ నియం (ఇంటర్వ్యూ) 6
చెమ్మగిల్లిన వసంతం (కథ) 9
రచయిత దృక్పథం 14
మరణశాసనం (కవిత) 15
ప్రేమబంధాలు 16
శత సాహితీ మంజీరాలు 18
తెలుగులో మార్క్సిస్టు సాహిత్య విమర్శ 20
నష్టజాతురాలు (కవిత) 22
పాఠం (కథ) 23
అద్దంలో చందమామ 25
సాహిత్య అకాడమీపై 26
కాషాయ ఛాయలు 26
ఆ చల్లని సముద్ర గర్భం వెనక.. 27
నిదురలేస్తున్న నీలిరేటాలు (కవిత) 29
ప్రపంచీకరణపై సాహితీ 'ప్రతిధ్వని' 30
భాషాభివృద్ధిలో వ్యాకరణము పాత్ర 32
ఊటబాయి (కవిత) 32
బాధ్యతలు (కథ) 33
శ్రీశ్రీ వచన రచనలు 35
వట్టికోట ఆఘాతుకాన్ని 38
అదృశ్యశక్తి (కవిత) 39
సమీక్షకూ సంకెళ్ళన్నాయి 40
ప్రజాకళలు: వాస్తవిక దృక్పథం 44
ఆవిష్కరణలు 46
అడిగి చావండి (టుప్రీ) 48
పునరపి 49
సమీక్షా పర్వం 50
చేరాను చేరిన జాతీయ పురస్కారం 59
కవితలు 61
చేరిన పుస్తకాలు 64

సంపాదకులు
తెలకపల్లి రవి
 ముద్రాపకులు, ప్రచురణకర్త
వి. కృష్ణయ్య
 మేనేజర్
కె. లక్ష్మయ్య

అడ్రస్ : **ప్రస్థానం**
 ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్, 1-1-187/1/2,
 వివేకనగర్, చిక్కడపల్లి,
 హైదరాబాద్-500 020
 ఫోన్లు : 27660013, 27635136

మారణహోమాన్ని ఏకోన్ముఖంగా సాహిత్య లోకం నిరసిస్తున్నది. అయితే వ్యాపార ప్రధానమైన సినిమాలోకంలో ఖడ్గం లాటి వాటిలో కనపడుతున్న మోడీకరణ సాహితీలోకంలో తలెత్తకుండానూ, ఆ భావాలు చొరబడకుండానూ శత విధాల అప్రమత్తత అవసరం.

.....

విరసం సభ్యుడు రివేరాను పోలీసులు పోటా కింద అరెస్టు చేయడం నిరంకుశ చట్టాల నిజస్వరూపానికి, అప్రజాస్వామికతకు తార్కాణం. భావ ప్రకటనా స్వేచ్ఛ కు విఘాతం కలిగించే ఇలాటి చర్యలను ప్రజాస్వామిక వాదులు తప్పక ఖండిస్తారు.

.....

ప్రస్థానంలో కథలు, కవితలకు లభించిన సాపేక్ష ప్రాధాన్యత గురించి పలు అభిప్రాయాలు వెల్లడైనాయి. సందర్భాన్ని, రచనలను బట్టి వ్యవహరించడం తప్ప ఈ విషయంలో మాకు ప్రత్యేకమైన అభిప్రాయాలేమీ లేవు. అలాగే రచనల నైపుణ్యం గురించి కూడా భిన్నాభిప్రాయాలుండవచ్చు. సృజనాత్మకతకు మరింతగా ప్రోత్సాహమివ్వడానికి ప్రస్థానం ఎప్పుడూ సిద్ధంగా వుంటుంది. అలాగే మేము ప్రకటించిన శీర్షికలకు కూడా పాఠకుల భాగస్వామ్యం ఇంకా పెరుగుతుందని ఆశిస్తున్నాం.

.....

సాహిత్య విమర్శ, పరిచయంతో పాటు వాస్తవంగా వెలువడుతున్న రచనలను గురించి పాఠకులు మరింత వివరంగా తెలుసుకోవాలనే ఉద్దేశంతోనే ఈ సంచికలో సమీక్షలు, సమీక్షల సమీక్షలు, ఆవిష్కరణల వివరాలు మామూలుకంటే ఎక్కువగా ఇచ్చాము. వీటిని మరింత క్రమబద్ధీకరించవలసివుంటుంది. అలాగే జిల్లాల్లో జరిగే సాహిత్య రంగ పరిణామాల గురించి ఉపయుక్త సమాచారం పంపిణీతప్పక ప్రచురించవచ్చు. మేము గతంలోనే కోరినట్టుగా మీ ప్రాంతాలలో సాహిత్య ప్రముఖుల ఇంటర్వ్యూలు, ప్రసంగ పాఠాలు వగైరాలు కూడా పంపొచ్చు. ఆ విధమైన పద్ధతులతోనే సాహిత్య చర్చ మరింత విశాలమూ, ప్రగాఢమూ అవుతుంది.

ప్రస్థానం ప్రథమ సంచిక జయప్రదం కావడానికి అన్ని విధాలా సహకరించిన ప్రతి ఒక్కరికి మా ధన్యవాదాలు తెల్పుతూ భవిష్యత్తులోనూ చేయూత నిస్తారని ఆశిస్తున్నాం.

మీ అభిప్రాయాలనూ, భాగస్వామ్యాన్ని మరింతగా ఆహ్వానిస్తున్నాం.

- తెర

.....

ముఖ చిత్రం : మోహన్, శ్రీరామ్

పసి పాపల నిదుర కన్నులలో ముసిరిన భవితవ్యం ఎంతో గాయపడిన కవి గుండెలలో రాయబడని కావ్యాలెన్నో!

.....

లోపలి చిత్రాలు : అక్బర్, గంగాధర్, హరి

.....

అభి సందనలు ప్రాయాలు

సమగ్రమైన సాహిత్య, సాంస్కృతిక లిటరరీ మ్యూగజైన్ లేని లోపాన్ని భర్తీ చేస్తూ వచ్చిన ప్రస్థానం - అందరికీ అందుబాటులో ప్రపంచ పోకడలకన్నిటికీ కరదీపికగా ఉంటుందని ఆశించివచ్చు.

ఒకప్పుటి ఎన్కౌంటర్ మూతబడి కొన్నేళ్ళయింది.

న్యూ లెఫ్ట్ రివ్యూ ఇంకా బతికే ఉంది. డిసెంట్ కూడా నడుస్తూనే ఉంది.

సాహిత్య విపణి వీధిలో నిలదొక్కుకోవాలంటే చేవగల చేయి తిరిగిన రచయితలు ప్రస్థానాన్ని పరిగెత్తించాలి. తెలుగువారికి అన్ని విధాలా సమాచార విశ్లేషణ చేసి అందించే పత్రిక ఇప్పుడు ఏదీ కనబడదు.

ఒక వ్యాసం, ఒక గేయం, ఒక సమీక్ష, ఒక చర్చ, ఒక ప్రోవకేషన్ ఒక ములాఖాత్.... ఇవన్నీ ఉంటేనే ప్రస్థానం ముందు ముందు మహాప్రస్థానంగా రూపాంతరం చెందుతుంది.

- ప్రొ. సి. సుబ్బారావు, చైర్మన్, ఆంధ్రప్రదేశ్ ఉన్నత విద్యామండలి.

మీరు పంపిన 'ప్రస్థానం' సమగ్ర సాహిత్య పత్రిక ఆక్టోబర్-డిసెంబర్-02 సంచిక అందింది. కృతజ్ఞతలు.

ప్రగతిశీల దృక్పథం ప్రధానంగా త్రైమాస పత్రికగా వెలువడుతున్న ఈ పత్రికకు మంచి ఆదరణ లభించాలని కోరుకుంటున్నాను.

-డా. ఎ. మంజులత, సంచాలకులు, తెలుగు అకాడమి

'ప్రస్థానం' సమగ్ర సాహిత్య సంచిక చూశాను. గొప్ప ప్రయత్నం. డిఫినెట్ స్టఫ్ ఉన్న మ్యూగజైన్. చక్కగా వర్ణిస్తున్నది నా ప్రబల విశ్వాసం

-యెన్నం ఉపేందర్, సీనియర్ నూపరింటెండెంట్ ఆఫ్ పోస్టాఫీసెస్, పాండిచ్చేరి

ఆక్టోబర్-డిసెంబర్ 'ప్రస్థానం' చూశాక నా మనస్సుంతా సంతోషం నిండిపోయింది. రెండవ కవర్పై కాణోజీ ఫోటోను చూస్తేనే ఎంత శ్రద్ధ తీసుకున్నారో తెలుస్తుంది.

పత్రిక చదివిన ప్రతి నిమిషం ఆనందించాను. ఈ పత్రికను అత్యుత్తమ సాహితీ పత్రికగా తీర్చిదిద్దడంలో మీకు అన్ని విధాలా విజయం కలగాలని ఆశిస్తున్నాను.

- ఎన్. వివేకానంద, రిజనల్ మేనేజర్, ఎ.పి.ఎస్.ఆర్.టి.సి., ఏలూరు.

దర్పణం, గమనం, ప్రస్థానం వార్షిక సంచికలను గతంలో అందించిన స్ఫూర్తితో అంకితభావంతో ఆంధ్రప్రదేశ్ లో ప్రగతిశీల రచయితల వేదికగా మీరు ప్రస్థానం సాహిత్య పత్రికను ప్రచురించడం అభినందనీయం. ప్రస్థానం పత్రిక చదివి చందాదారునిగా చేరాను. పత్రిక చదివిన తర్వాత ఒక నిర్దిష్ట ఆశయం, సాహితీ నిబద్ధతగల సాహిత్య పత్రికకుండవలసిన అన్ని లక్షణాలను మీరు అవిచ్ఛిన్నంపజ్జేశారనే భావన స్పష్టంగా గోచరమైంది. మీ పత్రిక మరిన్ని హంగులతో మున్ముందుకు సాగాలని ఆశిస్తున్నాను.

- ఎస్. రామచంద్రారావు, అడ్వకేట్-రైటర్, తిరువూరు, కృష్ణాజిల్లా.

→

అభి నందనలు ప్రాయాలు

చాలా మంది పత్రిక బాగుందని రాసే ఉంటారు. అలాంటి వారిలో నేనొకణ్ణి. భక్తి కవిత్యం-సామాజిక విశ్లేషణ పరిశోధక వ్యాసం బాగుంది. “సాహిత్య పత్రికలు-భావవ్యాప్తి” నచ్చింది. “హైకూలు” ఆకట్టుకొన్నవి. మంచి సాహిత్య పత్రిక చదివానన్న తృప్తి నాకు మిగిలింది. రాబోవు సంచికల్లో విలువలు తగ్గకుండా, ఎక్కడా రాజీపడకుండా, ఇంకా ఎన్నో సాహిత్యాంశాలు వివరిస్తారని ఆశిస్తాను. మీ శ్రమను, పరిశ్రమను, కృషిని హృదయపూర్వకంగా అభినందిస్తున్నాను. మున్ముందు పత్రిక సర్వాంగ సుందరంగా, ముచ్చటగా అభివృద్ధి చెందాలని ఆకాంక్ష.

- డా॥ జి. సాయి వరప్రసాదరావు, రీడర్ ఇన్ తెలుగు,

ఎ.వి.ఆర్. గవర్నమెంట్ డిగ్రీ కాలేజి, రేపల్లె, గుంటూరు జిల్లా.

జనవరి 5 ప్రస్థానం త్రైమాసిక పత్రిక అక్టోబర్-డిసెంబర్ 2002 సంచిక మిత్రుడి ద్వారా పది రూపాయలకు తీసుకున్నాను. ఇంత మంచి పత్రికను తీసుకు వస్తున్నందుకు ఆనందంగా ఉంది. నేను చందా కట్టేస్తాను, నాతోపాటు నలుగురు చందాకట్టే ఏర్పాటు చేస్తాను.

-ఎస్. లక్ష్మీనర్సయ్య, లెక్చరర్ ఇన్ ఇంగ్లీష్, కరీంనగర్.

‘ప్రస్థానం’ నిన్న తిరుపతిలో కొన్నాను. చాలా కాలానికి మంచి సాహిత్య పత్రిక వచ్చింది. దీన్ని ఇలాగే కొనసాగించండి.

- డా॥ టి. గోపాలకృష్ణారావు, రీడర్ ఇన్ తెలుగు,

డి.కె. గవర్నమెంట్ కాలేజి ఫర్ ఉమెన్, నెల్లూరు.

స్నేహితురాలి వద్ద ఉన్న ‘ప్రస్థానం’ తీసుకుని వెళ్ళి చదివాను. బాగుంది. అయితే మరికొంత మార్పు చేస్తే మరింత బాగుంటుందని అనుకుంటున్నాను. ఇందులో కవితలు 11 ఇచ్చారు. కథలు నాలుగు మాత్రమే ఇచ్చారు. అలాకాకుండా రెండింటికీ సమాన స్థాయి ఇవ్వాలని కోరుతున్నాను. అలాగే పుస్తకంలో ఎక్కువ స్పేస్ ఉంది. దీనిని తగ్గించి మరింత సాహిత్యానికి చోటు కల్పిస్తే బాగుంటుంది. కథల్లో వాటికి సంబంధించి ఒక చిత్రం చాలాసార్లు వాడారు.

-జి. కృష్ణమూర్తి, రాజమండ్రి

అయ్యా! బీడువారి పోతున్న సాహిత్య ప్రపంచంలో ఒక్క నీటిబొట్టుతోనైనా పదనును కల్గిస్తున్న ‘ప్రస్థానం’ చూసి మా మనసులు విరబూసినవి.

మీరు ప్రచురించిన మొదటి సంచికను అమూల్యగ్రం చదివి ‘పునీతు’డనయితిని.

“అరసం, విరసం, ప్రస్తుతం” లాంటి వ్యాసాలు, “సాహిత్య పత్రికలు : భావవ్యాప్తి”, “నల్లజాతి వేదనాస్వరం, రిచర్డ్ రైట్” కథలు, కవితలు మమ్ములనెంతగానో అలరించినవి.

అయితే, తెలుగు సాహిత్యాన్ని “పాత కొత్తల మేలు కలయికను” అనగా ప్రాచీన సాహిత్యాన్ని నవీన సాహిత్యాన్ని కలిపి విశ్లేషిస్తే బాగుంటుందని, మాలాంటి యువ తెలుగు వండి తలకు, సాహిత్యాభిమానులకు, భాషాభిమానులకు కూడా ఉపయోగపడుతుందని భావిస్తున్నాం. దీనిని మీరు పరిశీలిస్తారని కాంక్షిస్తున్నాం.

-రాజేందర్ అవధాని, మంథని.

ప్రారంభ సంచిక అక్టోబరు-డిసెంబరు 2002 చదివాను. చాలా బాగుంది. సంపాదకులు చెప్పినట్లు మతోన్మాదం, టెర్రరిజం రెండూ వినాశకాలే. అయితే కరడుగట్టిన మూర్ఖ మతోన్మాదాన్ని ఏ మతంలో ఉన్నా ఖండిస్తూ ప్రజల్నుందరిని హేతువాదంతో ప్రజాస్వామ్య భావజాల పునాదితో ముందుకు తీసుకువెళ్ళగలిగితే, గలిగేవారే ఓ పదికాలాలపాటు గుర్తుండి, గుర్తించగలిగే సేవ చేయగలుగుతారు. ఒక జె.పి, ఒక కాళోజీ ఒక ఎస్టీఆర్, ఒక మేథాపట్నార్, ఒక లక్ష్మీసేహగల్-ఇలా చాలా తక్కువ దొరుకుతారు. కాని వారి వారి విలువైన సేవలు, కాంట్రీబ్యూషన్ భారతజాతి ఔన్నత్యానికి చాలా చాలా మెరుగులు దిద్దాయనడాన్ని వారి వ్యతిరేకులు సైతం ఆమోదిస్తారు.

సాహితీ రంగాన్ని మీ కృషి మరింత దీప్తివంతం చేయగలదని ఆకాంక్షిస్తున్నాను.

- డా॥ కాసర రంగారావు, బి.ఇ.18, 1ఎం కాలనీ, కె.టి.పి.ఎస్., పాల్వంచ-506011.

‘ప్రస్థానం’ నిరంతరం కొనసాగాలని ఆశిస్తాను. విమర్శ, సమీక్ష, సామాజిక వ్యాసాలకు సముచిత ప్రాధాన్యం ఇవ్వగలరు. ప్రతి సంచిక ఇప్పటిలానే ఆకర్షణీయంగా ఉండాలి.

నేను యూనివర్సిటీ ఆఫ్ హైదరాబాద్ లో ప్రొ॥ కె.కె. రంగనాథాచార్యులగారి పర్యవేక్షణలో ‘విమర్శకుడుగా కె.వి. రమణారెడ్డి’ అన్న అంశంపై పిహెచ్.డి. పొందాను. ప్రస్థానంలో ‘నా పరిశోధన’ను స్వీకరిస్తారా? సంతోషం పంచగలరు.

-కె. వెంకటేశ్వరరావు, కామారెడ్డి.

‘ప్రస్థానం’ యావదాండ్ర సాహితీ ప్రేమికుల ఆదరణ పొందగలదని అభిలషిస్తున్నాను.

- సుదేరా. కె, ఇంజనీర్, వైజాగ్-530032

‘ప్రస్థానం’ అక్టోబరు-డిసెంబరు 2002, సంచికను పూర్తిగా చదివాను. ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ వారి ఈ ప్రయత్నం అభినందనీయం.

సంచికలో ఎప్పటిలా కొన్ని పాత ముఖాలున్నాయి. ఈ తరం వారు తెలుసుకోవలసిన విషయాలున్నాయి. ముఖ్యంగా ఈ సంచికలో నాకు నచ్చిన ప్రథమ విషయం శ్రీశ్రీగారి “కవితా! ఓ కవితా!” గేయానికి - దృశ్యరూపం. ప్రతి సంచికలోనూ ఇటువంటి దృశ్యరూపం ఉండాలి. కథల్లో “కాగుబొత్త” కథ బాగున్నది. కవితల్లో “నిశ్చలము పోవటం”, “సందర్భాలు” బాగున్నాయి.

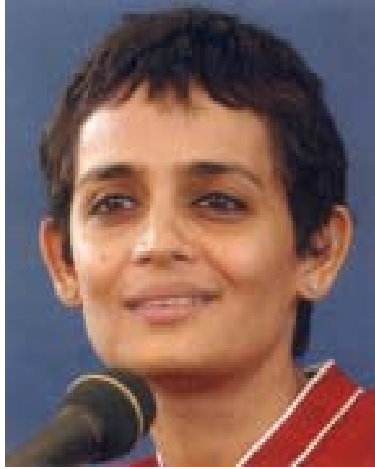
‘కాళ్ళులేని సమీక్షకు కళ్ళిద్దాం రండి’ అంటూ డా॥ నాళేశ్వరం శంకరంగారి వ్యాసం బాగుంది కానీ, అదీ అసమగ్రమే. బహుశా స్థలాభావంవల్ల కావచ్చును. మన సమీక్షకు కాళ్ళేకాదు, తల లేదని నా అభిప్రాయం. ‘రీవ్యూ’ శీర్షికలో 4, 5 పుస్తకాలను సమీక్షించవచ్చును.

‘ప్రస్థానం’లో ఇప్పుడున్న శీర్షికలు అన్నీ సమర్పించదగినవి, తూములూరి వెంకటేశ్వరరావు టుప్రీ-దేశభక్తి బాగుంది. అయితే, శాస్త్రీయ సంబంధమైన విషయాలు ఉదా॥ పర్యావరణ కాలుష్యం - నివారణ, సామాజిక కృషి -సంచికలో ఒకటైనా ఉంటే బాగుంటుంది.

‘ప్రస్థానం’ సంచిక ఇప్పుడే సాహిత్యరంగంలో ప్రవేశిస్తున్న యువతకు మంచి గైదులా వుంది.

-డా॥ నాగినేని భాస్కరరావు, హైదరాబాద్.

సామ్రాజ్యంపై సమరం
అరుంధతీ రాయ్

“సామ్రాజ్యాన్ని ఎలా ఎదుర్కోవాలి” అనే విషయమై నన్ను మాట్లాడమన్నారు. చాలా పెద్ద ప్రశ్న. నా దగ్గర తేలికైన జవాబులేవీ లేవు.

“ సామ్రాజ్యాన్ని ఎదుర్కోవడం గురించి మనం మాట్లాడుతున్నామంటే అసలు ఆ సామ్రాజ్యం ఏదో గుర్తించాలి. అంటే అవెరికా ప్రభుత్వమా? ఐరోపాలోని ఉపగ్రహాలా? అంతకంటే ఎక్కువా? ప్రపంచ బ్యాంకా? ప్రపంచ వాణిజ్య సంస్థా? లేక ఈ అన్నిటికంటే ఎక్కువా?

అనేక దేశాలలో సామ్రాజ్యం ఏవో చిన్న చిన్న తలకాయలపై ఎక్కి కూచుని స్వార్థి చేస్తోంది. అనేక ప్రమాదకరమైన అనుబంధ శక్తులనూ ఉపయోగిస్తోంది. జాతీయ వాదం, మత ఛాందసం, ఫాసిజం వగైరాలన్న మాట. ఇక టెర్రరిజం సరే సరి. ఇవన్నీ కూడా కార్పొరేట్ ప్రపంచీకరణ అనే పథకాన్ని అమలు జరపడంలో చెట్టాపట్టాలేసుకుని నడుస్తుంటాయి.

నేనదేనేమిటో ఉదాహరణలతో వివరించడానికి ప్రయత్నిస్తాను. ప్రపంచంలో పెద్ద ప్రజాస్వామ్య దేశమైన ఇండియా కార్పొరేట్ ప్రపంచీకరణ పథకంలో ప్రస్తుతం అగ్రభాగాన వుంది. దాని “మార్కెట్” వంద కోట్ల ప్రజలతో వుంది. దాన్ని డబ్బుటివో కూడా ప్రశంసించింది. కార్పొరేటీకరణను, ప్రపంచీకరణను ప్రభుత్వమూ, భారతీయ కులీన వర్గాలూ కూడా స్వాగతిస్తున్నాయి.

ఇండియాలో ఎస్ రాన్ తో ఒప్పందంపై సంతకం చేయడం, దేశ పారిశ్రామిక పునాదిని కార్పొరేట్ బహుళ జాతి కంపెనీలకు ధారాదత్తంచేయడం, నీటిని విద్యుత్తును, టెలికమ్యూనికేషన్లను చమురును బొగ్గును

ఉక్కును ఆరోగ్యాన్ని అమ్మకానికి పెట్టడం - ఇవన్నీ చేసిన ప్రధాని, హోం మంత్రి , పెట్టుబడుల ఉపసంహరణ మంత్రి వీరంతా ఆర్ఎస్ఎస్ అభిమానులలో సభ్యులలో కావడం యాదృచ్ఛికం కాదు. ఆర్ఎస్ఎస్ అనేది కుహనా హిందూ కూటమి. అది హిట్లర్ ను ఆయన విధానాలను బహిరంగంగా ప్రశంసిస్తుంది.

వ్యవస్థాగత సర్దుబాట్ల కార్యక్రమానికి అవసరమైనంత వేగంతో సమర్థతతో ప్రజాస్వామ్య విచ్చిన్న కార్యక్రమం సాగిపోతున్నది. కార్పొరేట్ ప్రైవేటీకరణ పథకం భారత దేశంలోని ప్రజల జీవితాలను చిన్నాభిన్నం చేస్తుంటే సామూహిక ప్రైవేటీకరణ, కార్మిక సంస్కరణలు, ప్రజలను వారి భూముల నుండి పనుల నుండి తొలగించేస్తున్నాయి. వందలాదిమంది నిర్వాగ్య రైతులు పురుగు మందులు తాగి ఆత్మహత్యలు చేసుకుంటున్నారు. దేశమంతటి నుంచీ ఆకలిచావుల వార్తలు వస్తున్నాయి.

కులీన వర్గాలు వూహలోకాల్లోకి తమ ప్రయాణాలుసాగిస్తుంటే, ప్రపంచపు అత్యున్నత స్థానానికి చేరుకుంటూ వుంటే పరిమ్యతులు నేరాలలోకి, అయోమయంలోకి కూరుకు పోతున్నారు.

ఈ నిరాశావాతారణం, ఈ జాతీయనిస్పృహ, ఫాసిజం పెరుగుదలకు చక్కగా సరిపోతాయనేది చరిత్ర మనకు చెబుతున్న పాఠం.

భారత ప్రభుత్వపు రెండు విభాగాలు ఈ వినాశకర కృత్యంలో బాగాపాల్గొంటున్నాయి. ఒక భాగం దేశాన్ని బుట్టలో పెట్టి అమ్యేస్తూ దృష్టి మళ్లిస్తుంటే మరొకటి దానినుంచి జనం దృష్టి మళ్లించే పనిలో నిమగ్నమైంది.

హిందూ జాతీయ వాదం, మత ఫాసిజం రెచ్చగొడుతూ రగిలిస్తూ ఊరేగుతోంది. అణు పరీక్షలు జరుపుతోంది. చరిత్ర పుస్తకాలు మారుస్తోంది. చర్చిలు తగలబెడుతోంది. మసీదులు కూలగొడుతున్నది. సెన్సార్ షిప్; గూఢచర్యం అమలు చేస్తోంది. పౌర హక్కులు మానవ హక్కులపై ఆంక్షలు పెడుతున్నది. ఎవరు భారత పౌరులలో ఎవరు కాదో నిర్వచిస్తోంది. ప్రత్యేకించి మత మైనారిటీలపై ఈ తీర్పు చెబుతోంది. ఇదంతా ఇప్పుడు సర్వసాధారణమై పోయింది.

గత మార్చి నెలలో గుజరాత్ రాష్ట్రంలో వేలాది మంది ముస్లిములను పథకం ప్రకారం వూచకోత కోశారు. ప్రత్యేకించి ముస్లిం మహిళలపై కత్తిగట్టివ్యవహరించారు. వారిని వివస్రలను చేశారు. సామూహిక అత్యాచారాలకు గురి చేశారు. తర్వాత సజీవంగా కాల్చి బూడిద చేశారు. షాపులు దుకాణాలు సర్వనాశనం చేశారు.

గుజరాత్ తగలబడి పోతుంటే భారత ప్రధాన మంత్రి ఎంటివిలో తన కొత్త పద్యాలను ప్రచారం చేసుకునే పనిలో మునిగిపోయారు. హత్యాకాండ సాగించిన ఆ ప్రభుత్వం ఈ ఏడాది జనవరిలో చాలా ఎక్కువ వెంజారితో అధికారంలోకి వచ్చింది. ఈ మారణహోమానికి గాను ఎవరికీ శిక్షలు పడలేదు. ఈ హత్యాకాండకు ప్రధాన సూత్రధారి అయిన సరోద్రమోడి ఆర్ఎస్ఎస్ లో గర్వపూరిత సభ్యుడైన వ్యక్తి. ఆయన రెండో సారి ముఖ్యమంత్రిగా అభిషిక్తుడయ్యాడు. అదే సర్దాం హుస్సేన్ అయితే జరిగిన ఒకే అత్యాచార ఘటనా సిఎన్ఎన్ లో ప్రసారమై వుండేది. అయితే కాదు. భారతీయ మార్కెట్ ప్రపంచ మార్కెట్లకు స్వాగతం పలుకుతుంది గనక ఈ మారణహోమం కనీసమైన ఇబ్బంది కూడా కలిగించదు మరి!

ఇండియాలో 10 కోట్ల మందికి పైగా ముస్లిములున్నారు. ఈ పురాతన భూమిలో టైంబాంబు పేలడానికి సిద్ధమవుతున్నది.

స్వేచ్ఛా మార్కెట్ జాతి తేడాలు కూలగొడుతుందనే భ్రమలు తొలగించడానికే ఇదంతా చెప్పడం జరుగుతున్నది. అది జాతుల సార్వభౌమాధికారాన్ని భగ్నం చేయదు. ప్రజాస్వామ్యానికే ప్రమాదం తెస్తుంది.

పేదలు ధనికుల మధ్య అంతరాలు పెరిగిన కొద్ది వనరులను కబళించాలనే ఉద్దేశమవుతున్నది. తమ తియ్యటి ఒప్పందాలను పూర్తిచేసుకునేందుకు - మనం పండించే పంటలను కార్పొరేటీకరించేందుకు - మనం తాగేనీళ్లను, మనం పీల్చే గాలిని మనం కనేకలలను ప్రతిదాన్ని ప్రయవేటీకరించేందుకు గాను కార్పొరేట్ ప్రపంచీకరణకు పేదదేశాలలో

విశ్వాసపాత్రవైన అవినీతి భరితమైన నిరంకుశ సర్కార్లు అవసరమవుతాయి. అప్పుడే అవి తాము చెప్పే ప్రజావ్యతిరేక సంస్కరణలను అమలు జరిపి తిరుగుబాట్లను అణచివేయగలుగుతాయి.

కార్పొరేట్ ప్రపంచీకరణ -లేకపోతే సామ్రాజ్య వాదం అని దాని అసలు పేరుతోనే పిలిచేద్దామా? దానికి స్వేచ్ఛగా వున్నట్టు నటించే పత్రికలు కావాలి. తాము న్యాయం చేస్తున్నట్టు నటించే కోర్టులు కావాలి.

ఇంకో వైపున చూస్తే సంపన్న దేశాలు తమ సరిహద్దులను గట్టిపరుచుకుంటున్నాయి. సకల విధ్వంసక ఆయుధ నిల్వలను పోగు పోసుకుంటున్నాయి. కేవలం డబ్బు, సరుకులు, పేటెంట్లు, సర్వీసులు మూడే ప్రపంచీకరించబడేలా చూడవలసిన బాధ్యత వాటిపై వుంది కదా. ప్రజలు స్వేచ్ఛగా తిరగనివ్వకుండా చూడాలి కదా. మానవ హక్కులు గౌరవించబడకుండా చూడాలి కదా. వర్త వివక్ష, రసాయన అణు ఆయుధాలు గ్రీన్ హౌస్ వాయువులు వాతావరణ మార్పులు ఇలాంటివాటిపై- దేవుడు క్షమిస్తే న్యాయం- పై అంతర్జాతీయ ఒప్పందాలు కుదరకుండా చూడాలి కదా.

కనుక సామ్రాజ్యం అంటే ఇదంతా అన్నమాట. ఈ విశ్వసనీయ కూటమి. ఈ అసభ్య బల సమీకరణ. నిర్ణయాలు చేసే వాళ్లకు వాటి వల్ల దెబ్బతినే వాళ్లకు మధ్య దూరం అపారంగా పెరగడం ఇదే.

మన లక్ష్యం మన దృష్టి మరో ప్రపంచం లో ఈ దూరాలు తొలగించబడాలి.

మరి మనం సామ్రాజ్యాన్ని ఎలా ప్రతిఘటించుతాం?

సంతోషకరమైన విషయమేమంటే మన పరిస్థితి ఏమంత దారుణంగా లేదు. మనకు ప్రధాన విజయాలే లభించాయి. లాటిన్ అమెరికాలో అలాటివి చాలా - బొలీవియాలో మీకు కొచాంబా వున్నారు. పెరూలో అరేక్విపాలో తిరుగుబాటు. వెనిజులాలో అదృష్టమే హ్యూజో చావేజ్ నిలిచి పోరాడుతున్నాడు. అమెరికా ఒత్తిడికి లొంగడంలేదు.

ప్రపంచ ప్రజల కళ్లు అర్డెంటీనాపై వున్నాయి. తమ దేశాన్ని ఐఎంఎఫ్ ముఖ్యంగా భస్మీపటలమైన తమ దేశాన్ని తిరిగి రూపొందించుకోవడంపై వారు కేంద్రీకరించి కృషి చేస్తున్నారు.

ఇండియాలో కార్పొరేట్ ప్రపంచీకరణకు ప్రతిఘటన వూపందుకుంటున్నది. మత చాందసాన్ని తిప్పికొట్టగల ఏకైక రాజకీయ శక్తిగా రూపొందుతున్నది.

కార్పొరేట్ ప్రపంచీకరణ తాలూకూ ఆకర్షణీయమైన రాయబారులు- ఎన్.రాన్, బెక్టెల్, వరల్డ్ కామ్, ఆర్థర్ అండర్సన్- అవన్నీ ఇప్పుడు ఎక్కడున్నాయి?

ఇక ఇక్కడ బ్రెజిల్లో మనం ఇంకో ప్రశ్న అడగవచ్చు. గత ఏడాది ఇక్కడ అధ్యక్షుడెవరు? ఇప్పుడెవరు?

ఇంకా మనలో చాలా మందికి నిరాశామయమైన క్షణాలు ఎదురై వుంటాయి. టెర్రరిజంపై పోరాటం పేరిట సాయుధ దళాలు గట్టిగా పని చేస్తున్నాయని మనకు తెలుసు.

బాంబులు వర్షిస్తాయి. క్షిప్రణులు గగనంలో విహరిస్తాయి. ఒప్పందాలు కుదురుతాయి. పేటెంట్లు రిజిస్టరవుతాయి. ఆయిల్ పైపు లైన్లు వస్తాయి. సహజవనరులు కొల్లగొట్టబడతాయి. నీళ్లు ప్రయవేటికరించబడతాయి. జార్జిబుష్ ఇరాక్ పైదాడికి సిద్ధమవుతాడు. ఈ ఘర్షణను మనం సూటిగా చూస్తే ఏమనిపిస్తుంది? సామ్రాజ్యంతో ఘర్షణపడిన ఫలితం అని కదా. అప్పుడు మనం దెబ్బతినే వైపున వున్నట్టు అనిపించవచ్చు.

కాని మనం మరో వైపు నుంచి చూడాలి. అప్పుడే అసలు తేడా అర్థమవుతుంది. మనం అందరం వేర్వేరు కోణాల నుంచి ఇక్కడ సమావేశమైనాము. సామ్రాజ్యాన్ని ముట్టడించబోతున్నాము. మనం దానికి దళాలను ఆపలేకపోయి వుండొచ్చు. కాని దాని నిజస్వరూపం వెల్లడించాము. దాని ముసుగు బదాబదలు చేశాము. దాని గుట్టు బయటపెట్టాము. అది తన మొరటైన నగ్నస్వరూపంతో నిలబడి వుంది.

సామ్రాజ్యం యుద్ధాన్ని ప్రారంభించవచ్చు. అయితే దాని రంగు బట్టబయల్ పోయింది. తన ప్రజలనే అది కూడగట్టుకోలేక పోతున్నది. అమెరికా ప్రజల్లో అత్యధికులు మన మిత్రులయ్యే రోజు ఎంతో దూరం లేదు. కొద్ది రోజుల కిందటే వాషింగ్టన్ లో లక్షలాది మంది ప్రజలు ప్రదర్శన జరిపారు. ఇరాక్ పై యుద్ధం వద్దని నినదించారు. ఈ ప్రతిఘటన నెలనెలకూ పెరుగుతున్నది.

2000 సెప్టెంబరు 11 కు ముందు అమెరికాకు ఒక రహస్య చరిత్ర వుండేది. ఈ రహస్యం మరీ ముఖ్యంగా ఆ దేశ ప్రజలకు తెలిసేది కాదు. కాని ఇప్పుడు అమెరికా రహస్యాలు చరిత్రలో భాగం. చరిత్ర బహిరంగమైంది. వీధుల్లోకూడా దాన్ని మాట్లాడుకుంటారు.

ఈ రోజును ఇరాక్ పై దాడి చేయడానికి చెబుతున్న ప్రతివాదనా అసత్యమని మనకు తెలుసు. ఇరాక్ లో ప్రజాస్వామ్యం కోసం అమెరికా కట్టుబడి వుందనేది ఆ అసత్యాలలోకెల్లా క్షుద్రమైంది. నియంతృత్వం నుంచో సైద్ధాంతిక విష ప్రభావం నుంచో కాపాడడం కోసం దేశ ప్రజలను చంపడం అనేది అమెరికాకు బాగా అలవాటైన పాత క్రీడే. లాటిన్ అమెరికాలో వున్న మీకు ఈ విషయం ఇంకా బాగా తెలుసు.

సద్దాం హుస్సేన్ కరుడుగట్టిన నియంత అతను హంతకుడు అనే విషయంలో ఎవరికీ సందేహం లేదు (అతని పరమ దారుణ కృత్యాలను అమెరికా, బ్రిటన్ బలపరచాయి) అతను లేకపోతే ఇరాకీలకు మంచినదండంలో సందేహం లేదు.

అలా అయితే ఎవరో ఒక బుష్ లేకపోతే ప్రపంచమంతటికీ మంచిది. నిజానికి అతను సద్దాం హుస్సేన్ కన్నా ప్రమాదకారి. మరి మనం వైట్ హౌస్ నుంచి బుష్ ను తొలగించేందుకై బాంబులు వేద్దామా?

.....

ఏది ఏమైనా ఇరాక్ పైన యుద్ధం ప్రారంభమైనట్టే లెక్క మనం ఏం చేయగలం?

మనం మనజ్ఞాపకాలు నెమరేసుకోవాలి. చరిత్రనుంచి నేర్చుకోవాలి. ప్రజాభిప్రాయం ప్రభంజనమై గర్జించే వరకూ సమీకరించాలి. ఇరాక్ పై యుద్ధాన్ని అమెరికా అకృత్యాలను తిరగేసే ఘట్టంగా మార్చుకోవాలి. జార్జిబుష్ ను టోనీ బ్లైయర్ ను వాళ్ల హంగుదార్లను. వారు శిశుహంతకులని, నీటిని విషమయం చేసిన దుండగులని నేలంతా మందుపాతరలు నాటిన శక్తులని మనం ఎండగట్టాలి. పౌర ధిక్కారాన్ని మనం ఇంకా లక్ష కొత్తపద్ధతులలో ప్రకటించవచ్చు. మరోలా చెప్పాలంటే మనం మనసమిష్టి బాధను ఒకే రూపంలో చాటించవచ్చు.

.....

మన వ్యూహం కేవలం సామ్రాజ్యాన్ని ఎదుర్కోవడమే కాదు. దాన్ని దిగ్బంధించడం కూడా కావాలి.

దానికి ప్రాణవాయువు అందకుండా చేయాలి. దాన్ని సిగ్గుపడేలా చేయాలి. వెక్కిరించాలి. మన కళలతో సంగీతంతో చిత్రాలతో మన దృఢత్వంతో మన సంతోషంతో మన ప్రతిభతో మన తదేక దీక్షతో మన విషయాలను మనమే చెప్పుకోగలిగిన మన సామర్థ్యంతో ఎదుర్కోవాలి. మన బుర్రల్లో అదే పనిగా జొప్పించజూస్తున్న కథలకు భిన్నమైన మన కథలు వినిపించాలి.

వారు అమృజూసేదాన్ని తిరస్కరించినట్లయితే కార్పొరేట్ విషవం కుప్పకూలిపోతుంది. వారి భావాలను, చారిత్రక దృక్పథాలను వారి యుద్ధాలను వారి ఆయుధాలను వారి అనివార్య అహాన్ని మనం తిప్పికొట్టాలి.

ఒక్క విషయం గుర్తుంచుకోవాలి. మనం చాలా ఎక్కువ. వాళ్లు కొద్ది మందే. మనకు వారి అవసరం కంటే వారికి మన అవసరమే ఎక్కువ.

విప్లవం పేరిట ఆత్మాశ్రయత్వం అవాంఛనీయం

జ్ఞానాముఖి

మీరు రచయితగా మారిన నేపథ్యం చెబుతారా?

నేను పెరిగిన ప్రదేశం హైదరాబాదులో సీతారాంబాగ్. అక్కడ దేవాలయం. సీతారాంబాగ్ అంటే హైదరాబాదు నగరంలో మహా పల్లెటూరి లాంటి స్థలమన్నమాట. అక్కడ రాముల వారి ఆలయం వుంటుంది. దాని పూజా పురస్కారాలు చూసేది బ్రాహ్మలైనా, వారి చేతుల్లో ఏ అధికారమూ లేదు. అంతా ధర్మకర్తదే పెత్తనం. ఆ ధర్మకర్త స్థానాన్ని అడ్డం పెట్టుకుని అతను చుట్టుపక్కల వారిపై ఎక్కడ లేని హాజం సాగించేవాడు. అక్కడందరూ శ్రీవైష్ణవులే. అయినా నానా బాతులు తిట్టేవాడు. హరామ్ జాదే అనడం నేను విన్నాను. ఇక ఆలయంలో అన్నీ చూసేది తమిళనాడుకు చెందిన బ్రాహ్మణులు. వారి మధ్య స్థానికుల స్థితి దారుణంగా వుండేది. అంతకంటే ఘోరమైన విషయం ఆ గుడి దగ్గర ఒక దిగుడు బావి వుండేది. చాలా పాత కాలానికి చెందింది. ఆ బావిలో రోజూ ఒక శవమైనా తేలేది. నిస్సహాయ మహిళలు ఆ విధంగా ఆత్మహత్యలు చేసుకునేవారు. వాళ్ల శవాలను వెలికి తీయడం, అంత్యక్రియలు అన్నీ సమస్యలే. వాటి బాధ్యత తీసుకోవడానికి ఎవరూ ముందుకువచ్చేవారు కాదు. గుడిముందు శవాన్ని అలా వుంచి కాపలా

కాసే వాళ్ళం. చివరకు మా కుటుంబమే ఏదో విధంగా వాటిని వదిలించేది.

మా నాన్న కొంచెం ధైర్యం గలవ్యక్తి. వితంతు వివాహం చేసుకున్న వారికి భోజనం పెట్టడనే కోపంతో ఆయనను చుట్టుపక్కల వారు ఆదరించేవారు కాదు. కుటుంబం చాలా పెద్దది. నడవడమే కష్టంగా వుండేది. ఒక్కో రోజు మిట్టమధ్యాహ్నం అయినా గాని వంట చేసుకోగలిగే వాళ్లం కాదు. ఈ వాతావరణంలో నా చదువూ సాగేది కాదు. హెచ్ఎస్సీ ఆరుసార్లు చదివాను. లెక్కలు అసలు వచ్చేవి కావు. చివరకు 1958లో పాసయ్యాను. అప్పటికి నాకు ఇరవయ్యేళ్లు. బుద్ధుడు అంటే బాగా గురి వుండేది. ఈ విగ్రహారాధనం అర్థంలేని ఆచారాలు నచ్చేవి కావు. పక్కనే ముస్లింల కాంపౌండ్ పెద్దది వుండేది. స్వాతంత్ర్యం వచ్చాక అక్కడ ముస్లిములపై దాడులు జరిగాయి. తల వగిలింది. హిందూ ముస్లిముల మధ్య ఈ తగాదాలు నాకు చాలా కష్టం కలిగించాయి. మతం కన్నా మనిషి గొప్ప అనే భావన బల పడింది. ఆ దృష్టితోనే 'మనీషీ' అనే కవిత రాశాను. దానికి బహుమానం కూడా ఇచ్చారు. మగ్గం నా మీద మొదట్లో చాలా ప్రభావం చూపించాడు. స్వతహాగా నేను పస్తు వాడిని. నీతి వాడిని. అఖిల భారతీయ రచయితల 14 వ మహాసభలు ఆంధ్ర

సారస్వత పరిషత్ హాలులో జరిగాయి. అనేక మంది ప్రసంగాలు చేశారు. అవి నాపై చాలా ప్రభావం చూపాయి. మానవత్వంవైపు నడిపించాయి. రంగాచారి అని కొరియర్ మా బంధువు. తనను కాలేేశారు.

సాహిత్యంతో మీ పరిచయం?

మగ్గం నా పట్ల చాలా ప్రేమగా వుండేవాడు. నా పెళ్ళికి కూడా వచ్చాడు. దాశరథి, నారాయణరెడ్డి, కాళోజి ఇలాంటి వాళ్లందరితో 50 వ దశకం చివరలో పరిచయం ఏర్పడింది. 60 లలో పోటీపడి నవలలు చదివాను. సాహిత్యంలో భిన్న ధోరణులుగమనించాను. ఒక వైపు పురోగామి ధోరణులు, మరో వైపు తిరోగామి ధోరణులు. తెలుగులో విశ్వనాథ సత్యనారాయణ వంటివారు అభివృద్ధి నిరోధకత్వాన్ని ప్రచారం చేశారు. నేను హిందీ పరిక్షలు రాసే క్రమంలో ప్రేమ్చంద్ సాహిత్యం కూడా బాగా చదివాను. నా కవిత 'మనీషీ'కి గుంటూరు వారు బహుమానం ఇచ్చారు. అది అందుకోవడం కోసం వెళ్లాను. అప్పుడే విజయవాడ మొదటిసారి చూశాను. ఆ ఎర్రజెండాలు, ప్రజా ప్రదర్శనలు ఇవన్నీ నాకు ఎంతో ఉత్తేజం కలిగించాయి.

తిరిగివచ్చాక నిఖిలేశ్వర్, నేను ఇతర సాహితీ మిత్రులం... మేమంతా అరిపిరాల విశ్వం ఇంట్లో కలుసుకుంటుండేవాళ్లం. కవిత్వాన్ని సాహిత్యాన్ని గురించి చర్చించు కునేవాళ్లం. అరిపిరాల విశ్వం మాకు మంచి సలహాలిచ్చేవాడు. తర్వాత నేను ఉద్యోగార్థం బెంగుళూరు వెళ్లాను. అక్కడ వాతావరణం, ఒంటరితనం నాలో మార్పు తెచ్చాయి. రాజకీయ చైతన్యం పెరిగిన కొద్ది ఉద్యమాలు, కార్యకర్తగా తిరగడం వీటిపైనే ఆసక్తి వుండేది. నాది మొదటి నుంచి కందుకూరి వీరేశలింగం ధోరణి. కార్యరంగంలో దూకాలని, ముఖాముఖి మాట్లాడాలని ఎప్పుడూ భావించే వాణ్ణి. 1961-65 మధ్య సిటీ ఈవెనింగ్ కాలేజీలో బిఎ చదివాను. తెలుగు భాషా సమితి సెక్రటరీగా ఎన్నికయ్యాను. అప్పుడే తాపీ ధర్మారావు, గోపీచంద్, కృష్ణశాస్త్రి తదితరులను చూశాను.

మొదటినుంచి నేను రాజకీయాలలో జాగ్రత్తగా ఆచితూచి అడుగేసేవాణ్ణి. 62 ప్రాంతంలో చైనా వ్యతిరేకత బాగా ఆవరించింది. చాలా మంది చైనాను

ఖండించుతూ తీవ్ర ధోరణిలో కవితలు రాశారు.నేను ఆ పని చేయలేదు.అప్పుడే కమ్యూనిస్టు పార్టీలో చీలిక వచ్చింది. నాకు పి.లక్ష్మీదాస్; ఉర్దూ ప్రసంగాలు బాగా నచ్చేవి.అలాగే ఎన్.వి.భాస్కరరావు చాలా చిన్న చిన్న ఉదాహరణలతో పెద్ద విషయాలు చెప్పగలిగేవారు. తరిమెల నాగిరెడ్డి శైలి కూడా నాకు బాగా నచ్చేది..

మరి ఈ నేపథ్యంలో మీరు దిగంబర కవులు ఎలా అయ్యారు?

ఆ నాటి మా స్థితి అది. మేము ఆరుగురం ఆరు రకాలవాళ్లం. ఏకాభిప్రాయం లేదు.ఉన్న వ్యవస్థపై ఆగ్రహం. దాన్ని ప్రతిఘటించడం అనేదే లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాము. అన్నిటిని ఈనడించుకోవడం అలవాటైంది.కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతాలు మంచివనే భావం అప్పటికే నాలో బలంగా ఏర్పడింది. దిగంబర కవిత్వంలో కమ్యూనిస్టు వ్యతిరేకతను తగ్గించడానికి నేను చాలా కృషి చేశాను.

కాని అసలు దిగంబరం అనే భావం ఎలా వచ్చింది?

హంగ్రి పోయెట్స్, నేకెడ్ పోయెట్స్ ఇలా రకరకాల ధోరణులు పాశ్చాత్య దేశాలలో వచ్చాయి కదా.. దాన్నే అనుసరించాము. సత్యం అనాచ్ఛాదితం అనేది ప్రధాన సూత్రం. దాన్నే దిగంబరం అన్నాము. మహాస్వప్ను దాన్ని సిద్ధాంతీకరించాడు. కులమతాలకు అతీతంగా అందరం కలిసి మెలగాలనే భావం మాత్రం వుండేది.

దిగంబరులుగానే కొంతకాలం కొనసాగారు కదా?

దానికి చాలా కారణాలున్నాయి. మా కవిత్వానికి రెండు రకాల స్పందనలు వచ్చాయి. మోటూరు హనుమంతరావు గారు మా కవితా ప్రయోగాలపైనే తీవ్ర ఆగ్రహంతో దాడి చేశారు. మా స్పందన వెనక నిజాయితీని గుర్తించి నచ్చజెప్పే ప్రయత్నం చేయలేదు. మద్దుకూరి చంద్రంగారు, కంభంపాటి, తుమ్మల వంటివారు కొంత బుజ్జగించే ప్రయత్నం చేశారు. కాని గజ్జెల మల్లారెడ్డి అసలు పడనివ్వలేదు. ఇక పోతే మరో వైపు నుంచి వైగంబర కవులంటూ బయలు దేరారు.పేర్వారం జగన్నాథం తదితరులతో కూడిన చేతనావర్తం బృందం మమ్ములను ఆకాశానికెత్తి కమ్యూనిస్టు వ్యతిరేకతకోసం వాడుకోవాలని చూసింది. ఇలా రకరకాల కారణాలతో అందలమెక్కించిన వారున్నారు. కొంత మంది మాజీ కమ్యూనిస్టులు, శుద్ధ కవితాభిమానులు కూడా. మాకు కోపం, అసహ్యం వుండేవి కనుక వాటిని వ్యక్త పరచే తీవ్రమైన భాషను ఎంచుకున్నాము. ఆ ఆగ్రహంలో అశ్లేలత లాంటి అంశాలు పట్టించు కోలేదు.అయితే తిట్లు పరిష్కారం కాదు. దిగంబర కవులు సజ్జెక్టివ్ గా వచ్చినవారే తప్ప ఆబ్జెక్టివ్ కాదు.నెగిటివ్ తప్ప పాజిటివ్ కాదు. తిట్లతో మేల్కొలుపు రాదు. కాని ఒకటి చెప్పాలి. ఈ తిట్లలో కూడా తరతమ తేడాలున్నాయి. మాలో నగ్గుమునే అదే పనిగా బూతులు అతిగావాడాడు. ఇది సరికాదని చెప్పడానికి ఒకరోజు రాత్రి ప్రత్యేకంగా వాళ్ల ఇంటికివెళ్లి చర్చించాను.

మరి ఆ వైఖరి మారి, విరసం వైపు రావడం ఎలా జరిగింది?

తిట్లు మేల్కొల్పు కాదని ఇందాకే చెప్పాను. దిగంబర కవులుగా మేము ప్రజల దగ్గరకు వెళ్లడం పెరిగిన కొద్దీ... అంటే సమాజానికి దగ్గరైన కొద్ది ఆ వైఖరితో భాషతో మనలేకపోయాము. మమ్ముల్ని కాలేజీలకు సభలకు ఆహ్వానించేవారు. అక్కడ ఇలాటి భాష మాట్లాడలేక పోయాము. మార్క్సిజమే పరిష్కారమని నేను మొదటి నుంచి భావిస్తున్నాను.మరోవైపు ఎంఎల్ పార్టీ ఏర్పడింది. విశాఖ లో శ్రీశ్రీ షష్టివూర్తి సభలో సోమసుందర్ మాటలకు నేనూ తగువిధంగా సమాధానం

ఇచ్చాను. ఆ విధంగా వేడి పెరిగింది.తర్వాత కాలంలో విరసం ఏర్పడడం, దిగంబర కవులు దాంట్లో చేరడం తెలిసినవే. విరసం కోసం రూపొందించిన నాలుగు సూత్రాల్లో ఒకటి నేను రాశాను. ముసాయిదా తయారు చేశాము. నేను ఆర్గనైజింగ్ కార్యదర్శిగా వుండేవాణ్ణి. స్థూలంగా సమాజం కోసం తిరుగుబాటు చేసేవాళ్లను బలపరచాలనే తత్వం మమ్ముల్ని ప్రభావితం చేసింది.అంతకు మించిన అవగాహన లేదు.లక్ష నక్షత్రాలు రాలండే.. అంటూ అప్పుడే రాశాను. కొండపల్లి సీతారామయ్య మాకు పాఠాలు చెప్పారు. అయితే విప్లవానికి హింస మంత్రసాని అనే మాటను వేము పొరబాటుగా అన్వయించుకున్నాము. జనం పాత్ర ముఖ్యం. స్థూలంగా విప్లవ రాజకీయాలు తప్ప సాహిత్యసంఘానికి గ్రూపు నిబద్ధతలు పనికిరావని భావించేవాణ్ణి. నా వరకు నాకు దేవులపల్లి వెంకటేశ్వరరావు, నాగిరెడ్డి పట్ల గౌరవం .అంటే వాళ్లు తక్కువ తప్పులు చేస్తారని. కాని విరసంలో వున్న అయిదేళ్లలోనూ ఈ వాతావరణంలో ఇమడలేకపోయాము. అరసం ఏ విధంగా సోవియట్ విప్లవ వారసత్వాన్ని చాటి చెప్పిందో ఆ విధంగా విరసం తాను చెప్పే చైనా విప్లవ ఆదర్శాన్ని ఆచరణలో చూపలేక పోయింది.విరసం ఒక గ్రూపును ఒక ముఠాను బలపరచాలనే ధోరణి నేను అంగీకరించలేదు. కాని నిబద్ధతతో నిలబడ్డాను. 1971లో మమ్ముల్ని అరెస్టు చేశారు. తర్వాత జస్టిస్ చిన్నవరెడ్డి తీర్పుతో విడుదలైనాము. త్యాగాలు చేయడం, జైళ్లకు పోవడం మన మార్గం సరైనదనడానికి గీటు రాళ్ళు కాదు. ప్రజలలో కదలిక తెచ్చినమీకరించాలి. కాని అలా జరగలేదనే విషయం కళ్లముందు కన్పిస్తున్నా విరసం సవరించుకోలేదు.అందుకే బయటకు వచ్చాము.

ఖమ్మంలో అక్టోబరు 8, 9 తేదీలలో విరసం మొదటి మహాసభలు జరిగాయి. “సభాస్థలి” నక్సలైటు ఉద్యమంలో మరణించిన (కాల్చివేయబడిన) సుబ్బారావు ఏర్పడింది. “ఝంఝ” పేరిట కవితా సంకలనం వెలువడింది దీన్ని ప్రభత్వం వారు నిషేధించారు.

నవంబరులో ఢిల్లీలో జరిగిన “ఆప్రో ఆసియా రచయితల సభల్ని” బహిష్కరించమని అందులో రష్యా పెత్తనముందని చైనాను పిలవలేదని చెబుతూ రచయితల్ని బహిష్కరించమని ఒక కరపత్రాన్ని విరసం “కాలో” పేరిట ఇంగ్లీషులో అక్కడ “విజ్ఞాన్ భవన్” లో పంచింది.

కవితలు ముమ్మరంగా సాయుధ పోరాటాన్ని నక్సలైట్ ఉద్యమాన్ని సమర్థిస్తూ వచ్చాయి. “ఇప్పుడు వీస్తున్న గాలి” పేరిట కథా సంకలనం వచ్చింది. దీన్ని నిషేధానికి గురిచేశారు.

ఈలోగా సాయుధ పోరాటం విషయంలో రచయితల్లో భిన్నాభిప్రాయాలు ఏర్పడ్డాయి. పార్లమెంటరీ పంథావల్ల ప్రజలకు న్యాయం జరగని మాట నిజమేకాని “పర్లమెంటునిరూలన” పేరిట కొందరిని చంపితే విప్లవం రాదని, విప్లవం ఎవరికి అవసరమో ఆ ప్రజలు కనీసం కూడా పాల్గొననిది అది విప్లవం కాదని కొందరు వాదించి బయటకు వచ్చారు. 1975 చారుమజుందారును కొండపల్లి సీతారామయ్యను సమర్థించే వారు విరసంలో వుండిపోయారు. మిగతా వారు ఒకరి తర్వాత ఒకరు బయటకు వచ్చేశారు. విప్లవవాద రచయితల సంఘాలు గ్రూపులవారిగా ఏర్పడ్డాయి. ఆ తర్వాత కొందరు “స్వతంత్ర రచయితలు” ఉండిపోయారు “ఎమ్మరెస్సీ” రావడంవల్ల చాలా మంది రచయితలు నిర్బంధానికి కేసులకు గురయ్యారు.

“ప్రజలనుసాయుధం చేస్తున్న రెవల్యూషనరీ నేడు విప్లవకవి” అనేది ప్రధాన నినాదం అయింది - కవి విప్లవ సమర్థకుడే కాని విప్లవాన్ని నిర్మించడు ఆ సామర్థ్యం రాజకీయానికి ఉంటుంది. ఈ సందర్భంలోనే రసవాదాన్ని అలంకారాన్ని కలిపి ఆకుకు అందకుండా పోకకు పొందకుండా

గుంటూరు శేషేంద్రశర్మ “కవిసేన” అనే ఉద్గ్రంథాన్ని వెలువరించారు. దాన్ని ఎవరూ సీరియస్ గా పట్టించుకోలేదు. ఆయనకొక అభిమాన సంఘం కొంత కాలం ఏర్పడ్డానికి తోడ్పడింది. ఆయన ఎంత చక్కని కవీ అంత గందరగోళపు సిద్ధాంతవేత్త - ప్యూబ్లీ రసైక దృష్టి ప్రజాస్వామిక విప్లవ చింతన, సంఘీభావ కవితాభివ్యక్తి కలపడంలేక కలపడం కుదరని పని.

విప్లవ కవిత్వం తన వైభవాన్ని 1975- నుండి 1980 దాకా వుంచగలిగింది. విప్లవ అవగాహనకు సంబంధించిన భిన్నాభిప్రాయాలే విరసాన్ని విరసంగా పని చేయకుండా చేసింది. పౌరహక్కుల ఉద్యమం కూడా ఈ సందర్భంలో రచయితల అధ్యయన మొదట కొనసాగింది.

తర్వాత జన సాహితీ....

దాంట్లో అయిదేళ్లు వున్నాను. అప్పుడూ ఇదే సమస్య. సైద్ధాంతిక విభేదాలకు పెద్ద పీటవేస్తూ సాహిత్య రంగంలో విశాల కర్ణవ్యాలను నిర్లక్ష్యం చేయడం. ముఠాతత్వాలు. సాహిత్యం తెలియని వాళ్లు శాసించడం. రచయిత ఫిలసాఫికల్ గా కమిట్ కావాలి తప్ప గ్రూపు అనుబంధం పాటించనవసరం లేదనేది నా భావం. అందుకే దాని నుంచి వైదొలగాము. అప్పటినుంచి బిపిడిఆర్; భారత చైనా మిత్ర మండలి లాటి వాటిలో పని చేస్తున్నాను. సాహిత్యంలో ప్రగతిశీల శక్తుల విశాల ఐక్యత వుండాలనేది నా ఆకాంక్ష. అందుకోసమే నేను ఎప్పుడూ చేతనైన కృషి చేస్తుంటాను.

సీనియర్ కవి అయినా మీ సంపుటాలు చాలా తక్కువగా వుండటానికి కారణం?

చెప్పాను కదా.. నేను ప్రధానంగా కార్యవాదిని. రాసినవి తీసిపెట్టుకోవడం, పుస్తకాలుగా వేసుకోవడం పై పెద్ద ఆసక్తి లేకపోయింది. దాంతో పాటు ఆర్థిక వనరుల కొరత కూడా వుంది. 1972లో ‘ఓటమి’ తిరుగుబాటు సంపుటి వేశాను. అంతే. ఉరిశిక్ష ను వ్యతిరేకిస్తూ 1979లో జ్యోతి మాసపత్రికలో వేలాడేమందారం నవల రాశాను. కథలు కూడా కొన్ని వున్నాయి.

మీరు సాహిత్య ఉపన్యాసకులుగా రాష్ట్రవ్యాపితంగా ఎంతో ప్రభావం చూపి ఉత్తేజపరచారు, ఈ విషయంలో మీ అనుభవాలు ఏమిటి?

నేను విద్యార్థి దశ నుంచే ఉపన్యాసాలు చేసేవాణ్ణి. నా అభిప్రాయాలు చెప్పడం అలవాటు. సంప్రదాయ సాహిత్యం, హిందీ ఉర్దూ సాహిత్యాల పరిచయం కూడా వుండటం మరో సదుపాయం. ఈ పాతికేళ్లలో ఎన్నో సాహిత్య సభల్లో మాట్లాడాను. ఆయన ఇప్పటికీ నేను ఏమీ మాట్లాడాలో తయారవుతూంటాను. రాసుకుంటాను. మైకుకు దగ్గరగా వెళ్లనని, డైవర్ట్ అయ్యానని ఇలా సభ తర్వాత నన్ను నేను విమర్శించుకుంటుంటాను. అయినా ఆవేశంలో మళ్లీ అలా జరుగుతూనే వుంటుంది. మొత్తంపైన నా అనుభవాన్ని రచనలను బట్టి సాహితీ మిత్రులు నన్ను సభలలో మాట్లాడవలసిందిగా తరచూ పిలుస్తుంటారు. వాస్తవానికి రాష్ట్రం వెలుపల హిందీ రాష్ట్రాలలో కూడా నేను చాలా ప్రసంగాలు చేశాను. ఇంకా ఉపన్యాసాలలో సంయమనం పెంచుకోవాలనే అనుకుంటాను.

స్త్రీవాదంపై మీ వ్యాఖ్యలు మరీ శృతిమించాయనే అభిప్రాయం సాధారణంగా వుంది. దాని పట్ల అలాగే సాహిత్యంలో ఇతర వాదాల పట్ల మీ ప్రస్తుత అభిప్రాయాలేంటి?

నా అభిప్రాయాలకు నిశిత విమర్శలకు నేను కట్టుబడే వున్నాను. జెండర్ వివక్షకుల వివక్షలపై పోరాడవలసిందేగాని ఇవి వర్గ పోరాటాన్ని

రీప్లేస్ చేయలేవు. ఎన్ జివో ల ప్రభావం మన ప్రజా పోరాటాలను దారి తప్పిస్తుంది. నీలి కవితలు అని అప్పుట్లో నేను చేసిన వాదనలు రుజువయ్యాయి. అలాటి విమర్శలు నిజానికి ఆ వాదనలు పుట్టిన చోట వచ్చిన వాటినే నేను వుటంకించాను తప్ప కొత్తగా క నిపెట్టలేదు.

వియత్నాంలో చావుదెబ్బ తిన్నాక అమెరికాలాంటి సామ్రాజ్యవాద దేశాలు, ఉపజాతుల సిద్ధాంతం అనే ఉద్యమాన్ని రూపొందించి ఆసియా ఆఫ్రికా దేశాల్లో స్త్రీలను కిందిజాతులను రెచ్చగొట్టడానికి కోట్లాది నిధులిచ్చి “స్వచ్ఛంద సంస్థల్ని” నెలకొల్పాయి అలా వచ్చిన వికృత వాదాల్లో “స్త్రీవాదం” ఒకటి - లింగవివక్ష పేర విజృంభించారు. వీరికి డాలర్ల పంట పండుతూ వుంది. ప్రాజెక్టులు వస్తున్నాయి. “పీడితులు ఒకటిగా కాకుండా ఎవరికి వారు ముక్కులు ముక్కులుగా వేరుపడేట్లు చేయడం వీరి ప్రధాన ధోరణి. స్త్రీవాదం దళితవాదం, మైనారిటీవాదం బహుజనవాదం, ఆధునికోత్తరవాదం, ఇలా రంగప్రవేశం చేశాయి. ప్రజలు సామ్రాజ్యవాదానికి వ్యతిరేకంగా సంఘటితపడకుండా చూస్తున్నాయి.

ఈనాటి నవల, కథ, కవిత, విమర్శ నాటకాలు ఎలా వుండాలనే విషయంలో జరగాల్సినంత జరగలేదు. చెప్పుకోదగ్గ గొప్పరచనలు సార్వకాలికాలుగా ఏవీ నిలవలేదు.

కొత్త రచయితలు, కొత్త అభివ్యక్తులు వచ్చాయి. ఈ మధ్య “తెలంగాణా సంస్కృతి రంగం” పేరిట మాండలిక సంస్కృతి రక్షణ ధోరణి ప్రబలింది.

20 వ శతాబ్దం సాధించిన పీడిత జన సంఘటిత రూపాన్ని మధ్యతరగతి నిబద్ధతను ఆ తర్వాత వచ్చిన వేర్పాటు ఉద్యమాలు దెబ్బతీశాయి - దేశాలు స్వాతంత్ర్యాన్ని, జాతులు విముక్తిని ప్రజలు విప్లవాన్ని కోరుతున్న తరుణంలో “ప్రపంచీకరణ” వచ్చి అన్నిటిని “బజారు సంస్కృతి”కి బలి చేసింది “సమిష్టితత్వం” పోయి “వ్యక్తిమధ్య” ప్రధానమైంది.

మీరు సాంప్రదాయ సాహిత్యాన్నికూడా తరచూ వుటంకిస్తుంటారు, నేటి సాహిత్య కారులకు అవి అవసరమా?

తప్పకుండా. భారతంలో శాంతిపర్వం, యుద్ధపర్వం, విరాట పర్వం, స్త్రీ పర్వం స్వర్గారోహణ పర్వం తప్పక చదవాలి. స్వర్గారోహణ పర్వంలో భీమార్జున నకుల సహదేవులు ద్రౌపది ఒక్కక్కరే పడిపోతారు. ఇలాగే విప్లవ ప్రస్థానంలో కూడా చివరవరకూ నిలిచే వారు కొందరే వుంటారు. వారికి సహనం, సంయమనం వుండాలి అని నేను చెబుతుంటాను. ఇలాటి సజీవమైన ఉదాహరణలు చాలా వుంటాయి. రావిశాస్త్రి పిపీలికంలావలె. టాల్స్టాయ్ అన్నా కెరినా ఎదుర్కొన్న సంక్షోభం, విషాదాంతం ఒకవైపు- గోర్కి అమ్మ విప్లవంలో నిలిచిన తీరు మరో వైపు కనిపిస్తుంటాయి. ఇటీవల వచ్చిన రేగడి విత్తులు నవల నవీన మధ్యతరగతి బూర్జువావర్గాన్ని చూపిస్తే అంటరాని వసంతం పేద ప్రజల పరిస్థితిని కులం కోణం నుంచి చూపింది. ఇలాటి ధోరణులు కాక సమగ్ర దృష్టితో సమైక్యంగా కదలాలనేది నా వాదన. ఈ నాటి రచనలలో తెలుగు ప్రయోగాలు తగ్గి అనుకరణలు పెరుగుతున్నాయి. ఒక్క వాక్యంలో విప్లవానికి నమస్కారం పెట్టి ఆ పైన ఆశ్చర్యంగా రాస్తున్నారు. ఇదేమీ ఉపయోగపడదు. నాకు పగలు వద్దు, రాత్రి కావాలి అని కవిత రాయడం అభివృద్ధికి దారి తీయదు కదా.

ఈ నాటి సాహిత్యోద్యమాలకు, రచయితలకు మీ సూచనలు?

అన్ని రకాల అభ్యుదయ శక్తులు ఐక్యంగాపని చేయాలి. వ్యక్తి నిష్పన్నంగా గాక సమాజ నిష్పన్నంగా రాయాలి. ఆలోచించాలి. V

చెమ్మగిల్లిన వసంతం

వూదా మబ్బుల ఆకాశం కింద
యాజ్ బెస్టాజ్ రేకులు కప్పిన చిన్నచిన్న
గదులు. వాక్కో గది వాక్కో యిల్లు. వాక్కో
యింట్లో ఆరేడుమంది.

యింత చిన్నచిన్న యిళ్లల్లో
యింతింత మంది యెలా వుంటున్నారో!
యింటి గుమ్మానికి నిలబడి ఆ యిళ్ల
నడుమ ఫుట్ బాల్ ఆడుతోన్న పిల్లల్ని
చూస్తోంటే ఎప్పుడో అడిన అట స్మృతి
ఛాయగా మెదుల్తోంది. ఎన్నాళ్ళయిందీ
అటని చూసి.... అడి.... యెప్పుడో
అడుకొన్న అట ఎంతిష్టంగా అడుకొనే
వాళ్ళం. అటలు అడి ఎంత కాలం
అయిందో... రేగుతోన్న దువమ్మ.
చెలరేగుతున్న కేరింతలు. ఛాయ్ వాసన.
పసుల్లోంచి యింటికి వస్తాన్న వాళ్లు...
మరుగుతున్న ఛాయ్ ఆవిర్ల పరిమళానికి
బండి చుట్టూ చేరినవాళ్ళు.

‘నాలుగే అయినా అప్పుడే
చీకట్ల పోతోంది... యెంత చలో’
అనుకొంటూ యింట్లోకి వెళ్ళాను.

చూపులని యెంత విశాలం చేసినా ఆ గదిలోనివి ఏవీ కనిపించటంలేదు. యీ
కాలమింతే. వెలుగు త్వరగా సెలవు తీసుకొనే కాలం... లైట్ వేద్దామా.... యిప్పుట్టుంచి
లైట్ వేస్తే కరెంట్ బిల్ యెక్కువ వొస్తుంది. ప్సె.... చలి. లైట్ వేసి స్పెట్టర్ తీసుకొన్నా.
లైట్ ఆర్పుతుంటే ‘దక్షా... టి.వి. పెట్టమ్మా’ నాన్న అడిగాడు.

టి.వి. ఆన్ చేసాను.

‘కాస్త ఛాయ్ కావాలి’ నాన్న అడిగాడు.

టీ బండి దగ్గరికి వెళ్ళాను.

పిడతలో టీ తీసుకొస్తోంటే పాదాల ముందు వరకు దొర్లుకొంటూ వచ్చి బాల్
ఆగిపోయింది. ఆ బాల్ వెంట పరిగెత్తుకొచ్చిన కుర్రాడు ముఖంలోకి చూస్తూ చిన్నగా
నవ్వాడు. యీ వారం రోజుల్లో నాలుగైదుసార్లు కనిపించాడు. వంగి బాల్ అందుకొంటూ
తలెత్తి చూసి ‘నీ పేరు దక్షా కదా... ఐస్ లా వున్నావ్. అచ్చు అలానే వున్నావ్’ అన్నాడు.

‘ఐశ్వర్యారాయ్!’...

‘వూ’

‘ఎవ్వరూ అలా అనలేదే’

‘నే చెబుతున్నాగా. యీ డీపక్ మాటంటే మాటే’ అంటూ మరోసారి నవ్వి బాల్
తీసుకొని వెళ్లిపోయాడు. ఐశ్వర్యారాయ్ విశ్వసుందరి అయినప్పుట్టుంచి పార్లర్ లో రద్దీ
విపరీతంగా పెరిగిందంటుండేది జూలై.

చేతిలో టీ చలికి ఆరిపోతుంటే అతని వైపు చూపులు. జీన్స్.... పసుపు ఎరుపు
గళ్ల టీ షర్ట్, మెడలో స్టీల్ గొలుసు. చేతికి కంకణం. హ్యాటిక్ రోషన్ క్రాఫ్... సిగరెట్
వెలిగిస్తూ తిరిగి నా వైపు చూసి నవ్వాడు. తిరిగి నవ్వుతుంటే ‘ఎందుకు నవ్వుతాడు.
పనేం లేదా యీ టీని యిలా యిస్తే నాన్న యెలా తాగుతాడు. తిరిగి మరో వేడివేడి టీ

తీసుకొన్నా యీ దీపకవల్ల వొక టీ డబ్బులు దండగ. టీ నాస్తికి యిచ్చా. బలహీనమయిన ఎడమ చేత్తో పిడతని పట్టుకొని టీ తాగుతూ 'మీ అమ్మ యింకా రాలేదా' అడిగాడు.

'పస్తుండొచ్చు'

'నాన్న! అక్కావాళ్లింటికి వెళ్లొస్తా'

'అమ్మోచ్చాక వెళ్లు' అన్నాడు.

యిళ్లల్లో పనికి వెళ్లే అమ్మ తెచ్చే డబ్బులే యింటికి ఆధారం. ఫుట్ బాల్ ఆడుకొంటూ సినిమాలు చూస్తూ స్నేహితులతో కాలం వెళ్ళదీసే అన్నయ్యతో యే పని చేయించలేక అమ్మ యేడవటం, చికాకుపడటం అరవటం యీ వారం రోజుల్లో అనేకానేకసార్లు చూశాను.

బయటకొచ్చాను.

ఆట ఆపి టీ బండి చుట్టూ చేరి టీ తాగుతున్నారంతా

సినిమాకి వెళ్ళొచ్చిన అన్నయ్య యింటికికొస్తూనే 'యిక్కడ నిలబడ్డావేంటి అమ్మ యింకా రాలేదా తినటానికి యేమైనా వుందా' అడిగాడు.

'రోటీ వుంది'

ఎర్రని టీ ప్లేట్ కి ఆకుపచ్చ, నలుపు గీతల కాలర్. జీన్స్ అక్కడక్కడ కాస్తకాస్త చింపుకొని మెడలో పూసలదండ. కళ్లకి నల్ల కళ్లజోడు. గోవిందా క్రాఫ్... అన్నయ్య గోవిందా ఫాన్. ఇంట్లో అద్దం పక్కన గోవిందా పోస్టరు.

'యింట్లోంచి బయటకొచ్చి 'వండుంటే యివ్వు' అడిగాడు.

'యెందుకు

'చెప్పకపోతే యివ్వవా?... డబ్బులు న్నాయ్యనా... యివ్వు, కావాలి....' దబాయంపుగా అడిగాడు.

యీ వారంలో యీలా దబాయించి డబ్బులు లాక్కోవటం రెండోసారి. యేం అనలేక లోపలికి వెళ్లి లైట్ శాసు. పెట్లోంచి వంద తీస్తుంటే లేతాకుపచ్చ కవర్ పై చూపు నిలిచింది.

ఆ కవర్ తీసుకొని పెట్టె మూసి అన్నయ్యకి వంద యిచ్చాను. నాన్న టి.వి.పై నుంచి చూపు మరల్చటం లేదు. తమ్ముడింకా ఆ టీ బండి దగ్గరే స్నేహితులతో కబుర్లు చెపుతున్నాడు. అమ్మ యింకా పని నుంచి తిరిగి రాలేదు.

ఆకుపచ్చ కవర్ తీసుకొని బయటకొస్తూ 'నాన్నా అక్కావాళ్లింటికి వెళుతున్నా' అన్నాను.

అతను టి.వి.పై నుంచి చూపులు తిప్పుకుండానే 'ఆ' అన్నాడు.

బయటకొచ్చి అక్కావాళ్ల యింటి వైపు వెళ్లబోతోంటే వో చిన్న స్టీల్ టిఫిన్ డబ్బా పట్టుకొని పనిలోంచి వస్తున్న మిని పలకరింపుగా నవ్వుతూ 'నీలా జుట్టు కట్ చేసుకుంటే నాకు బాగుంటుందా' అడిగింది.

'బాగుంటుంది'

'కట్ చేయటం వొచ్చా'

'పూ... చేయనా

'బాప్ రే... వొడ్డాడ్డా...'

జుట్టు కట్ చేయించుకోడానికి మొదటిసారికొచ్చినప్పుడు దాదాపుగా అందరూ 'యింతే కట్ చేయమనో అంతెక్కువ వద్దనో' జుట్టుని వదులుకోడానికి కంగారుపడుతుంటారు. రకరకాల హెయిర్ కట్స్ ని యిష్టపడుతూ కూడా జుట్టు కట్ చేయించుకోవాలంటే 'బాప్ రే' అనుకుంటారు. కాస్త అలవాటయ్యాక, అదే కట్ నుంచి మరో కట్ కి మారాలని వున్నా మారటానికి తటపటాయిస్తారు. అలవాటైన వాటి నుంచి బయటికి రావటం చాలా కష్టం. యిష్టం వున్నప్పటికీ కూడా

అలవాట్లు నుంచి బయటపడలేం' నవ్వుతూ మామి అంటుండేది.

అక్కా వాళ్లింటికి వెళ్లేసరికి అంతా టి.వి. ముందున్నారు. అక్క రొట్టెలు చేస్తూ వేడివేడిగా అందరికీ అందిస్తోంది.

వో ప్లేట్ లో రొట్టె, పప్పు చేపలకూర వేసి అందించింది.

'మీ అక్కని నీ అంత అందంగా తయారు చెయి' అన్నాడు బావ.

'మాధురీదీక్షితేలా వుంది కదా' అంది బావావాళ్ళ వదిస.

'ఏం కాదు ఎంచక్కా సుస్మితాసేన్ లా వుంది' అంది బావగారి చెల్లెలు.

'అంత్రమాలిలా వుంది' అన్నాడు బావగారి తమ్ముడు.

'మొత్తానికి మా చెల్లెలు సినిమా హీరోయిన్ లా వుందంటారు. నిన్నెవరూ సినిమాల్లో వేయమని అడగలేదా' అడిగింది అక్క.

యివి మాట్లాడటానికి వినడానికి తనొచ్చిందా? అక్కతో మాట్లాడాలి తనిన్నాళ్లు గడిపిన నగరాన్ని ఆ యింటిని ఆ యింట్లో మనుషులని తనెక్కడ పడుకునేది తినేది వొక్కో యేదాది తానేమి పనులు నేర్చుకొంది తనిన్నాళ్లు ఎలా వుందో వీళ్ల గురించి ఏం ఆలోచించేదో చెప్పాలని వుంది. అలానే అక్క యిన్నాళ్లు గడిపిన జీవితం అమ్మా వాళ్లింటి నుంచి వచ్చాక యీ యింట్లో తనెలా అమరింది యివన్నీ వినాలని వుంది. అవేవి అయ్యేట్లు కనిపించటం లేదు. అక్కతో కాసేపు తనొక్కరి మాట్లాడాలనే తన ప్రయత్నాలేవి యీ వారం రోజులుగా ఫలితం లేదు. తన అక్కతో చాలా పంచుకోవాలనుకుంటుంది. కానీ అక్కకి ఆ తలంపేం లేనట్టే వుంది.

'రసగుల్లా తింటావా, డైటింగా' అక్కావాళ్ల తోడికోడలు అడిగింది.

అక్క పెళ్లయి రెండేళ్లు అయింది. ఆ పెళ్లికీ తనని వాళ్లు పంపించలేదు. పెళ్లయినా సరే, పంపటానికి వీలుకాదన్నారు. యీ వారంలోనే వీళ్లందర్నీ చూడటం.

చిన్ని యిల్లు. వుమ్మడి కుటుంబం. యీ యింటితో, యింట్లోని మనుష్యులతో అక్క యిమిడిపోయినట్టే వుంది. తన ఆలోచనలకి తనకే నవ్వొచ్చింది. యిమిడిపోవటం... అసలు తనకి

తన అక్క విషయాలేం తెలుసు? ఆమె ఆలోచనలు, యిష్టాలు, కష్టాలు- పూహా... తనకేం తెలియవ్. అక్క వో అపరిచిత.

అక్కావాళ్ళ యింటి నుంచి తిరిగి యింటికి వొస్తుంటే చేతిలో కవరు మరింత బరువుగా తేలిగ్గా బెంగగా క్షణానికోలా... యింటి గుమ్మంలోకి వచ్చేసరికి అమ్మ అరుపులు వినపడుతున్నాయి. ఎవరి మీదో అర్థం కాక గుమ్మంలోనే నిల్చున్నా. ఆ అరుపులు యింట్లోలేని అన్నయ్యమీదనని అర్థం అయ్యాక లోపలికి వెళ్లాను.

'వాడికి డబ్బులిచ్చావా?' అమ్మ అడిగింది.

'అఁ.'

'ఎందుకిచ్చావ్? సినిమాలు తప్ప మరో వ్యాపకమే లేదాడికి. మొదటి రోజు, మొదటి ఆట చూడాల్సిందే? చేతిలో నాలుగు డబ్బులుంటే తాగటం. నీకేం తెలుసు వాడి గురించి? నన్నడక్కుండా వాడికేం యివ్వకు. అక్కా వాళ్లింటికి వెళ్లావా?... ఎందుకు? డబ్బులు ఎంత యిచ్చావని అడిగారా?'

'లేదు.'

'ఎవరిళ్లకీ నాతో చెప్పుకుండా వెళ్లకు. కొత్తదానివి. నీ డబ్బులన్నీ లాగేనుకుంటారు. మీ అక్క- అదేం పిల్లో, నువ్వక్కడ బాగా సంపాదిస్తున్నావని, తనకేం పెట్టవని తెగ సతాయిస్తుందనుకో. వాళ్లవైపే మాట్లాడుతుంది. మనదగ్గర డబ్బులుండవని చెప్పదు. నువ్వేదో

పంపించబట్టి ఆ పిల్ల పెళ్లి చేయగలిగాం... పోనీలే, తిండికి పెద్దగా లోటులేదాళ్ళకి. డబ్బులున్నాయని మాత్రం చెప్పకు' అంది అమ్మ. తనకేం తెలుసు యీ యింటి గురించి, యీ యింట్లో మనుష్యుల గురించి?....

'చలి కంటే యీ యిల్లు, యీ యింట్లో మనుష్యులు యెక్కువ వణికిస్తున్నారే' అనుకొంటూ టి.వి. ముందు కూర్చున్నా.

టి.వి.లో ఏదో సినిమా వస్తోంది. చప్పున మిని యింట్లోకి వచ్చింది. టి.వి. వైపు చూస్తూ 'యీ సినిమా చూస్తున్నావా... హృతిక్ సినిమా వస్తుందిగా?' అంది.

'హృతిక్ పోషన్ అంటే యిష్టమా?...'

'పూ...'

'యింకా...'

'అమితాబ్ చన్... ఆ కవర్ ఏంటి' అడిగింది మిని.

రయ్మంట్లూ తమ్ముడు యింట్లోకి వచ్చాడు.

'అయ్యాయా ఆటలు?' విసుక్కుంటూ అమ్మ అన్నం కలిపి తినిపిస్తోంది తమ్ముడికి.

'ఆ కవర్ ఏంటి?' తిరిగి మిని అడిగింది.

మెల్లగా ఆ కవర్ విప్పా. అందులోంచి చిన్నిచిన్ని పువ్వుల అట్ల వున్న ఆల్బమ్ తీసా. మినికి యిచ్చా.

వొక్కో లీఫ్ తిప్పుతూ మిని అడుగుతోంది - అందులో వున్నవాళ్ళని.

'యీ ఫోటోలో వుంది నేనే. ఎనిమిదేళ్ళు... యీ యింటిని వదిలి వెళుతున్నప్పుడు తీసింది. తొమ్మిదేళ్ళ క్రితంది. మేం యీ యింట్లో వుంటున్నాం. నాన్న హోరాబ్రిడ్జి దగ్గర పని చేసేటప్పుడు పేప్ మెంట్ మీద వుండేవారట అమ్మా నాన్నా! పేప్ మెంట్ మీద నీళ్ళ సప్లయ వుంది కదా - అక్కడే స్నానాలు చేయడం, బట్టలు వుతుక్కోవడం... హోరాబ్రిడ్జి ఎలా వుంటుందో నీకు తెలుసు కదా?... మనుష్యులే మనుష్యులు. నాన్నకి ఫ్యాక్టరీలో పని దొరికిందంట. యిద్దరూ పెళ్లి చేసుకున్నారు. వో చిన్న షెడ్ లో కాపురం పెట్టారంట. మేం నలుగురం పుట్టాం. అక్కడి నుంచి యిక్కడికి వచ్చారంట. కాస్త రెండుపూటల తింటున్నాం అనుకున్నారో లేదో మా నాన్నకి యాక్సిడెంట్ అయింది. కుడి చేయి పోయింది. అప్పట్నుంచి నాన్నకి విపరీతమైన భయం పట్టుకొంది. అదిగో, అలా మంచంపైనే. అప్పటికి అమ్మ యిళ్ళల్లో పని చేస్తుండేది. ఫోటో తీయించమని ఎప్పుడడిగినా డబ్బులు లేవనేది. వుండేవి కూడా కాదు' అన్నాను.

'మరి యీ ఫోటో ఎక్కడిది?' అడిగింది మిని.

'ఆ విషయమే చెబుతున్నా. అమ్మ పనికి వెళ్లినప్పుడు నన్ను తీసుకు వెళుతుండేది. చిన్నచిన్న పనులు చేయిస్తుండేది' చెబుతోండగా 'దక్కా!... ఏం చేస్తున్నారీద్దరూ?' అంటూ అమ్మ వచ్చింది.

'అన్నం తినిపించటం అయిందా?... హైదరాబాద్ ముచ్చట్లు... అసలు నన్ను హైదరాబాద్ కి ఎలా పంపించావ్?' అమ్మని అడిగాను.

'హైదరాబాద్ కా?... ఆ - ఎప్పటి మాట?... తొమ్మిదేళ్లనాటి మాట. ఆ రోజు చారులతమ్మ యింట్లో పని చేస్తున్నా. వాళ్ల యింటికొచ్చిన స్నేహితులు నిన్ను చూశారు. నీ విషయం ఆ అమ్మని అడిగారు. దక్కా చలాకీగా వుంది కదా?... ఎందుకీలా యింటింటికి తిప్పుతావ్?... మంచి పనిలో పెట్టు అని చారులతమ్మ నన్నడిగారు.'

'ఏ పనిలో?' అడిగా.

'నా స్నేహితురాలికి హైదరాబాద్ లో బ్యూటీషియన్ వుంది. అందులో పని చేయటానికి యిక్కడి నుంచి చిన్న పిల్లల్ని తీసుకెళుతుంది.

వాళ్లకి పనంతా నేర్పిస్తుంది. యింగ్లీషు, హిందీలో మాట్లాడటం చెబుతుంది. మూడు పూటలా అన్నం పెడుతుంది. మూడు జతల బట్టలు యిస్తుంది. ఆ కస్టమర్స్ యిచ్చే టిప్స్ యీ పిల్లలే ఖర్చు చేసుకోవచ్చు. పంపించు' అన్నారు చారులత.

'అంత దూరమా?'

'ఎంత దూరం?... యిలా వెళితే రైలు. అలా వాస్తే రైలు. పిల్లకి పనొస్తాది. నాలుగు డబ్బులొస్తాయి. యిలా యిల్లిల్లా తిప్పితే ఏముంది? ఆ అంట్లు తోమటం తప్ప ఏం రాదు' అన్నారు.

'అంత పెద్ద పనులు చేయగలదంటారా?'

యే పనైనా చిన్నప్పుడు నేర్చుకుంటేనే బాగా వస్తుంది. ఆవిడ రెండేళ్ళకోసారి యిక్కడికి వచ్చి ఆరేడుగురిని తీసుకెళుతుంది. వాళ్లని తిరిగి ఏదేళ్ల తర్వాతే పంపిస్తుంది. పదేళ్లకంటే ఎక్కువ వుంచుకోదు. చిన్నపిల్లల్నే తీసుకువెళుతుంది. ఏదేళ్ళు అయ్యాక తీసుకొచ్చి పిల్లల్ని అప్పచెబుతుంది. పంపించు. పిల్ల నీడపట్టున మెరుస్తూ పెరుగుతుంది. నీకేభయం అక్కర్లేదు. నాది పూచి' అన్నారామె.

'ఏదాడేడాదికి పిల్లని చూడడానికి పంపరా?'

'పంపరు. అలా పంపిస్తే పిల్లల ధ్యాసంతా యింటి మీదే వుంటుంది. ప్రతి యేడాది వాస్తే రైలు ఛార్జీలు దండగా. రావటానికి పోవటానికి పదిపదిహేను రోజులైనా పడుతుంది. కదా?... పని దండగా...'

'అక్కడ పిల్లలు దొరకరా?'

'అక్కడా?... ఎక్కడైనా దొరుకుతారు. అక్కడ పిల్లల్ని పెట్టుకుంటే ఏముంది? యిలా పని నేర్చుకొని అలా మరో పార్సర్ కి వెళ్లిపోవచ్చు. లేదా, వాళ్లే వొకటి పెట్టి, మా దగ్గర యింకా తక్కువ డబ్బులకి సర్వీస్ చేస్తామని యిక్కడ కస్టమర్స్ ని పట్టుకుపోవచ్చు. యింట్లో పండగో పూజో బంధువులొచ్చారనో, వంట్లో బాగులేదనో మానైవచ్చు. తరచూ మానేస్తే కష్టం కదా?... పని దెబ్బతింటుంది. యిక్కడి పిల్లలనుకో, ఆ యింట్లోనే వుంటారు. అక్కడే పని చేస్తారు. తింటారు. నిద్రపోతారు. అటు యిటు వెళ్లరు... బోర్డర్ లో పిల్లలకి యీ మాత్రం పనెక్కడ దొరుకుతుంది చెప్పు? చాలా డిమాండ్ వుంది. నీత లేదూ, తనూ వెళుతుంది. మన పిల్లలు శ్రద్ధగా పని నేర్చుకుంటారు.

చేస్తారు. అన్నిటికంటే ముఖ్యంగా తక్కువ డబ్బులకి పని చేస్తారు. అది వాళ్లకి తక్కువ. మనకి ఎక్కువ. చీఫ్ లేబర్ కి డిమాండ్ ఎక్కువ. పోటీ కూడా ఎక్కువే... పంపించు. మన పిల్లలే కలిసిమెలిసి పని చేసుకుంటారు...' అని చెప్పారు చారులత.

అంత పెద్ద లాయరమ్మ చెబుతుంటే బానేవుందనిపించింది. తిండి బట్ట పెట్టి సంవత్సరానికి యింతని యిస్తారు. డబ్బు అవసరం వుంది కదా అనుకొంటూ 'ప్రతి యేడాది డబ్బు పంపించినా యింట్లో అలా ఏదో అయిపోతుందమ్మా! పెద్దదానికి ఐదారేళ్ళలో పెళ్లి చెయ్యాలి కదా?... అప్పుడే మొత్తం వొకేసారి యిమ్మని చెప్పమ్యా!' అన్నాను. పంపించాలనుకున్నా వెళ్లటానికి నువ్వు గొడవ చేసావ్. ఫోటోతీయిస్తానని ఆశ పెట్టి వొప్పించా. అప్పటిదీ ఫోటో అంది అమ్మ.

'అప్పుడు యిన్నేళ్లు అక్కడుండాలని తెలియదు. పూరెళ్లి రావటం అంటే రోజులనుకున్నా' చెప్పాను.

'అక్కడికి వెళ్లకా?' అడిగింది మిని.

'మామూలే ఆరుగురం రైలెక్కాం. హైదరాబాద్ వెళ్లం. పెద్దపెద్ద యిళ్లన్ను కాలనీ రోడ్డు మీద పార్సర్ వుంది. ఆపార్ట్ మెంట్ లో పక్కపక్క ప్లాట్స్. వొక డాంట్లో మామి యిల్లు. రెండోడాంట్లో పార్సర్. మామి

పెద్ద కోడలు జూలై. పెళ్లయి యేడాది అయిందంట. కలకత్తాలోనే పుట్టి పెరిగిందంట. మామిదే పెత్తనమంతా... వెళ్లిన రోజు జూలై మాకు హెయిర్ కట్ చేసింది. గోళ్లు కట్ చేసి, పాలిష్ వేసింది. మా పాదాలని మిగిలిన పిల్లలు శుభ్రం చేశారు. మామి మిని స్టర్స్, టాప్స్ యిచ్చింది. మొదట్లో చిన్నిచిన్ని పనులు చేయటం, వాక్సింగ్ చేసిన వాళ్ల కాళ్లు చేతులు స్పాంజ్ తో క్లీన్ చేయటం, కట్ చేసిన జుట్టుని ఎత్తటంలాంటి పనులు చేస్తూ, మిగిలిన పనులు ఎలా చేస్తారు గమనిస్తూ, సాయంకాలం మాలో మేం వొకరిపై వొకరు మసాజ్ లు ట్రెడింగ్ వాక్సింగ్ ప్రాక్టీస్ చేస్తుండేవాళ్లం. యింగ్లీషులో, హిందీలో మాట్లాడటం నేర్చుకొంటూ, వచ్చేపోయే వాళ్లని గమనించటం. వాళ్లంతా బాగా డబ్బున్న వాళ్లు. చదువుకున్నవాళ్లు. స్టూడెంట్స్. పెళ్లికూతుర్లని తయారు చేయటం సరదాగా వుండేది. అచ్చు సినీమాల్లో చూపించేట్టు మిరుమిట్లుగొలిపేట్టు వుండేవారు' అన్నాను.

'వుదయం ఎప్పుడు లేచేవాళ్లు?' అడిగింది మిని.

'వుదయం ఆరు, ఆరున్నరకి లేచేవాళ్లం. ఎనిమిదిన్నరకల్లా రెడీగా పార్లర్ కి వెళ్లేవాళ్లం. తొమ్మిది నుంచి కస్టమర్స్ వస్తుంటారు. అలా సాయంకాలం ఏడున్నర వరకు. పార్టీలు, పెళ్లిళ్లు మేకప్ అంటూ వొస్తే రాత్రి తొమ్మిది, పది కూడా అయ్యేది. వుదయం వో పెద్ద గిన్నెనిండా అన్నం, కూర వండి బేబిలైవై వుండేవారు. ఎవరికి ఎప్పుడాకలేస్తే అప్పుడు వెళ్లి తినటం. ఎంతైనా తినొచ్చు. టి.వి. చూసేవాళ్లం. మామి పూరెళ్లినప్పుడు జూలై మమ్మల్ని సినీమాలకి తీసుకెళ్లేది. మామి చాలా స్ట్రీక్ట్. ప్రతి ఏడాది వాళ్లు దేశం వెళ్ళొచ్చేది. వాళ్లు అమ్మ నాన్న అన్నయ్యలు మామయ్యలని చూసొస్తుంది. మాకు టిప్స్ బాగా వచ్చేవి. ఐస్ క్రీమ్స్, పీజా, పేస్ట్రీస్, చాక్లెట్స్ - యిలా చాలా కొనుక్కునే వాళ్లం. మాకు వొంట్లో బాగాలేకపోతే జూలై మాతోనే వుండి చూసుకునేది. మేమంతా తనని జూలై అనే పిలుస్తాం' చెప్పాను.

అప్పటికే అమ్మ వెళ్లి నిద్రపోయింది.

టి.వి. చూస్తూనే వున్నాడు నాన్న.

'అమ్మోవాళ్లు గుర్తొచ్చేవాళ్లు కాదా?'

'మొదట్లో బాగా గుర్తొచ్చేవారు... సంవత్సరాలు గడిచేకొద్ది ఎలా అయిపోయిందంటే మా పార్లర్ కి నందా అని వొకరోచ్చేవారు. అక్కడ పెళ్లయినవాళ్లని అంటి అని, పెళ్లి కానివాళ్లని అక్కాని పిలవాలని రూల్. నందక్క మంచిది. కంప్యూటర్ యింజనీర్. పెళ్లైందుకు చేసుకోనేదంటే, నచ్చినవాళ్లు దొరకలేదంది. నా చిన్నతనం గురించి అడుగుతుండేది. అలా వొకసారి హెడ్ మాసాజ్ చేయించుకుంటూ నందక్క మాట్లాడుతూ మాట్లాడుతూ 'మీ అక్కపేరేంటి?' అని అడిగింది.

చప్పున గుర్తు రాలేదు. అక్క పేరు మర్చిపోయాను. మర్చిపోయానని తెలియనంతగా మర్చిపోయాను. కాసేపటికి గుర్తొచ్చి చెప్పాను.

'యింత సేపు ఆలోచించావేంటి?' అడిగింది నంద.

'మర్చిపోయా.'

'మర్చిపోయా!...' నందక్క ముఖంలో ఆశ్చర్యం.

'ఆ... చాలా కాలం అయింది. రోజూ గుర్తు చేసుకోడానికైనా ఏం లేదు కదా?...' అన్నాను.

'ఎన్నాళ్లయింది?'

'ఐదేళ్లు.'

'ఐదేళ్ల నుంచి నువ్వు మీ యింట్లో ఎవర్ని చూడలేదా?...'

'లేదు.'

'ఎందుకని?'

'ఏదేళ్ల వరకు వెళ్లటానికి లేదంట. రెండు మూడు నెలలకోసారి యింట్లో వాళ్లు ఫోన్ చేయవచ్చు.... తరచు చేస్తే యింటికి వెళ్లిపోతామంటామని చెయ్యొద్దంటారు.' చెప్పాను.

'యిన్నేసి ఏళ్లు యింత చిన్న వయస్సులో పేరెంట్స్ ని చూడకుండా వుండాలి!... యిదేం పద్ధతి?... వో... మామి, జూలై ఎందుకిలా చేస్తున్నారు?' అంది.

'వాళ్లిద్దరు చాలా మంచివాళ్లు. మమ్మల్ని చాలా బాగా చూసుకుంటారు. వొక్క మాట అనరు. అన్నీ యిస్తారు' అన్నాను.

'ఏడ్చినట్టుంది మంచితనం.'

'ఎందుకు అక్కా... బాధపడతావ్?... నాకిక్కడ బాగుంది' అన్నాను.

'మనం ఆడి పాడి వొక్కచోట పెరిగిన అక్కచెల్లెళ్లు తమ్ముళ్ల పేర్లు మర్చిపోయినంత బాగుంది. మన యింట్లో వాళ్లకి మన ముఖం, మనకి వాళ్ల ముఖాలు గుర్తులేనంతగా మనకబారిపోయినంతగా బాగుంది...' అని నందక్క బాధపడుతోంటే 'అక్కా యినన్నీ చెప్పానని జూలైకి చెప్పకు' అన్నాను.

'చెప్పను' అంటూ వెళ్లెముండు 'సారి దక్షా...' అని వెళ్లిపోయింది.

ఆ తర్వాత నందక్క వచ్చి నన్ను, నాతో వున్న అందర్ని జూలైని, మామిని పలకరించి వెళ్లేది. న్యూయియార్ కి స్వీట్స్ యిచ్చేది. వొకసారి మా అందరిని

వాళ్లింటికి డిన్నర్ కి పిలిచింది. వెళ్లాం. కానీ ఆ తర్వాత ఎప్పుడూ తను నాతో ఫేషియల్ హెడ్ మాసాజ్ లాంటివి చేయించుకునేది కాదు. జూలైతో ఐట్రోస్ క్లీన్ చేయించుకునేది. అంతే, పార్లర్ లో ఐట్రోస్ హెయిర్ కట్స్ జూలై చేస్తుంది. ఆ రాత్రి నాకు నిద్రపట్టలేదు. అమ్మా నాన్న అక్క అన్న తమ్ముడు అంతా జ్ఞాపకం వారి రూపాలు తెలియటం లేదు. లీలగా మా యిల్లు, ఆ యింట్లో సామాను ఎలా వుంటాయో గుర్తు రావటంలేదు. యింటి పక్కవాళ్లు ఎదుటివాళ్లు ఎవ్వరూ గుర్తురావటంలేదు. అలాగని అసలే జ్ఞాపకాలు లేవని కాదు... గుర్తొచ్చి రాక... కాళీ బెంపులు, దుర్గపూజలప్పటి నందడి, హఠా రాత్రిడ్డి... అంతా కలగాపులగంగా... అయోమయంగా... యింటికి వెళ్లిపోవాలని బలంగా

అనిపించింది. తెల్లార్లుంటే దుఃఖం ఎక్కువయింది... జూలైని నిద్రలేపాను.

'ఏంటి దక్షా?'

'యింటికి వెళ్తా.'

'కలోచ్చిందా?'

కలలో అమ్మా అక్కా నాన్న కనిపించినా వాళ్లే మా అమ్మ నాన్న అని గుర్తుపట్టలేని నేను కళ్లనీళ్లు పెట్టుకుంటూ... 'వొక్కసారి చూసొస్తా' అన్నాను.

'అలా ఏడిస్తే ఎలా.. నీతాని చూడు? నేవాలే నుంచి బోర్డర్ కి వచ్చారు. అక్కడ సరియైన యిల్లు లేదు. తిండి లేదు. వొక చోట నుంచి మరో చోటికి పరిగెత్తటమే. అలాంటి సమయంలోనే నీతావాళ్ల అక్కని వాళ్ల మామ సొనాగచ్చిలో అమ్మోసాడు. మామి కాంటాక్ట్ దొరికి, నీతాని వాళ్లమ్మ యిక్కడ వదిలింది. మైనాని చూడు, బాంగ్లా యుద్ధంలో కలకత్తా వచ్చారు.... ఎవరెక్కడున్నారు తెలియదు... నా విషయం తీసుకో... కలకత్తాలో పుట్టాను. పెరిగాను. మా అమ్మ అక్కడే పుట్టి పెరిగింది. పని వెతుక్కుంటూ మా అమ్మా నాన్న యిక్కడికి వచ్చారు. వాళ్లవాళ్లంతా అక్కడే. మనం ఎక్కడ వుంటే అక్కడే సంతోషంగా వుండాలి. డబ్బులు లేకపోతే ఎలా బతుకుతాం చెప్పు? యింకెన్నాళ్లు?' అంది జూలై.

ఏడుస్తూనే వున్నా.

‘ప్లీజ్ దక్షా!.... మామికి యిక్కడి వాళ్లని పెట్టుకుంటే వాళ్లు వెళ్లిపోతారని భయం. బిజినెస్ దెబ్బతింటుందని భయం. డబ్బులు లేకపోతే దేశంకాని దేశంలో ఎలా బతుకుతామనే భయం. మామికి యిక్కడికి వచ్చినప్పట్టుంచి బోల్డ్లని భయాలు. సంవత్సరానికోసారి మీరు వెళ్లొచ్చే వీలుంటే బాగుండును. కానీ మామి భయాలు మామివి. అవి తీసివేయగల భయాలు కూడా కాదు. ఏడవకు. పడుకో. వోదారుస్తూ నా దగ్గరే కూర్చుంది జూలై. అనేక విషయాలు మాట్లాడింది కదా... నాకు స్పష్టంగా వొక విషయం మాత్రం అర్థం అయింది. ఎంత ఏడ్చినా పంపరు. పంపితే వెళ్లి అక్కడే వుండిపోవాలి తప్ప తిరిగి రావటానికి వొప్పుకోరు. ఎవరి రూల్స్ వాళ్లవి.’

‘సంవత్సరానికి ఎంతిస్తారు?’ అడిగింది మిని.

‘రెండు వేలు... ఏదేళ్లకి వద్దాలుగు... ఎనిమిదేళ్లంటే పదహారు....’

‘అక్క పెళ్లికి కొంత డబ్బు పంపించేసింది మామి. మిగిలింది నేనొచ్చినప్పుడు యిచ్చింది’ చెప్పాను.

‘మీ దగ్గరకి సినిమా యాక్టర్లు వస్తారా?’ అడిగింది మిని.

‘వాళ్లు అపాయింట్మెంట్ తీసుకుంటారు. కారు పంపిస్తారు.

మేం వాళ్లింటికి వెళ్లి, వాళ్లకి కావల్సినవన్నీ చేస్తాం....’

‘ఏయే యాక్టర్లని చూసావ్?’ అడిగింది మిని.

‘ఆక చాలా మందిని’

‘ఏంటి ఆలోచిస్తున్నావ్’ అడిగింది మిని.

నేనొచ్చేముందు జూసు వచ్చింది. తొమ్మిదేళ్లు రోజూ ఏడుస్తుండేది. మేమంతా యిక్కడుంచి వెళ్ళిన వాళ్ళమే కదా. వొకే భాష. అదొక్కటే బాగుండేది తనకి. తనని చూస్తుంటే మాకు గుర్తొచ్చేది. వచ్చిన కొత్తలో మాకు అలానే ఏ పని చేయటం వచ్చేది కాదు. చిన్ని చిన్ని పనులు మాకంటూ ముందున్న వాళ్ళు నేర్పించేవారు. కొత్తగా పార్లర్లో చేరటానికి ఎవ్వరు వచ్చినా మా అందరికీ మేం కొత్తగా వచ్చినప్పటి రోజులు ఎలా వుండేవో గుర్తొచ్చేవి. ఫస్ట్ టిప్ రావటం, ప్రింటింగ్ ఐన్ క్రిమ్ బర్గర్ ఫస్ట్ టిప్ రుచి చూడటం యివన్నీ గుర్తొచ్చేవి. జూసు యెలా వుందో అన్నాను.

H H H

పొద్దుగడవటం కష్టంగా వుంది. లోకల్ పార్లర్లో పని వెతికాను. ‘పిల్లకి పెళ్లి చేయరా’ అని తల్లిని వాళ్లు వీళ్లు అడగటం వింటూనే ‘డబ్బులేవి?’ అంటుందామె. సరైన పని దొరకటం లేదు.

అన్నయ్య ఏ పని చేయడు. అమ్మ ఎన్నాళ్ళలా కష్టపడుతుంది?...

జూలై గుర్తొస్తోంది. పని తప్ప మరో ఆలోచనే వుండేది కాదు...

ఆ రాత్రి జూలైకి ఫోన్ చేయటానికి రోడ్డు మీదున్న ఎస్.టి.డి. బూత్ కి వెళుతోంటే మిని ‘నేనొస్తా’ అని వెంట వెళ్లింది.

జూలైకి కాల్ చేసి ‘నేనొచ్చేస్తా’ అన్నాను.

‘యిక్కడికి వచ్చేస్తే నీకు పని తప్ప ఏం వుండదు దక్షా! అక్కడే పని వెతుకు... పెళ్లి చేసుకో. పిల్లలు కను... వాళ్లని పెంచు. యివి వొక వయస్సు దాటాక చేయలేం కదా... యీలోగా కాస్త డబ్బులు వెనకేసుకొని పార్లర్ పెట్టు....’ జూలై నిదానంగా చెప్పకుంది.

‘జూలై!.... నాకేం తెలియని రోజుల్లో నీ దగ్గరకి వచ్చాను. పని వచ్చింది. కానీ, నా అంతట నేనేం ఫ్లాన్ చేసుకోలేకపోయాను. నాన్నకి శారీరకంగా వొక చేయి లేదు. కానీ, ఆయన మానసికంగా ఏ పని చేయకుండా వుండటానికి అలవాటుపడిపోయాను. ఆయనకి ఆ మంచం,

ఆ టి.వి. చాలు. తమ్ముడు స్కూల్ కి వెళ్లటం లేదు. అన్నయ్యకి ఏ బాధ్యతా లేదు. నేనిక్కడ వుండి పని చేయటం మొదలుపెడితే సంపాదించిందంతా మా అన్నని పెంచటానికే సరిపోదు. పెళ్లి చేసుకొనే పరిస్థితులూ లేవు. నే మరో నాలుగేళ్లు పని చేస్తా. ఎనిమిది వేలు వస్తాయి. మన దగ్గరికి వచ్చే వాళ్లు ఎవరైనా చిన్ని మాట సాయం చేస్తే కాస్త లోన్ దొరుకుతుందేమో!.... పార్లర్ పెట్టుకుంటా... అప్పుడు కావాలనుకున్నప్పుడు వచ్చి వీళ్లని చూడొచ్చు. యిక్కడే పెట్టుకుంటా.. అప్పుడాలోచిస్తా.’

‘అక్కడేం దొరకదా?’ అడిగింది జూలై.

‘తెలియదు. దొరికినా ఆ డబ్బుల్ని కాపాడుకోలేను. అన్నింటి కంటే ముఖ్యంగా నాకో భయంవుంది’ అన్నాను.

‘ఏంటి?’

‘యిక్కడంతా వో హీరోయిన్ లా చూస్తున్నారు. ఎక్కడైనా ఏమరుపాటుగా వుంటాననే భయం. ఎవరికి ఏ పని లేదు. సినిమాలు చూడటం తప్ప... అయోమయంగా వుంది. యింకొన్నాళ్లు పని చేస్తే నాకు కాస్త విషయాలు అర్థమవుతాయనిపిస్తోంది’ చెప్పాను.

అటునుంచి జూలై చిన్నగా నవ్వుతూ ‘పనికొకటివచ్చా’ ప్రేమలో పడతావేమోననే భయంగా వుందా?’ అంది.

‘ఏమో... చెప్పు జూలై, వచ్చేనా... అక్కడ అలవాటైపోయింది. యిక్కడ ఎలా వుండాలో తెలియటంలేదు. అంతా అయోమయంగా

వుంది. యిక్కడ వాళ్లకి నాకు పని యివ్వాలంటే బెరుగ్గానే వుంది, వేరే పార్లర్ పెడతానేమోనని. ఇంకొంత మంది వాళ్లు పార్లర్ పెట్టి నాతో పని చేయించుకోవాలనుకుంటున్నారు. చాలా తక్కువ వాళ్ళిస్తామన్న జీతం చెప్పాను.

‘అక్కడ వుంటేనే ఏదో వొక దారి కనిపిస్తుంది’ అంది జూలై.

‘పార్లర్ పెట్టటానికి డబ్బులు కావాలి. అంత డబ్బు ఎక్కడ నుంచి తీసుకొస్తాను? మామూలుగా పెడితే ఎవ్వరూ రారు. నేనున్న చోట చిన్నచిన్నవి చేయించుకుంటే అంతా తెలిసినవాళ్లే కదా... సరిగ్గా డబ్బులు యివ్వలేరు. అన్ని డబ్బులు కూడా వుండవో చెప్పాను.

‘నాకో రెండ్రోజులు టైమ్ యివ్వు దక్షా!....

యిప్పటివరకు ఎవ్వరిని తిరిగి తీసుకోలేదు. మామితో కూడా మాట్లాడాలి’ అంది జూలై.

జూలైతో మాట్లాడి వెనక్కి వస్తోంటే దీపక్ ఎదురొచ్చి ‘ఐ లవ్ యూ’ అన్నాడు.

వొక్కసారిగా నిస్సత్తువ ఆదరించింది.

అంతలోనే వొక్కసారి నందక్క మాటలు గుర్తొచ్చాయి. జూలై గుర్తొచ్చింది. పార్లర్ కి వచ్చే స్త్రీలు, పిల్లలు గుర్తొచ్చారు. తల్లి గుర్తొచ్చింది.

‘యింకెప్పుడూ యిలా మాట్లాడకు’ అని స్పష్టంగా చెప్పాను.

మనసు పరిపరి విధాల పోతోంది. తన తమ్ముడు స్కూల్ కి వెళతాడు. మిని వెళ్లదు. యిక్కడా యీ చుట్టూ తిరుగుతోన్న యెవ్వరూ సరిగ్గా స్కూల్ కి వెళ్లలేరు. అన్న అక్కా అంతా అంతే. తనూ వెళ్లలేదు. ఎందుకిలా?... జూలై వొప్పుకుంటుందా లేదా?... వొప్పుకుంటే ప్రస్తుతానికి నిశ్చింత... లేకపోతే ఏం చేయటం?... ఎందుకిలా ఆలోచిస్తోంది?... అప్పుడు తను చిన్నది. నిర్ణయాలు తనచేతిలో లేవు... యిప్పుడు తను నిర్ణయించుకోవచ్చు. ... కానీ, యీ చుట్టూ పరిస్థితులు మన నిర్ణయాలని సాగనిస్తాయా?... ఆలోచిస్తూ నిదానంగా అడుగులేస్తోంటే “నేనెక్కడో తప్పిపోయాను. యెక్కడా...యెలా...? V

రచయిత దృక్పథం

ప్రజల నమ్మకాన్ని, వాళ్ళు కూడబెట్టుకున్న ధనాన్ని దోచుకుంటున్న ఫైనాన్స్ కంపెనీలు, బ్యాంకులు, పసిపిల్లలను పరమ పాశవికంగా, క్రూరంగా అమ్ముకుంటానికి కూడా వెరపని నరరూప రాక్షసులు, ప్రేమ హత్యలు, దగాకోరు చదువులు, టెర్రరిజం, రాజ్యహింస, పోలీసు, న్యాయ కార్యనిర్వాహక శాఖల, రాజకీయ పార్టీల అపమార్గాలు, అణచివేతలు, కులమతాల వైషమ్యాలు, దొంగసోట్లు, హైటెక్ మోసాలు, రియల్ ఎస్టేట్ల అరచేతిలోని వైకుంఠ ప్రదర్శనలు, రైతుల అత్యహత్యలు, ప్రైవేటీకరణ, సరళీకరణ, ప్రపంచీకరణల పేరుతో సాగే దగా... ఇవి నడుస్తున్న వాటికి సంబంధించిన స్పర్శ, స్పందన, రచయిత దృక్పథంలో ప్రతిఫలించాలి.

డా॥ తాటి శ్రీకృష్ణ

“తాను రాస్తున్నది ఏ మంచికి అపకారం జేస్తుందో, ఏ చెడుకు ఉపకారం చేస్తుందో” అనే ఆలోచన రచయితకుండాలి. సామాజిక వాతావరణం బహురూపాలుగా విస్తరించువున్న కాలంలో తాడేదో, పామేదో తెలుసుకునే విచక్షణ పదునుగా ఉండాలి. ఆలోచనలు హేతుబద్ధంగా, ఆచరణాత్మకంగా, భాష స్పష్టతతో, సరళంగా ఉండేలా జాగ్రత్త వహించాలి.

గతం నుండి వర్తమానానికి, వర్తమానం నుండి భవిష్యత్ కి మధ్య వున్న లంకెపై అవగాహన అవసరం. ఆ అవగాహన, ప్రాపంచిక అనుభవం, కార్యకారణబద్ధమైన ప్రగతికాముక ఆలోచనే నడుస్తున్న చరిత్రలో తాను ఏ మార్గంలో వున్నాడో పట్టిస్తుంది. “వైతన్యం కన్నా ఆస్తిత్వం చాలా ముఖ్యమైనది.” నడుస్తున్న సామాజిక స్వరూప, స్వభావాల్ని గమనాన్ని ఏ గమ్యం దిశగా నడుస్తుందో దాని తీరుని రచయిత పసిగట్టగలగాలి. ఉన్న వ్యవస్థను ఉన్నదున్నట్టే గాకుండా, లోకాను భవంతో, ప్రగతికాముక దృష్టితో అవగాహన చేసుకునే నేర్పు రచయిత కవసరం. తాను ఏ సాహిత్య ప్రక్రియను చేపట్టినా, ఉన్న వాస్తవిక పరిస్థితిని అధిగమించి, ఇంకా సమాజాన్ని ముందుకు నడిపించేట్లుగా దాన్ని చిత్రీకరించాలి. సమాజాన్ని జీవితాన్ని భిన్నకోణాల్నుండి చిత్రీకరించటమేగాదు, ప్రతిబింబించటమేగాదు, విశ్లేషించి, ప్రతిఫలించేయటం కూడా అవసరం. ప్రతీది పరిణామశీలంగా వున్న

సమాజంలో, కనీస ప్రాథమిక సదుపాయాలకు కూడా నోచుకోని ప్రజల కోసం, కూడు, గూడు, గుడ్ల త్రాగునీరులాంటి అత్యవసర అవసరాలు కూడా అందని ప్రజల వక్షాన తాము నిలబడవలసిన అవసరం లేదా? అని విద్యావంతులుగా, రచయితలుగా ఆలోచించవలసిన ఆవశ్యకత లేదా?

వాస్తవాతీతంగా, అభూత కల్పనలతో, అసాంఘిక, అరాచక వాతావరణానికి చోటిస్తున్న రచనల ప్రయోజనం ఏ సాంఘిక పరిణామానికి దోహదపడుతుందో ఆలోచించాలి. అశాస్త్రీయమైన క్షుద్రరచనలు కూడా నేటి ‘ఇంటర్నెట్’ యుగంలో వస్తూనే వున్నాయి!

ప్రపంచ పరిణామాలు, వేగవంతమవుతున్న సామాజిక మార్పుల ప్రభావ ఫలితంగా 1970 నుండి తెలుగు సాహిత్యంలో పెనుమార్పులు చోటు చేసుకున్నాయి. కవిత, కథ, నవలలపరంగా నూతన ధోరణులు విస్తరించాయి. రచయితల దృక్పథాలలో కొత్తదారులు ఏర్పడ్డాయి.

“మానవ సమాజం యొక్క గత చరిత్ర అంతా వర్ణవైషమ్యాల తీవ్రత మీద ఆధారపడుతూ వచ్చింది. ఈ వైషమ్యాలు వివిధ దశల్లో వివిధ రూపాలు ధరిస్తూ వచ్చాయి. కానీ ఏయే రూపాలు ధరించి నప్పటికీ అన్ని దశల్లోనూ ఒకటి మాత్రం స్పష్టంగా మనకు కనిపిస్తుంది. అదేమంటే- మానవ సమాజంలో ఒక భాగానికి

చెందినవారు మరొక భాగానికి చెందినవారిని దోచుకోవటం. అందుచేత సమాజం యొక్క చైతన్యం గత యుగాలలో ఎన్ని రూపాలు ధరించినప్పటికీ, అన్ని యుగాలకు సమానంగా వర్తించే కొన్ని సాధారణ రూపాలలో, కొన్ని సాధారణ భావాలలో అది వ్యక్తమవుతూ వచ్చింది. ఇది ఆశ్చర్యకర విషయమేమీకాదు. ఇవన్నీ వర్ణవైషమ్యాలు నాశనం అయిపోతేగానీ మాయం కావు” (మార్ట్స్-ఎంగిల్స్).

ఈ మౌలిక, వాస్తవిక, భయంకర సత్యానికి కాలం చెల్లకపోగా, బాగా రాటుదేలి, పదునెక్కి, నేటి సామాజిక అస్తిత్వం, పోకడ ఈ మార్గంలోనే పయనిస్తుందనేది యథార్థం. ఏ రచయితైనా, ఏ ప్రక్రియను చేపట్టినా, ఈ ఇరుసును ఆధారంగా చేసుకోకుండా తన రచనా చక్రాన్ని తిప్పటం అవాస్తవికంగా, అసాంఘికంగా ఉంటుంది. ఈ క్రమంలోనే 20వ శతాబ్దపు చివరి దశాబ్దాల రచనలు వైవిధ్యభరితంగా, వాస్తవికంగా, శ్రామిక, అట్టడుగు, మధ్యతరగతి ప్రజల అభ్యుదయాన్ని కాంక్షిస్తూ వెలువడ్డాయి.

ఉదాహరణకు రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రి (రావిశాస్త్రి) రచనాక్రమం. ముఖ్యంగా నవలల మార్గం, కొన్ని మినహాయింపులతో ఈ ధోరణిలోనే సాగింది. “గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త”లోని లచ్చయ్యమ్మ, ఆమె కుటుంబ సభ్యుల జీవితాలు, “సొమ్ములు పోనాయండి”లోని బోడి, సంద్రాలు, వాళ్ళ బంధువర్గ జీవితాలు ఇందుకు సాక్షిభూత ఉదాహరణలు. ఇవి ఒక్క “గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త”లోని పాత్రల జీవితాలు, లేక “సొమ్ములు పోనాయండి”లోని పాత్రల జీవితాలు మాత్రమే గాదు- సామాజిక దురన్యాయానికి బలైపోతున్న, దుర్బర అణచివేతతో కునారిల్లిపోతున్న అసంఖ్యాక మధ్యతరగతి, అట్టడుగు ప్రజల జీవన చిత్రీకరణకు వీళ్ళు కొన్ని ఉదాహరణలు మాత్రమే. అహంకారపు పులి పంజాకి బలైపోతున్న లేడికూసల బతుకులకి వీళ్ళు చిరుదాఖలాలు. ఈ దుస్థితి యుగాల నుండి కొనసాగుతూనే ఉంది. నేటి పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థలో ఈ అణచివేత, దోపిడీ విధానాలు రకరకాల ముసుగుల్లో కొనసాగుతున్నాయి. “మన సాహిత్యంకన్నా మన జీవితం ఎంతో గాఢమైనది, సజీవమైనది!”

“కొండ గాలి” (భూషణం), “చీకటిళ్ళు” (అన్నాద్) నవలలు నడుస్తున్న

సామాజిక అణచివేతకు అద్దం పట్టాయి. 'సొమ్ములు పోనాయండి'లోని బోడి, 'కొండగాలి'లోని బోడయ్య పాత్రలు ఒకే తానులోనివే. అలానే 'చీకటిళ్ళు'లోని అప్పన్న కుటుంబం దుస్థితి, ఎర్రమ్మ ఆత్మహత్యకు దారితీసిన పరిస్థితులు, వ్యవస్థాగత దుర్మార్గానికి, అణచివేతకు సాక్షిభూతాలు. డబ్బు, అధికారం వున్నా, ఉన్నత వర్గ దోపిడీ సమాజానికి, బక్కజీవులెలా బలైపోతున్నారో అవగతం చేసుకుంటానికి ఈ పాత్రల జీవితాల్ని పరిశీలిస్తే, మనకు నడుస్తున్న వ్యవస్థాగత ధర్మం బోధ వదుతుంది. వీళ్లద్వారా తెలిసే విషయాలకన్నా ఇంకా ఎంతో లోతైనది జీవితస్థితి.

“పుణ్యభూమి, కళ్ళు తెరు” (హ్యంగ్

మి క్విక్-బీనాదేవి)లోని రాజమ్మ, సింహాచలం సామాజిక దోపిడీ, మోసం, కుయుక్తులకు బలైనవారే. వ్యవస్థాగత దుర్మార్గానికి ప్రతిరూపాలు 'పుణ్యభూమి, కళ్ళు తెరు'లోని గవరాజు, “రాజు-మహిషి” (రావిశాస్త్రి)లోని మందుల భీముడు, 'సొమ్ములు పోనాయండి'లోని ప్రెసిడెంట్, 'గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త'లోని రాజయోగి, కిరీటి పాత్రలు.

ప్రజల సమ్మకాన్ని, వాళ్ళు కూడబెట్టుకున్న ధనాన్ని దోచుకుంటున్న ఫైనాన్స్ కంపెనీలు, బ్యాంకులు, పసిపిల్లలను పరమ పాశవికంగా, క్రూరంగా అమ్ముకుంటానికి కూడా వెరవని సరూప రాక్షసులు, ప్రేమ హత్యలు, దగాకోరు చదువులు, టెర్రరిజం, రాజ్యహింస, పోలీసు, న్యాయ కార్యనిర్వాహక శాఖల, రాజకీయ పార్టీల అపమార్గాలు, అణచివేతలు, కులమతాల వైషమ్యాలు, దొంగనోట్లు, హైటెక్ మోసాలు, రియల్ ఎస్టేట్ అరచేతిలోని వైకుంఠ ప్రదర్శనలు, రైతుల ఆత్మహత్యలు, ప్రైవేటీకరణ, సరళీకరణ, ప్రపంచీకరణల పేరుతో సాగే దగా... ఇవి నడుస్తున్న వాటికి సంబంధించిన స్పర్శ, స్పందన, రచయిత దృక్పథంలో ప్రతిఫలించాలి. ఎందుకంటే, “వాస్తవ సాహిత్యం ఎప్పుడూ సమాజ జీవితంతో సంబంధం కలిగివుంటుంది” గాబట్టి, ఈ ధోరణిలోనే రావిశాస్త్రి లంపెన్ క్యారక్టర్స్ ని కూడా టచ్ చేశారు. “రత్నాలు-రాంబాబు”లోని సింహాచలం, జోగులు 'వియత్నాం విమల'లోని బంగారిగాడు, “గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త”లోని ప్రభుదాసు మొదలగు పాత్రలు. పోలీసు వ్యవస్థకు ప్రతిరూపంగా గంగరాజు హెడ్డు, సానికొంపల సారథ్యానికి నరసమ్మ (యూమా ది పిట్-యమకూపం, 'కుస్త్రిన్'లోని ఎమ్మా, గోరింజాంటులు) తదితరులు ప్రతినిధులు. 'మూడు కథల బంగారం'లోని దొంగనోట్ల మోసమయ జీవితాలు, “రత్నాలు-రాంబాబు”లోని వేశ్యరికపు నరకకూపాల స్థితి సామాజిక వాస్తవిక రూపానికి నిలువుటద్దాలు. ఈనాటి వ్యవస్థాగత పరిస్థితి కూడా ఇంతకంటే భిన్నంగా లేదు.

మరి, ఈ పరిస్థితుల్లో మార్పు రావాలని, వ్యవస్థాగత ధర్మంలో మార్పు రావాలని మతతత్వ పార్టీల దగ్గర్నుండి, మార్క్సి బోధనలతో నడిచే పార్టీల దాకా అదే పనిగా చెపుతూనే ఉన్నాయి. కానీ ఆచరణలో మార్పులు మాత్రం రావటం లేదు. అందుకే “రత్నాలు -రాంబాబు”లోని ముత్యాలు అనే స్త్రీ పాత్ర “పైసలున్నోడిదే రాజ్ఞి అని పెతి నా కొడుకూ సెప్పే నా కొడుకే గానీ ఆజ్ఞని దింపే నా కొడుకు అవుపిచ్చుడు. ఆళ్ళని దింపడమెలాగో సెప్పే నా కొడుకూ అవుపిచ్చుడు” అని చాలా ఘాటుగా ప్రశ్నించింది. ఈ మాటలు ఎందరో ప్రజల ఐక్యకంఠానికి ప్రతిరూపాలన్న సంగతి విస్మరించలేము.

రిక్షా కార్మికుడైన “కొంగ” అనే పాత్ర “మన సెవట్లు పిండుకొని,

..... ○

వ్యవస్థాగత దుర్మార్గానికి ప్రతిరూపాలు 'పుణ్యభూమి, కళ్ళు తెరు'లోని గవరాజు, “రాజు-మహిషి” (రావిశాస్త్రి)లోని మందుల భీముడు, 'సొమ్ములు పోనాయండి'లోని ప్రెసిడెంట్, 'గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త'లోని రాజయోగి, కిరీటి పాత్రలు.

..... ○

మన్నెత్తురు తాక్కొని, మనల్ని 'మన్ను గొట్టుకు పోండ్రా నా కొడకల్లారా, మాటాడ్పారంటే మూతుల మీద బోడిసేసి, టుపాకెట్టి కాల్చిగలం జాగర్త కబర్దార్ అన్నెప్పి, మనల్ని దోసుకు బతికే దొంగ నా కొడుకుల కాడ దోసిలోగ్గి బతికేకంటే నీట్లనో, నిప్పులలోనో దూకి సవ్వడం నయ్యం, అని మన్నా శానా మందిరికి అనిపిచ్చిన్నాడు మన్న శానామందరిని కలుస్తాం” అని ధిక్కారంతో ఐక్యతా భావాల్ని ప్రబోధిస్తూ చెప్పిన ఈ మాటలు రచయిత దృక్పథాన్ని వట్టిస్తాయి. మిగతావాళ్ళకన్నా ముఖ్యంగా “అన్యాయాన్నెదిరించేవాడు అన్యాయానికి గురైనవాడే అవుతాడు”, “చంపే జాతి చావకూడదు, చచ్చే జాతి బతక్కూడదు” అనే వర్ణమయ సమాజంలో రచయితకు వర్ణద్వేషి

అవసరమనే సంగతి విస్మరించరానిది.

కనుక, వాస్తవ పరిస్థితుల్ని, నడుస్తున్న యుగధర్మాన్ని రచయిత పసిగట్టి, దుర్మార్గాన్ని, అణచివేతని, మోసాన్ని నిరోధించేందుకు మానవత్వం, మనిషితత్వం విస్తరించేందుకు, పాఠకుల్లో చైతన్యాన్ని పెంపొందించేందుకు తన రచనలు ఏ కాస్తయినా దోహదపడాలనే సదాలోచనతో ముందుకు సాగాలి. అప్పుడే రచనలు సామాజిక ప్రయోజనానికి, ప్రగతికి దోహదకారులవుతాయి.

V

కవిత

మరణశాసనం

సుదేరా

అరటాకులోంచి అరచేతిలోకొచ్చిన సంకటిముద్దపై గోళ్ళాడిస్తున్న గ్రద్దలు ఆకాశంలో సింగిడి మందహాషనిండా పొడవచ్చులు మశూచికం పోసిన మనుషుల్లా పంట మైదానాలు తాశీలజవులు తోడుకుపోయిన ధాన్యప్యాతరలా ఇంకెండబెడ్తున్న వాగులు రావిచెట్లకింద రచ్చబండలు వేలంపాటల సంతలాయె ఇరుసువిరిగి కుంగిన బండిచక్రాలకింద చేతివుత్తులు చితికిపాయె మెట్టపొలాల్లో మంచెలు కూలిపాయె వెలిసె మీది సంచులు చిక్కిపాయె కూలీలు ఈలలై ముసిరేమళ్ళో డేగలు దోగాడె వడ్లబళ్ళబారులు పరుగులెత్తె డొంకదారుల్లో తుమ్మల్లేచె అదునుదప్పిన ఆకుమడి దప్పికగొన్న విత్తనాల్ని మొలకలుగా పొడిగేలోపే ఎలకలు ఎగనెత్తుకుపోతున్నాయి బీటలు బీటలుగా విచ్చుకొన్న పంటచేసె లోపారల్లోంచి బ్యాంకులోన్న, బకాయి శిస్సులు అస్థికలై బైటపడుతున్నాయి ముల్లుగర్రల్ని పేళ్ళుగా పేర్చుకొన్న రుతువులు రేవడి నేలల్లో కాలుతున్న చితులవుతున్నాయి బువ్వనెతుక్కొంటూ బయలుదేరిన చాళ్ళన్నీ చావు తొవ్వలోనే అంతమవుతున్నాయి!

ప్రేమబంధాలు

ప్రతిభావంతులైన కవుల రచనలు మనుషుల్ని ప్రేమించేటట్లు చేయగలిగితే అంతకన్నా కోరదగినది మరేముంది?

డా.కె.రామమోహనరావు

“ఆమె ఎవరయితే మాత్రం ఎలా కడుపుతాం ఆమె ఎవరయితే మాత్రమేమిటి? నా భార్యో పక్కింటావిడో పిల్లల తల్లి తెల్లని పిల్లో ఆమె ఎవరయితే మాత్రం ఎలా కదిలిస్తాం.... ఒక సంక్షుభిత పగటి తర్వాత ఒక వ్యాకుల కలిత శిథిలపగటి తర్వాత ఏ సౌందర్యమూలేని ఏ లాలిత్యమూలేని భయంకర పశువు పగటి తర్వాత విశ్రమిస్తున్న ఆమెను కదపటం ఎలా?”

‘ఆమె యవరయితేనేం’ - కె. శివారెడ్డి

ఆధునిక కవిత్వంలో విప్లవ కెరటం ఉవ్వెత్తుగా ఎగిసిపడి, 1970-80 దశాబ్దంలో సహృదయులను ఆకట్టుకొన్నది. విప్లవ కవిత్వ విజృంభణ తగ్గి, స్థిమితత్వాన్ని పొందిన దశలో స్త్రీవాద కవిత్వమూ, దళిత కవిత్వమూ కొత్త ఆలోచనలతో పాఠకుల దృష్టిని ఆకర్షించాయి. 1990-2000 దశాబ్దంలో విప్లవ కవిత్వమూ, స్త్రీవాద కవిత్వమూ, దళిత కవిత్వమూ మూడూ మునుపటికెక్కితే కాకపోయినా, ఏదో విధంగా అప్పుడప్పుడూ వచ్చే కొన్ని మంచికవిత్వలతో తమ ఉనికిని చాటుకుంటున్నాయి.

1960 నుండి అనుభూతివాద కవిత్వం జీవితపు విభిన్న కోణాలపై వెలుగును ప్రసరింపజేస్తూనే ఉన్నది.

పై నాలుగు కవితారీతులలోను మానవానుబంధాలు, ప్రేమబంధాలూ గాఢంగా హృదయాహ్లాదకరంగా వ్యక్తమైనాయి.

తెల్లవారకముందే నిద్రలేచి, ఇంటిల్లపాదికీ చాకిరీ చేసి, అందరూ నిద్రపోయాక మేనువాల్చే స్త్రీ శ్రమను, త్యాగాన్ని కె. శివారెడ్డి ‘ఆమె ఎవరైతేనేం’ గీతంలో మరపురానివిధంగా చిత్రించారు.

కవిత ప్రారంభమే విశేషమైంది - ఆమె తన భార్యో, పక్కింటావిడో, పిల్లల తల్లి తెల్లని పిల్లో అనటంలో కరుణరస వ్యక్తీకరణ విలక్షణమైంది. ఇంటి చాకిరీ అంతా పగటిపూటే. సంక్షుభిత పగటి తర్వాత శిథిల పగటి తర్వాత, భయంకర పశువు పగటి తర్వాత అనటం పూర్తిగా కొత్త భావవ్యక్తీకరణ, స్త్రీవాద కవిత్వం శక్తిమంతంగా పురుషాధిక్యాన్ని ప్రశ్నిస్తున్న కాలంలో పురుషుని దృష్టికోణం నుండి వచ్చిన

కవిత యిది. స్త్రీ శ్రమను సరిగా అర్థం చేసుకొని సానుభూతితో ప్రేమతో ఆర్థ్రంగా పలికిన మాటలివి. భార్యాభర్తల ప్రేమానుబంధాన్ని సరికొత్తరీతిలో తెల్పిన కవిత యిది.

“ఉదయం నిద్రలేవగానే సూర్యబింబాన్ని నా వైపు తిప్పుకొని మా ఆవిడ పాదాలవైపు చూస్తాను పువ్వులు చల్లుతున్నట్లు మా అమ్మగారు భగవద్గీతలో భద్రపరచిన ఇందిరా వికాస పత్రాలను తలచుకుంటే నాకు కన్నీళ్లు ఆగవు కుటుంబక్షేమం కోసం ఒక తల్లి పడే ఆరాటంలో దైవత్వం చూశాను ఇప్పుడు మా ఆవిడ కన్నులలో చూస్తున్నాను జీవన ప్రవాహంలో మనిషి కదలిక చూడకుండా ఉండలేను”

‘వేళ్ళు ఇక్కడే’ - అజంతా

భార్యలో తల్లిప్రేమను చూడటమనే భావన పాతదే. కాని, నిద్రలేవగానే సూర్యబింబాన్ని నా వైపు తిప్పుకొని, మా ఆవిడ పాదాలవైపు చూస్తానన్న భావన కొత్తది - అదీ పువ్వులు చల్లుతున్నట్లు చూస్తానన్న ఊహ సొగసైనది.

ఇంటి చాకిరిని స్త్రీ దృక్కోణం నుండి చిత్రించిన కవితల్లో విమల రాసిన ‘పంటిల్లు’ అత్యంత శక్తిమంతమైనది. “తడికట్టెల పొగమేఘాల మధ్య మా పంటిల్లు వేలాడుతూ వుంటుంది... మా అమ్మొక ప్రేతంలా తేలుతూ వుంటుందక్కడ అసలు మా అమ్మే నడుస్తున్న పంటగదిలా వుంటుంది ఏడ్చి ఏడ్చి ఆమె కళ్ళు ఎక్కడో కారిపోయాయి తోమి తోమి ఆమె చేతులు అరిగిపోయాయి మా అమ్మకి చేతులు లేవు... ఒక్కోసారి ఆమె మండుతున్న పొయ్యిలా కూడా వుంటుంది.”

తల్లిని ఒక దేవతగా వర్ణించిన కవితలు తెలుగులో పుష్కలంగా వున్నాయి. కాని, ఇంటి చాకిరీతో సతమతమయ్యే తల్లి కష్టాన్ని అర్థం చేసుకొని, తల్లికి సహాయం చేసే పిల్లలెంతమంది వున్నారు? ముఖ్యంగా చదువుకునే పిల్లల్లో!

విమల ‘పంటిల్లు’ కవిత చాలామంది కళ్ళు తెరిపించింది.

“ఆవిడ కౌగిల్చి, పిల్లల నవ్వుల పూరేకుల్ని, స్నేహితుల ఆప్యాయపు వేళ్ళకొనల్ని ఆసరా చేసుకొని మూడు వందల అరవై అయిదు కల్లోల సముద్రాల్ని ఈదాలి” అన్న సైల్ కవిత ‘కొత్త సముద్రం’ మళ్ళీ మళ్ళీ తలచుకోదగినది. సిద్ధాంతాలు, జీవన మార్గాలు వేరైనా, ప్రేమ బంధాలూ స్నేహానుబంధాలూ గొప్పవని ఈ కవిత తెల్పుతుంది.

“నా కోసం ఎదురుచూడు

నా కోసం వేచిచూడు

గోధూలివేళ

గోరింటాకు అరచేతిలో ఎరుపెక్కేవేళ

హోరెత్తే సముద్రం ఆకాశాన్నితాకేవోట

సక్షత్రదీపాలు మౌనసంగీతాన్ని వినిపించేవేళ

తిరిగివస్తాను...

నా కోసం ఎదురుచూడు

నా కోసం వేచిచూడు”

'నా కోసం ఎదురుచూడు' - శివసాగర్

అజ్ఞాత వాసంలో ఉండి పోరాటం చేస్తున్న విప్లవవాది హృదయస్పందనను శివసాగర్ 'నా కోసం ఎదురుచూడు'లో రసజ్ఞుల హృదయాలను తాకేలాగ విన్పించారు. వీరోచితమూ, బీభత్సమయమూ అయిన పోరాట జీవితంలో కూడా ప్రేమకు చోటున్నదని యీ గీతం తెలియజేస్తుంది.

హోబిమిన్ జైలుకవితలు, మక్కాం ప్రేమకవితలు, దాశరథి అంగారమూ శృంగారమూ కలగలిపిన కవితలలాగ శివసాగర్ కవిత ఎల్లప్పుడూ మనసులో మెదులుతుంది.

అజ్ఞాతవాసంలో వున్న ప్రియుని జ్ఞాపకాలను మహాజబీన్ 'ఆకులు రాలుతున్న కాలం'లో చక్కగా తెలిపారు. ప్రాణాలతో తిరిగి వస్తాడో రాడో తెలియని ప్రియునితో తన ప్రాణాధికమైన ప్రేమను ఈమె ఆర్ద్రంగా వెల్లడించారు.

గర్భవతి అనుభూతిని కె.గీత అందంగా తెలిపారు:

"నెలనెలా నా శరీరాన్ని భాగభాగంగా పంచుకుని

రూపుదిద్దుకుంటావు నువ్వు
తమాషాగా లోపలోపలే ఉదరకుడ్యాలమీద

మెత్తని బాక్సింగ్ చేస్తూ

నా ప్రపంచంలోకి అడుగుపెట్టావు నువ్వు

నా చిన్నారి పాపాయి

నా కళ్ళలోకి మెత్తటి నవ్వు విసిరి

అమాయకంగా రెప్పలు విప్పుతావు నువ్వు

మాటిమాటికీ నన్ను మాతృత్వపు

క్షీరామృతంలో ముంచుతావు నువ్వు"

నెలలు నిండేదాకా' - కె. గీత

కవయిత్రుల కవిత్యంలో పురుషాహంకార ధిక్కారమే వున్నదనుకోవటం పొరపాటు. సున్నితమైన ప్రేమానుభూతులను వెల్లడించిన ఇటువంటి కవితలు హోయినిస్తాయి.

"ఈ మధ్యనే మా ఇంట్లో పాపాయి వుట్టింది

చూడరమ్మంటూ మేం పంపిన ఆహ్వానాలందుకొని

మీరంతా నవ్వుల సీతాకోకచిలకల్లా

ఎక్కడెక్కణ్ణించో ఎగురుకుంటూ వచ్చి వాల్తారు

చుక్కదీపాలు ఒకటి ఒకటి ఆకాశమంతా పరుచుకునేలోపునే

దీపతోరణాలు ఇల్లావాకిలీ కలయతిరుగుతూ వెలుగుతాయి

పాపాయి మెత్తగా చేతుల్లోంచి చేతుల్లోకి జారుతూ వుంటుంది

మేఘాల పొత్తిళ్ళలోని చందమామలా

పారిజాతంచెట్టు పూలని కురిపించినట్టు

మీరంతా ఆశీస్సుల పరిమళంలో ముంచుతారు"

'పాపాయితో పంచుకున్న బాల్యం' - ఆదూరి సత్యవతిదేవీ

ఈ గీతం, "పాలగోదాపరి పాయలా పారుతూ బతుకు కుదుళ్ళలోకి ఆప్యాయంగా చొచ్చుకుపోతుంది." కొంతమంది దురదృష్టవంతులకు తమ తల్లిదండ్రుల్ని తలచుకోవటానికి వాళ్ళ ఫోటోలైనా మిగలవు.

"అమ్మపోతూ పోతూ తన బొమ్మ ఇచ్చిపోలేదు

అసలు బొమ్మంటూ తీస్తేగదా ఇవ్వడానికి

కళ్ళుమూసుకుని చూస్తే అమ్మ బొమ్మ అలుక్కుపోతుంది...

ఆరుబయట వెన్నెల్లో నన్ను జోకొడుతున్నప్పుడు

అమ్మఫోటో తీసివుంటాడు చందమామ

అతనిలో వుంది అమ్మ బొమ్మేమో?..."

..... ○

ఎటువంటి కవిత్వమైనా, ఏ

ఇతర రచన అయినా,

ప్రేమానుబంధాలను

పెంచాలేకాని, తుంచకూడదు.

'జీవఫలం చేదు విషం' అన్న

నైరాశ్యాన్ని మిగల్చకూడదు.

..... ○

పోగులుగా విడిపోతున్న సృతిముద్రను

మనసు చట్రంలో పొదుపుకుని

అమ్మరూపం నిలుపుకుంటాను

జన్మమూలం పదిలపరచుకుంటాను"

'అమ్మబొమ్మ' - సి.నారాయణరెడ్డి

జీవితకాలంలో తల్లిదండ్రులపై,

భార్యాబిడ్డలపై ప్రేమను చూపకుండా, వాళ్ళు

మరణించాక హృదయ విదారకంగా

విలపించేవారు ఎక్కువగానే తటస్థపడుతున్నారు.

ప్రతిభావంతులైన కవుల రచనలు

మనుషుల్ని ప్రేమించేటట్లు చేయగలిగితే

అంతకన్నా కోరదగినది మరేముంది?

భార్యాభర్తలు ఏ కారణాలవల్ల విడిపోయినా జీవితమంతా

ఆవేదనతో నలిగిపోయేది వాళ్ళ పిల్లలు - పిల్లలకు తల్లిదండ్రుల ప్రేమను

పొందటం వారి "సహజ హక్కు" అని కొప్పర్ని హెచ్చరించారు.

మునుపటికంటే ఎక్కువవుతున్న 'విదాకుల' కేసులు పరిశీలిస్తే,

మానవసంబంధాలను 'ప్రేమ'గాక 'డబ్బు' శాసించడం ఆందోళన కలిగిస్తున్న

అంశం - తల్లిదండ్రుల ప్రేమకు దూరమైన పిల్లల ముఖాలలో దైన్యాన్ని

వర్ణించటానికి కవుల శక్తి చాలదేమో!

వృద్ధాప్యం శాపమా? వృద్ధాప్యపు ఆశ్రమాలు నానాటికీ

పెరుగుతుండటం ఆందోళన కలిగించే విషయం. రెక్కలోచ్చిన పిల్లలు

ఎగిరిపోవటమేగాక, అట్లా దూరమవటానికి తమ కారణాలు తమకు

వున్నాయంటూ అమానుషంగా కూడా కొందరు మాట్లాడుతున్నారు.

'వృద్ధాప్యం కుడితిలో ఈగ

వృద్ధాప్యం సంతానం సాలెగూట్లో పురుగు

వృద్ధాప్యం సర్వప్రపంచం మంచం

ఏవగింపుల విదలించుల చీదరింపుల బతుకు'

వృద్ధాప్యం - కె. శివారెడ్డి

డబ్బులేని వృద్ధాప్యం నేరమవుతున్నది, జీవించటం

నేరమవుతున్నది.

కన్నపిల్లలమీద ప్రేమ వుండటం విశేషం కాదు, తమను

కన్నవారిమీద ఉండటం విశేషంగా కనిపిస్తున్న కానికాలం దాపురించింది.

కాని, నాణేనికి రెండవ వైపు కూడా చూడాలి:

"అమ్మమ్మా! నువు మాతో వచ్చేయ్

నాయనమ్మా! నువు నా దగ్గర బజ్జో

మోము మీద తడిమే చిట్టి చిట్టి చేతులు

ఎత్తిన తెరచాపలొతాయి"

విస్తృతి అంచుమీద - ఆడెపు లక్ష్మీపతి

వృద్ధాప్యం శాపమే కాదు, కొత్తబంధాలతో మనిషిని

ఆనందింపజేస్తుందన్న లక్ష్మీపతిగారి అభిప్రాయం అవాస్తవం కాదు. కాని,

ఇది కారునల్లని మబ్బుకు ఒక జరీ అంచు మాత్రమే.

ఎటువంటి కవిత్వమైనా, ఏ ఇతర రచన అయినా,

ప్రేమానుబంధాలను పెంచాలేకాని, తుంచకూడదు. 'జీవఫలం చేదు

విషం' అన్న నైరాశ్యాన్ని మిగల్చకూడదు.

"పీతరెక్కల చంద్రుణ్ణి

చేతులెత్తే సముద్రం బంధిస్తుంది..

గురిమరచిన గాలిబాణాన్ని

తెరయెత్తిన నౌకాధనుస్సు బంధిస్తుంది

ఈ మనిషి ఆ మనిషిని బంధిస్తాడు

ఇద్దర్నీ కలిపి బంధిస్తుంది మనీష"

(స్వేచ్ఛాగానం-ఇస్మాయిల్)

శత

సాహితీ

మంజీరాలు

నాగసూరి వేణుగోపాల్

అది 1999 సంవత్సరం. మాసం జూలై. తేది ఒకటి - గురువారం ఉదయం ఏడుంటావు. విజయవాడ ఆకాశవాణి కేంద్రం ఉదయరేఖలు కార్యక్రమంలో శతవసంత సాహితీ మంజీరాలు ధారావాహికను ప్రచార ఆర్జాటం లేకుండా ప్రారంభించింది. అప్పటి నుంచి 2002 ఏప్రిల్, మే మాసాల వరకు ప్రతి గురువారం ప్రభాత సమయాన పావు గంటపాటు తెలుగులో ఇరవయ్యో శతాబ్దంలో వెలువడిన ఒక మంచి పుస్తకం గురించి శ్రోతలతో ఒక సాహితీవేత్త ముచ్చటించేవారు.

ఈ వ్యాసగుచ్ఛంలో వంద పుస్తకాల గురించి వంద ప్రసంగ వ్యాసాలున్నాయి. పింగళి, శ్రీపాద, ఆరుద్రవంటి వారివి రెండేసి పుస్తకాలు - ప్రత్యేక కారణాలవల్ల చోటు చేసుకొనగా మా భూమి, సౌందరసందము, మాతృమందిరము, ఆంధ్రుల చరిత్ర-సంస్కృతి, పాండవోద్యోగ విజయాలు వంటి గ్రంథాలకు జంట రచయితలున్నారు. దాంతో దాదాపు వంద మంది రచయితల పుస్తకాలను ఇక్కడ స్పృహించినట్లు అయ్యింది. అలాగే ఈ వంద పుస్తకాలను ఇప్పుడు ప్రసిద్ధులయిన 75 మంది సాహితీ ప్రముఖులు విశ్లేషించారు. ఇందులో తొమ్మిది మంది ఏ ఒకటి కన్నా ఎక్కువ ప్రసంగాలున్నాయి.

కేవలం పుస్తకం వస్తువు, భావం, శైలి మాత్రమేగాక -ఆ పుస్తకం ప్రచురించబడ్డ కల్పించిన ప్రభావం లేదా వివాదం, పుస్తక ప్రచురణ వెనుక వుండే నేపథ్యం - అంతకు

సంపాదకులు : ప్రయాగ వేదవతి
నాగసూరి వేణుగోపాల్
వెల : రు.250
ప్రచురణ : ఆంధ్రప్రదేశ్ గ్రంథాలయ సంఘం

మించి కాల ప్రవాహంలో ఆ పుస్తకం ఎందుకు నిలబడిందనే విషయంపై కొత్తతరం వ్యాఖ్యానం - కూడా అందించాలనే అభిప్రాయం. అయితే ఇన్ని విషయాలు - పండితులతోపాటు పామరులూ అందుకునే ప్రసార మాధ్యమం అయిన ఆకాశవాణిలో, పావుగంట వ్యవధిలో ముచ్చటించడం అంత తేలికకాదు. అయినా, మా ధారావాహికలో పాల్గొన్న ప్రతి సాహితీవేత్త శ్రోతల అంచనాలను అందుకోగలిగారు. ఆ రకంగా మౌఖిక లక్షణంలో, మాధ్యమ పరిధిలో ఈ సంకలనం మరిన్ని విశ్లేషణలకు రేపు దారి తీయవచ్చు.

రేడియో ప్రసారాలలో విజయవాడ కేంద్రం ప్రత్యేకత వేరుగా చెప్పుకోవాలి. ఎంతో మంది సాహితీ మహామహులు అక్కడ ఉద్యోగులుగా పనిచేయడంవల్ల ఎన్నో రకాల సృజనాత్మక ప్రయోగాలు జరిగాయి. వాస్తవానికి మేము ధారావాహిక ప్రారంభసమయంలో వంద పుస్తకాల స్పష్టమైన జాబితా లేదు. ఇది దాదాపు రెండున్నర సంవత్సరాలు సాగిన ధారావాహిక కనుక మాకు అందుబాటులో వుండే సాహితీ ప్రముఖులు ఎందరినో చర్చించి ప్రతి స్థాయిలోనూ సలహాలు తీసుకున్నాం.

ఈ ధారావాహిక ప్రసంగ వ్యాసాలను గ్రంథాలయ సర్వస్వం రావి శారద జనవరి 2000, జూలై 2000, జనవరి 2001, జూలై 2001, జనవరి 2002, జనవరి 2003 గ్రంథాలయ సర్వస్వం సంచికలుగా వెలువడి మరింత గుర్తింపు

పొందాయి. ఎంతో ప్రయాసపడి రావి శారదగారు ఈ పుస్తకం వెలువరిస్తున్నారు. సాహిత్య అభిలాష కల్పించడానికీ, సాహిత్య పరిచయం చేయడానికీ ఈ ప్రసంగ వ్యాసాల సంకలనం గొప్పగా దోహదపడుతుందనడంలో సందేహంలేదు.

ఈ వంద పుస్తకాలలో చివరి యాభై సంవత్సరాల్లో (1951-2000) వెలువడినవి 45 కాగా అంతకుముందు వెలువడినవి 55! అందులో కూడా 'రెండవ పాతిక' (1926-1950) సంవత్సరాల్లో వెలువడినవి 38 వున్నాయి. మన జాతిని పురోగతి వైపు నడిపిన విభిన్న ఉద్యమాలకు దన్నుగా వెలువడిన దీపికలుగా వీటిని పేర్కొనవచ్చు. అలాగే చివరి దశాబ్దాల్లో వెలువడిన పుస్తకాలు స్వల్పంగా వుండడానికి కారణం - వాటి కాల పరీక్ష పూర్తి కాకపోవడమే కానీ - ఆ పుస్తకాల మీద చిన్న చూపు ఎంత మాత్రం లేదు. అలాగే పెరుగుతున్న సంఖ్య కూడా మరో కారణం. ఈ వంద పుస్తకాలలో అనువాద సాహిత్యం చేర్చలేదు. అయితే జీవిత చరిత్రల ప్రక్రియను చేర్చాలనుకుని కూడా వంద అనే పరిమితి కారణంగా చేర్చలేకపోయాం. అలాగే తత్వశాస్త్రం, విజ్ఞాన శాస్త్రం, కళలు మొదలైన అంశాలకు చెందిన పుస్తకాలు బాగా తగ్గయినేది కూడా ఒక వాస్తవమే! ఆ అంశాలన్నీ ఇతరాలు పది పుస్తకాలలోనే వున్నాయి. ఒక పరిమితి విధించుకున్నాక - మరిన్ని పరిమితులు వస్తాయి కదా! ఈ వంద పుస్తకాలలో కవిత్వం సంబంధించి-26, నాటికలు, నాటకాలు-13, నవలలు-10 వున్నాయి. ఈ ధారావాహిక ప్రసార సమయంలో కొల్లాయి గట్టితేనేమి రచయిత శ్రీ మహీధర రామమోహనరావుగారు, సాహిత్యంలో ధృక్పథాలు రచయిత శ్రీ ఆర్.ఎస్. సుదర్శనంగారు కాలధర్మం చెందడం, తృణకంకణం, లో వెలుగులు విశ్లేషించిన శ్రీ బొడ్డుపల్లి పురుషోత్తం, అపస్వరాలు గురించి వివరించిన డా॥ పరుచూరి రాజారాంగారు గతించడం, కీర్తిశేషులు విశ్లేషించిన పుచ్చా భార్గవ రామోజీగారు ఇటీవల కనుమూయడం బాధాకరమే! శతాబ్దపు వెలుగు చారికల్లాంటి ఉత్తమ తెలుగు గ్రంథాలను పరిచయం చేసే ఈ బృహత్పయత్నంలో సహకరించి, సలహాలు ఇచ్చి, పాల్గొని తోడ్పడిన ప్రతి సాహితీవేత్తకూ, ఈ ఆలోచనను ప్రోత్సహించి మరింత నాణ్యత కావాలని కోరిన సహృదయులకు నమోవాక్యాలు!

శతాబ్ది మంజీరిలు

కవిత్వం	రచయిత	పరిచయకర్త	కొత్తగడ్డ (1947)	నార్ల వెంకటేశ్వరరావు	రావెల సాంబశివరావు
శృంగారకావ్యం (1913)	రాయప్రోలు సుబ్బారావు	బొడ్డుపల్లి పురుషోత్తం	ఎన్.జి.ఓ (1949)	అత్రేయ	వల్లూరి శివప్రసాద్
జనమణి అపారాధి (1921)	బసవరాజు అప్పారావు	సూరంపూడి భాస్కరరావు	విషాద సారంగధర	ధర్మవరం కృష్ణమాచార్యులు	ఎస్. గంగప్ప
కృష్ణ పక్షం (1925)	కృష్ణశాస్త్రి	ఆవంత్స సోమసుందర్	కీర్తిశేషులు (1960)	భమిడిపాటి రాధాకృష్ణ	పుచ్చా భార్గవ రామోజీ
పిరదోసి (1932)	జాషువా	పాపినేని శివశంకర్	అశఖరీదు అణా (1964)	గోరాశాస్త్రి	పొత్తూరు వెంకటేశ్వరరావు
సౌందరనందము (1932)	పింగళి లక్ష్మీకాంతం	నాగళ్ళ గురుప్రసాదరావు	క్రిష్ణమోహనస్వామి నాణా (1978)	త్రిపురనేని రామస్వామి	రావెల సాంబశివరావు
రాజా ప్రతాపిని చిత్త (1934)	దుర్భాక రాజశేఖర శతావధాని	జంధ్యాల మహాతీశంకర్	మాతృమందిరం (1918)	వెంకట పార్వతీశ్వర కవులు	కొలసాని సాంబశివరావు
పానశాల (1935)	దువ్వూరి రామిరెడ్డి	కోట రాజశేఖర్	గణపతి (1920)	చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం	మాదిరాజు రామలింగేశ్వరరావు
వైతాళికులు (1935)	ముద్దుకృష్ణ	ఇంద్రగంటి శ్రీకాంతశర్మ	మాపల్లి (1922)	ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ	స్వర్ణరాజు హనుమంతరావు
ఎంకిపాటలు (1935)	నందూరి వెంకట సుబ్బారావు	కె.వి.ఎస్. ఆచార్య	బారిష్టరు పార్వతీశం (1924)	మొక్కపాటి నరసింహశాస్త్రి	పింగళి వేంకటకృష్ణారావు
దీపావళి (1937)	వేదుల సత్యనారాయణశాస్త్రి	రసరాజు	మైదానం (1928)	చలం	పి. సత్యవతి
రాష్ట్రగానము (1938)	తుమ్మల సీతారామమూర్తి	నాగళ్ళ గురుప్రసాదరావు	నారాయణరావు (1934)	అడివి బాపిరాజు	మారేమండ శ్రీనివాసరావు
ఫిదేలు రాగాల డజన్ (1939)	పరాభి	రావి రంగారావు	ఓబయ్య (1936)	వేలూరి శివరామశాస్త్రి	జంధ్యాల మహాతీశంకర్
శ్రీ శివభారతము (1943)	గడియూరం వేంకట శేషశాస్త్రి	సి.వి. సుబ్బన్న శతావధాని	నేలపదగలు (1939)	విశ్వనాథ సత్యనారాయణ	ప్రసాదరాయ కులపతి
నగరంలో వాన (1944)	కుందుర్తి ఆంజనేయులు	బి. లలితానంద్	చదువు (1946)	కొడవటిగంటి కుటుంబరావు	వి. చంద్రశేఖరరావు
మగువమాంచాల (1947)	ఏటుకూరి వెంకట నరసయ్య	మొవ్వ వృషోద్రిపతి	చివరకు మిగిలేది (1946)	బుచ్చిబాబు	వేగంట మోహనప్రసాద్
విజయశ్రీ (1948)	కరుణశ్రీ	జంధ్యాల జయకృష్ణ బాపూజీ	అమృతజీవితం (1946)	గోపిచంద్	వేగంట మోహనప్రసాద్
తృప్తేవాహుమ్ (1949)	ఆరుద్ర	కడయం రామమోహనరామ్	విలోమ కథలు (1976)	సగ్గముని	శ్రీరామకవచం సాగర్
మహాప్రస్థానం	శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు	జ్ఞానామృతి	అమరావతి కథలు (1978)	సత్యం శంకరమంచి	వావిలాల సుబ్బారావు
ఆంధ్రపురాణము (1954)	మహానాథల సత్యనారాయణశాస్త్రి	ఇంద్రగంటి రాజేశ్వరీదేవి	గాలివాస (1984)	పాలగుమ్మి పద్మరాజు	కొమ్మూరి వేణుగోపాలరావు
సూతిలో గొంతుకలు (1955)	అలూరి బైరాగి	శివలెంక రాజేశ్వరీదేవి	అత్తగారి కథలు (1996)	భానుమతీ రామకృష్ణ	మల్లాది సూరిబాబు
పెన్నేటిపాట (1956)	విద్వాన్ విశ్వం	భూమన్	సాహిత్య విమర్శ	కట్టమంచి రామలింగేశ్వరరావు	వల్లంపాటి వెంకటసుబ్బయ్య
కూర్మమహాయుధ (1957)	సి. నారాయణరెడ్డి	కె.వి.ఎస్. ఆచార్య	కవిత్వత్వ విచారం (1914)	నేటికాలపు కవిత్వం (1928)	అక్కిరాజు ఉమాకాన్తమ్
శివతాండవం (1961)	పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు	వల్లంపాటి వెంకటసుబ్బయ్య	వేమన (1928)	రాజ్యపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ	కొలసాని సాంబశివరావు
అగ్నిధార (1961)	దాశరథి	సి. రాఘవాచారి	స్వామిసాహిత్య పీఠం (1942)	కడగంటి శతావధాని	కాత్యాయని విద్యుహే
అక్షుకకేసరి (1985)	తిలక్	జి. గిరిజా మనోహర్	ఆంధ్రసాహిత్య చరిత్ర (1954)	పింగళి లక్ష్మీకాంతం	ధూర్జటి వేంకట బాలాజి
అధికమహాభారతం (1985)	గుంటూరు శేషేంద్రశర్మ	రాళ్ళబండి కవితా ప్రసాద్	అయ్యల అయ్యకవి (1958)	ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి	రామడుగు వెంకటేశ్వరశర్మ
నాటికలు, నాటకాలు			సుగంధసాహిత్యం (1967)	ఆరుద్ర	కోవెల సంపత్కూమారాచార్య
గయోపాఖ్యానం (1890)	చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం	పాలమర్తి శ్యామలానందప్రసాద్	సాహిత్యోద్ధృతలు (1968)	ఆర్.ఎస్. సుదర్శనం	బి.తిరుపతిరావు
ప్రతాపరుద్రీయము (1897)	వేదం వెంకటరాయ శాస్త్రి	ధారా రామనాథశాస్త్రి	శివభారతదర్శనము (1971)	సర్దేశాయి తిరుమలరావు	సుర్యదేవర రవికుమార్
కన్యాశుల్కం (1897)	గురజాడ అప్పారావు	కాకరాల	సారస్వత వివేచన (1976)	రాచమల్లు రామచంద్రారెడ్డి	కడియం రామమోహనరామ్
పాదోద్ధృతి (1907)	తిరుపతి వేంకటసుబ్బయ్య	రాళ్ళబండి కుతా ప్రసాద్	తెలుగు జానపద సాహిత్యం (1986)	బిరుదురాజు రామరాజు	గుమ్మూ సాంబశివరావు
వరవిక్రయం (1923)	కాళ్ళకూరి నారాయణరావు	మైలవరపు శ్రీనివాసరావు	అక్షరాల అక్షరాల (1994)	శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తి	మిరియాల రామకృష్ణ
రాజమన్దానాటికలు (1930)	పి.వి. రాజమన్మారు	పి. చంద్రలత	అక్షర తూణి (1955)	కె.వి. రమణారెడ్డి	బి.తిరుపతిరావు
మా భూమి (1947)	సుంకర వాసిరెడ్డి	కొత్తపల్లి రవిబాబు	సీయ చరిత్రలు		
మృత్యుంజయుడు (1947)	బొల్లిముంత శివరామకృష్ణ	కడియాల రామమోహనరామ్	కుడకూరి వీరేశలింగం	కందుకూరి వీరేశలింగం	తెలకపల్లి రవి
అతడు-ఆమె (1950)	ఉప్పల లక్ష్మణరావు	ఓల్గా	నా జీవితయాత్ర (1941)	టంగూరి ప్రకాశమఠం	నాగభైరవ కోటేశ్వరరావు
కీలుబొమ్మలు (1951)	జి.వి. కృష్ణారావు	డి. కేశవరావు	నేను-నా దేశం (1952)	దరిశి చెంచయ్య	వకుళాభరణం రామకృష్ణ
అపస్వరాలు (1955)	శారద	పరుచూరి రాజారామ్	ఇది నా గొడవ (1953)	కాళోజీ నారాయణరావు	కొత్తపల్లి రవిబాబు
అల్పజీవి (1956)	రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రి	అన్నపరెడ్డి వెంకటేశ్వరరెడ్డి	అమృతా-అమృతా (1955)	శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి	పెద్దిభోట్ల సుబ్బారామయ్య
కాలాతీత వ్యక్తులు (1958)	పి. శ్రీదేవి	వి. చంద్రశేఖరరావు	నాస్మృతి ఘోషం... (1957)	ఆచంట జానకిరామ్	కొమ్మూరి రాధాకృష్ణారావు
పాకుదురాళ్లు (1965)	రావూరి భరద్వాజ	పి.ఎస్.రావు	ఇతరాలు		
కొల్లాయి గట్టితేనేమి? (1965)	మహీధర రామమోహనరావు	సింగమనేని నారాయణ	శారద లేఖలు (1934)	కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మ	కొమ్మూరి రాధాకృష్ణారావు
జానకి విముక్తి (1977)	రంగనాయకమ్మ	జి.మోహనరావు	లోవెలుగులు (1937)	ముట్లూరి కృష్ణారావు	కీ శే బొడ్డుపల్లి పురుషోత్తం
మరీచిక (1979)	వాసిరెడ్డి సీతాదేవి	మందరపు హైమావతి	అంధుల సాయుధుల (1949)	సురవరం ప్రతాపరెడ్డి	కె.వి. కోటిలింగం
ప్రజల మనిషి (1985)	వట్టికోట ఆళ్లారామయ్య	సి. రాఘవాచారి	అంధుల చిత్త సుస్థితి (1951)	ఖండవల్లి లక్ష్మీనరసింహం	యాదగడ్డ బాలగంగాధరరావు
అనుక్షణికం (1985)	వడ్డెర చండీదాసు	రామిశెట్టి చంద్రశేఖర ఆజాద్		బాలేందు రాజశేఖరం	
చిల్లరదేవుళ్లు (1987)	దాశరథి రంగాచార్య	పెద్దిభోట్ల సుబ్బారామయ్య	రసలేఖలు (1965)	సంజీవ్ దేవ్	వావిలాల సుబ్బారావు
కథలు			బుదుగు (1957)	ముళ్లపూడి వెంకటరమణ	సి. హెచ్. సుశీల
శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి కథలు (1915)	శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి	వీరాజి	ఉషోగానం (1975)	తెన్నేటి హేమలత	ఎ. తెజోవతి
కాంతం కథలు (1925)	మునిమాణిక్యం	పిఠాపాటి ఉమామహేశ్వరమ్	సాక్షి (1913)	పాపగంటి కృష్ణమూర్తి	పింగళి వెంకటకృష్ణారావు
పల్లవి రామకృష్ణశాస్త్రి కథలు (1930)	మల్లాది రామకృష్ణ శాస్త్రి	సోమంచి రామం	వదరుపోతు (1935)	పచ్చూరి రామచార్యులు	యాదగడ్డ బాలగంగాధరతిలక్
మా గోఖలే కథలు (1941)	మాధవపెద్ది గోఖలే	పాపినేని శివశంకర్	కొత్తపాళి (1955)	తాపీ ధర్మారావు	తెలకపల్లి రవి

తెలుగులో మార్క్సిస్టు సాహిత్య విమర్శ

ఒక పరిపూర్ణమైన మార్క్సిస్టు విమర్శాశాస్త్రంగాని, విమర్శావిధానంగాని అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమం సృష్టించుకుందని చెప్పలేము. ప్రయాగ కోదండరామశాస్త్రి, తుమ్మల వెంకట్రామయ్య, శ్రీశ్రీ, కొ.కు, మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావు మొదలైనవారితోపాటు పి. వి. రాజమన్నారు, పిలకా గణపతిశాస్త్రి, చదలవాడ పిచ్చయ్య మున్నగువారుకూడా అభ్యుదయ సాహిత్య నిర్వచనానికి, అభ్యుదయ సాహిత్య విమర్శా విధానానికి ఒక సైద్ధాంతిక ప్రాతిపదికను నిర్మించడానికి ప్రయత్నించినా, వారి వారి వైయక్తిక రాజకీయ, సాహిత్య విశ్వాసాలవల్ల ఆ ప్రయత్నమూ సక్రమంగా నెరవేరలేదు.

యాకూబ్

మార్క్సిస్టు దృక్పథం ప్రకారం సాహిత్యం సామాజిక ప్రయోజనానికి ఉపయోగపడే సాంస్కృతిక భాగం. దీనికి వర్గదృష్టి ఉండాలి. అలా అని జీవితాన్ని విస్మరించే అవకాశం దానికి ఉండదు. సాహిత్య రూపం, సాహిత్య వస్తువుకు అనుగుణంగా వుంటుంది. వస్తురూపాలమధ్య వైరుధ్యం లేనప్పుడే అది ఉత్తమ సాహిత్యంగా పరిగణించబడుతుంది. స్థూలంగా సాహిత్యంపై మార్క్సిస్టు అభిప్రాయాలు ఇవి. దీని ఆధారంగానే మార్క్సిస్టు విమర్శ కొనసాగుతుంది. ఒక రచనను విమర్శించేటప్పుడు దాని లక్ష్యం, వర్గప్రయోజనం, వస్తురూపాల సమతుల్యం, చారిత్రక నేపథ్యం, శైలి, వాస్తవికత మొదలైన అంశాలు మార్క్సిస్టు విమర్శలో కొలమానాలవుతాయి.

సాహిత్యం-కళల పుట్టుకను గతితార్కిక భౌతికవాదదృష్టితో విశ్లేషించి సాహిత్యం, సమాజ సంబంధాలను గురించి మార్క్స్, ఎంగెల్స్లు-సామాజిక చైతన్య రూపాలలో భాగమే సాహిత్యమూ-కళలూ కాబట్టి. కళలను సామాజిక చైతన్య రూపాలలో ఒకటిగా చూసినప్పుడే కళారూపాలలో వస్తున్న మార్పులను అర్థం చేసుకోగలము' అని నిర్ధారించారు. ఒక సామాజిక వ్యవస్థలో మానవుని సామాజిక అస్తిత్వం ఆ సమాజంలో ఉత్పత్తి శక్తులు, ఉత్పత్తి సంబంధాలనుబట్టి నిర్ణయించబడుతుందనీ, వాటినిబట్టే సామాజిక చైతన్యం రూపొందు తుందనే మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతానికి విమర్శలో కూడా ప్రాధాన్యత లభించింది. ఈ దృష్టితో చూస్తే ఏ వ్యక్తీ సర్వ స్వతంత్రుడు కాదు. అతని భావాలు అతని ఉనికి నుండి ఏర్పడతాయి కానీ, అతని భావాలే అతని ఉనికిని నిర్దేశించజాలవు. అలాగే ప్రతి వ్యక్తీ అతడు రచయిత అయినా కాకపోయినా, ఏదో ఒక వర్గానికి చెంది వుంటాడు. అతడు రచయిత

అయితే అనాలోచితంగానో, తనకు తానుగానో, తన వర్గ ప్రయోజనాల ప్రాతిపదికపైనే కళాదృష్టి, కావ్యదృష్టి చేస్తాడు. కళాత్మకత స్థాయి ఏదైనప్పటికీ అతని భావాలకు తక్షణ లక్ష్యమో, సుదూర లక్ష్యమో ఉండి తీరుతుంది. మార్క్సిస్టు విమర్శకుడు ఈ అంశాలను దృష్టిలో వుంచుకొని విశ్లేషించాలి. అలాగే ప్రతి రచయితా ఒకానొక నిర్దిష్ట చారిత్రక నేపథ్యంలో రచన చేస్తాడు. కనుక ఆ రచనలో ఆ చారిత్రక నేపథ్యం, వాటి ధ్వనులు వుండితీరుతాయి. ధ్వనులను, ప్రతిధ్వనులను సూక్ష్మంగా పరిశీలించి వెలికితీసి రచనలను మదింపు చేయడం మార్క్సిస్టు విమర్శకుని కర్తవ్యం. సాహిత్య విమర్శ గురించి మార్క్స్-ఎంగెల్స్లు తమ అభిప్రాయాన్ని సూత్రబద్ధం చేశారు:

"Literary criticism is the appreciation of particular works in relation to their form and content, was thus integrally related to the historical assesment of social development in the country and epoch concerned." అంటే అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమంలో పైన చెప్పుకున్న విధంగా ఈ కృషి లీలామాత్రంగా, సూత్రప్రాయంగా కొనసాగింది. జి. వి. కృష్ణారావుగారు తన 'కావ్యజగత్తు' (1938)లో మొదటిసారి మార్క్సిస్టు విమర్శకు ప్రాతిపదికను సూచించారు. 'మన దేశంలో (రచయితలు) మధ్యతరగతి కోసం రాయాలి. కార్మికుల్ని, జీవితాల్ని చిత్రించవచ్చు. కాని ఆ దృష్టి సోషలిస్టు దృష్టిగా వుండటానికి వీలులేదు. కేవలం ప్రజాస్వామిక విప్లవదృష్టిగా వుండాలి. అప్పుడే సాహిత్యం ఆదరింపబడుతుంది' అని ప్రకటించారు. అంటే, వీరి దృష్టిలో సాహిత్యం కాని, విమర్శగాని కేవలం ప్రజాస్వామిక విప్లవ దృష్టితో మాత్రమే సాగాలన్నది అంతరార్థం అయితే, రాజకీయాల రీత్యా జి. వి. కృష్ణారావు సాహిత్య చరిత్రలో కొన్ని ఘట్టాలను విశ్లేషించడానికి ప్రయత్నం చేశారు. అప్పటికే డి. డి. కోశాంబి చరిత్ర అధ్యయనానికి కొన్ని నమూనాలు సృష్టించారు. అయితే, ఉద్యమంలో భాగంగా వున్న మార్క్సిస్టు సాహిత్యకారులు అప్పుడు కోశాంబిని పట్టించుకున్నట్లు కనబడదు.

తెలుగు సాహిత్యంలో మొట్టమొదటిసారిగా మార్క్సిస్టు దృక్పథంతో విమర్శ చేసేవాళ్ళుగా 'రాయిష్టులు' చెప్పుకున్నారు. వాళ్ళు చేసిన విమర్శ అభ్యుదయకరమైనదా, కాదా అనేది పక్కకు పెడితే 'రాయిష్టులు' సాహిత్య విమర్శలో మార్పును కోరినట్లుగా భావించవచ్చు. గతితార్కిక భౌతికవాదం ప్రకారం కళలు, సాహిత్యం గురించి వివేచించకుండా ఆనందం, బుద్ధి, సుఖదుఃఖాలవంటి అంశాలకు ప్రాధాన్యత నిచ్చారు. సాహిత్యానికి, సమాజానికి సంబంధముందని, సమాజంతోపాటు అవసరాలకనుగుణంగా సాహిత్యం కూడా మారు తుందని అభిప్రాయపడ్డారు. కాని, ప్రజాస్వామ్య లక్షణం కావాలన్నారు కాబట్టి దృక్పథంలోనే తేడా వుండటంవల్ల వాళ్ళ అంచనాలు, విశ్లేషణలు అన్నీ కూడా రెండు మార్గాల్లో సాగుతాయి. రాయిష్టులు చేసిన విమర్శలలోని లోపాల్ని చూపుతూ, మార్క్సిస్టు దృక్పథంతో ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో ఒక శాస్త్రీయ పద్ధతిలో వివరించ ప్రయత్నం చేసినవాడు మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావు. 'సాహిత్యం-రాయిష్టులు' (1944) అనే వ్యాసంలో రాయిష్టుల సాహిత్యపు పోకడల మీద సునిశితమైన విమర్శచేసి, రాయిజాన్ని ఎదుర్కొన్నారు. 'ప్రజలతో ఏమీ సంబంధం లేకుండా దూరంగా కూర్చొని, ప్రజల పేరుతో అవాకులూ, చెవాకులూ వాగి, ఆ మాటలకు మార్క్సిస్టు దృక్పథం అని పేరు పెట్టడం-నిజంగా మార్క్సిజానికి ఇంతకంటే అవచారం ఎవరూ చేయలేదు' అని రాయిష్టులు మార్క్సిస్టులు

కాదని నిరూపించే ప్రయత్నం చేశారు. రాయిష్టులు సాహిత్యంలో రావాలని కోరుతున్న మార్పు అభ్యుదయం కాదని, వారిది మార్క్సిస్టు దృక్పథం కాదని, వారివి 'ఉత్తరకుమార ప్రజ్ఞ'లని, రాయిజం జాతీయాభ్యుదయానికి వ్యతిరేకమని మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావు అభిప్రాయపడ్డారు.

కురుగంటి సీతారామాచార్యులు రచించిన 'సవ్యాంధ్ర సాహిత్య వీధులు' (1944) పుస్తకాన్ని, సమాజం, సామాజిక పరిణామాలతో సమన్వయపరచి ఎలా చూడాలో అంచనా వేసి చూపారు. రచయిత సవ్యసాహిత్య అభివృద్ధిని చారిత్రాత్మకంగానూ, శాస్త్రీయ దృక్పథంతోనూ రాశారా? - అనే దృష్టికోణంలో నుండి పరిశీలించారు. ఇదేకాకుండా 'వీరేశలింగం' (1944) అనే వ్యాసం 'అంధ్ర సాహిత్యంలో పోకడలు' (1948) అనే వ్యాసం, 'తెలుగుతల్లి హృదయవేదనలు' (1952) అనే వ్యాసం, మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావు రాసిన సాహిత్య విమర్శ వ్యాసాలుగా చెప్పవచ్చు. 'సవ్యాంధ్ర సాహిత్య వీధులు' పుస్తకం మీద రాసిన సమీక్షపై ఆనాడే కొన్ని విమర్శలు కూడా వచ్చాయి. మార్క్సిస్టు దృక్పథాన్ని మెకానికల్ గాను, కొంత తేల్చివేసి చూపడంగాను జరిగిందని, మార్క్సిస్టు దృక్పథాన్ని over simplify చేశారని పుచ్చలపల్లి సుందరయ్య విమర్శించారు. తెలుగు సాహిత్య పరిణామం దృష్ట్యా విమర్శకుడిగా మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావు పాత్ర అవిస్మరణీయం.

ఈ కాలంలోనే అభ్యుదయ సాహిత్య విమర్శకు కొన్ని మార్గదర్శక సూత్రాలను సూచించినవాడు శ్రీశ్రీ. ఆయన విమర్శ పద్ధతికి సంపూర్ణమైన రూపం ఎప్పుడూ ఇవ్వలేదు. ఆయన చేసిన సూచనలను, సూత్రీకరణలను, అభిప్రాయాలను ఆధారం చేసుకొని అసంపూర్ణమైనా, విమర్శనామార్గాన్ని సృష్టించుకోవచ్చునేమో! ప్రతి రచయితకూ ఒక చారిత్రక నేపథ్యం వుంటుందని, 'మన గురజాడ' అనే వ్యాసంలో ప్రతిపాదించి పరిశీలించారు. 'ఏది విప్లవపంథా' (1946) అనే వ్యాసంలో 'సంఘాన్ని ముందుకు నడిపించడమే విప్లవపంథా అభ్యుదయరీతి. ఇది కావ్యవిమర్శకు గీటురాయి' అని సాహిత్య విమర్శకు ప్రధానంగా 'గతితార్కిక భౌతికవాద దృక్పథం కావాలని' కోరుకున్నారు. దీనిలో మార్క్సిస్టు విమర్శ సిద్ధాంతం లక్ష్యాన్ని కనిపిస్తున్నాయి. 'సాహిత్యంలో విప్లవం' (1946), 'సాహిత్యం ఎందుకు? ఎవరికి?' (1946) వంటి ప్రసంగాలు, లక్ష్య ప్రకటనల ద్వారా శ్రీశ్రీ సాహిత్యంలో వర్గదృక్పథం గురించి వివరించారు.

శ్రీశ్రీ వస్తుశిల్ప సమానతను లక్ష్యంగా పెట్టుకొని స్థూలమైన సూత్రాలను ప్రతిపాదించి, కొడవటిగంటి కుటుంబరావు సామాజిక శాస్త్ర ప్రాతిపదికతో సామాజిక నేపథ్యాన్ని, దాని ప్రభావాన్ని రచనల్లో ఎలా గుర్తించవచ్చో వివరించడానికి ఎక్కువ కృషి చేశారు. సహజంగా తానే సృజనాత్మక రచయిత కావడం వలన, ఆయన సూచించిన విశ్లేషణ పద్ధతిలో మార్క్సిస్టు పరిభాషకు సాంస్కృతిక అన్వయం చేశారని చెప్పవచ్చు. సాహిత్యం అలోచనలు రేకెత్తించేదిగా వుండాలనీ, సాహిత్యంలో జీవిత విశ్లేషణ వుంటుందనీ, జీవితం స్పష్టం చేయలేనిదాన్ని సాహిత్యం స్పష్టం చేస్తుందనీ కొ.కు. అభిప్రాయం. రచనకు ప్రేరణ, ఆశయం, పద్ధతి అనేవి ప్రాతిపదికలుగా ఉంచుకొని విమర్శ చేయాలని ఆయన అభిప్రాయం. అభ్యుదయోద్యమం ప్రారంభమయ్యాక సాహిత్య విమర్శను బాధ్యతాయుతమైన గొప్ప ప్రక్రియగా సంసిద్ధం చేసేందుకు అనేక వ్యాసాలు రాశారు. అంతేకాకుండా, విమర్శ సరిగ్గావుంటే రచయితను అభ్యుదయ దిశకు నడిపిస్తుందని కొ.కు. అభిప్రాయపడి

1950 ప్రాంతం నుంచి విస్తృతంగా విమర్శ రాసినవారిలో కె.వి. రమణారెడ్డిని ప్రథమంగా చెప్పుకోవచ్చు.

అందుకు, అనుగుణంగా అనేక విమర్శనా వ్యాసాలు రాశారు.

అభ్యుదయోద్యమం ప్రారంభంలో సాహిత్య విమర్శకు ఒక క్రమమైన రూపురేఖలు తేవాలని, సాహిత్యం గురించి, విమర్శ గురించి ప్రయోగపూర్వకంగా సూత్రీకరణలు చేస్తూ, అభ్యుదయోద్యమం అభివృద్ధికి మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావు, శ్రీశ్రీ, కొ.కు. వంటివారు పాటుపడ్డారు.

ఏమైనప్పటికీ, ఒక పరిపూర్ణమైన మార్క్సిస్టు విమర్శాశాస్త్రంగాని, విమర్శావిధానంగాని అభ్యుదయ

సాహిత్యోద్యమం సృష్టించుకుందని చెప్పలేము. ప్రయాగ కోదండరామశాస్త్రి, తుమ్మల వెంకట్రామయ్య, శ్రీశ్రీ, కొ.కు, మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావు మొదలైనవారితోపాటు పి. వి. రాజమన్నారు, పిలకా గణపతిశాస్త్రి, చదలవాడ పిచ్చయ్య మున్నగువారుకూడా అభ్యుదయ సాహిత్య నిర్వచనానికి, అభ్యుదయ సాహిత్య విమర్శా విధానానికి ఒక సైద్ధాంతిక ప్రాతిపదికను నిర్మించడానికి ప్రయత్నించినా వారి వారి వైరుధ్య రాజకీయ, సాహిత్య విశ్వాసాలవల్ల ఆ ప్రయత్నమూ సక్రమంగా నెరవేరలేదు. ఇంకా తొలినాటి మార్క్సిస్టు విమర్శకులలో సాహిత్య చర్చ చేసినవారిలో కుప్పా వెంకట్రామశాస్త్రి, పాములపర్తి సదాశివరావు, శెట్టి ఈశ్వరరావు వంటి వారిని కూడా సీరియస్ విమర్శకులుగానే గుర్తించాల్సి వుంటుంది.

అసలు అభ్యుదయ రచయితల సంఘనిర్మాణంలోనే ప్రధానమైన లోపం వుంది. అరసం సభ్యులందరూ సాహిత్యకాలే. కాని, వారందరికీ ఒకే రకమైన సామాజిక దృక్పథంగానీ, సాహిత్య లక్ష్యంగానీ లేదు. కానీ అభ్యుదయ సాహిత్యానికి ఒక స్పష్టమైన సామాజిక రాజకీయ సిద్ధాంతం అనివార్యమైన ప్రాతిపదిక. లండన్ అభ్యుదయ రచయితల మానిఫెస్టో (1935)లోగాని, అఖిల భారత ప్రథమ అభ్యుదయ రచయితల సంఘం మహాసభలో ప్రేమ్చంద్ ఉపన్యాసంలోగానీ ఈ విషయాన్ని స్పష్టంగానే గమనించవచ్చు. అరసం నిర్మాతలు ఈ విషయంలో ఉదారవైఖరిని, విశాలదృష్టిని చూపించినందువల్ల అభ్యుదయ భావనాస్ఫుర్త ఏమాత్రములేని విశ్వనాథవంటి రచయితలకు, పూర్వలో వ్యతిరేక సాహిత్యం సృష్టించిన బూర్జువా రచయితలకు అభ్యుదయ రచయితల సంఘంలో గౌరవ స్థానం లభించింది.

రాజకీయ సంక్షోభం వచ్చిన ప్రతిసారీ అరసంలో సంక్షోభం రావడానికి ఈ పరిస్థితే కారణం. 1947 అభ్యుదయ సంచికలో 'మా భూమి' నాటకంపై ప్రయాగ కోదండరామశాస్త్రి విమర్శను ఇందుకు ఉదాహరణగా చెప్పవచ్చును. 'మా భూమి' నాటకం ఆనాడు నిర్వర్తించిన పాత్రను విస్మరించి, కేవలం ఆ నాటకం ప్రజాజీవితాన్ని అవాస్తవికంగానూ, అసభ్యంగానూ చిత్రించడం జరిగిందని వచ్చిన విమర్శను 'అభ్యుదయ'లో ప్రచురించడం నాటి పరిస్థితిని తెలియజేస్తుంది. ఈ విధంగా ప్రయాగ కోదండరామశాస్త్రి చేసిన విమర్శతో, అప్పటివరకు మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావు, శ్రీశ్రీ, కొ.కు.లు వేస్తున్న దారుల నుండి తప్పిపోయి సాహిత్య విమర్శ వికృతంగా మారి బయటపడింది. దీనితో అభ్యుదయోద్యమం, సాహిత్య విమర్శ పరిణామం అసంపూర్ణంగా ఆగినట్లయింది. తర్వాతి కాలంలో - 1955లో అరసం పునరుద్ధరించబడ్డాక, అసంపూర్ణంగా ఆగిపోయిన సాహిత్య విమర్శ దృక్పథానికి మళ్ళీ జీవం పోసే ప్రయత్నాలు జరిగాయి.

1950 ప్రాంతం నుంచి విస్తృతంగా విమర్శ రాసినవారిలో కె. వి. రమణారెడ్డిని ప్రథమంగా చెప్పుకోవచ్చు. 'మహోదయం' (1969) గ్రంథాన్ని చూస్తే మార్క్సిస్టు విమర్శలోని అన్ని కోణాల్ని అన్వయించినట్లే కనిపిస్తుంది. సూక్ష్మపరిశీలన, దీర్ఘపరిశీలన రెండూ చేశారు. అయితే, 'సాహిత్యంలాగే సాహిత్య విమర్శ కూడా కళేగాని, శాస్త్రం కాదని, విమర్శకు ముఖ్యంగా గుణనిరూపణమేగాని, దోష నిరూపణంగాదని, విమర్శకుడు సాహితీపరులకు విహితుడేనని, సాహిత్యవిమర్శకు మార్క్సిస్టు దృక్పథం అవసరమనే', మార్గంలో విమర్శలు చేశారు. 'మహోదయం' మాత్రమేకాక, 'గురజాడ వెలుగుజాడ' (1963), 'జగన్నాథ రథచక్రాలు', 'శ్రీశ్రీ సాహిత్యం సంపుటాలు' మొదలైనవాటికి రాసిన పీఠికలు, ఆయా పత్రికల్లో వ్యాసాలు, ఉపన్యాసాలు ఆయన సాహిత్య విమర్శలుగా చెప్పవచ్చును. 'మహోదయం' గురజాడ సాహిత్యానికి ఒక సమగ్రమైన పరిశీలన. ఇవాళ విస్తృతంగానూ, వివరంగానూ గురజాడపై ఏ పుస్తకమూ లేదు. ఆయనపై పరిశోధన, విమర్శ ఇంకా చాలా జరగవలసి వుంది.

యూరోపియన్ మార్క్సిస్టు విమర్శకులతో పోలిస్తే తెలుగు మార్క్సిస్టు విమర్శకులను మార్క్సిజంపై విశ్వాసం వున్న విమర్శకులుగానే పేర్కొనాలివస్తుంది. పూర్తిగా మార్క్సిస్టు పద్ధతిని అన్వయించినవారు లేరు. ఆ వైపు ఆలోచించే ప్రయత్నం రామమల్లు రామచంద్రారెడ్డి (రా.రా) ప్రవేశం తర్వాత మొదలైందని చెప్పవచ్చు.

F F F

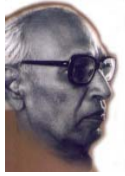
మార్క్సిస్టు విమర్శను విస్తృతం చేసినవారిలో త్రిపురనేని మధుసూదనరావు, పల్లంపాటి వెంకటసుబ్బయ్య, 'రూపం-సారం'తో ఒక కొత్త కోణాన్నిచ్చిన బాలగోపాల్, హరి పురుషోత్తమరావు, కొన్ని పరిమితాలతోనైనా చేకూరి రామారావు వంటివారిని పేర్కొనాలి.

మార్క్సిస్టు విమర్శకు సమాంతరంగా సాహిత్య విమర్శ సంప్రదాయరీతిలోనూ, ఆధునిక యూరోపియన్ పద్ధతుల్లోనూ కొన్ని ప్రవాహాలు సాగుతున్నాయి. ఈ శతాబ్ది సాహిత్యంపైన, సాహిత్య విమర్శపైన ఫ్రాయిడ్ ప్రభావం తక్కువేమీ కాదు. విమర్శాపద్ధతిలో మనస్తత్వ విశ్లేషణ (Psycho Analysis) సాహిత్య విమర్శకూడా మరోవైపు కొద్దిగానో, గొప్పగానో తెలుగు సాహిత్య విమర్శలో భాగంగా చేరిపోయింది. అంతకంటే ఎక్కువగానే మన సాహిత్యంపైన, సాహిత్య విమర్శపైన, అస్తిత్వవాద (existentialism) ప్రభావం కూడా పడింది. అందులోనూ జీన్ పాల్ సార్ట్ర్ విద్యార్థికులకు పెద్ద ఆకర్షణగా మారాడు. అతని తత్వశాస్త్రం, కళాతత్వశాస్త్రం కొంచెం పేరున్న విమర్శకులపై కూడా ప్రభావాన్ని చూపాయి. అంటే, తెలుగు విమర్శలో అస్తిత్వ వాదాన్ని కూడా ఒక శాఖగా కాకపోయినా, చిన్న పేలికగా, చీలికగా చెప్పుకోవచ్చు. మరోవైపున ఐ. ఎ. రిచర్డ్ వంటి ఆంగ్లేయ విమర్శకుల మెథడాల్జికి ముగ్ధులై అనుసరించినవారు కూడా లేకపోలేదు.

తెలుగు సాహిత్య విమర్శలో ఇవేకాకుండా వర్తమాన సమాజ సామూహిక చైతన్యం మీద గతించిన సమాజభావ ధోరణులు ప్రమాణంగా సాగే విమర్శ (Archetypal criticism) కూడా చోటు చేసుకుంది. కవిత్వానికి మాత్రమే పరిమితమైన అనుభూతివాద విమర్శ, రచనలో భాషా నిర్మాణపరంగా భాషా శాస్త్ర విమర్శ- ఇలా ఇంకా అనేక ధోరణుల్లో విమర్శ సాగుతోంది. కాకపోతే, మన విమర్శకులెవరూ నిర్దిష్టంగా వీటిలో ఒక ధోరణికి చెందినవారని చెప్పడం కష్టం. వీటి కలగాపులగవు

..... ○

కొడవటిగంటి కుటుంబరావు సామాజిక శాస్త్ర ప్రాతిపదికతో సామాజిక నేపథ్యాన్ని, దాని ప్రభావాన్ని రచనల్లో ఎలా గుర్తించవచ్చో వివరించడానికి ఎక్కువ కృషి చేశారు.

..... ○

వేళ్ళూనుకున్న సంప్రదాయమార్గం సాక్ష్యమిస్తుంది.

20 వ శతాబ్దం తొలిదశాబ్దాల్లో తెలుగు సాహిత్యం సంస్కరణకు అంకితమవుతున్నట్లే కనపడింది. భాష విషయంలో కూడా ఒక పెద్దమార్పు వచ్చింది. ఈ పురోగమనం 1930, 31 దాకా సాగినట్లు అనిపిస్తుంది. అప్పటివరకు సంస్కరణవాదులుగానూ, మార్పు నభిలషించేవారుగానూ అశించిన విశ్వనాథవంటివారు తిరిగి సంప్రదాయ శ్రోత్రియ ఛాందస మార్గాన్ని గౌరవించడం మొదలుపెట్టారు. జీవన వ్యవస్థలో కూడా ఈ లక్షణం ప్రతిఫలించింది. ఒకనాటి తిరుగుబాటుదారులు, సంస్కరణాభిలాషులు తరం మారగానే సాంస్కృతికంగా వెనక్కి ప్రయాణించడం చూడవచ్చు.

ఏదేమైనా కట్టమంచి ప్రతిపాదించిన నూతన విమర్శనాదృష్టి ఒక మార్గాన ప్రయాణించి, మార్క్సిస్టు విమర్శవరకు చేరుకుంది. అయితే, పైన చెప్పుకున్న భావవ్యాపారణ ప్రభావంవలన మార్క్సిస్టు విమర్శ కూడా స్పష్టంగా, నిక్కచ్చిగా నిగ్గుతేలలేదు. సాహిత్య రూపాలను, సాంస్కృతిక రూపాలను పరామర్శించేటప్పుడు కావలసిన వైశిష్ట్యం ప్రదర్శించబడలేదు.

V

కవిత్వ

నష్టజాతకురాలు

మార్బురి శ్రీరామ్ ప్రసాద్

నేనుకాదు నష్టజాతకురాలి
నేను చనుకూడా
నిన్ను చీకటిచెరసించి
విముక్తి కల్గిస్తున్నాను
నన్ను నేను దహనం చేసుకొంటూ
నీకు వెలుగును చూపిస్తున్నాను
నేను చూపించిన వెలుగులో
నడుస్తున్న నువ్వు
నా గురించి జాలిపడటం
నీ మూర్ఖత్వం
నా బ్రతుకు నా కోసంకాదు
నీ కోసం
కాని, నీ బ్రతుకు....
నాది మరణంకాదు
వెలుగులా ఆకృతి మార్పు

పాఠం

మా పిల్లలను
కనిపెట్టుకుని వుండటానికీ,
ట్యూషన్ చెప్పటానికీ ఓ పిల్లను
పెట్టుకున్నాం.

ఒకనాడు ఆ పిల్లను
పిలిచి,

‘ఇదిగో అమ్మాయి, రా!
నీకు జీతం ఇవ్వాలిగా?’
అన్నాను.

‘అవునండీ.’

‘మరి అడగవేం?
డబ్బులక్కలేదా? ఇదిగో నీకు
నెలకు ముప్పై రూబుల్లని
చెప్పానుగదూ?’

‘కాదండీ, నలభై
అన్నారు.’

‘కాదు కాదు, ముప్పయ్యే. ఇదిగో నా డైరీలో రాసుకున్నాను కూడాను. నేనింతవరకూ ముప్పైకన్నా ఎక్కువ ఎవరికీ ఇవ్వలేదు... సరే, నువ్వు వుద్యోగంలో చేరి యిప్పటికి రెండు నెలలైంది గదూ?’

‘రెండు నెలల అయిదు రోజులు.’

‘కాదమ్మాయీ! రెండు నెలలకన్నా ఒక్క రోజు కూడా ఎక్కువ కాలేదు... ఇదిగో, డైరీలో రాసుకున్నాను. అంటే- నీకు ఇవ్వాలింది. అరవై... అందులోంచి తొమ్మిది ఆదివారాలు తీసెయ్యి. మరో మూడు నెలవుదినాలు...’

అమ్మాయి మొహం ఎర్రబడింది. వణికే వేళ్లతో ద్రెస్సు సరిచేసుకుంటూ కూర్చుంది- ఒక్క మాట మాట్లాడితే ఒట్టు.

‘అంటే- రోజుకో రూబుల్ చొప్పున పన్నెండు రూబుళ్లు తగ్గుతాయి. అరే, మరచేపోయాను. నాలుగు రోజులు అబ్బాయి జ్వరంతో పడుకున్నాడు. నువ్వు నాలుగు రోజులూ ట్యూషన్ చెప్పనేలేదు... మరో మూడు రోజులు నువ్వు పంటినొప్పి అనే సాకుతో రాలేదు... పన్నెండు ఫ్లస్ ఏడు పందొమ్మిది. అంటే, నీకివ్వాలింది నలభై ఒక్క రూబుళ్లు.’

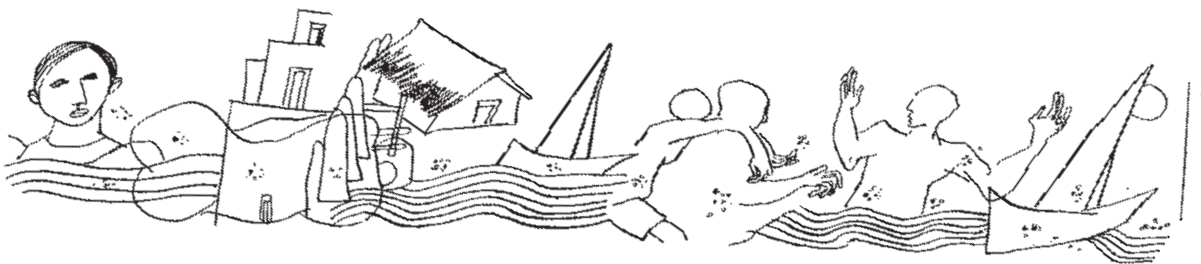
అమ్మాయి మొహం అదిరింది. కన్నీళ్లు ధారకట్టాయి. చిన్నగా దగ్గి తలొంచుకుంది. కాని ఒక్క మాట మాట్లాడలేదు.

‘సరే, మొన్న ఏం చేశావ్? టీ తాగమంటే కప్పు, సాసరూ పగలకొట్టావు. దానికో రెండు రూబుళ్లు. కప్పు చాలా ఖరీదైంది. కాని, పేదదానివని రెండుతో సరిపెడుతున్నానులే... నువ్వు సరిగా కనిపెట్టి వుండకపోవటంవల్ల పెద్దకుర్రాడు చెట్టుపైనుండి పడి గాయం చేసుకున్నాడు. వాడి ట్రీట్మెంటుకు పది రూబుళ్లు. నీ అజాగ్రత్తవల్ల చిన్నవాడు బూట్లు పోగొట్టుకున్నాడు. వాటి ఖరీదు అయిదు. ఏమమ్మాయీ, నిన్ను పెట్టుకున్నదే పిల్లల్ని జాగ్రత్తగా చూసుకుంటావని కదా? ఇంత అశ్రద్ధ అయితే ఎలా అమ్మాయి? జీతం తీసుకుంటున్నందుకు వుద్యోగం సరిగా చెయ్యాలి... ఇంకా, గత నెల పదో తారీకున పది రూబుళ్లు అడ్వాన్సుగా తీసుకున్నావు.’

‘లేదండీ, నేను తీసుకోలేదు.’

‘ఏయ్, నేను అబద్ధమాడుతున్నానా ఏమిటి? ఇదిగో డైరీలో రాసిపెట్టాను.’

‘అలాగా, సరేలేండీ.’

“సలభై ఒకటిలో నుండి ఇరవై ఏడు పోతే మిగిలించి పద్నాలుగును.”

ప్రయత్నించినా పిల్ల ఏడుపు ఆపుకోలేకపోయింది. భయంతో, చమటతో ఒళ్లంతా తడిసిపోయింది.

“ఒక్కసారి అమ్మగారి దగ్గర మూడు రూబుళ్లు మాత్రం తీసుకున్నానండి. ఇంకెప్పుడూ ఏమీ తీసుకోలేదు.”

“అహో, బాగా జ్ఞాపకం చేశావు. అంటే, పద్నాలుగులోంచి మరో మూడు తగ్గుతాయి. ఇదిగో, నీకు రావలసిన పదకొండు రూబుళ్లు...”

డబ్బులు తీసుకొని ఆమె ‘మీ దయ’ అంటూ కళ్లకద్దుకుంది.

‘ఎందుకూ నా దయ?’

“డబ్బులిచ్చినందుకు.”

“ఏం మనిషివమ్మాయో? మరీ యింత నోట్ల నాలిక లేకుండా ఎలా వుంటారు? నిన్ను నేను మోసం చేశాను. దోచుకొన్నాను. దబాయించి నీ కష్టాన్ని తం లాక్కున్నాను. ఇంకా నువ్వు ‘మీ దయ’ అంటావా?”

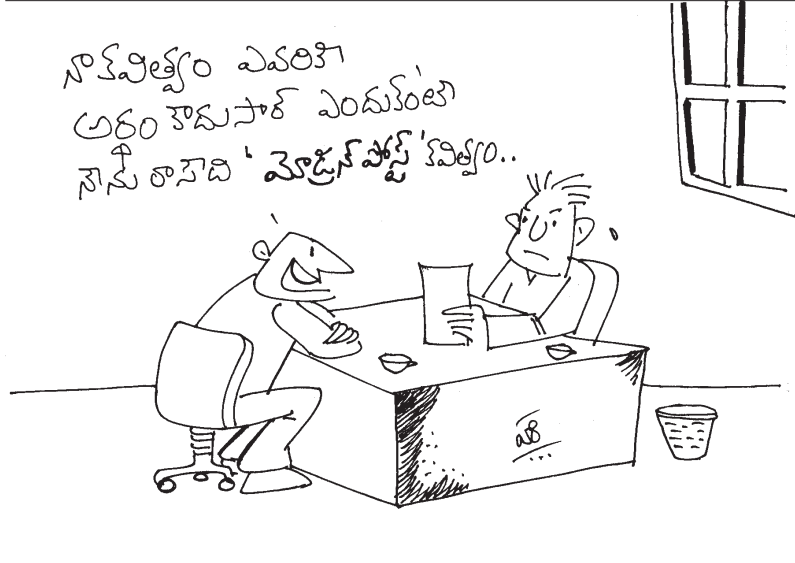
‘వేరే చోట పని చేసినప్పుడు ఈ మాత్రం కూడా యిచ్చేవారు కాదండీ.’

“అవును. నీలాంటివాళ్లను చూస్తే ఎవరికీ యివ్వాలనిపించదు. మెత్తనివాళ్లను చూస్తే మొత్తాలనిపిస్తుందే, అలాగ. నీ ధైర్యమెంతో తెలుసుకుందామని నినో ఆట పట్టించాను. జీవితం నేర్పే పాఠాలు ఎంత క్రూరంగా వుంటాయో యిప్పుడై నా అర్థమైందా? ఇదిగో, నీకు రావలసిన మొత్తం ఎనభై రూబుళ్లునూ. కాని అమ్మాయి, మీరు వానపాముల్లాగ ఎలా బతకగలుగుతారీ లోకంలో? పంజాలూ, కొరడా లేకపోయినా కనీసం గోళ్లన్నా వుండాలా లేదా? ఎదిరించటానికి, నీకు రావలసింది న్యాయంగా అడగటానికి కూడా నోరు లేదా? అన్యాయం అని ఒక్కమాట చెప్పలేకపోయావే అంత పిరికి గొడ్డలా వుంటావేం. ఆయధాల్లేకపోతే పిడికిలితోనైనా ఆత్మరక్షణ చేసుకోగలగాలి.”

అమ్మాయి బలహీనంగా నవ్వింది. ఆ నవ్వులో పాఠం నేర్చుకున్న తనం కనిపించింది.

ఇలాంటి బలహీనులున్న లోకంలో ఎవడైనా బలవంతుడే మరి!

V

“అద్దంలో చందమామ”

ఈ నవల ఒక పక్క అర్థికంగా, రాజకీయంగా దళితుల అణచివేతను చూపిస్తూనే, ఇంకో వైపు దళిత కుటుంబాలలో చోటు చేసుకుంటున్న మార్పులను, పట్టణీకరణ ప్రభావాన్ని ప్రతిభావంతంగా చూపించగలిగింది. కుటుంబంలో నీతి, శీలం స్త్రీలకు ఒక్కరికే కాదు- పురుషుడికి కూడా ఉండాలని చిన్నోడు నిరూపిస్తాడు.

కె.పి. అశోక్ కుమార్

దళితుల అణచివేత, వారిపై కొనసాగే సామాజిక, ఆర్థిక, లైంగిక దోపిడీలను వివరించే రచనలే ఎక్కువగా దళిత సాహిత్యంలో చోటు చేసుకున్నాయి. కాని, దళితులపై సాగే దోపిడి, అణచివేత రకరకాల రూపాల్లో వుంటుంది. మనం ఊహించని విధంగా, మనకు అర్థంకాని రూపాల్లో కొనసాగే ఈ ప్రచ్ఛన్న దోపిడిని, ఆ దోపిడి స్వరూప స్వభావాలను విశ్లేషిస్తూ, దళితుల చైతన్యానికి దోహదం చేసే రచనలు రావాల్సిన అవసరం ఎంతో ఉంది. ఈ దిశగా వెలువడిన చిన్న నవలే చిలుకూరి దేవుప్రతాప్ “అద్దంలో చందమామ.” దళితుల ఉద్ధరణ కోసం ప్రభుత్వం తలపెట్టిన పథకాలలోని డొల్లతనాన్ని ఆచరణశూన్యమైన సంస్కరణలలోని బంధారాన్ని “అద్దంలో చందమామ” నవల ప్రతిభావంతంగా చిత్రీకరించగలిగింది.

వర్ణ వ్యవస్థ బాగా పాతుకుపోయిన గ్రామం “కొత్తపల్లె.” ఆ ఊరికి దూరంగా మాలవాడ, మాదిగవాడ విడిగా ఉంటాయి. ఊరిలో వున్న గుడిలో వీరికి ప్రవేశం లేదు కాబట్టి, మాలవాడలో వారికోసం ప్రత్యేకంగా రామాలయాన్ని ఏర్పాటు చేసుకుంటారు. విగ్రహ ప్రతిష్ఠాపన కుదరని సంగతి కాబట్టి, మూడు రాళ్ళను ఏర్పాటు చేసుకొని, వాటినే దేవుళ్ళుగా భావిస్తుంటారు. దళితుల పిల్లలు చదువులో తమ పిల్లలను మించిపోయే ప్రమాదముందని పసిగట్టిన భూస్వాములు ఊరిలో కొత్తగా వెలసిన స్కూలును తమ పలుకుబడితో మూయించేదాకా నిద్రపోరు. దాంతో దళితులకు చదివే అవకాశాలు లేక, చిన్నప్పటి భూస్వాముల దగ్గర పశువుల కాపర్లుగా, జీతగాళ్ళుగా మారిపోవాల్సి వస్తుంది. మిగిలినవాళ్ళు వ్యవసాయ కూలీ, బావులు త్రవ్వడం - రోడ్డు వేయడం లాంటి పనులు చేసుకొని బతకాల్సి వస్తుంది. అలా వాళ్ళ మానాస వాళ్ళు బతుకుతున్న సమయంలో కరణం మాధవరావు వచ్చి “ఆ ఊర్లోని పెద్ద భూస్వాములైన తిప్పేసామి, ధర్మయ్యల దగ్గర ఎక్కువగా ఉన్న ఆరు వందల ఎకరాల మిగులు భూములను ప్రభుత్వం భూపరిమితి చట్టం క్రింద స్వాధీనం చేసుకున్నది. మాకు భూమి లేదు. మా వూర్లో ఏదన్నా దున్నడానికి ఇంత భూమి చూపండయ్యా అని యమ్యారోసి అర్థి

పెట్టుకుంటే ఒక్కోరికి రెండు, మూడు ఎకరాల పొలం వస్తుంది. అది వట్టి భూమికాదు. మాగాణి భూమి. దాంతో మీ బతుకులే మారిపోతాయి” అని ఆశ చూపిస్తాడు. అలా దళితులలో నుండి మూడోదల మందిని తయారు చేసి, వారి దగ్గరి నుండి అర్జీలకని, లంచాలకని డబ్బులు వసూలు చేస్తాడు. “తెలుగు మాగాణి సమారాధన” పేరిట అధికారులు అట్టహాసంగా ఆ ఊరికి వచ్చి దళితులకు పట్టాలు ప్రదానం చేస్తారు. తీరా, వాళ్ళు ఎంతో ఆశతో దున్నుకోవడానికి వెళ్ళితే భూస్వాములు వాళ్ళను పొలంలోకి రానీయకుండా అడ్డుపడి, వాళ్ళను బెదిరిస్తారు. దళితులు పైఅధికారులకు ఫిర్యాదు చేస్తే, పోలీసులు వచ్చి నిలబడతారు. అయినా, భూస్వాముల అనుచరులు వాళ్ళను పొలంలోకి రానీయకుండా వారిపై దాడి చేసి, చిన్నోడ్ని, హనుమంతుని కొట్టి చంపివేస్తారు. భూస్వాములు అధికారులను లోబరుచుకొని వారి హత్యలు - వారి మధ్య నెలకొనివున్న సరిహద్దు తగాదాలుగా చిత్రీకరిస్తారు. నాయకత్వాన్ని కోల్పోయిన దళితులు నిస్పృహతో వెనుకంజ వేస్తారు. దాంతో ఎక్కడి పరిస్థితి అక్కడే. రైతులుగా మారాల్సిన దళితులు కూలీలుగానే మిగిలిపోతారు.

ఇక్కడ అన్ని విధాలా నష్టపోయింది దళితులే. భూమి వస్తుందనే ఆశతో వున్న ఆస్తిపాస్తులన్నీ అమ్ముకుంటారు. భూమి రాలేదు. ప్రాణాలు పోయినాయి. ఇక భూస్వాములు పేరుకు మాత్రం భూమిని ప్రభుత్వానికి అప్పగించినా, వాటిని అన్ని విధాలా వాడుకొని లాభపడ్డారు. దళితుల పేరిట పట్టాలు ఇచ్చినా, వాటిని గుర్తించడానికి నిరాకరించి, భూమిపై తమకున్న హక్కును నిర్భయంగా ప్రకటించుకొని, పొలంలోకి వస్తే చంపేస్తామని బెదిరిస్తారు. అధికారులను లోబరుచుకుంటారు. ప్రభుత్వ పథకాలు అమలుపరచాల్సిన అధికారులు కరణంలాంటి దళారులను ప్రోత్సహిస్తారు. న్యాయంగా చెందాల్సిన వాళ్ళ దగ్గర నుండి కూడా డబ్బుల కోసం పీడిస్తారు. మళ్ళీ భూస్వాములకు అమ్ముకుపోయి, వారికి అనుకూలంగా అన్ని పనులను చక్కబెడతారు. ఇది ప్రభుత్వానికి తెలియదని అనుకోవడానికి వీలేదు. ప్రభుత్వమే అధికారులు, అధికారులే ప్రభుత్వం కదా! అధికారులు, నాయకులు, ప్రభుత్వ యంత్రాంగమంతా ఇలాంటి భూస్వాముల కనుసన్నల్లో మెదిలినంతకాలం సామాన్యుడికి న్యాయం జరిగే అవకాశమే లేదు. వాళ్ళు బలమైన రాజ్యాంగేతరశక్తిగా తయారై, రాజ్యాంగాన్ని శాసిస్తున్నంతకాలం ఏ సంస్కరణలయినా కాగితాలకే పరిమితం కాకతప్పదు. కరణం వ్యవస్థను ప్రభుత్వం రద్దు చేసినా, రెవెన్యూ శాఖలో వాళ్ళకున్న పట్టును, వాళ్ళ జీతులమారితనాన్ని, ప్రజాదోపిడిని కరణం పాత్రలో చక్కగా చూపించగలిగారు. దళితులకు సాగుభూములు రావనీ, వచ్చినా భూస్వాములను ఎదుర్కొని వాటిని సాగుచేసుకునే పరిస్థితిలో లేరన్న సంగతి కరణంకు తెలియదా? తెలుసు. తెలిసే దళితులను పురికొల్పి, భూమి ఆశ చూపించి, వాళ్ళదగ్గర డబ్బు గుంజుతాడు. అటు భూస్వాములకు వత్తాను పలికి, వాళ్ళదగ్గర డబ్బు వసూలు చేసుకోవడానికి మార్గం సుగమం చేసుకుంటాడు. ఎవరెట్లా పోతేనేం? రెండు వైపులా లాభపడింది కరణమే. అన్ని విధాలా అన్యాయమైపోయింది దళితులు.

ఆచరణయోగ్యంకాని సంస్కరణలతోపాటు రిజర్వేషన్ల బంధారాన్ని కూడా ఈ నవల బట్టబయలు చేసింది. దళితుల రిజర్వేషన్లపట్ల ఇతర కులాలవారిలో వున్న ద్వేషాన్ని శ్రీనివాసులు మాట్లాడే గుర్తించవచ్చు. రోజూ పేపర్లలో, రేడియోలో షెడ్యూలు కులాల వాళ్ళకి ఉద్యోగ అవకాశాలను ప్రకటిస్తుంటారు. ఆ ఉద్యోగాలకు అవసరమయ్యే క్వాలిఫికేషన్స్ పెద్ద నగరాలలో ఉన్నవాళ్ళకే తప్ప, గ్రామాల్లో ఉన్నవాళ్ళకు

ఉండే అవకాశమే లేదు. గ్రామాల్లో నూటికి అయిదు శాతం మంది కూడా స్కూల్ ఫైనల్ చదవలేని స్థితిలో వుంటే, టెక్నికల్ కోర్సులు వాళ్ళు షూర్తి చేసేదెక్కడ? ఆ ఉద్యోగాలు వారికి వచ్చేదెప్పుడు? చివరకు అభ్యర్థులు లేనికారణంగా ఇతర కులాలతో ఆ పోస్టులను నింపిస్తారు. కాని, ఈ సంగతి బయటిలోకానికి తెలియక షెడ్యూల్ కులాల వారిపై తమ ద్వేషాన్ని వెళ్ళగక్కుతుంటారు. ఇక రాజకీయాల సంగతి కూడా అంతే. ఎన్నికల్లో గెలవడానికి తగిన అర్థబలం, అంగబలం దళితులక్కెడివి? వాటికోసం ఏ భూస్వామినైనా ఆశ్రయించక తప్పదు. గెలిచారో ఆ భూస్వామి ప్రయోజనాలను కాపాడక తప్పదు. హరిజనాభ్యుదయం పేరిట సాగించే సంస్కరణలన్నీ “అద్దంలో చందమామ”ను చూపించినట్లుగానే ఉంటాయి.

ఈ నవల ఒక పక్క ఆర్థికంగా, రాజకీయంగా దళితుల అణచివేతను చూపిస్తూనే, ఇంకో వైపు దళిత కుటుంబాలలో చోటు చేసుకుంటున్న మార్పులను, పట్టణీకరణ ప్రభావాన్ని ప్రతిభావంతంగా చూపించ గలిగింది. కుటుంబంలో నీతి, శీలం స్త్రీలకు ఒక్కరికే కాదు- పురుషుడికి కూడా ఉండాలని చిన్నోడు నిరూపిస్తాడు. పట్టణంలో పెరిగిన లచ్చుములు నాగరికంగా కనిపించే మొగుడు కావాలని కోరుకుంటుంది. ఆమె ఆశలకు భిన్నంగా గ్రామీణుడైన చిన్నోడ్ని పెండ్లి చేసుకోవాల్సి వస్తుంది. మోటుగా వుండి, కూలీ పనులు చేసుకునే భర్తతోపాటు తానూ పని చేయాల్సి రావడం ఆమెకు మింగుడుపడదు. ఈ కష్టమైన పనులను వదిలి, పట్నమొచ్చి ఫాక్టరీ కూలీగా పని చేసుకుని వుందామంటుంది. చిన్నోడు తన ఊరితో, ఊరివాళ్ళతో వున్న అనుబంధాన్ని తెంచుకోలేక, ఆమె కోరికను నిరాకరిస్తాడు. దాంతో ఆమె అలిగి పుట్టింట్లోనే వుండిపోతుంది. వెంకటేశం మాయమాటలను నమ్మి, వాడితో లేచి పోతుంది. తన అవసరం తీరింతర్వాత వాడు ఆమెను వ్యభిచారంలోకి దించుతాడు. అనుకోకుండా వ్యభిచారవాడకు వెళ్ళిన చిన్నోడు ఆమెను కలుసుకొని, ఆమె కథ విన్నతర్వాత ఆమెను చేరదీసి, తిరిగి తన భార్యగా తెచ్చుకుంటాడు. మాలవాడలో అక్రమ సంబంధాలు మామూలే అయినా, చిన్నోడు తనకంటూ కొన్ని నియమాలను ఏర్పరచుకుంటాడు. కోరుకున్న గంగితో పెళ్ళికాకపోయినా, లచ్చుములును ప్రాణంగా

..... ○

హరిజనాభ్యుదయం పేరిట సాగించే సంస్కరణలన్నీ “అద్దంలో చందమామ”ను చూపించినట్లుగానే ఉంటాయి.

..... ○

చూసుకుంటాడు. కోరివచ్చిన సీతకృతో వ్యభిచరించడానికి ఒప్పుకోడు. “పెళ్ళాం లేచిపోయింది గదా! నీవు మొగాడివి. ఇంకో పెండ్లి చేసుకో అని ఎవ్వరు చెప్పినా, రెండో పెళ్ళికి ఒప్పుకోడు. ఎవరికైనా నీతి ఒక్కటే అని విశ్వసిస్తాడు. చివరకు లచ్చుములు తప్పిదాన్ని పెద్దమనసుతో స్వీకరించడంతో చిన్నోడు మనముందు ఎంతో పెద్దోడుగా కనిపిస్తాడు.

అన్యాయాన్ని ఎదిరించడంలో, నీతిగా బతకడంలో చూపిన చిన్నోడి వ్యక్తిత్వాన్ని మనం మరచిపోలేం. ప్రత్యేకంగా ఒక కులవృత్తి అంటూ లేకపోవడంవల్ల వ్యవసాయ కూలీలుగా తయారైన మాలలు అక్కడి నుండి ఫాక్టరీ కూలీలుగా తరలి, తమ జీవితాలను మెరుగుపరుచుకోవడం, అందివచ్చిన విద్యావకాశాలను ఉపయోగించుకొని ఉద్యోగిగా మారిన ‘బాలయ్య’ లాంటి ఉదాహరణలు మారుతున్న తరాల మెరుగుపడిన జీవితాలను తెలియజేస్తాయి. అయినా, అత్యధిక శాతం దళితులు ఇప్పటికీ గ్రామాల్లో ఎలాంటి అవకాశాలు లేక అణగారిన పోతున్నారనే సత్యాన్ని మనం కాదనలేం.

ఇలా దళితులను యథాతథ స్థానంలోనే నియంత్రించే పద్ధతులను, ప్రభుత్వ వైఫల్యాలను ‘అద్దంలో చందమామ’లా చూపించిన రచయిత కృషి ప్రశంసనీయం.

V

సాహిత్య అకాడమిపై కాషాయ ఛాయలు

కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ ఎన్నికలు ఈ పర్యాయం మీడియాను విశేషంగా ఆకర్షించాయి.. ప్రసిద్ధ బెంగాలీ అభ్యుదయ రచయిత్రి మహాశ్వేతాదేవిపై అకాడమీ ప్రస్తుత ఉపాధ్యక్షుడు ఉర్దూ రచయిత గోపీచంద్ నారంగ్ విజయం సాధించి అద్యక్షుడుగా ఎన్నికయ్యారు. ఆయనకు 56 ఓట్లు వస్తే మహాశ్వేతాదేవికి 30 ఓట్లు వచ్చాయి. ఇప్పటి వరకూ సాహిత్య అకాడమీ అద్యక్షుడుగా వున్న రమాకాంతరథ్ నారంగ్ కు బాధ్యతలు అప్పగించారు.

వివిధ రంగాలలో చాపకింద నీరులా చొరబడుతున్న కాషాయశక్తులు దాన్ని కూడా హస్తగతం చేసుకోవడానికి నానా తంటాలు పడి ఎట్టకేలకు సఫలీకృతమయ్యాయి. నారంగ్ కు మద్దతుగా బీజెపి అద్యక్షుడు వెంకయ్య నాయుడు స్వయంగా లేఖలు రాశారంటే పోటీ ఎంత తీవ్రంగా జరిగిందీ తెలుసుకోవచ్చు. సాహిత్య అకాడమీని కూడా కాషాయికరించుతున్నారనే అభీప్రాయం ప్రబలిన నేపథ్యంలో నూతన అద్యక్షుడు నారంగ్ మాట్లాడుతూ ఈ ఎన్నిక వల్ల అకాడమీ స్వయం ప్రతిపత్తి ఏ ఏధంగానూ దెబ్బ తినదని, రచయితల స్వేచ్ఛను గౌరవిస్తామని చెప్పారు. “నేను స్వతంత్ర వ్యక్తిత్వం గలవాణ్ణి. సంపూర్ణంగా సోషలిస్టును” అన్నారు. ప్రముఖ మళయాళీ రచయిత ఎంటి వాసుదేవన్ నాయర్ శ్వేతాదేవితోపాటు ఉపాధ్యక్ష స్థానానికి పోటీ చేశారు. ఆమె ఓటమి ఫలితంగా ఆయన కూడా పోటీనుంచి ఉపసంహరించుకోవడంతో బెంగాలీరచయిత సునీల్ గంగోపాధ్యాయ ఉపాధ్యక్షులయ్యారు.

అకాడమీ కార్యవర్గంలో తమిళ ప్రతినిధిని ఎన్నుకునే విషయంలో కూడా చిక్కులు వచ్చాయి. అకాడమీ అవార్డు పొందిన సీనియర్ రచయిత సాముతీరం కు అనుకూలంగా రంగం నుంచి తప్పుకునేందుకు మరో తమిళరచయిత ఆర్. బాలచంద్రన్ తిరస్కరించడంతో పోటీజరిగింది. చివరకు బాల గెలిచారు. నారంగ్ అత్యంత అక్రమమైన అద్యక్షుడంటూ సముతీరమ్ సమావేశం నుంచి బయటకొచ్చారు. తమిళ ప్రతినిధి ఎన్నికపై తాను కోర్టుకు వెళ్లవచ్చునని సూచన ప్రాయంగా చెప్పారు.

నైపుల్ హిందూత్వ రాగం

ఇటీవల ఢిల్లీలో ప్రభుత్వం నిర్వహించిన ప్రవాస భారతీయుల సమ్మేళనానికి హాజరైన ప్రముఖ రచయిత నోబుల్ బహుమతి గ్రహీత వి.ఎస్. నైపుల్ తాను బీజెపికి అనుకూలం అని బహిరంగంగా ప్రకటించారు. గుజరాత్ గురించి ఒకటి రెండు ప్రశ్నలు వేసినా ప్రభుత్వానికి చిక్కులు రాకుండా చూశారు. తెహల్కా విలేకరుల వేధింపును మాత్రం విమర్శిస్తూ తాను బీజెపికి అనుకూలమైనా ఈ వైఖరి సమర్థించలేకపోతున్నారన్నారు.

ఆ చల్లని

సముద్ర గర్భం

వెనక...

కూరపాటి మోహన్

కాల ప్రవాహంలో 50 వసంతాలు చాలా తక్కువ సమయమే. కాని, సాహిత్యంలో 50 వసంతాల క్రితం రాయబడిన (?) పేరులేని ఓ చిన్న గీతం నేటికీ జనం నాలుకలపై నాట్యమాడుతుండటం చాలా అరుదైన, అద్భుతమైన విషయంగా చెప్పవచ్చు.

డా॥ దాశరథి కృష్ణమాచార్యులు గారు “అగ్నిధార” మలిముద్రణ (1963)లో “పురాస్కృతులు” పేరుతో రాయబడిన కృతజ్ఞతా వాక్కులలో “నా అచ్చైన పుస్తకాలలో మొట్టమొదటిది అగ్నిధార సాహితీమేఖల 1949లో అచ్చైంది” (దాశరథి కవిత 1.11.1977 ముద్రణలో పురాస్కృతులు, 1వ పేజీ) అని చెప్పుకొన్నారు. అయితే నేడు తొలి ముద్రణ అగ్నిధార ప్రతి లభించడం లేదు. కాని-

1954 జూలై 19 “కృష్ణాపత్రిక” సంచిక (10 వ పేజీ)లో పరిచయం శీర్షిక కింద “మన తెలంగాణా కవిమిత్రులు-దాశరథి” అనే వ్యాసంలో శ్రీ బి. రామరాజుగారు “దాశరథి ప్రతి రచనా సజీవమైనది. అతని కఠిన ముఖాంతరమున విశాల నీరదానీకము వచ్చి దాగి దయనీయముగా విలపించగా అసంఖ్యాకముగా ఖటికాలురితస్పృట పద్య జాలములు వాకలు వాకలై గుండెలు పొంగిపోవగా అలుగులు వారును. అట్టి అలుగును బంధించి తెచ్చి మీకు చూపించడానికి నాకు శక్తి చాలుతుందా? ఈ పృచ్ఛాగీతం చూడండి” అంటూ ఈ కింది పృచ్ఛాగీతాన్ని ఉటంకించారు:

“ఆ చల్లని సముద్రగర్భం దాచిన
బడబానలమెంతో?
ఆ నల్లని ఆకాశంలో కానరాని
భానువు లెందరో?
భూగోళం పుట్టుకకోసం కూలిన
సురగోళా లెన్నో?
నరమానవ రూపంకోసం జరిగిన

పరిణామాలెన్నో?
ఒక రాజును గెలిపించుటలో ఒరిగిన
నరకంఠాలెన్నో?
శ్రమజీవుల పచ్చినెత్తురులు త్రాగని
ధనవంతులెందరో?
అణగారిన అగ్నిపర్వతం కనిపెంచిన
“లావా” ఎంతో?
ఆకలితో చచ్చేపేదల శోకంలో
కోపం ఎంతో?
పసిపాపల నిదుర కనులతో ముసిరిన
భవితవ్యం ఎంతో?
గాయపడిన కవి గుండెల్లో వ్రాయబడని
కావ్యాలెన్నో?”

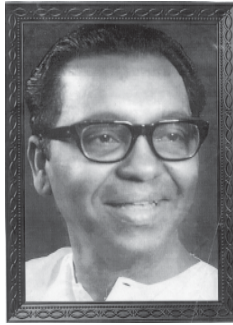
ఈ పృచ్ఛాగీతం పై రూపంలో (లైన్స్ తో నహా) ఉటంకించబడింది. (మలిముద్రణ అలభ్యం).

అయితే, దాశరథిగారి “దాశరథి కవిత” ముద్రణ (1.11.1977)లో పేరు పెట్టబడని ఓ గీతం (102, 103 పేజీలలో.) దానికి పేరుకు బదులుగా ప్రశ్నార్థకం (?) ఉన్నది. ఆ గీతం పైనచూపినట్లు రెండు రెండు పాదాలుగా కాక నాలుగు పాదాలుగల ఖండికలుగా ఈ క్రింది రూపంలో వుంది:

1. “ఆ చల్లని సముద్ర గర్భం/దాచిన బడబానలమెంతో?
ఆ నల్లని ఆకాశంలో/కానరాని భానువులెందరో?
2. భూగోళం పుట్టుక కోసం/ కూలిన సురగోళాలెన్నో?
ఈ మానవ రూపంకోసం/ జరిగిన పరిణామాలెన్నో?
3. ఒక రాజును గెలిపించుటలో/ఒరిగిన నరకంఠాలెన్నో?
శ్రమజీవుల పచ్చినెత్తురులు/త్రాగని ధనవంతులెందరో?
4. అన్నార్తులు అనాధలుండని/ఆ నవయుగ మదెంత దూరమో?
కరవంటు కాటకమంటూ/కనిపించని కాలాలెప్పుడో?
5. అణగారిన అగ్నిపర్వతం/కనిపించిన “లావా” ఎంతో?
ఆకలితో చచ్చే పేదలు/శోకంలో కోపం ఎంతో?
6. పసిపాపల నిదుర కనులలో/ముసిరిన భవితవ్యం ఎంతో?
గాయపడిన కవి గుండెల్లో/రాయబడిన కావ్యాలెన్నో?
7. కులమతముల సుడిగుండాలకు/బలికాని పవిత్రులెందరో?
భరతావని బల పరాక్రమం/చెర వీడేదికెన్నాళ్ళకో?”

అను ఈ ఏడు ఖండికలు వున్నాయి. అయితే, శ్రీ బి. రామరాజుగారు ఉటంకించిన గీతంలో కంటే “దాశరథి కవిత” (1977) ముద్రణలో ఎక్కువ ఖండికలు వున్నాయి. అవి 1977 ముద్రణలోని నాలుగవ ఖండిక “అన్నార్తులు... మదెంత దూరమో/కరవంటూ... కాలాలెప్పుడో?” అలాగే ఏడవ ఖండిక “కులమతముల... పవిత్రులెందరో?/భరతావని... దింకెన్నాళ్ళకో?” పూర్తిగా నూతనమైనవి. ఈ నాలుగు పాదాలుగల రెండు ఖండికలు తొలి, మలి ముద్రణలో ఉండి ఉండవచ్చోవచ్చు. తొలి ముద్రణలో ఉండివుంటే శ్రీ బి. రామరాజుగారు వదిలి వుండేవారు కాకపోవచ్చు. అయితే, మరో అనుమానం కూడా కలుగవచ్చు. అదేమిటంటే, ఈ పేరులేని గీతం తొలి ముద్రణలో ఉండి

ఉండకపోవచ్చునేమో అని. కాని, అలాంటి అవకాశం లేనేలేదు. ఎం దం కం ట్ , దా శ ర డ్డి గా రం మ లి ప మ ద్ర ణ లో “పురాస్కృతులు”లో “ఈ అగ్నిధారలో అన్ని ఖండికలు చాలావరకు నా జైలు జీవితంలోను, జైలునుంచి వెలువడిన కొత్తలోను రాసినవి” అని చెప్పి మున్నారం.

..... ○

దాశరథిగారిని 1948లో వరంగల్ జైలు నుండి నిజామాబాద్ జైలులోకి మార్చారు. తరువాత హైదరాబాద్ (చంచల్గాడా) జైలుకి మార్చారు. అయితే, అగ్నిధార 1949/ఆగస్టు నెలలో ముద్రించారు. పైవిషయాలనుబట్టి “పుచ్చాగీతం” (?) జైలులో వుండగానో, జైలు నుండి విడుదలైన తరువాతనో వ్రాయబడి తొలి ముద్రణలో చేరివున్నట్లుగానే చెప్పవచ్చును.

..... ○

ఏదవ ఖండికలోని తొలి రెండు పాదాలైన “ కం ల మ త మ ల సుడిగుండాలకు బలికాని వ విత్రులెందరో?”ను స్వీకరించారు. అంతేకాక, 1977 ముద్రణలోని ఏడవ ఖండికలోని చివరి రెండు పాదాలైన “భరతావని బ ల వ రా క్ర వం చెరవీడేదింకెన్నాళ్ళకో?”ను గీతం నుండి పూర్తిగా పరిహరించారు.

దాశరథిగారిని 1948లో వరంగల్ జైలు నుండి నిజామాబాద్ జైలులోకి మార్చారు. తరువాత హైదరాబాద్ (చంచల్గాడా) జైలుకి మార్చారు. అయితే, అగ్నిధార 1949/ఆగస్టు నెలలో ముద్రించారు. పైవిషయాలనుబట్టి “పుచ్చాగీతం” (?) జైలులో వుండగానో, జైలు నుండి విడుదలైన తరువాతనో వ్రాయబడి తొలి ముద్రణలో చేరివున్నట్లుగానే చెప్పవచ్చును.

ఇక ఖండికలోని మార్పులు పరిశీలించినట్లయితే, శ్రీ బి. రామరాజుగారి వ్యాసంలో “నరమానవ రూపం... పరిణామాలెన్నో?” అన్న ఖండిక ఉటంకించగా, 1977 ముద్రణ రెండవ ఖండికలో “ఈ మానవ రూపం... పరిణామాలెన్నో?” అని వుంది. నాలుగవ ఖండికగా-

“అన్యార్తులు అనాధలుండని/ఆ నవయుగ మదెంత దూరమో? కరవంటు కాటకమంటూ/కనుపించని కాలాలెప్పుడో?”ను చేర్చడం కనిపిస్తున్నది. అంతేకాక, ఏడవ ఖండికగా-

“కులమతముల సుడిగుండాలకు/బలిగాని పవిత్రులెందరో? భరతావని బలపరాక్రమం/చెర వీడేదింకెన్నాళ్ళకో?”ను కూడా కొత్తగా చేర్చినట్లు విశదమవుతుంది. అయితే, పై విషయాల మార్పులనుబట్టి తొలిముద్రణలోని పుచ్చాగీతం (?) మార్చబడి ఉండవచ్చును. (సరిపోల్చడానికి, తొలి- మలి ముద్రణ “అగ్నిధార” ప్రతులు అలభ్యం.) ఈ పుచ్చాగీతం (?) జనవ్యవహారంలో “అభ్యుదయగీతం” పేరుతో (ఏడు ఖండికలు) పిలవబడుచున్నది. జనం నాలుకలపై, గాయకుల గొంతులలో ఓలలాడుతున్నది. అయితే, ఈ ఏడు ఖండికలలో తొలి ఖండికను పల్లవిగాను, మిగతా ఆరు ఖండికలను వరణాలుగాను పాడుకోవడం జరుగుతున్నది.

జనం పిలుపులోని ఈ “అభ్యుదయగీతం” 1977 ముద్రణలో ప్రచురించబడిన ఖండికలలో కొంత మార్పులతో పాడుకోవడం జరుగుతున్నది. 1977 ముద్రణకు జనం పాడుకోవడానికి గల భేదము క్రింది విధంగా వుంది:

1977 ముద్రణలోని తొలి ఖండిక పల్లవిగా పాడుతున్నప్పటికీ తొలి ఖండికలోని “ఆ చల్లని... బడబాసల మెంతో?” యధాతథంగా పాడుతూ “ఆ నల్లని... భానువులెందరో?”లోని “భానువులెందరో?”కు బదులుగా “భాస్కరు లెందరో?” అని పాడు కోవడం కనిపిస్తుంది.

రెండవ ఖండికలో “భూగోళం... కూలిన సురగోళాలెన్నో?”లోని “కూలిన”కు బదులుగా “రావిన” అని మార్చిపాడుతూ, ఇక “ఈ మానవ... పరిణామాలెన్నో?” యధాతథంగా పాడుకోవడం కనిపిస్తున్నది.

మూడవ ఖండికలో “ఒక రాజును.. కంఠాలెన్నో?”ను యధాతథంగా పాడుతూ, “శ్రవణజీవుల పచ్చినెత్తురులు త్రాగని ధనవంతులెందరో?”ను పూర్తిగా పరిహరించి, 1977 ముద్రణలోని

నాలుగవ ఖండికగా 1977 ముద్రణలోని నాలుగవ ఖండికను పరిహరించి, జనవ్యవహారంలో నాలుగవ ఖండికగా-

“మానవ కళ్యాణం కోసం పణం ఒడ్డిన రక్తం ఎంతో? రణరక్తి కరాళనృత్యం రాల్చిన పసి ప్రాణాలెన్నో?” అను కొత్త ఖండికను పాడుకోవడం కనిపిస్తుంది.

అయిదవ ఖండికగా 1977 ముద్రణలోని ఐదవ ఖండికను పూర్తిగా గీతం నుండి పరిహరించి, ఈ కింది ఖండిక పాడబడుచున్నది:

“కడుపు కోతతో అల్లడిన కన్నులలో విషాదమెంతో? ఉన్మాదుల ఆకృత్యాలకు దగ్గమైన బ్రతుకులు ఎన్నో?”

అను ఈ నూతన ఖండికను స్వీకరించారు. అయితే, నాలుగవ, ఐదవ ఖండికలను ఎవరు ఎప్పుడు చేర్చారో ఇదమిద్దంగా ఆధారాలు లభించడంలేదు. (అయితే, 1998-99లో వరంగల్ ఆర్ ఇసిలో రామాయణంపై సదస్సు జరిగిన సందర్భంగా దాశరథి రంగాచార్యుల వారిని “పుచ్చాగీతంలో (జనవ్యవహారంలో అభ్యుదయగీతం) చేర్చబడిన నూతన ఖండికలను దాశరథి కృష్ణమాచారిగారే 1977 ముద్రణ తరువాత చేర్చారా?” అని అడుగ్గా, “చేర్చివుండవచ్చును, గుర్తులేదు” అన్నారు.)

ఆరవ ఖండికగా 1977 ముద్రణలోని ఆరవ ఖండిక పరిహరించబడి, 1977 ముద్రణలోని నాలుగవ ఖండిక పాడుకొనబడుచున్నది.

చివరగా ఏడవ ఖండిక. 1977 లోని ఏడవ ఖండికలోని తొలి రెండు పాదాలు, మూడవ ఖండికలో చివరి రెండు పాదాలుగా కనిపిస్తాయి. కాని, 7 వ ఖండికలోని చివరి రెండు పాదాలు మాత్రం గీతం నుండి పరిహరించబడినవి. ఇక 7 వ ఖండికగా 1977 ముద్రణలోని 6 వ ఖండిక పాడుకొనబడుచున్నాయి.

పైన చెప్పుకొన్నటువంటి మార్పుల చేర్పులతో వున్న పుచ్చాగీతం. అగ్నిధార తొలి ముద్రణ అనంతరం ‘కృష్ణాపత్రిక’లో పరిచయం శీర్షిక కింద “మన తెలంగాణా కవిమిత్రులు - దాశరథి” పేర శ్రీ బి. రామరాజుగారి వ్యాసంలో పది పాదాలుగాను, 1977వ ముద్రణలో ఏడు ఖండికలుగాను అగుపిస్తున్నది. అయితే, మలి ముద్రణలోని గీతమే 1.11.1977లో ముద్రితమైన “దాశరథి కవిత”లో యధాతథంగా ముద్రితమైవుండవచ్చు. అందులో అగుపిస్తున్న ఏడు

ఖండికలు జన వ్యవహారంలో కూడా ఏడు ఖండికలుగానే వున్నప్పటికీ మార్పుల అనంతరం ఈ పుచ్చాగీతం కింది రూపాన్ని సంతరించుకొన్నది:

1. "ఆ చల్లని సముద్రగర్భం/దాచినబండబాసల మెంతో?
ఆ నల్లని ఆకాశంలో/కానరాని భాస్కరులెందరో?"
2. భూగోళం పుట్టుక కోసం/రాలిన సురగోళాలెన్నో?
ఈ మానవ రూపకోసం/జరిగిన పరిణామాలెన్నో?"
3. ఒక రాజును గెలిపించుటలో/ఒరిగిన నరకంతాలెన్నో?
కులమతాల సుడిగుండాలకు/బలికాని పవిత్రులెందరో?"
4. మానవ కళ్యాణం కోసం/పణం ఒడ్డిన రక్తం ఎంతో?
రణరక్తి కరాళనృత్యం/రాలిన పసిప్రాణాలెన్నో?"
5. కడుపుకోతతో అల్లాడిన/కన్నులలో విషాదమెంతో?
ఉన్మాదుల అకృత్యాలకు/దగ్ధమైన బ్రతుకులు ఎన్నో?"
6. అన్నార్తులు అనాధలుండని/ఆ నవయుగమదెంత దూరమో?
కరవంటు కాటకమంటూ/కనిపించని కాలాలెప్పుడో?"
7. పసిపాపల నిదుర కన్నులలో/ముసిరిన భవితవ్యం ఎంతో?
గాయపడిన కవి గుండెలలో/వ్రాయబడని కావ్యాలెన్నో?"
ఈ విధంగా జనంతో మమేకమైన ఈ గీతాన్ని సినీనటుడు,

దర్శకుడు అయిన భానుచందర్ గారు "కామ్రేడ్" అనే సినిమాలో (1995-96), జె.వి రాఘవులుగారి సంగీత సారధ్యంలో ఎస్.పి. బాలసుబ్రహ్మణ్యం గారిచే పాడించి, సెల్యూలాయిడ్ పైకి తీసుకొచ్చారు.

ఈ విధంగా సినిమాలోకి స్వీకరించబడిన ఈ గీతం జన వ్యవహారంలోని నాలుగవ ఖండికలో "మానవ కళ్యాణం కోసం/పణం ఒడ్డిన రక్తం ఎంతో?"లోని "పణం ఒడ్డిన"కు బదులుగా సినిమా పాటలోని రెండవ చరణంలో "పణమొడ్డిన" అని మార్పుటం జరిగింది. అదే విధంగా జన వ్యవహారంలోని చివరి ఖండికలోని "గాయపడిన కవి గుండెల్లో/ వ్రాయబడని కావ్యాలెన్నో?" లోని "వ్రాయబడని"కి బదులుగా "వ్రాయబడిన" అన్న సవరణ కనిపిస్తుంది.

దాశరథి కవి సంకలనంలో వచ్చి, జనం గుండెల్లో మారుమ్రోగుతూ, తదనంతరం సినిమారంగం చేత ఆకర్షించబడి, అక్కడ తన సత్తా నిరూపించుకొని నిలబడి 50 వసంతాలు పూర్తి చేసుకొని ఇప్పటికీ నేనున్నానంటున్న ఈ గీతం శ్రీ బి. రామరాజు ఎం.ఎ. గారన్నట్లు నాడు "పుచ్చాగీతం", నేడు "అభ్యుదయగీతం." అయితే, శ్రీమతి విజయభారతిగారు వెలుగు పాటల సంకలనంలో ఐదవ ఖండికలో మూడవ పాదం "ఉన్మాదుల అకృత్యాలకు" పరిహారించి, కొత్తగా "ధనవంతుల దుర్మార్గాలకు" అని కొత్త పాదం స్వీకరించడం కనిపిస్తున్నది. ఇంకా ఎన్ని మార్పులకు నోచుకోనుందో?

V

కవిత

నిదురలేస్తున్న నీలి కైరటాలు

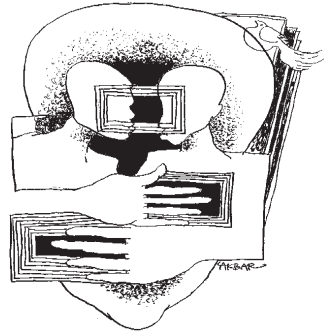
పరిమళే

వేద్లను మనువుపురుగు తొలిచినా
మనసంతా హరిత సముద్రం
పాదాలు లేకుంటే నడకెక్కడిది?
బతుకులకు హోయలెక్కడివి?

అంతస్తుల్ని అరటిపండులా
వొలిచిపెట్టినందుకు కదా
పాదాలకు దుమ్ముంటినది
పాదాలపై నిలిచిన
తలకాయలు, భుజాలు, కడుపులకు
చెమటచుక్క కాంతిమణి
ధరించిన దాఖలాలున్నాయా?

మనుషుల్ని వేరుచేసే
ముళ్ళకంచెలు
లోకమంతటా మాయమైనా
ఇక్కడ నగిషీలు చెక్కుతున్నారు

బతుకుతీగలు పాకడానికి
ఆసరాకేసిన పందిళ్ళపైకి
ఈదురుగాలుల కసి

వొళ్ళు విరుచుకుంటున్నది

కులానికి తల్లి మతమే
కత్తిలా అది ఎప్పుడూ
లోపల తిరుగుతూనే వుంది
అన్నంలేని మంటను జిరాక్స్ తీయొచ్చు
మనిషిని మలినంగా చూసినపుడు
మానసికంగా లక్షనార్లు మరణిస్తారు

పదిమందిలోనో వేదికలపైనో
మాటల్ని పిల్లతెమ్మెరలానో
పిల్లనగ్రోవి పాటలానో పలికిస్తారు
లోపల అంటరానితనం
అబబాంబులా దాచుకుంటారు

పనిముట్లను నెత్తికెత్తి
వాటి నెత్తిమీది పండ్లచెట్టునెక్కి
అంతరాలలోతుల్లోకి నెట్టావు
హృదయంతో కరచాలనం చేసినందుకు

ఎందుతున్న నాకు పొదరిలైనందుకు
అల్లాకు దోసిలిపట్టినందుకు
నీ వేస్తున్న విషపకాట్లెన్నో

నీ శ్లోకాలగడబిడ
నన్ను మౌనంలో పూడ్చినపుడు
ఒక పడమటి ఋతుపవనం
కరుణజల్లులకు
నా మేధస్సు
వేయి హరితశాఖలైంది
ముళ్ళకిరీటం శిరసులో దించడానికి
నీ వేస్తున్న వేషాలెన్నో

భూమి నీ దొడ్డిలో
పాడియావయింది
రాజకీయం నీ కుర్చీకింద
గాలిడిండయింది
నా అంటరాని ధృవపత్రాన్ని
కరెన్సీకట్టలతో చాటుమాటుగా
కల్పవృక్షం చేసుకున్నావు
మతం మాయచల్లి
సర్వం పండించుకుంటున్నావు
ఇప్పటికీ పల్లెలు నీ యినుపబూట్లకింద
నలుగుతున్న మందారాలు
యుగాలుగా కాలి
బూడిదైన బతుకులోంచి
నిప్పుకన్నులు ఉష్ణాన్ని చిమ్ముతున్నాయి
యుగాలుగా పురుగులు పడిన మనసు
చంద్రబింబం కాకతప్పుడు
నీడలు మాయం కావడమూ తప్పుడు

ప్రపంచీకరణపై సాహితీ 'ప్రతిధ్వని'

టి.వై.కె.

'మట్టిమట్టి చెవుతున్నాం

మరింత దృఢంగా ప్రకటిస్తున్నాం.. ప్రతిధ్వనిస్తున్నాం..

మరో ప్రపంచం సాధ్యమే

మా సంకల్పం దుర్భేద్యమే'నంటూ దేశంలోని వివిధ ప్రాంతాల నుండి వచ్చిన కవుల గొంతుకలు 'ప్రతిధ్వని'ంచాయి. 'ప్రపంచీకరణను ప్రతిఘటిద్దాం.. మరో ప్రపంచం సాధిద్దా మ'ంటూ పలు భాషల కవితలు ఆసియా సోషల్ ఫోరం వేదికపై మార్మోగాయి. హైదరాబాద్ నిజాం కాలేజి ఆవరణలో జనవరి 2వ తేదీ నుంచి 7వ తేదీ వరకు జరిగిన ఆసియా సోషల్ ఫోరం సభల్లో భాగంగా 6వ తేదీ సోమవారం మధ్యాహ్నం 'ఆంధ్రప్రదేశ్ రైటర్స్ ఎగ్జిజిక్యూటివ్ కమిటీ' అధ్యక్షాధినేత కవులు, రచయితల 'ప్రతిధ్వని' కార్యక్రమం జరిగింది. వివిధ రాష్ట్రాల రచయితల ప్రసంగాలు, పలు భాషల కవితల శ్రవణం.. మొత్తం కార్యక్రమం నాలుగు గంటలపాటు అద్భుతం ఉత్తేజపూరితంగా సాగింది.

ఉన్నవ 'మాలపల్లి', శ్రీశ్రీ 'మహాప్రస్థానం' నాడే దశాబ్దాల క్రితమే శ్రామికజన అంతర్జాతీయతను చాటిన తెలుగు సాహిత్య వారసత్వాన్ని మరింత ముందుకు తీసుకుపోయే విధంగా ఈ సమ్మేళనం జరిగింది. ఇటీవల జరిగిన 'జనకవనం', 'గుజరాత్ గేయం'ల కొనసాగింపుగా ఈ బహుభాషా కవి సమ్మేళనం మరో ప్రపంచపు గమనంతో సాగటం విశేషం. వేర్వేరు ప్రపంతుల, శ్రేణుల రచయితలు, కవులూ, ప్రపంచీకరణను నిలువరించే, మరో ప్రపంచాన్ని సాధించే ఏక గొంతుకలతో తన కవితావాణిని ప్రతిధ్వనింపజేయడం హర్షణీయం. అత్యధికం పాల్గొన్న యువ కవులు ప్రపంచీకరణలోని వేర్వేరు విధాలుగా సాగే దోపిడీలను చీల్చివెండాడారు.

స్వేచ్ఛగా బ్రతికే మనిషి

నా స్వప్నం

నేడు పొద్దు పొడిచే

మనిషే నా కల ..అంటూ హర గోపాల్ స్వప్నించగా..,

కలలను చిద్రం చేస్తున్న

ప్రపంచీకరణను మట్టుబెట్టాం.. అన్నారు జిలుకర శ్రీనివాస్ తన కవితలో.

ప్రతిధ్వనిలో ఆవిష్కరణలు :
(దిగువ) గుజరాతీ కవయిత్రి స్వరూప్ బెన్

ఇవేమి చీమలు

నిప్పుకణాల్ని చక్కెరలా తిని

బూడిదలా వెళ్ళగక్కుతున్నాయంటూ కోట రవీంద్రనాథ్ సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేక గొంతుక బలంగా వినిపించారు.

తలకాయలు కీలుబొమ్మలవుతున్నాయి

ఇంకా.. గణతాంత్రికత లెండుకు? అంటూ అన్నవరం దేవేందర్ దేశీయ పాలకులను ఎత్తిపొడిచారు.

ముంచుకుస్తున్న ప్రపంచీకరణ మేఘాలు

అకలి వడగళ్లు కురుస్తున్నాయి ..అని పరిస్థితిని వివరించారు కిరణ్ సింగ్.

అడవితల్లి నగ్నమైంది

గిరిజనగూళ్లు ప్రదర్శనశాల లయ్యాయ్

తందాలు వేశ్యావాటికలయ్యాయ్

శవాలు ఎరువవుతున్నాయ్ ..అని కొండానాయక్ గిరిజనగూడాల దుస్థితిని దృశ్యీకరించారు.

ఎక్కడెక్కడి వారమో ఇక్కడ కలిశాం

ఆలోచనలోగిళ్ళ గవాక్షాలు తెరిచాం

అని టి.వి.రావు కవుల సంఘటిత కర్తవ్యావసరాన్ని నిశితంగా చాటారు.

నువ్వికనైనా మేల్కొనక తప్పదు

నీ బాధలకు ఏదేవుక్కూ, దెయ్యాలూ అడ్డుపడరు

..అని నొక్కి చెబుతారు.....

నేడు మా పల్లెనే ప్రపంచ రచ్చబండగా చేశాం

గడ్డలు, రాబందులను,

వారి బంధువులను దోషులుగా నిలబెడతాం,

రచ్చచేస్తాం... వారిని రచ్చకీడుస్తాం అంటూ

కొండబాబు శంభారావం వినపించారు.

అమెరికా సామ్రాజ్యవాదమా కాగితప్పలివి నీవు

-నేను ఖబడ్డార్ అని చెపితే ..అని హెచ్చరించారు

తెలుగు, ఉర్దూ, హిందీ, గుజరాతి, ఇంగ్లీష్ భాషల్లో కవితలేకాక పాటలు, గేయాలు, గజల్స్, పద్యాలు సైతం ఈ ప్రతిధ్వనిలో వినిపించడం విశేషం. వందలాది కవులు, రచయితలు, సాహితీ అభిమానులు పాల్గొన్న అలీజావెద్, జ్వాలాముఖి, ఎస్వీ, స్వరూప్ బెహన్, అర్విఆర్, ఓల్గా, తెలకపల్లి, యాకూబ్, శిలాలోలిత, తెలిదేవర భానుమూర్తి, నిర్మలానంద, రవికుమార్, కేతు విశ్వనాథరెడ్డి, సున్రత్ మొహిద్దీన్ వంటి ప్రముఖులతో పాటు అధిక సంఖ్యలో యువకవులు, కవయిత్రులు యూనివర్సిటీ విద్యార్థులు పాల్గొనడం విశేషం. మొత్తం 60 మంది కవితలు చదివారు. ఒప్పిని, తిరునగరి శ్రీనివాస్, వల్లభాపురం జనార్దన, పగడాల గోపాలకృష్ణ, సాయికిరణ్, ఆనందబాబు, వెంకట్రామయ్య, కృష్ణ శ్రీగణేష్, ఎంవిఎన్ఎస్ అక్ష్మి, విఎస్ఆర్ఎస్ సోమయాజులు, ఏబూషి నర్సింహూ, ఎస్ లక్ష్మీనారాయణ, పి. ఎంకటయ్య, పిఆర్ఎల్ స్వామి, కృష్ణమూర్తియాదవ్, ప్రభాకర్, జె.సుబ్బారావు తదితరులు కవితలు చదివారు. ఈ సందర్భంగా పలు పుస్తకాల ఆవిష్కరణలూ జరిగాయి. ఈ సభలో గుజరాత్ కు చెందిన కవయిత్రి, గుజరాత్ మృత్యుహేలానంతరం అక్కడి సాహితీకారులను సమీకరించి మౌత్ కె కెలాఫ్(మృత్యుధిక్కారం) అంటూ కవిత్వంతో వినదించిన స్వరూప్ బెహన్ ప్రసంగం, కవిత ఆకట్టుకున్నాయి. దేశంలోని ప్రజాసంఘాలు, కవులు, ప్రజలంతా ఒకటైతే అసమానతలు దోపిడీలతో

ప్రతిఘటించడం సాధ్యమేనని ఆమె ఆవేశంగా చెప్పారు. బి.ఎస్.రాములు కథలసంపుటిని ఆమె ఈ సందర్భంగా ఆవిష్కరించారు.

అఖిలభారత అభ్యుదయ రచయితల సంఘం నాయకులు అలీజావెద్ 'ప్రజాశక్తి' బుక్ హౌస్ ప్రచురించిన 'గ్లోబలైజేషన్- వాట్ డజ్ ఇట్ మీన్', 'గ్లోబలైజేషన్ - కల్చర్ రెలిజియన్ కమ్యూనికేషన్ పుస్తకాలను ఆవిష్కరించారు. ఈ సందర్భంగా ఆయన ప్రసంగిస్తూ కవులూ, రచయితలూ సామాజికవాదులతో కలిసి ప్రపంచీకరణ దాడిని తిప్పికొట్టాలన్నారు. 'ఉద్భావన' ఎడిటర్, ఢిల్లీ యూనివర్సిటీ లెక్చరర్ అజయ్ కుమార్, గోదావరిఖని కవుల సంపుటిని కేతు విశ్వనాథరెడ్డి ఆవిష్కరించారు. నేటి ప్రపంచీకరణ సంస్కృతి పిల్లలపై ఎక్కువగా ప్రభావం చూపుతున్నందున, వారికోసమే ఎక్కువ రాయాలన్నారు. మతోన్మాదాన్ని ఒంటరి చేసే రచనలూ రావాలన్నారు. మధ్యప్రదేశ్ కవి హిరేన్ భాయి జమీలాన స్రత్ ఉర్దూ కవితా సంపుటిని ఆవిష్కరించి, ప్రసంగించారు. కవులు, రచయితలపై సామాన్య ప్రజలకు తోడ్పడే బాధ్యత పెరిగిందన్నారు. అభ్యుదయ రచయితల సంఘం నాయకుల ఎస్వీ సత్యనారాయణ అధ్యక్షతన జరిగిన ప్రారంభసభలో ప్రముఖ కవి జ్వాలాముఖి అధ్యక్షోపన్యాసం చేశారు. ప్రపంచీకరణ బాధలోనుంచి విముక్తికోరుతూ విశ్వవ్యాపితంగా ఉన్న వేర్వేరు శ్రేణులు నేడు ప్రతిఘటనకు ఏకోన్ముఖమవుతూ కదులుతున్నారని ఆయనన్నారు. ఆయా ప్రజాసంఘాలలాగే సాహిత్యకారులూ ఈ కర్తవ్యాన్ని చేపట్టి కలిసి కదలాలని ఆకాంక్షించారు. 'ప్రస్థానం' ఎడిటర్ తెలకపల్లి రవి మొదట పేర్కొన్న కవితలో ప్రారంభించి, చివరిలో ప్రసంగిస్తూ శ్రీశ్రీ మరో ప్రపంచానికి అర్థం చుట్టూ చీకట్లతో ఉన్న ఈ ప్రపంచం నుంచి భిన్నమైన వెలుగు ప్రపంచాన్ని ఏర్పరచుకోవడమని, ఈ సదస్సులోని ఆ నినాదం వెనుక ఉద్దేశాన్ని ఆ విధంగానే అర్థం చేసుకోవాలని అన్నారు. ప్రపంచీకరణ వ్యతిరేకత నేడు ప్రగతశీల సాహితీకారులను ఏకతాటిపైకి తెచ్చిన అంశమని, ఇది మున్ముందు ఇంకా ముందుకు పోవాలని ఆకాంక్షించారు. 'ప్రస్థానం' మేనేజర్ కె.లక్ష్మయ్య స్వాగతం పలుకగా ప్రజాసాహితీ ఎడిటర్ కొత్తపల్లి రవికుమార్ వందన సమర్పణ చేశారు.

V

With Best Compliments

A WELL WISHER

భాషాభివృద్ధిలో వ్యాకరణము పాత్ర

రాజేందర్ అవధాని

మానవుడు భావ వ్యక్తికరణకు, భావ గ్రహణకు ఉపయోగించు శబ్దజాలమే “భాష”. భాషాభివృద్ధి అనునది ముఖ్యంగా దాని వ్యాకరణముపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

ఒక వ్యక్తి జీవితంలో ఎదగడానికి, అభివృద్ధిలోనికి రావడానికి, మంచి పేరును గడించడానికి “సత్రవర్తన” ఏ విధంగానైతే తోడ్పడుతుందో- అదే విధంగా భాష కూడా అభివృద్ధిలోనికి రావడానికి, మంచిపేరు గడించడానికి, ఎదగడానికి ‘సత్రవర్తన వలె’ “వ్యాకరణము” భాషకు తోడ్పడుతుంది.

సత్రవర్తన అంటే ఏమిటి? సత్రవర్తన అనిన ‘మర్యాద’, ‘వినయము’, ‘క్రమశిక్షణ’, ‘నీతి’, ‘స్వయం’, ‘ధర్మం’ ‘పెద్దల యెడల భక్తి’ అనునవి పేర్కొన్నట్లయితే, వ్యాకరణములో కూడా ‘వర్ణాలు’, ‘గుణితాలు’, ‘ఒత్తులు’, ‘సంధులు’, ‘సమాసాలు’, ‘వాక్యాలు’, ‘ఛందస్సు’, ‘అలంకారాలు’ అనే నియమాలు భాషను తీర్చిదిద్దతవి.

“క్రమశిక్షణ లేని జీవితం వ్యర్థం” అన్నట్లు “వ్యాకరణము లేని భాష వ్యర్థం” అని చెప్పుకోవచ్చు. అయితే, కాలగతిలో అనేక మార్పులు సంభవించినట్లు భాషలో కూడా ఎన్నో మార్పులు చేకూరుతవి. అందుకే-

“కదిలేది కదిలించేది

మారేది మార్చించేది

పెను నిద్దుర వదిలించేది” అని అన్నారు మహాకవి శ్రీశ్రీ.

ఈ విధంగా ఎన్నో ఒడిదుడుకులతో నిత్యమూ మార్పులు చేర్పులను తనలో ఇముడ్చుకొని నిత్యసూతనత్వాన్ని సంపాదించు

కుంటుంది. ఎన్ని మార్పులకు చేర్పులకు లోనయినా వ్యాకరణముక్తంగానే అది.

భాషా మార్పుకు ముఖ్య కారణాలను రెండుగా చెప్పుకోవచ్చు.

1) అశుభ్రంగా మాట్లాడడం, 2) మాండలికాలు. పై రెండు ముఖ్యకారణాలవలన భాషలో మార్పులు సంభవిస్తూంటాయి.

1) అశుభ్రంగా మాట్లాడడం : వేగవంతంగా మాట్లాడడం వలన పదాలు దొర్లి, రెండు పదాలు ఒకటవడం. ఇవి ఎక్కువగా సంధులుగా ఏర్పడడం. సౌభ్యం కొరకై కొన్ని వాక్యాలు అంతర్భాగంతో పదాలుగా మారడం. ఇవి సమాసాల కోవకు చెందినవి.

2) మాండలికాలు : మాండలికాలు ముఖ్యంగా గ్రామ్య ప్రజల నిరక్షరాస్యత వలన ఏర్పడినటువంటివి. అయితే, వీటిలో చాలా వరకు ముందుగానే వ్యాకరణకారులు కొన్ని పేర్కొనడం జరిగింది. మిగతా కొన్ని మన భాషను అభివృద్ధి పరుస్తున్నాయేకాని ఎటువంటి నష్టాన్ని కలుగజేసేవి మాత్రం కావు.

అయితే, ‘వ్యాకరణం’ భాషాభివృద్ధికి దోహదపడుతున్నది అనుటలో అతిశయోక్తి లేదు. అయితే, నేటి రోజుల్లో చిన్న పిల్లల స్థాయికి అవసరంలేదు అని అంటున్నామే కాని చిన్న తరగతుల పాఠ్యాంశాలలో వ్యాకరణ విరుద్ధంగా పాఠ్యాంశాలను తయారు చేయడంలేదు, బోధించడమూ లేదు.

కనుక, “దేశభాషలందు తెలుగు లెస్స” అన్న ఆరోగ్యకీని కాపాడుకుంటూ, భాషలో సచ్చీలమైన మార్పును కోరుకుంటూ, ఆదర్శవంతమైన జీవితంవలె ఆదర్శవంతమైన భాషను ఏర్పరచుకొని, తెలుగుభాషను అభివృద్ధి పథంలోకి తీసుకొని పోదాం...

V

ఊటబాయి

అనిశెట్టి రజిత

లోకం మీద ‘గోస’ బడే బతుకులుంటాయి
దేశం మీద వలసబోయే పల్లెలుంటాయి
దేశమంటే మనిషి! మట్టి! పల్లె!
బతుకంటే ‘తండ్లాట’
బతుకాల్నంటి ‘తెగారం’ కావాలే
బతుకంటే తెగని బంధమోలుండాలే
‘పేగుముడి’ని కాపాడుకోవాలే

బతుకు నేర్చిన కష్టం
బతుకంటే పనితనం
బుద్ధి, శ్రమ కలిసిన సృష్టితనం
a a a

పట్నం వలలో పల్లె బందీ అయింది
రెక్కలిరిగిన పక్షోలె గిలగిల కొట్టుకున్నది
పల్లెతనం దుబ్బుల కలిసింది
వృత్తులు చితికి మూలబడ్డాయి
ఉపాధులు కూలిపోయినాయి
వనరులు వట్టిపోయాయి
యవునం ఎన్నటి ముచ్చటయ్యింది
‘కనిపించని కుట్రలకు’
కత్తికో ముక్తై తెగపడిన
రైతుపాసం పల్లిప్పుడు
కరువు సుట్టి చచ్చినోల్ల
సామూహిక చితుల వేదికప్పుడు పల్లె

a a a
బతుకు ‘కాటు’ గలిసిన గొర్రెపిల్లయింది
బతుకు ‘వెలి’ బడి మెడకు పీడయింది
అరికాళ్ళ దిగబడ్డ కంప ముల్లెయ్యింది
నెత్తురింకిన బక్క మనుషులు
‘కీలుబొమ్మలై’ ఆడుతుండ్లు
బతుకుదెరువుకు చేసిన ‘ఇగురాల’న్ని
పచ్చికుండోలె ఇచ్చుకపోతున్నాయి
బతుకు ‘కాగుబొత్త’ తీరు బిత్తరపోయింది

a a a
బతుకంటే మరి ‘ఊటబాయి’ కథ
ఊటలు మర్చిపోతాయి
బాయిలు పూడ్చుపోతాయి
ఎప్తకప్పుడు నీళ్ళను చేదుకోవాలే
పూడిక మట్టిని ఎత్తిపోయాలే
లేకుంటే బతుకు
పాడుబడ్డ బాయి బొందైతది
‘ఇనుపముక్కు కాకులు’
పొడిసిన ఎద్దుపుండైతది
(పెద్దింటి అశోక్కుమార్, గోరటి ఎంకన్నలకు
దండాలతోటి)

బాధ్యతలు

“అన్నిటికీ సిద్ధపడే వచ్చావన్నమాట...”

“....”

మొగుణ్ణి విడిచిపెట్టయినా ఉంటావుకానీ, నీ పుట్టింటితో సంబంధం మాత్రం వదులుకోనంటావు. అంతేనా?”

“ఆ మాటే నేను కూడా అన్న ప్రతిసారీ నన్ను తన్ని తగలేశారు. ఇప్పుడూ అదే మాటంటున్నారు. అయినా, చివరిసారిగా మరొక్కసారి చెబుతున్నా... నన్ను కనీ, పెంచీ నన్నొక్క ఉద్యోగస్థురాలిగా తయారుచేసిన నా తలిదండ్రులు ఇక్కడ ఆకలితో ఏడ్చి చస్తూంటే, నేనొచ్చి మీ విలాసవంతమైన జీవితాలలో కలిసిపోయి, హాయిగా జీవించలేను. ఆ... మీరేమీ చెప్పొద్దు. నా తల్లిని, తండ్రిని, చెల్లినీ మీ ఇంటికి తీసుకొచ్చి, వాళ్ళని పనిమనుషులుగా నేను చూడలేను. మీ వాళ్ళందరి ముందు, నన్ను కన్నవాళ్ళు ఏదో తక్కువతనాన్ని తెచ్చిపెట్టుకొని, తలవంచుకొని తిరుగుతూండటం నేను భరించలేను...”

“నీ వాళ్ళకు ఇప్పుడు ఏం తక్కువయిందని ఇంత రాద్ధాంతం చేస్తున్నావు? మనతోపాటు సమానంగా తింటున్నారు, ఉంటున్నారుకదా! ఇప్పుడేమంత అవమానం జరిగిందని, ఉన్నఫలాన అందరినీ తీసుకొచ్చి ఈ గుడిసెలో ఉంచావు? కాపలసినంత ఇల్లు. మీ వాళ్ళున్న గదికంటే పెద్దగా ఉందా ఈ గుడిసె? అక్కడికంటే ఎక్కువ సుఖంగా ఉంటారా మీరిక్కడ? ఆ...”

“ఏం ఫరవాలేదు. మేం మాకుండకూడదనుకునేదో అది ఇక్కడుండదు. అది చాలు మాకు...”

“ఏమిటో, ఆ ఉండకూడనిది?”

“బానిసత్వం!”

“ఏమిటి నువ్వంటున్నది?”

“బానిసత్వం! నిజంగా, నా వాళ్ళందరూ మీ వాళ్ళకు బానిసలుగానే కన్పించారు. నా వాళ్ళు మీ ఇంటికి రాగానే, మీ ఇంట్లో పనిచేసే పనిమనుషుల అవసరం తీరింది. ‘పోస్ట్. ఊరికినే ఉంటున్నారు కదా! ఎవరి పని వారు చేసుకుంటే తప్పేముంది?’ అని సరిపెట్టుకున్నాను. ఇంటి వెనుక పెరడు తోటగా మారుస్తుంటే, మనకోసమే కదా ననుకున్నాను. కానీ మా వాళ్ళకు పని కల్పించబడుతుందని ముందే ఊహించలేకపోయాను. మీ వాళ్ళకు దగ్గరి చుట్టాలుంటారు. దూరపు బంధువులుంటారు. వారానికొకసారి ఏ ఊరికైనా వెళతారు. కానీ, మా వాళ్ళకే ఏ బంధుత్వాలు ఉండవు. ఎటు వెళ్ళకూడదు. నేనూ మీరూ డ్యూటీకి వెళ్ళే, మావాళ్ళు ఇంటి కాపలాదార్లు. ఫరవాలేదులే, మనయిల్లే కదానని మనసును ఊరడించుకుంటే, ఊరించి తిరిగివచ్చిన మీ అమ్మ అడిగే ప్రశ్నలకు మా తల్లి జవాబుదారి. ఏ నేరమూ చేయని మా నాన్న మీ వాళ్ళముందర ముద్దాయి. పెళ్ళిడుకొచ్చిన మా చెల్లి మీ యింట్లో జీతంలేని

“అయితే... అదే నీ ఆఖరు నిర్ణయమంటావ్?”

“....”

....”

“మరి నా నిర్ణయమేమిటో కూడా విను...”

“ఇప్పుడు కొత్తగా మీరు చెప్పేదేముంది? ఎన్నోమార్లు అన్నదే... నేను విన్నదే... ‘ఇక నాకూ నీకూ ఏ సంబంధమూ లేదు. పాపను నీ దగ్గరే ఉంచి, బాబును తీసుకెళ్తాను’ అంటారు. అదీకాకపోతే, ‘కోర్టు నోటీసిప్పించి, విడాకులు తీసుకుంటాను’ అంటారు- అంతేకదా?”

‘పనిపిల్ల’ ఒక్కనాడయినా, అది అందరి ఆడపిల్లల్లా సరదాగా ఉన్నది లేదు. ఏ పనీపాటా లేకుండా, ఊళ్ళు పట్టుకు తిరిగే మీ తమ్ముడు ఇంట్లోకి వచ్చాడంటే, దాన్ని వేధించుకు తినడం నేనెన్నోసార్లు చూసినా, మా చెల్లికి జాగ్రత్తలు చెప్పడమేకాని, మీ తమ్ముణ్ణి ఎవళ్ళుగానీ ఇదేమిటని ప్రశ్నించిందిలేదు. ఇక నాకు మాత్రం మిగిలిన సుఖమేమిటంట? నేను ఆఫీసుకు వెళ్ళడం. బహుశా మీ వాళ్ళు నన్ను ‘మీ యింటిదాని’గా గుర్తించడానికి కారణం కూడా ఆ ఒక్కటే కావచ్చు. దానితోపాటు పాప, బాబు పుట్టేవరకు, మీకు వారసుల్ని అందించే ‘ఆడమనిషి’గా గుర్తింపు ఉండిఉండవచ్చు. అంతేకానీ మీ ఇంట్లో ఎప్పుడూ నేను ‘మీ మనిషి’ని మాత్రంకాను. ఆ ఇంట్లో నాతో నీ అవసరం నీది, మీ వాళ్ళ అవసరం మీ వాళ్ళది. నేనెప్పుడూ మీ అవసరాలు తీర్చే ‘వస్తువు’ లాంటిదాన్నే కాని, మనిషిని మాత్రంకాను.... అందుకే నేను మీలో మసలలేను. నేను మా వాళ్ళు ‘మనుషులు’గా బతకడానికే ఇలా మీకు దూరంగా వచ్చాము. మమ్మల్నిలా బ్రతకనివ్వండి”

“నిన్ను నా భార్యగా నా యింటికి తీసుకుపోవడానికే వచ్చాను. మీ అమ్మ, నాన్న, చెల్లిని ఇక్కడే ఉంచి, నువ్వు నాతో రా. నాకు నువ్వు, పాప, బాబు కావాలి.”

“అయితే, నువ్వే మీ వాళ్ళని వదిలేసి ఇక్కడికి రా!”

“నా వాళ్ళను వదిలేసి రావటమా? కుదరదు. వాళ్ళను వదిలి రాలేను. అయినా మగాన్ని- నేను రావడమేమిటి? నువ్వే రావాలి. ఇది లోకంలో ఎక్కడయినా జరిగేది. నువ్వే నీ మొండితనంతో సంసారాన్ని నాశనం చేస్తున్నావు.”

“అవును. నాది మొండితనమే. అయినా, నీకీ విషయం మన పెళ్ళికి ముందే చెప్పి ఒప్పించుకున్నాను కూడా. బ్యాంకులో ఖాతాదారుడిగా రోజూ వచ్చే నువ్వు నాతో పరిచయం పెంచుకొని, మన పరిచయం పెళ్ళిదాకా వచ్చినప్పుడే, నీకు మా ఇంటి పరిస్థితంతా వివరించాను. నా అక్కయ్యలిద్దరి పెళ్ళి జరిగిపోయింది. అప్పటికే నాన్న రిటైరయి ఉన్నాడు. అక్కయ్యలిద్దరి పెళ్ళిళ్ళకి అయిన అప్పు తీర్చడానికి నాన్న రిటైరయిన డబ్బు సరిపోయింది. మరొక అక్కయ్య పెళ్ళి కుదిరింది. ఆమె పెళ్ళి, నా పెళ్ళి, నా చెల్లి పెళ్ళి చేయవలసిన బాధ్యత నాకుంది. ఇదంతా తెలిసినా, నా మీద మనసుపడ్డ నువ్వు, నా బాధ్యతలన్నింటికీ ఒప్పుకున్నావు. ఎలాగో మాకున్న ఆస్తులన్నీ అమ్మేసి, అక్కయ్య పెళ్ళి, కొన్ని అప్పులు చేసి జరిపించాము. ఇక నా పెళ్ళికి మా ఖర్చు, మీ ఖర్చు మొత్తం మా నాన్నతోటే పెట్టించాడు మీ నాన్న. నాకు తెలియకుండా చేసిన అప్పులవల్ల మా నాన్న నా పెళ్ళి తర్వాత ఉన్న ఇల్లు కాస్తా అమ్మేయవలసి వచ్చింది. ఇల్లు గడవని పరిస్థితిలో మా ఇంటికి నెలనెలా నా జీతంలో కొంత డబ్బు పంపడానికి నిన్ను బలవంతంగా ఒప్పించి, కొద్ది నెలలు పంపినా ఆ కొద్ది నెలలు నీ ఇంట్లో నేను పడని బాధలేదు.

“ఏ మూలన ఏ ఆలోచన వెలిగిందో, నా వాళ్ళను మీ ఇంటిలో తీసుకొచ్చి పెట్టాడు మీ నాన్న. నా అదృష్టంకొద్దీ అలా జరిగిందని ఎంతో సంతోషించాను. కానీ ఆ సంతోషం ఎలా ఇగిరిపోయిందో నీకు నేను మళ్ళీ చెప్పవలసిన పనిలేదు. ఆ సంతోషానికి బదులు నేననుభవించిన బాధల స్థానంలో రావలసిన మార్చేదో ఇప్పటికీ వచ్చింది.

“... అదే, మీ కుటుంబం నుండి విడివడాలనే ఆలోచన...”

“ఇంతకు ముందు అన్నావు చూడు. ‘మగాన్ని నేనెందుకు రావాలి? నువ్వేరా’ అని ఇంతకాలం మీ మగాళ్ళు అలా సాగించుకున్నారు. కాబట్టే నువ్వు అలాగే అనగలిగావు. అందుకే, ఆడవాళ్ళు మీ పాదాల దగ్గర బానిసల్లాగా బతుకుతున్నారు. తమని కని పెంచి జీవితాన్నిచ్చిన తలిదండ్రులు ఎంత దుర్బరంగా బతుకుతున్నా, అది తెలిసికూడా నిన్నహాయంగా కుమిలిపోతూ జీవిస్తున్నారు. వేమలా కుమిలిపోయినంతకాలమే మీరిలా సాగించుకుంటారని నాకిప్పుడిప్పుడే

అర్థమయ్యింది. అందుకే నేనీ నిర్ణయానికొచ్చాను.

“అవును. తన కుటుంబంపట్ల మొగవాడికే బాధ్యత ఉండాలి కానీ, ఆడవాళ్ళ కెందుకుండకూడదు? మగబిడ్డలులేని తలిదండ్రులు చివరికి అనాధలుగా మిగిలిపోవలసినదేకాని, ఆడబిడ్డలు చేరదీయకూడదా? తలిదండ్రుల్ని తమ వెంట ఉంచుకొని పోషించుకోకూడదా? మీలాంటి మగవాళ్ళ అధికారాలకింద అణిగిపోయి తలిదండ్రుల్ని అనాధలుగా గాలికి వదిలేయడం తప్ప వేరే శరణ్యమే లేదా? ఇది ఎంత అమానవీయమయిన విషయం! నాకూ మానవత్వమంది. నీలాగే తలిదండ్రుల్ని విడిచిపెట్టి ఉండలేనటువంటి మనసే నాకూడా ఉంది. నా వాళ్ళు అనాధలు కావడం నాకిష్టం లేదు. నా వాళ్ళను ఇక్కడ వదిలేసి, నీ దగ్గరకొచ్చి, నాకు జన్మనిచ్చిన నా తల్లిని, తండ్రిని, పెళ్ళికాని చెల్లిని అనాధల్ని చేయలేను.

“నన్ను ఎలాంటి ఆడదానిగా జమకట్టినా నేను లెక్క చేయదల్చుకోలేదు. నా పెళ్ళయిన వదేళ్ళ జీవితాన్ని నీతో ముడిపెట్టుకున్నాను. నా మనసు సహించలేని ఎన్నో అవమానాల్ని భరించాను. ఇక నా ఇష్టప్రకారమే నా జీవితాన్ని గడవడానికి తీర్మానించుకున్నాను.

“భర్తగా నీ మీద నాకు ఎటువంటి ద్వేషమూ లేదు. ఎందుకంటే, నువ్వు సగటు మానవుడివే కదా? అందరిలాగానే భర్తగా అధికారాన్నీ, హక్కునూ చెలాయించడానికి చూశావు. ఆ హక్కు, అధికారమూ ఈ సమాజం నీకు ప్రసాదించింది. ఇందులో నిన్నని ప్రయోజనమేమీలేదు.

“ఈ సమాజపు వైవాహిక వ్యవస్థ వెనుక, ఆడదానికి ఇంత భయంకరమైన బానిసత్వపు సంకెళ్ళు విధించబడుతున్నాయంటే- ఈ వ్యవస్థతో నాకు పనిలేదు.

“నా మనస్సుప్పుడూ కుటుంబ జీవితాన్ని కోరుకుంటూనే ఉంటుంది. కానీ, భార్య ఎప్పుడూ భర్తకు, భర్త కుటుంబానికి కేవలం సేవకురాలిగా జీవించాలనే ఈ పాతకాలపు సమాజ భావనా సంకెళ్ళకు నేనెప్పుడూ బద్ధురాలిని కాను- కాలేను.

“నీ తల్లి కడుపులో నీవెలా పుట్టావో, నేనూ నా తల్లి కడుపులో అలానే పుట్టానని, నీ తలిదండ్రులపట్ల నీకెలాంటి గౌరవం మమకారం ఉన్నాయో నాకూ నా తలిదండ్రులపట్ల అలాగే ఉంటాయని నువ్వు గ్రహించిననాడు నేను నీకు భార్యని, నువ్వు నాకు భర్తవి.

అప్పటి వరకు మన కథ ఇంతే. అందుకే, కుళ్ళిపోయిన సంప్రదాయ సమాజపు నీడ నా బిడ్డలపై పడకూడదని, పాత సమాజానికి ప్రతీకగా ఉన్న నీ కుటుంబ మహాసాధంలోంచి బయటికి తీసుకొచ్చి, నిన్ననే వాళ్ళను ‘బాల బలికలు కలిసి చదువుకొనే ఆశ్రమ పాఠశాల’లో చేర్పించి వచ్చాను.

“తండ్రిగా నీ హక్కును సాధించుకోవడంకోసం వాళ్ళను విడదీస్తావో, నా అభిప్రాయాలకు విలువనిచ్చి, మంచి తండ్రిగా, మంచి భర్తగా మిగిలిపోతావో- నీ ఇష్టం...అ!”

“....”

“మనిద్దరి బాధ్యతలు కలిసే పంచుకుండామంటే నేనెప్పుడూ సిద్ధమేనని మరచిపోకు.”

“....”

“నువ్వు మౌనంగా వెళ్ళిపోవడం, నా మనసుకు బాధను కలిగిస్తుంది. నీ సమాధానం కావాలి నాకు.”

“మన పాప, మన బాబు మనవెంటే ఉంటారు.”

“ఇప్పుడెక్కడి కెళుతున్నారు?”

“మనకొరకు మరొక ఇల్లు వెతకటం కోసం!”

శ్రీశ్రీ వచన రచనలు

కవిత్వ శైలి పరిశీలన జరిగిన విధంగా వచన రచనల శైలి పరిశోధన తెలుగులో దాదాపుగా లేదనే చెప్పుకోవచ్చు. శైలి శాస్త్ర దృక్పథంతో వచన శైలి తెలుడానికి సరైన ఆకరాలు లేవు. అయినా శ్రీశ్రీ వచన శైలి తెలుడానికి సాహసం చేశాను. శైలిని పట్టించే పద ప్రయోగాలు, వాక్యనిర్మాణ రీతులు, వచనంలో కవిత్వాత్మక ప్రయోగాలను ఉంటున్నా, శ్రీశ్రీ 'ముద్ర'గా కన్పించే ప్రత్యేక అంశాలను, ప్రయోగాలను ఎత్తిచూపాను.

డా॥ రాపోలు సుదర్శన్

నేను హైదరాబాద్ ఆంధ్రసారస్వత పరిషత్తులో పిడిసి, బిఎ(ఎల్), ఎంఎ(ఎల్)లను చదివాను. పరిశోధన చేసిన పుస్తకాల్ని బిఎ స్థాయి నుండి చదివే అలవాటు చేశారు అక్కడ మా గురువులు. ముఖ్యంగా పాఠం చెప్పిన తర్వాత దానికి సంబంధించిన సమాచారం ఇంకా ఏ యే పుస్తకాల్లో ఉపలభ్యమవుతుందో లిస్ట్ చెప్పేవారు మా గురువు ఆచార్య కె.కె. రంగనాథాచార్యులుగారు. వ్యాకరణ పాఠాన్ని బోధించే ఎం. నరహరిగారు వ్యాకరణానికి వ్యాకర్తలు చెప్పిన ఉదాహరణలేగాక ప్రాచీన, ఆధునిక రచనల్లోంచి ఏరి చూపుతూ, ఇంకా వాటికి ఉదాహరణలు సినీ గేయాల్లోంచి కూడా చెప్పేవారు. దాంతో డ్రైఫ్రూట్స్ ఉండే వ్యాకరణ పాఠం పాఠ్యంలో డ్రైఫ్రూట్స్ కలిపినట్లుండేది. ఇలా మా గురువులు బిఎ స్థాయి నుండి కేవలం పాఠ్యపుస్తకాలేగాక ఆయా అంశాలపై వెలువడిన లేటెస్ట్ పుస్తకాల్ని చదివించి, మా టేబుల్ పరిధిని పెంచారు. ఎంఎ చదివే రోజుల్లో మాకు చెప్పిన పాఠాలకంటే, మా చేత చదివించిన పుస్తకాలే ఎక్కువ.

మొదటగా ఎం.ఫిల్ కోసం శ్రీశ్రీ పీఠికల పరిశోధనలో సేకరణ, విభజన, విశ్లేషణ చేయాల్సి ఉంది. సాహిత్యకారులకి ఈ పట్టికలో లేని శ్రీశ్రీ పీఠికల వివరాల్ని తెలుపమని కోరుతూ లేఖలు రాశారు. శ్రీశ్రీ పీఠికల సమాచారం దిన పత్రికల సాహిత్య పేజీల్లో ప్రకటించా. అయినా, ఫలితం ఏ మాత్రం లేదు. ఇక ఇలా లాభం లేదనుకొని ఉన్న ప్రతీ పుస్తకం తీసి దాని పీఠికా కర్తలను వెదికా. ఈ ప్రయత్నంతో కొన్ని దొరికాయి. చలసాని ప్రసాద్ నా దగ్గర లేని పీఠికలను జిరాక్స్ చేసి మరీ పంపారు.

వీటిల్లో 'తెలుగులో తొలి పీఠిక' గురించి వివరించిన తీరును మెచ్చుకున్నారు చాలా మంది. తెలుగులో ముద్రితమైన తొలి పుస్తకం 'నూరు జ్ఞాన వచనాలు.' ఇది 1747లో జర్మనీలోని హేలి నగరంలో రెవరెండ్ బెంజిమన్ షుట్ట్ ముద్రించారు. దీని పీఠిక గూర్చి నేను రాస్తూ "... ఆ రోజుల్లో పాశ్చాత్యులు ప్రచురించిన ఏ పుస్తకానికైనా 'తొలి పలుకుల' వంటివి ఉండేవి. కాబట్టి కనీసం పరిచయ వాక్యాల వంటివైనా ఉండాలి. ప్రత్యక్షంగా చూసేవరకు ఈ తెలుగు బైబిల్ పీఠికే తొలి పీఠిక అని అనుమాన ప్రమాణంవల్ల భావించడంలో బలం లేకపోవచ్చుగాని

గత్యంతరం కూడా లేదు" (శ్రీశ్రీ పీఠికలు - పరిశీలన - పుట-13) అని నిర్ణయించి తేల్చేశా.

ఇక రెండో అధ్యాయంలో రసన, గురజాడ, ఆధునిక కవిత్వం, నాటకం, కథానిక, సాహిత్యోద్యమాలు, సంప్రదాయాభిమానం - పద్యకవిత, ఉద్యమ చైతన్యం, మానవత - నాస్తికత, బహుమతులు - నిషేధాలు, వ్యక్తిగతానుబంధాలు- ఇలా చాలా పీఠికల్లో ఉండే ఈ అంశాలను శ్రీశ్రీ ఎలా చెప్పాడో వివరించాను. వీటిల్లో 'రసన' గురించిన సిద్ధాంత వ్యాసంలో జరిగినంత విపులమైన చర్చ ఇప్పటివరకూ ఎవ్వరూ చేయలేదు. రసన గురించి శ్రీశ్రీ చెబుతూ "... ఏక కాలంలో అనేక రసాలను ఉప్పొంగింపచేసే కళాఖండాలను మాత్రమే నేను ఉత్కృష్ట రచనలుగా అంగీకరిస్తాను. కథల్లో, కవిత్వంలో, శిల్పంలో, చిత్రాల్లో, నవల్లో, నాటకాల్లో నేను ఇటువంటి రసానుభూతిని అన్వేషిస్తాను. చార్లెస్ లాస్ వలన చిత్రాలలో ఈ రసానుభవం నాకు కలిగించాడు. పికానో రచించిన 'గుయెర్నికా' నాలో ఒక్కసారిగా నవ్వు, గురుపూ, ఆశ్చర్యమూ, భయమూ కలిగించింది. డికెన్స్ నవలల్లోనూ, గురజాడ రచనల్లోనూ ఇటువంటి రసస్పందనలే నాకు ఈనాటికీ ఉత్తేజం కలిగిస్తాయి" అని చెప్పిన ఈ కొత్త రస సిద్ధాంతంలో పేర్కొన్న చార్లెస్ లాస్ సినిమాల్లో ఎక్కడక్కడ ఉందో వెతికి చెప్పే ప్రయత్నం చేశా. ఈ చిత్రాన్ని గురించి ప్రఖ్యాత శాస్త్రవేత్త ఐన్స్టీన్ నవ్వుతున్న ఒక పనివాని కళ్ళద్వారా అతి భయంకర, అతి నిర్మాణాత్మక, అతి విషాదాత్మక విషయాలను చూపడంలో ఉంది. చార్లెస్ 'కళాత్మక హృదయం' అని ప్రశంసించాడు" అనేది ఉంటుంది శ్రీశ్రీ చెప్పిన రసనకు మరింత బలం చేకూర్చే ప్రయత్నం చేశా. ఇలాగే ప్రపంచ ప్రఖ్యాత చిత్రకారుడైన పికానో 193లో జరిగిన స్పెయిన్ పై నాజీలు చేసిన దాడికి సజీవ రూపకల్పనగా ఈ చిత్రాన్ని చిత్రించారు. ఇందులో బీభత్స, భయానకాది పలురకాల రసాలు మనం గమనిస్తాం. అది అందులోని రంగులు, వాటికి చిత్రకళలో ఉన్న అర్థాలతోపాటు, ఆ రంగులకు భారతీయ అలంకారికలు చెప్పిన అర్థాలను జోడించి చెప్పినప్పుడు అవి ట్యాలీ కావడం యాదృచ్ఛికం కాదు. ఏ భాషలోనైనా, ఏ సంస్కృతిలోనైనా రంగుల అర్థాలు ఒకటే అని తేటతెల్లమై శ్రీశ్రీ చెప్పిన భిన్న రసాల్ని అనుభూతి పొందుతాం.

ఇలా 'రసన' మీద శ్రీశ్రీ చెప్పిన ఉదాహరణలేగాక ఇంకేమైనా దొరుకుతాయో అని ఈ థీసిస్ అవార్డైన తర్వాత కూడా వెతుకుతుండగా 10-3-1989 నాటి నాటి 'ది హిందూ' దిన పత్రికలో 'పిరవి' అనే మళయాళ సినిమాలో ప్రదర్శించిన నటనకుగాను 1988వ సంవత్సరం జాతీయ స్థాయిలో ఉత్తమ నటుడి అవార్డు అందుకున్న 'ప్రేమ్ జీ' గురించిన ఆర్టికల్ చదివాను. ఈ ఆర్టికల్ తోపాటు ఏకకాలంలో ఒకవైపు నవ్వు మరో సగభాగంలో విషాదాన్ని ప్రదర్శిస్తున్న 'ప్రేమ్ జీ' ఫోటోను కూడా ముద్రించారు. దాన్ని నా ఈ థీసిస్ ముద్రణప్పుడు చేర్చి విశ్లేషించిమరీ ముద్రించాను. చాలా మందికి ఇది నచ్చింది.

V V V

ఇక నా రెండో పరిశోధన పిహెచ్.డి. పట్టాకోసం శ్రీశ్రీ సమగ్ర వచన రచనలపై చేశాను. ఈ పరిశోధనకు శ్రీశ్రీ రాసిన వచన రచనలు 600లకు పైగా ఉన్న వాటన్నిటిని ఒక రౌండ్ చదివేశా. శ్రీశ్రీ ఒక పట్టాన దొరకడు. ఏ విధానానికి శ్రీశ్రీ రచనలు కట్టుబడి ఉండవు. వీటిని చార్జరెజేషన్ కోసం ఒక గాటికి కట్టేయలేం. శ్రీశ్రీ చిక్కనితనాన్ని శ్రీశ్రీ కథల విభజనలో చాలా వివరించాను. ఉదాహరణకు "... తాను కథని రాస్తున్నాననే ప్రస్తావనని చాలా కథల్లో వ్యక్తం చేశాడు. ఇలాంటి కథా ప్రస్తావన ఉన్న కథలు, కథా ప్రస్తావనలేని కథలు అని రెండు విధాలుగా విభజించవచ్చు. ఈ విధంగా కథా ప్రస్తావనతో విభజించడం అంత మంచిది కాదేమో. ఇదే విధంగా కథల మీద కథ. ఇక ఇతివృత్తాన్ని బట్టి చూస్తే సాంఘికాలు, జానపద, డిటెక్టివ్ మొదలైనవి ఉన్నాయి. ఈ

రకం విభజనతో చూస్తే ఒకే ఒక డిటెక్టివ్ కథ (చిత్ర రహస్యం) ఉంది. పైగా అది అనువాదకథ. అందువల్ల ఈ ఒక్క కథ కోసం 'డిటెక్టివ్ కథా విభాగం' ఏర్పర్చడం సబబుగా ఉండదు. 'మొహబ్బుల్ ఖాన్' అనేది జానపద కథగా, చారిత్రకంగా ఎప్పుడు జరిగిందో కథలో చెప్పబడింది. అందువల్ల దీన్ని జానపదం అనో, చారిత్రకమనో ఏ ఒక్క దానికింద విభజించలేం.

శ్రీశ్రీ కథల్ని సాంఘికాలుగా వింగడిస్తే కొన్ని (శూర్యణఖామానసంరక్షణ, పంచపాండవులు మొదలైనవి) కథలు పౌరాణికానికీ, సాంఘికానికీ లొంగవు. కాబట్టి మొత్తంమీద ఇతివృత్తాన్ని బట్టి కథల్ని విభాగించడం సాధ్యం కాకుండా ఉంది. శైలినిబట్టి చైతన్య ప్రపంతి, చైతన్య ప్రపంతేతర ధోరణి కథలుగాగానీ, ఉత్తమ పురుష, ప్రథమ పురుషుల్లో చెప్పిన కథలుగాగానీ విభజించాలి. అయితే ఈ విధమైన వింగడింపుతో ఎక్కువ ప్రయోజనం ఉండదు. పాత్రలనుసరించితే శ్రీశ్రీ కథల్లో చాలా నాయకపాత్రలకు సాహిత్య కళతోగానీ, ఇతర కళలతోగానీ పరిచయముంటుంది. దీన్ననుసరించి కళాకారులు (ఒకే తువ్వలు అందుకో, కవి సన్యాసం మొదలైన కథలు), కళాకారేతరులైన నాయకపాత్రలున్న (ఐశ్వర్యం ఎదుట దారిద్ర్యం, చాపూ-పుట్టుకా మొదలైనవి) కథలుగా విభజిస్తే కొన్ని కథలు నాయకుడే లేనివైతే (పంచపాండవులు, శూర్యణఖా మాన సంరక్షణ మొదలైనవి), మరికొన్ని కథల్లో తానే(రచయితే) నాయకుడు (క్షణంలో సగం, కరక్కాయ ముక్క-అరక్కాయ కుక్క మొదలైనవి) ఒక కథలో తన కవితలోని పాత్రే ప్రధాన పాత్ర (హేమంతం). ఇంకొన్ని కథల్లో ఒకే ఒక్క పాత్ర చుట్టూ కథంతా నడుస్తుంది. (సీతయ్య, ఒక్క చరమరాత్రి) మొదలైనవి. కేవలం జంతువులే పాత్రలుగా గల కథ (కపిశ్వరుడు), జంతువూ, మనిషి కలిసి పాత్రలుగా ఉన్న కథలు (చిన్నబాబు, కుర్రాడు-చుంచెలుకా, వింత జంతువు), మరికొన్ని కథలైతే అసలు పాత్రలు లేకుండానే నడిచినవి (అనామిక, సశేషము మొదలైనవి) ఇట్లా పాత్రలపరంగా కూడా శ్రీశ్రీ కథల్ని విభజించడంవల్ల అనేకానేకమైన చిక్కులున్నాయి. బహుశా దీనికి కారణం రొటిన్ కథాసృజన శ్రీశ్రీకి నచ్చకపోవడమేనని ఊహించవచ్చు. ఎందుకంటే, 'జీవితంలోనూ, కవిత్వంలోనూ నాకు ఇమిటేషన్ అంటే ఇష్టంలేదు. ఇన్వెన్షన్ కోసమే ఎప్పుడూ అన్వేషిస్తాను. ఇన్వెన్షన్ కాకున్నా కనిసం ఇన్వేషన్ కోసం' అని తన కవిత్వాన్ని గూర్చి చెప్పినా, అది ఆయన కథలకూ వర్తిస్తుంది. అందువల్లే తనకు ముందు తెలుగు 'కథానిక' ఉన్న తీరుగా గాక తనదంటూ ఒక ప్రత్యేక తరహాగా ఎక్కువ కథలను రాశాడు" అని చెప్పి పైనట్లాగా "... స్వంత కథలు, అనువాద కథలని విభజిస్తే కొంతలో కొంత ఔచిత్యంగా ఉంటుంది" అని నిర్ణయించాను.

ఇలా శ్రీశ్రీ వచన రచనల్ని అధ్యాయాలుగా విభజించడానికి ఆలోచించి, ఆలోచించి, చివరకు కల్పనాత్మక సాహిత్యమైన నవలలు, కథానికలు, నాటికలను కలిపి కథా సహిత సాహిత్యం అనీ, ఎప్పటికప్పుడు సాహిత్యం మీదా, సమాజంపట్ల తన అభిప్రాయాల్ని వింగడించిన రచనలైన వ్యాసాలు, ఉపన్యాసాలు, పీఠికలు, సమీక్షలు, సంపాదకీయాలు, ప్రశ్నలు-జవాబులు, ప్రకటనలు, సందేశాలను కథారహిత సాహిత్యం అనీ, ఆ తర్వాత, తన గురించి తానే చెప్పుకున్న రచనలైన స్వీయ చరిత్ర, యాత్రా చరిత్ర, లేఖలను కలిపి 'స్వీయాత్మక సాహిత్యం'గా, ఇక మొత్తం శ్రీశ్రీ వచన రచనల ద్వారా ఆయన శైలి విన్యాసాన్ని తెలిపే విభాగానికి 'శ్రీశ్రీ శైలి' అని పేరు పెట్టి ప్రక్రియా పరవిశ్లేషణతో ఒక్కొక్క చాప్టర్ రాశాను.

నేను ప్రభుత్వ గుమాస్తా ఉద్యోగిని కాబట్టి నాకు దొరికే సమయం అతి స్వల్పం. చదవాల్సిన ఆ పుస్తకాలు రెండో-మూడో ఎప్పుడూ నా బ్యాగులో ఉంచుకొని, కాస్త సమయం దొరికినప్పుడల్లా బంధుమిత్రుల

..... ○

“శ్రీశ్రీ కథలు చాలా మట్టుకు చిన్నవి. అందులో వర్ణనలు, సంభాషణలు సంక్షిప్తమైనవి.”

..... ○

కోసమో, డాక్టర్ దగ్గరనో, 'యెంటింగ్ టైమ్'లో, ఆ పుస్తకాల్ని చదివేవాడిని.

ఈ విధంగా ఒక చాప్టర్ కు సంబంధించి నేను చదవాలనుకున్న, నాకు లభ్యమైన పుస్తకాల్ని, పత్రికల్ని చదివి మొదటి ప్రతి (మొదటి డ్రాఫ్ట్) రాయడానికి వారమో-పది రోజులలో సెలవుపెట్టి రాసేవాడిని. దీన్ని మొట్టమొదట నాకు ఆపుడైన 'తెలంగాణా మాండలిక కవిత్వ పరిశోధి' ఎ. పరమాత్మకు చూపేవాడిని. ఈ మ్యాటర్ పై ఎన్నోసార్లు చర్చలు, వాదోపవాదాలు చేసిన తర్వాత నిగ్గుతేలిన అంశాలతో ఈ చాప్టర్ ను తిరగరాసి ఈ పరిశోధనకు మార్గదర్శి అయిన తిరుమలరావుగారికి ఇచ్చేవాడిని.

మొదటి చాప్టర్ లో వచన ఆరంభ, వికాసాలు పొందిన తీరు వివరించాను. రెండో అధ్యాయంలో నవలలు, కథానికలు, నాటికలు వివరించాను. ఈ విభాగంలో నవలల్నే ఎందుకు మొదట వివరించానంటే - ఈ భాగం రచనలో శ్రీశ్రీ మొదట నవలా ప్రక్రియనే చేపట్టాడు కాబట్టి. ఇందులో శ్రీశ్రీ రాసిన పరిణయ రహస్యం. ఆదర్శజీవులు, మానవుడిపాట్లు నవలల్ని వివరించాను. వీటిలోని ఇతివృత్తాన్ని, పూర్వాపరాలను, పాత్రలను, భాష మొదలైన అంశాలతో వీలైనంత సమగ్రంగా తెలుపడానికే ప్రయత్నించాను. కథానికలను స్వంతకథలు, అనువాదకథలుగా విభజించి వింగడించాను. ఈ రెంటిలోనూ వస్తువు, శీర్షికలు, ఎతుగడ, ముగింపు, వర్ణనలు పాత్రల, కథల్లో కథాంశ చర్చ వివరించి, ఈ కథల్లో శ్రీశ్రీ 'ప్రతిపాదిత అంశాలు' ఎత్తిచూపి ఈ కథల పరిశీలనలో "శ్రీశ్రీ కథలు చాలా మట్టుకు చిన్నవి. అందులో వర్ణనలు, సంభాషణలు సంక్షిప్తమైనవి" వంటి నా అభిప్రాయాన్ని ఆరు తెలిపాను.

శ్రీశ్రీ నాటికలను మాత్రం వస్తుపరంగా విభజించాను. శ్రీశ్రీ నాటికల్లో కనిపించే ప్రధాన అంశాలైన మృత్యువు భవిష్యత్తు, యుద్ధ వ్యతిరేకత, రాజకీయాలు, ఇతరాలుగా వివరించి, అనంతరం ఈ నాటికలు శీర్షికలు, ఆరంభ-ముగింపులు, పాత్రల తీరుతెన్నులను వివరించాను.

ఇలా 'కథా సహిత' శ్రీశ్రీ వచన సాహిత్య విశ్లేషణానంతరం 'కథా రహిత' వచన రచనల్ని వివరించాను. ఈ అధ్యాయంలో వ్యాసాల్ని, ఉపన్యాసాల్ని, పీఠికల్ని, సమీక్షల్ని సంపాదకీయాల్ని, ప్రశ్నలు-జవాబుల్ని, ప్రకటనల్ని సందేశాల్ని వింగడించాను. వీటిలో వ్యాసాలలో అధికంగా కనిపించే సాహిత్యం, వ్యక్తులు, సినిమాలు, వీటి గురించి కానివన్నీ ఇతరాలుగా విభాగించి వివరించాను. 'సాహిత్యం' అనే విభాగాన్ని కవిత, కథ-ఇలా వివిధ సాహిత్య ప్రక్రియలు ఉప విభాగంలో వివరించాను. ఇదే విధంగా 'వ్యక్తులు' గురించి శ్రీశ్రీ వ్యాసాల్లో నేను ప్రస్తావిస్తూ గురజాడ, గాంధీజీ, రాకూరు, విశ్వనాథ, కొ.కు. ముని వారల గురించి ఎక్కువ వ్యాసాల్లో చెప్పినట్లు గమనించి పేర్కొన్నాను. ఆ తర్వాత తన సినిమాల్లో పని చేశాడు. కాబట్టి దానిపై ప్రస్తావన చచ్చినప్పుడల్లా వివిధ వ్యాసాల్లో పేర్కొనడమేగాక సినిమా పరిశ్రమపై ప్రత్యేకంగా 15 వ్యాసాలు రాశాడు. అందులో సినిమా పాటలు, సినిమాల తీరు వంటి పలు అంశాలతోపాటు శ్యాంబెనగల్ వంటివారిపై కూడా రాశాడు. ఇలా రాసిన శ్రీశ్రీ మొత్తం వ్యాసాలను వివరించిన తర్వాత మొత్తం మీద శ్రీశ్రీ వ్యాసాల్ని పరిశీలించి చూస్తే గురజాడ ఔన్నత్యంతోపాటు నాస్తిక భావాలు, సామ్యవాదం, మానవత్వం ప్రధానంగా ప్రతిపాదించినట్లు గ్రహిస్తాం. ఒక వ్యాసకర్తకు ఉండాల్సిన పరిశోధనా దృక్పథం, విశ్లేషణా తీరు శ్రీశ్రీలో కనిపిస్తాయి. ఇదే శ్రీశ్రీని విశిష్ట వ్యాసకర్తగా నిలబెడతాయి అని నా అభిప్రాయం చెప్పాను.

శ్రీశ్రీ ఉపన్యాసాలను రేడియో ప్రసంగాలను, అరసం, విరసం, సాహిత్య, పౌరహక్కుల సభలతోపాటు విదేశాల్లో ఇచ్చిన ఉపన్యాసాలనూ, వీటిల్లోకి ఒకదగని ఇతర చోట్ల ఇచ్చిన ప్రసంగాల్ని, 'ఇతర సభల్లో ఉపన్యాసాలు' పేరున విభజించి విశ్లేషించాను. ప్రసంగాల్లో ప్రత్యేకంగా

చెప్పుకోదగ్గది, ప్రతి సాహిత్యవేత్త చదవాల్సినది 'నాకు నచ్చిన వచన శైలి' అనే ప్రసంగం. ఇందులో ఎలాంటి శైలి తనకు నచ్చుతుందో, ఎటువంటి స్టైల్ తనకు నచ్చుదో చాలా బాగా చెప్పాడు శ్రీశ్రీ. ఎందుకు వ్రాయాలి?' అనే ప్రసంగంలో ప్రస్తుత కాలంలో రచయితలు ఎందుకు రాయాలో చెబుతూ వారి లక్ష్యాన్నీ చెప్పాడు. ఇలా సాగిన శ్రీశ్రీ రేడియో ప్రసంగాల గురించి "ఢిల్లీ ఆకాశవాణి కేంద్రం నుండి వార్తలు చదివే ఉద్యోగం చేసిన శ్రీశ్రీకి ఎలాంటి ప్రసంగాలను రేడియోవారు అంగీకరిస్తారో తెలుసు. అందుకే తన ప్రసంగాలు సెన్సార్ అయ్యే అవకాశమే లేకుండా నిబంధనల మేరకే అంశాలను ఎన్నుకున్నట్టుగా గమనిస్తాం" అని చెప్పాడు. "శ్రీశ్రీ ప్రసంగాలు ఎంతో వైవిధ్యంతో హాస్య, వ్యంగ్య స్ఫూర్తిగా, మానవతా దృక్పథంతో, ప్రజాశ్రేయస్సును కోరికగా ఉంటాయి" అని తెల్పాడు.

..... ○
"... నువ్వు ఎప్పుడు వస్తావో! ఎలాగ వస్తావో- నువ్వు తుపాన్ లాగో, సల్పూరిక్ యాసిడ్ లాగో, గంధ సింధురం లాగో గంధ సింధురం లాగో గంధ భేరుండం లాగో" అంటూ పరిగెత్తిస్తాడు శ్రీశ్రీ.
 ○

సమీక్షల గురించి చెప్పి... 'ఎక్కడ పాఠకులు చదవదగ్గ మంచి పుస్తకం కనిపించినా, అది ఇంగ్లీషు పుస్తకమైనా సమీక్ష రూపంలో పరిచయం చేసేవాడు. ఆయా పుస్తకాల్లో తనకు నచ్చిన నచ్చని అంశాల్ని నిస్సంకోచంగా తెలిపేవాడు. ఇదే శ్రీశ్రీ సమీక్షల విశిష్టత'గా పేర్కొన్నాడు.

శ్రీశ్రీ వివిధ పత్రికల్లో పని చేశాడు. వీరు రాసిన సంపాదకీయాల్లో ఒకదానిలో "... యువకవుల్ని, నవకవుల్ని... నవకవనానికి అని ఉద్దోషించాడు" అని చెప్పిన దానిలో నేను శ్రీశ్రీ రాసిన సంపాదకీయానికి కంటిన్యూయేషన్ గా వారి 'నవకవిత'ను పొందుపరచడం చాలామంది భావుంధన్నారు.

వివిధ పత్రికల్లో శ్రీశ్రీ నిర్వహించిన 'వ్రశ్న-జవాబు' పరిశీలించినప్పుడు సాహిత్యంపట్ల, సమాజంపట్ల తన అవగాహనని చమత్కారంతో తెలిపాడు. సమాజంలో జరిగే చాలా వాటికి స్పందించి తన దృక్పథాన్ని 'వ్రకటనలు'గా పత్రికల్లో తెలిపినవీ, వివిధ పత్రికలకు ప్రత్యేక సంచిక వరకు సాహిత్య వ్యక్తులు మరణించినప్పుడు సందేశాల్ని ఈ పరిశోధనల్లో వివరించాడు.

'స్వీయాత్మక సాహిత్యం' అధ్యయంలో శ్రీశ్రీ రాసిన స్వీయ చరిత్ర, యాత్రా చరిత్ర, లేఖల్ని వివరించాడు. 'అనంతం' పేరుతో స్వీయ చరిత్ర రాసుకున్నాడు. దీనిద్వారా శ్రీశ్రీ వ్యక్తిత్వం, ఇతర వ్యక్తులపై శ్రీశ్రీ అభిప్రాయాలు, సినిమాల గురించి మొదలైన ఎన్నో అంశాలు ప్రస్తావన గమనిస్తాం. ఈ అనంతం గురించి శ్రీశ్రీ "నవలగా రాస్తున్న తన ఆత్మకథను ఉబుసుపోకకు రాయలేదని, దీన్ని కళాకారుడిగాక, సైంటిస్టులాగా తన జీవిత వాస్తవికతను తెలుపడంకోసమే రచిస్తున్నట్లు చెప్పి, ఇలా రాయడంవల్ల తనపై ఇతరులు పెంచుకొన్న ఇమేజ్ తగ్గిపోయే అవకాశం ఉందనీ, తగ్గినా ఫరవాలేదని, ఈ రచన కేవలం సత్యావేషణ కొరకే రాస్తున్నానని అన్నాడు. ఇలా చెప్పుకోవడం చూస్తే, సత్య సందర్భనార్థం రాసిన ముహూర్తాగాంధీ స్వీయ చరిత్ర 'సత్యప్రయోగ్' జ్ఞాపకంవస్తుంది" అని పోల్చి చెప్పాడు. శ్రీశ్రీ తన విదేశీయాత్రల అనుభవాలతో రాసిన వ్యాసాల్ని 'వైనాయాసం' పేరున రాసిన పుస్తకాన్ని ఈ పరిశోధనకు తీసుకొని, ఆయా యాత్రానుభవాల్ని ఎలా వివరించాడో చెప్పాడు. శ్రీశ్రీ లేఖల్ని విశ్లేషించి చూపాడు.

తర్వాత అధ్యయంలో శ్రీశ్రీ శైలి తెలిపాడు. కవిత్వ శైలి పరిశీలన జరిగిన విధంగా వచన రచనల శైలి పరిశోధన తెలుగులో దాదాపుగా లేదనే చెప్పుకోవచ్చు. శైలి శాస్త్ర దృక్పథంతో వచన శైలి తెల్పడానికి సరైన ఆకారాలు లేవు. అయినా శ్రీశ్రీ వచన శైలి తెల్పడానికి సాహసం చేశాడు. శైలిని పట్టించే పద ప్రయోగాలు, వాక్యనిర్మాణ రీతులు, వచనంలో కవితాత్మక ప్రయోగాలను ఉంటున్నా శ్రీశ్రీ 'ముద్ర'గా కన్పించే ప్రత్యేక అంశాలను, ప్రయోగాలను ఎత్తిచూపాడు. శ్రీశ్రీ పద ప్రయోగాల్లో అనంతం, సత్యం, ఆధ్యాత్మిక, ఝంఝ మొదలైన పదాలను

అత్యధికంగా వాడాడు. శ్రీశ్రీ ఇలాంటి పదాల్ని ప్రయోగించి "... నువ్వు ఎప్పుడు వస్తావో! ఎలాగ వస్తావో నువ్వు తుపాన్ లాగో, సల్పూరిక్ యాసిడ్ లాగో, గంధ సింధురం లాగో గంధ భేరుండం లాగో పరిగెత్తి స్తాడు శ్రీశ్రీ" ఇలా వాక్యవేగాన్ని పెంచే గమనాన్ని గమనించి వివరించాడు. వాక్య ప్రయోగాల్ని గమనిస్తే "విచిత్రమే సాందర్యం సాందర్యమే విచిత్రం" (ఫి డేల్ రాగాల డజన్) "నాయనమ్ములు ప్రారంభించే కథలు కంచిలో అంతమైతే, కంచిలో ప్రారంభమయ్యే కథలు నాయనమ్ములో అంతమవుతాయా? (చరమరాత్రి), కడుపువల్ల ప్రేమ, ప్రేమవల్ల కడుపు (ఒసేతువారు అందుకో)

వంటివి చూపుతూ వాక్యాల్ని తిరగేసే లక్షణం... ఇవి కవితల్లో ఎలా ఉన్నాయో కూడా చూపాడు. "... తిక్కన, వేమన, గురజాడలు మహాకవులని చాటడం మానలేను" (కవిత్రయం-ఉపన్యాసం) అనేటటు వంటి వాక్యాల్లో మానలేను అనే పదంతో వాక్యాన్ని అంతం చేయడాన్ని పలు ఉదాహరణలతో చూపాడు. ఇంకా శబ్ద చమత్కారాలు మొదలైనవన్నీ ఉదాహరణలతో వివరించాడు. శ్రీశ్రీలో కవితాత్మకత ఎక్కువగా ఉండడం మూలంగా వచనం రాస్తున్నా ఆ వచనానికి కవితా వేగం, కవితా ఆకారాలు మనం గమనిస్తుంటాం. ఇలాంటి వాటికి చాలా రచనల్లోంచి ఉదాహరణలు ఏరిచూపాడు. ఆ వచనం కొన్ని చోట్ల పాదాలుగా ఉండి కవితలాగా ఆకారాన్ని కూడా కలిగి ఉంటుంది. మరికొన్ని చోట్ల పేరాలుగా ఉంటూనే వేగం సాధించాయి. అలాంటి వాటిల్లో సంపాదకీ యంగా రాసిన (వీణ మాస పత్రిక-1936) ఒక వచనం చాలా కాలం తర్వాత తనే దాన్ని పాదాలుగా పేర్చుకొని కవితలాగా ఒక పత్రికకు (యువ స్వరాలు సమాఖ్య సెప్టెంబర్, 1981) ఇచ్చిన సందర్భమూ ఉంది. అది 'రావోయ్! నవకవీ! అనే దీన్ని అనుబంధంలో శ్రీశ్రీ వచన విన్యాసం, పుట-163లో ఉంచాడు. ఇలా 'గద్యానికి పద్యానికి పెళ్ళి చేద్దాం' అన్న వాటి రెంటి మధ్య దూరాల్ని చెరిపేసిన వైనాన్ని వివరించాడు. ఇలా శ్రీశ్రీ శైలిని సోదాహరణంగా వివరించి శ్రీశ్రీ శైలిని "వైచిత్రీయ సూత్రప్రాయ శైలి"గా నా అభిప్రాయాన్ని తెల్పిచెప్పాను. ముగింపులో శ్రీశ్రీ తన అభిమానకవి అయిన గురజాడలో లోపాల్ని ఎత్తిచూపుతూ "కన్యాశుల్కంలో లోపాలు" పేరుతో రాసిన వ్యాసాన్ని చదివిన నేను, నాకు శ్రీశ్రీపై ఎంత అభిమానం ఉన్నా ఆయనలాగే శ్రీశ్రీలో లోపాల్ని వెదికి చెప్పాలనిపించి వెదికి కొన్ని చెప్పాను. వాటిల్లో కొందరు కవుల కవితా సంకలనాలు చదివి ఇక తను కవిత్వం రాయాల్సిన అవసరంలేదనుకోవడం, ప్రపంచ ప్రఖ్యాత కవి రాగూర్ను కనీసం కవిగా కూడా గుర్తించననడం, కొన్ని తన నాటికల్లో పాత్రల స్వభావానుసారంగా పేర్లను పెట్టడం, ప్రయోగ ప్రియత్వం మరి ఎక్కువై కొన్ని కథలు, నాటికలు ఇతర రచనలు సాహిత్యాభిమానులకు సైతం అర్థం కాకుండాపోవడం శ్రీశ్రీ లోపాలుగా వివరించాను.

చివరగా "రచయితగా శ్రీశ్రీలో కొన్ని స్వల్పమైన లోపాలున్నప్పటికీ ఏ వచన ప్రక్రియ చేపట్టినా ప్రజాసంక్షేమాన్ని మాత్రం విడనాడలేదు. తను నమ్మిన 'సామ్యవాదం' కోసం చివరివరకూ రచనలు సాగించాడు. చేపట్టిన ప్రతి ప్రక్రియలోనూ వినూత్న ప్రయోగాలతో చిత్రవిచిత్ర చమత్కారాలతో, మానవతావాదాన్ని ప్రబోధిస్తూ, తనదంటూ ప్రత్యేక శైలితో అపూర్వ రచనలు చేశాడు. 'అనితర సాధ్యంగా' తన వచన రచనల్ని తీర్చిదిద్దాడు. అందుకే ఆ మార్గాన్ని ఎవరూ అందుకోలేకపోయారు. అదే తెలుగు వచన సాహిత్యంలో శ్రీశ్రీ వైశిష్ట్యం. ఇలాంటి రచయిత తెలుగు సాహిత్యంలోనే కాదు- ఏ భాషలోనైనా బహు అరుదే" అని ఈ ఢిసెస్ కు ముగింపునిచ్చాడు. ఇలా నా అభిమాన కవి శ్రీశ్రీపై పరిశోధన చేసే అవకాశం లభించడం నాకెంతో ఆనందాన్ని కలిగించింది.

వట్టికోట ఆళ్వారు స్వామి

“ప్రజల మనిషి” నా మీద ఎంతో ప్రభావం వేసింది. ఆ కథలో నేను కదలాడుతున్నట్లు అనిపించింది. ‘ఇలాంటి నవలలు రాకుంటే ముసలి నక్క నిజాం రానున్న కాలంలో ధర్మప్రభువు అయ్యే అవకాశం ఉంది’ అని వ్రాశాను. ఆ వ్యాసం “అభ్యుదయ” మాసపత్రికలో వచ్చింది. అది మామయ్య - ఆళ్వార్ స్వామికి తెలియకుండా పంపించాను. మామయ్య ఆ వ్యాసం చూచి ఎంతో సంతోషించారు. “రంగన్నా! నేను నిజంగా ఇంత మంచిగ రాసిన్నంటవ?” అని పొంగిపోయారు. వారిది పిల్లల మనస్తత్వం. అది పట్టుకుని గంతులేసినట్లు గుర్తు!

డా. దాశరథి రంగాచార్య

వట్టికోట ఆళ్వార్ స్వామి తెలంగాణా ప్రజా ఉద్యమానికి - ప్రజా సాహిత్యానికి ఊపిరి పంపివారు. వారు నా భార్య కమల పక్షంగా మాకు బంధువు. మా అత్తవారిది అడ్లూరు. వారిది అక్కడికి దగ్గరలోని మాధారం. రెండూ నల్లగొండ జిల్లాలోనివే. ఆళ్వార్ స్వామి తెలంగాణంలో ప్రథమ బ్యాచ్ లోని సత్యాగ్రహి. పోలీసు చర్య జరిగేదాకా జైల్లోనే ఉన్నారు.

ఆళ్వార్ స్వామి స్ఫురద్రూపి. ‘పుంసాం మోహన రూపాయ’ వీరికి వర్తిస్తుంది. ఆళ్వార్ స్వామి వలె నిష్కపటంగా నవ్వగల మరొకరు మహాత్ముడు మాత్రమే! అతను కట్టిన శుభ్రమయిన తెల్లని ఖద్దరు బట్టల వంటిదే అతని మనసు. మలినములేని మనసువాడు.

ఆళ్వార్ స్వామి కమ్యూనిస్టు పార్టీ మెంబర్. నాకు మాత్రం అతడు గాంధీవాదిగా దర్శనం ఇస్తాడు. వారింట్లోని ఒక పటంలో వినోబాజీ భూదానపు అంగ - స్టాలిన్ అంగకన్న పెద్దగా ఉంటుంది.

ఆళ్వార్ స్వామి దేశోద్ధారక కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు అభిమాని. వారి పేర గ్రంథమాల - గ్రంథాలయం స్థాపించి, నిర్వహించారు. వారు తాము ప్రచురించిన గ్రంథాలు పట్టుకుని తెలంగాణం సొంతం మలయమారుతంలా పయనించారు. సాహితీ సుగంధాలు వ్యాపింపచేశారు. మేము కొండపల్లిలో ఉన్నప్పుడూ - డోర్నకల్లులో ఉన్నప్పుడూ వచ్చారు. మా ఇంటనే విడిచారు. వారుంటే ఒక సాహిత్యపు విందు! పసిపిల్లలతోవంటి పసండు!!

ఆళ్వార్ స్వామికి నేనంటే ఎనలేని వాత్సల్యం. ‘మా తమ్ముని ప్రతిభను నాకన్న ముందు ఆళ్వార్ స్వామి గుర్తించారు’ అనేవారు మా అన్నయ్య. నేను సికిందరాబాద్ చేరుకున్నాక ఆళ్వార్ స్వామి నన్ను వదలి ఎక్కడికీ వెళ్ళలేదు. కృష్ణశాస్త్రి - బుచ్చిబాబు - గోపీచంద్ - తాపీ ధర్మారావు వంటివారి దర్శన భాగ్యం నాకు కల్పించారు.

వట్టికోట ఆళ్వార్ స్వామి తెలంగాణంలోని గ్రంథాలయోద్యమం నుంచి అన్ని ఉద్యమాలలో పాల్గొన్నారు. కమ్యూనిస్టు పార్టీ సభ్యులయి

అంద్రమహాసభలో ప్రముఖపాత్ర వహించారు. సికిందరాబాదు ప్రజా ఉద్యమానికి ప్రముఖులు. కొంతకాలం ‘పీపుల్స్ బుక్ డిపో’ నిర్వహించి కమ్యూనిస్టు సాహిత్య ప్రచారం చేశారు. సికిందరాబాద్ లో స్నేహితుల సంఘం - గుమాస్తాల సంఘం స్థాపించి, నిర్వహించారు. సికిందరాబాదులో వారు పాల్గొనని ఉద్యమం లేదంటే సహజోక్తి మాత్రం అగును.

ఆళ్వార్ స్వామి తమ ప్రజా జీవితపు అనుభవాలు రంగరించి ‘ప్రజలమనిషి’ అనే ఉత్తమ నవల వ్రాశారు. అప్పుడే అది ప్రచురితం అయింది. వారే దానిని దేశోద్ధారక గ్రంథమండలి తరఫున ప్రచురించారు. “చాలా భయంతో ఈ నవలను బయటికి తెస్తున్నాను” అన్నారు. ఎంచాతంటే - వారు స్వయంగా “రచయిత”కారు. రచనా కళతో వారికి పరిచయం లేదు. అయితే, రచనకు ‘ప్రత్యేక విద్య’ అంటూ ఏదీలేదు. తొలి ఆంగ్ల నవలా రచయిత ‘డెఫో’ వృత్తిరీత్యా వర్తకుడు. ‘తొలి తెలుగు నవలా’ రచయిత నరహరి గోపాలకృష్ణమ చెట్టి వృత్తిరీత్యా ప్రభుత్వోద్యోగి. రచయిత పండితుడుగాని - పండితుడు రచయితగాని కానవనరంలేదు. రచనకు’ ముఖ్యంగా నవలా రచనకు - పరిజ్ఞానం - వ్రాయాలనే తపన కావాలి!

రచన ప్రసవ వేదనలాంటిది. వేదన ఉంటే ఉద్భవిస్తుంది. అందుకే ‘విద్యానేవ విజానాతి విద్యజ్ఞున పరిశ్రమా - నవంధ్యా జానాతి ప్రసవవేదనా’ అన్నారు. విద్వాంసునికే విద్వాంసుని శ్రమ తెలుస్తుంది అని చెప్పడానికి ఉపమానంగా ‘గొడ్రాలికి ఏం తెలుస్తాయి పురిటి నొప్పులు?’ అన్నారు! ఎంత అందంగా చెప్పారు!!

ఆళ్వార్ స్వామికి పరిజ్ఞానం ఉంది. తెలంగాణా జనజీవితం తెలియపరచాలనే తపన ఉంది. అందుకే “ప్రజల మనిషి” - ఆళ్వార్ స్వామి తొలి ప్రయత్నం అయినా - ఉత్తమ నవలగా ప్రశంసలందుకుంది.

‘ప్రజల మనిషి’ తెలంగాణమును గురించి తెలంగాణంవాడు వ్రాసిన తొలి నవల. భాస్కరభట్ల కృష్ణారావుగారు ‘యుగసంధి’ వ్రాసిన మాట నిజం. అందులో ప్రజాపోరాటాల చిత్రణ కనిపించదు. అది సాంఘిక నవల. తెలంగాణా ప్రజాపోరాటానికి ప్రభావితమై బొమ్మిముత శివరామకృష్ణ “మృత్యుంజయులు”, మహీధర రామమోహనరావుగారి “ఓనమాల”, “మృత్యువునీడల్లో”, లక్ష్మీకాంతమోహన్ “సింహగర్జన”లు వచ్చాయి. అయితే, వాటిలో “తెలంగాణదనం” కొరవడింది. అందువల్ల “తెలంగాణదనం”తో ప్రజాజీవితాన్ని చిత్రించిన తొలి నవల “ప్రజలమనిషి” అవుతుంది.

“ప్రజల మనిషి” నా మీద ఎంతో ప్రభావం వేసింది. ఆ కథలో నేను కదలాడుతున్నట్లు అనిపించింది. ఆ నవలను గురించి ఒక సుదీర్ఘం అయిన వ్యాసం వ్రాశాను. ‘ఇలాంటి నవలలు రాకుంటే ముసలి నక్క నిజాం రానున్న కాలంలో ధర్మప్రభువు అయ్యే అవకాశం ఉంది’ అని వ్రాశాను. ఆ వ్యాసం “అభ్యుదయ” మాసపత్రికలో వచ్చింది. అది మామయ్య - ఆళ్వార్ స్వామికి తెలియకుండా పంపించాను. మామయ్య ఆ వ్యాసం చూచి ఎంతో సంతోషించారు. “రంగన్నా! నేను నిజంగా ఇంత మంచిగ రాసిన్నంటవ?” అని పొంగిపోయారు. వారిది పిల్లల మనస్తత్వం. అది పట్టుకుని గంతులేసినట్లు గుర్తు!

ఒకనాడు “అమ్మూడా! కూరలు వండుకొచ్చిన, అన్నంతే - అందరం తిందాం” అని కమలతో అన్న మామయ్య మారుమాట్లాడనివ్వకుండా పళ్ళాలు - మంచినీళ్ళు పెట్టి వడ్డించారు. ఎన్నో కబుర్లతో భోజనాలు చేస్తున్నాం. ప్రసంగ సందర్భంగా సంస్కృతంలోనూ అభ్యుదయ సాహిత్యం ఉందని నేను సోదాహరణంగా వివరించాను. మామయ్య పులకించారు. “మాకంటే రాదాయె. వచ్చినోనిని ఊరుకుంటే ఎట్లా? వ్యాసం రాయి, ‘అభ్యుదయ’కు పంపించుదాం” అన్నారు. నేను వ్యాసం వ్రాసేదాకా వదలేదు. వలసిన పుస్తకమల్లా తెచ్చి

ఇచ్చారు. “అభ్యుదయోద్యమ సాహిత్య చరిత్ర” అనే వ్యాసం ‘అభ్యుదయ’లో వచ్చినపుడు మామయ్య దాన్ని అనేకమందికి చూపించారు. ‘మా రంగస్థల సంస్కృతం వచ్చు. తెలుగు వచ్చు. హిందీ వచ్చు. ఉర్దూ వచ్చు. అంగ్రేజీ వచ్చు. అన్నిటో రాయగలడు. మీరెవరన్న రాస్తరా?’ అని, నేను సిగ్గుపడేంత బహుళ ప్రచారం చేశారు. ఆళ్వార్ స్వామి అనేకమందిని రచయితలను చేశారు.

ఆళ్వార్ స్వామి నన్ను సభలకు, సమావేశాలకు తీసికెళ్ళారు. ఉపన్యాసాలు ఇప్పించారు. పెద్దల పరిచయం చేశారు. నన్ను రచనలకు ప్రోత్సహించారు. నాకు ఒక మార్గం చూపారు. ‘ఆళ్వార్ స్వామిలేని రంగస్థలేదు’ అని అనుకునేంత సన్నిహితులం అయినాం.

ఆళ్వార్ స్వామి కమ్యూనిస్టు. అందువల్ల అతడు నాస్తికుడని కాదు. నాస్తికులందరూ కమ్యూనిస్టులుకారు. అలాగే కమ్యూనిస్టులంతా విధిగా నాస్తికులు కానక్కరలేదు. అతడు ఆస్తికుడనీ చెప్పలేం. అంటే నిత్యసంధ్యలు, వ్రతాలు, పూజలు, భక్తి ప్రకటన చేసేవాడు కాదు. ఆ తరం, సుమారు మా తరం ఒక రకం అయిన హేతుబద్ధ ఆలోచనా విధానంలో పెరిగింది. ఈ నాటివలె ప్రకటన భక్తి - విపరీతంగా దేవాలయాలకు వెళ్ళడం - భజనలు - స్వాములు వారి భక్తుల తండోపతండ బృందాలు అప్పుడు లేవు. ఇప్పుడు పెరిగింది కామ్యభక్తి. సమాజంలోని కల్లోలాన్ని అశాంతతను భరించలేక - కోరికలు తీరక ఆశ్రయించిన భక్తి.

ఆళ్వార్ స్వామికి దేవునిమీదికన్న మనిషి మీద - సమాజం మీద అనంతం అయిన విశ్వాసం ఉండేది. వారు తమ తొలి సవలకు పేరు పెట్టడానికి దారితీసిన ఉదంతం అందుకు నిదర్శనం. వారు ‘చిత్ర-ఇప్పటి ‘అంజలి’ టాకీస్ లో త్యాగయ్య పిక్చర్ చూశారు. నాగయ్య నటించిన గొప్ప చిత్రం అది. నాగయ్య పోతన చిత్రంలో పోతన అవతారం, గౌరీనాథ శాస్త్రి శ్రీనాథుని అవతారం దాల్చారు. అలాగే నాగయ్య త్యాగయ్యగా అవతరించారు. ఆ చిత్రం ఆళ్వార్ స్వామి మీద ఎంతో ప్రభావం వేసింది. భక్తిపరంగా కాదు. దేవుణ్ణి నమ్ముకున్ననాడే బ్రతక గలుగుతే ప్రజలను నమ్ముకున్నవాడు బ్రతకలేదా అని తన సవలకు ‘ప్రజల మనిషి’ అని పేరు పెట్టారు. ఆళ్వార్ స్వామి తిరుపతి వెళ్ళి వచ్చారు. తన కొడుకుకు శ్రీనివాస్ అని పేరు పెట్టారు.

కవిత

విశాల విశ్వవైచిత్రణలో
మనిషి జీవితమొక చిత్రపటం
పుట్టుక, చావు కొలబద్దలో
అడుగులన్నీ వింతల సంతలో మొలిచిన కంతులే
మనుషుల మధ్య పులకించిన తీపి విలువలు
మనసు రేపిన స్వార్థం సుడిగాలికి నగ్నమౌతాయి
వ్యక్తి ఆరాధన సరికొత్త వ్యసనమై
డాలర్ మ్యాజిక్ కి మంత్రముగ్గుల్ని చేస్తోంది
నిలుచున్న నేలమీది అందాల్ని కాలరాచి,
దూరపుకొండల నునుపుని కళ్ళకి అతికిస్తోంది
వ్రేలాడుతున్న పచ్చతోరణాన్ని తెంపేసి
ఫ్లాస్టిక్ పూలను పిచ్చిపిచ్చిగా వెదజల్లుతోంది
సిగ్గుపరదాచాటు శృంగారాన్ని

“ఆళ్వార్ ఏదో ఒక మనిషి పేరు కాదు. అదో విధానము. విధానమంటే ఏదో ఒక కార్యవిధానముకాదు. అదొక జీవిత విధానము”

ఆళ్వార్ స్వామి తెలంగాణ ప్రజాజీవితాన్ని నవలీకరించడానికి ఒక ప్రణాళిక సిద్ధం చేసుకున్నారు. ప్రజల మనిషి తరువాత ‘గంగు’ నవలలను ప్రారంభించారు. ఆ నవలను - పాత్రలను - సన్నివేశాలను - ఇతివృత్తాన్ని గురించి నాతో వివరంగా చర్చించారు. అయితే, నేను వారికి సూచనలుగాని, సలహాలుగాని ఇచ్చానని చెప్పలేను. నాకు అంతటి స్తోమత లేదు. వారు నాకు వ్రాసినంతవరకు చదివి వినిపించేవారు. నాకు నచ్చనిచోట

చెప్పేవాణ్ణి వారికి కూడా అది నచ్చితే మార్చేవారు. వారు చివరిసారి వినిపించినపుడు “కాని, వెంకట్రావు ఇంట్లోంచి కేకలు పెద్దూనే ఉన్నాడు. ఇక్కడికి సుజాత జిందాబాద్” వరకు విని అన్నాను: “మామయ్య ! సవల ఇక్కడికి ముగించడం మంచిది. మరీ పెద్దది కావటం మంచిది కాదు. గంగు ఇంకా చిన్నప్పిల్ల. సవలకు ‘సవనీతం’ అని పేరుపెట్టండి.” నా సూచన వారికి నచ్చిందో లేదో తెలియదు. కాని దైవికంగా అది అక్కడికే ఆగిపోయింది.

24.8.1976లో నా సవల “జనపదం” వట్టికోట ఆళ్వార్ స్వామికి అంకితం ఇచ్చి కొంత తృప్తి చెందాను. శ్రీకృష్ణదేవరాయాంధ్ర గ్రంథాలయంలో - దేవులపల్లి రామానుజరావుగారు అధ్యక్షత వహించి, మా అన్నయ్య దాశరథి సహితంగా అనేకులు మాట్లాడిన సభలో శ్రీమతి యశోదమ్మగారికి శాలువా కప్పి - సజల నయనాలతో - అంకితం అందించాను.

“ఆళ్వార్ ఏదో ఒక మనిషి పేరు కాదు. అదో విధానము. విధానమంటే ఏదో ఒక కార్యవిధానముకాదు. అదొక జీవిత విధానము” అది కాళోజీ నివాళి. మా అన్నయ్య డాక్టర్ దాశరథి వారి “అగ్నిధార” కావ్యాన్ని మామయ్యకు అంకితం ఇచ్చారు. “ఎక్కడ దుఃఖం వున్నా బుద్ధుడిలా ఏగి, తోచిన సాయం చేస్తాడు. అతడు ‘ప్రజల మనిషి’ అతడంటే దుష్టులకు కసి అబద్ధాసురుని పాలిటి తల్వార్ ఆళ్వార్ ఆనందరమణికి షల్వార్ ఆళ్వార్” అన్నారు.

అదృశ్య శక్తి

ఎస్.ఆర్. పుష్ప

పగటిచిత్రంచేసి, నడిరోడ్డుమీద నిలిపింది
ఎగురుతున్న సంస్కృతి గాలిపటానికి చిల్లుపెట్టి
పరసంస్కృతుల మోజుని
గాలిబుడగచేసి వదిలింది
అమ్మ నాన్నలపట్ల ప్రేమకు నీళ్ళొదిలి
ప్రేమికులై విరహంలో విహరించడానికి
కొత్త పండుగల ఊపిరిని పోస్తోంది
విదేశీ ఉక్కుపాదాన్ని కదిలించడానికి
నిస్వార్థాన్ని గుండెమంటల్లో కాల్చి,
నిజాయితీ గునపాన్ని చేసిందొకనాటి తరం
ఇప్పుడైతే, స్వదేశీ మేలిమి బంగారాన్ని కరిగించి
విదేశీ అప్పులనుండరి పదిలంకోసం
స్ట్రాంగ్ రూమ్ ని నిర్మిస్తోంది.

సమీక్షకూ సంకెళ్లున్నాయి!

వ్యాపార సినీమాల్లో కథావస్తువుకులేని ప్రాధాన్యత హీరోకు ఉంటుంది. నిజానికి హీరోకు అనుగుణమైన వ్యాపార ఇతివృత్తాన్నే యెన్నుకుంటారు. హీరో హావభావాలు, డైలాగ్ డెలివరీ, ఫైట్లు ఇలా సినీమాలోని హీరో సంస్కృతి ప్రభావంలోపడి అటువంటి సమీక్షలు చేస్తున్నారేమో అన్న సందేహం కలిగేట్లుగా ఉంది.

డా. నాళేశ్వరం శంకరం

ఉత్తమ సమీక్షకులు పుస్తకంలోని వస్తుశిల్పాల్ని మంచిచెడ్డల్ని సమీక్షించాలనుకుంటారు. మరికొందరు గ్రంథ సమీక్ష పేరిట ఆయా గ్రంథకర్తల్ని పద్ధతి ప్రకారం పైకెత్తేందుకు యత్నించడం గమనించ వలసిన అంశం. దీనివల్ల పుస్తక సమీక్షలోని వస్తుశిల్పాలు మరుగున పడిపోయి గ్రంథకర్తల విశిష్టత, ఆధిక్యత వంటి అంశాలు వ్యాప్తిలోకి వస్తాయి. హీరోవర్షిష్ సాహిత్య సమీక్షకు ఇటువంటివి దోహదపడతాయి. వ్యాపార సినీమాల్లో కథావస్తువుకులేని ప్రాధాన్యత హీరోకు ఉంటుంది. నిజానికి హీరోకు అనుగుణమైన వ్యాపార ఇతివృత్తాన్నే యెన్నుకుంటారు. హీరో హావభావాలు, డైలాగ్ డెలివరీ, ఫైట్లు ఇలా సినీమాలోని హీరో సంస్కృతి ప్రభావంలోపడి అటువంటి సమీక్షలు చేస్తున్నారేమో అన్న సందేహం కలిగేట్లుగా ఉంది. గ్రంథకర్త మీదికన్నా గ్రంథం మీద శ్రద్ధ వున్నవాణ్ణి, పుస్తకంలోని లోపాల్ని కప్పిపుచ్చని వాణ్ణి, యేదో వాక సెపంత్ గ్రంథకర్తకు వైతాళిక గుణాన్ని ఆపాదించని సమీక్షకుణ్ణి ఉత్తమ పాఠకుడు రక్షించుకోవలసిన అవసరం యెంతైనా ఉంది.

గత రెండు నెలల నుండి దిన, వార, మాస పత్రికలలో అచ్చయిన వివిధ ప్రక్రియల సమీక్షల సంఖ్యను గమనిస్తే పుస్తక సమీక్షల కోసం ఒక ప్రత్యేక పత్రికను నడపవలసిన అవసరం కనిపిస్తుంది.

యధావిధిగా వచ్చే పుస్తక సమీక్షల కన్నా ఈ మధ్య గత సంవత్సర కాలంలో వచ్చిన వివిధ సాహిత్య ప్రక్రియలపై సమీక్షలకు ఎక్కువ ప్రశంసలు వచ్చాయి. గతంలో ఒక దినపత్రిక ప్రతియేటా కడియాల రామమోహనరావు గారిచేత కవిత్వ సమీక్ష చేయించేది. ఈ సంవత్సరం అలాకాక వివిధ పత్రికలు పోటీపడి కవిత్వం, కథ, విమర్శ మీద సమీక్షలు చేయించినందుకు సాహిత్యలోకం సంతోషంగా ఉంది. సంవత్సరకాలంలో వచ్చిన సాహిత్యంపై గుడిపాటి, బమ్మె రమేష్ బాబు, ఎస్వీ సత్యనారాయణ, నందిని సిద్ధారెడ్డి, శ్రీధర్ దేశ్ పాండే, నాళేశ్వరం శంకరం, ముదిగంటి సుజాతారెడ్డి, కడియాల రామమోహనరావు ద్వా.నా.శాస్త్రి గార్లు పాఠకుల మన్నన పొందారు. అయితే ఈ సమీక్షలన్నీ సమగ్రంగా లేవనే విమర్శ ఉంది. విమర్శ రావడానికి ప్రధాన కారణం

పుస్తకాలన్నీ తగిన సమయంలో సమీక్షకునికి అందుబాటులో లేకపోవడం, అందుబాటులో ఉన్నా పత్రికలో తగినంత స్పేస్ ఇవ్వలేని పరిస్థితి ఉండడం వల్లే 'రౌండ్ ఓఫ్'లు సమగ్రంగా రాకపోవచ్చు. సమీక్షలో తమనుగురించి రాస్తే సమీక్ష బాగుందనీ, రాయపోతే బాగులేదని విమర్శించే వాళ్ళు ఉండనే ఉంటారు కదా!? అన్ని సమీక్షలు అసమగ్రమే కనుక సమగ్రంగా సమీక్షించే అవకాశం లేదు. ప్రస్తుతం గత రెండు నెలల నుండి నేను చదివిన సమీక్షల్ని మాత్రమే సమీక్షిస్తాను.

కథలు

ఈ మధ్యన పత్రికలు కథకూ, కథాసమీక్షకూ యెక్కువ ప్రాధాన్యమిస్తున్నాయి. ఎక్కువ శాతం కథా సమీక్షలకు మంచి ప్రాధాన్యం ఇస్తున్నారనేది పత్రికలు చూసేవారికి తెలిసిపోతుంది. తెలంగాణ సాహిత్య ఉద్యమం ముందుకు రావటం మూలంగా ముదిగంటి సుజాతారెడ్డి తొలితరం తెలంగాణ కథలను సంకలనం చేశారు. దీనిపై మంచి సమీక్షలు వచ్చాయి. తెలంగాణ సీనియర్ కథకుల చేత ముందుమాటలు రాయించకుండా పాత్రికేయులు, విమర్శకులైన కె.శ్రీనివాస్, గుడిపాటి గార్లచేత రాయించటం విశేషం. అరవైయేళ్ళ క్రితం తెలంగాణ పరిస్థితులను అవగాహన చేసుకోవడానికి ఈ సంకలనం లోని కథలు అనువైనవి. కాలువ మల్లయ్యగారు సమీక్షిస్తూ పీడితుల పక్షాన నిలిచిన తెలంగాణ తొలితరం కథలుగా అభివర్ణించారు. వారిరెడ్డి నవీన్ మరో సమీక్షలో తెలంగాణ ఆత్మగౌరవ ప్రకటన గల కథలుగా విశ్లేషించారు. వట్టికోట ఆళ్వారుస్వామి పరిసరాల తరువాత అంతటి విస్తృతి కలిగిన కథాసంకలనమని యోగ్యతాపత్రమిస్తూ ఒక ప్రశ్నకూడా వేశారు. "తెలంగాణ రాజకీయ సామాజిక చరిత్రలో భాగం తెలంగాణ రైతాంగ సాయుధ పోరాటం. ఆ పోరాటం అనేక సాహితీ ప్రక్రియల్ని సుసంపన్నం చేసింది. ఆ పోరాటాన్ని నేరుగా ప్రతిబింబించిన కథలేవీ ఈ సంకలనంలో లేకపోవడం - కనీసం ముందుమాటలో ఈ విషయాన్ని ప్రస్తావించకపోవడం చరిత్రను విస్మరించటమే అవుతుంది లేదా ఈ పోరాటం వల్ల సంకలన కర్తకు రాజకీయమైన విముఖత ఉన్నట్లు ఆర్థం చేసుకోవలసి వస్తుంది. చల్లపూసలు, ఈ రాధేనా, ప్రమాదం వంటి కథలు ఈ సంకలనంలో చేర్చాల్సిన అవసరం ఉందా?" అంటారు.

రాచపాళెం చంద్రశేఖర్ రెడ్డి నూటయెనిమిది కథలుగల విశాలాంధ్ర తెలుగు కథా సంకలనాన్ని రెండువారాలు సమీక్షించారు. సంకలనకర్త కేతు విశ్వనాధరెడ్డిని ఈ సందర్భంగా అభినందించారు. సంకలనంలోని కొన్ని మంచి కథల్ని విశ్లేషించారు. అలనాటి సంఘ సంస్కరణోద్యమం నుండి నేటి సామ్రాజ్యవాద గ్లోబలైజేషన్ వ్యతిరేకోద్యమాల దాకా విస్తరించిన అన్ని ఉద్యమాల ప్రాధాన్యం గల సాహిత్య చరిత్రను ఈ కథాసంకలనం పొందగలిగిందన్నారు.

సింగమనేని నారాయణ కథల్ని పాటి సమీక్షిస్తూ ఒక ప్రత్యేకతను చాటుకున్నారు. ఇందులోని పద్దెనిమిది కథలలోంచి జూదం, ఊబి, విముక్తి, అడుసు వంటి నాలుగైదు కథల్ని యెన్నుకుని వాటిని ప్రధానంగా సమీక్షిస్తూ తాననుకున్న కథలలోని లోపాల్ని యెత్తిచూపారు. విముక్తి కథలో రచయిత దేన్ని గూర్చి విముక్తి అనుకుంటున్నారు? శిల్పంతోపాటు కథలోని వైరుధ్య స్వభావాన్ని వెతికి పట్టుకోలేక పోయిందనే అంశాన్ని చెప్పక తప్పటం లేదన్నారు.

అబ్బూరి ఛాయాదేవి కథల సంపుటి 'తన మార్గం'ను సి.మృణాళిని సమీక్షిస్తూ 'అమూల్యం...అమెకే సాధ్యం' అన్నారు. ప్రత్యేకంగా స్త్రీల జీవనానికి సంబంధించిన కథలు కాకపోయినా సామాజిక చైతన్యానికి

ప్రాణప్రదమైన కథలు. 'బోన్సాయి బతుకు' అనే కథ ఛాయాదేవిగారికి ఎంతో పేరు తెచ్చిన కథ. దీన్ని మృణాళినిగారు స్త్రీలుస్త్రీలుగా వుట్టరు, స్త్రీలుగా చేయబడతారు అనే భావనగల కథగా అభివర్ణించారు. ఇందులోని కథలన్నిటినీ ఛాయాదేవి మీద ఉన్న అభిమానంతోనూ, కథల వస్తుశిల్పాలలోని భావాలతోనూ మమేకమై సమీక్షించారు.

నిఖిలేశ్వర్ కథల్ని పాణి, అశోక్కుమార్, యుద్ధనపూడి సావిత్రిగార్లు సమీక్షించారు. పాణి లోపాల్ని యెత్తిచూపితే, అశోక్కుమార్లోని మంచిని విశ్లేషించారు. సావిత్రి "మట్టికీ మనిషికీ గల సంబంధాలు-అనుభూతులూ, దేశంకోసం బలయ్యే సైనికులూ, వేళకీ జీతంరాని బదుగు పంతుళ్ళూ, రేపటి వెలుగులు చూడాలని నేడు బలవుతున్న ఉద్యమ "సూర్యుడు" మానవత్వానికి ఎల్లలు వుండవనే కామ్రేడ్స్, నైతిక విలువలకు తిరిగివచ్చే పిచ్చికుక్కలాంటి మనుషులు ఎంతోమంది - ఎన్నో పాత్రలు కథల్లోంచి బయటకొచ్చి ముచ్చటిస్తామని అభినందించారు.

బమ్మిడి సరోజిని, జగదీశ్వరరావు అమ్మచెప్పిన కథల్ని ఆర్.ఎం. ఉమామహేశ్వరరావు ఎవరమ్మ చెప్పినా యివేకతలని వాటిలోని సున్నితపు సొగసుల్ని యెత్తిచూపారు. ఇదే పుస్తకంపై చీకోలు సుందరయ్య సమీక్షిస్తూ చక్కటి ప్రశంస చేశారు. జె.భాగ్యలక్ష్మి కథలను బహుముఖంగా దర్శించే మరో మజిలీ కథలుగా అభివర్ణించారు. దువ్వూరి శారదాంబ స్మారక పోటీ కథలను రచన శాయి సంకలనం చేస్తే శ్రీవీరంచి కాలాపధిని దాటిపోగలిగిన చక్కటి ఇతివృత్తాల అపురూపమైన విన్యాసాలను యెత్తిచూపారు. ఇవి వస్తువైవిధ్యంలోనూ, విలువల నేపథ్యంలోనూ, నిర్మాణ మార్గంలోనూ గుర్తించదగిన మంచి కథల సంకలనంగా విశ్లేషించారు. పెద్దింటి అశోక్కుమార్ 'ఊటబావి'ని మహమ్మద్ ఖదీర్ బాబు మానేరులో ఊటబావి పుట్టిందని తనదైన ప్రత్యేక శైలిలో సమీక్షించారు. అలాగే యడపల్లి హరిప్రసాద్ వర్తమాన వాగ్దానంగా ప్రశంసించారు.

దార్ల రామచంద్ర కీర్తి చెప్పలమీద, బి.ఎస్.రాములు వేపచెట్టమీద ఇంకా ఇటీవలనే వచ్చిన కథాసంపుటాల మీద సమీక్షలు రావలసి ఉంది. కొన్ని మొక్కుబడిగా పుస్తక సమీక్షల్ని వేశాయి. ముక్తవరం పార్థసారథి - తొమ్మిది దేశాల కథలను కస్తూరి మురళీకృష్ణ, వై.సి.పి. వెంకటరెడ్డి - సినిమా వైరాగ్యంను పొనుగోటి కృష్ణారెడ్డి, కె.బి.కృష్ణ - అనుబంధాలను పరీఫ్, ఎస్సారే కథలను మురళి, వివినమూర్తి - దిశను తెలిదేవర భానుమూర్తి సమీక్షించారు.

మధురాంతకం నరేంద్ర తాత్విక కథల సంకలనాన్ని జి.ఆర్.మహర్షి ఒక జ్ఞాపకాల దండగా అభివర్ణించారు. ఈ ప్రపంచంలో అన్ని అర్థసత్యాలే. సాపేక్షాలే. తాత్వికత కూడా అంతే. కొంతమంది తాత్వికత దేవుడైతే చాలా మందికి దబ్బే దేవుడు. అనేకమంది ఫిలాసఫీ ఇతరుల మీద పెత్తనం చెలాయించడం ఈ సంకలనంలో కూడా ఒక్కో రచయితకు ఒక్కో రకమైన తాత్వికత ఉందంటారు. 'గోదావరిస్టేషన్' అను పేరుతో వచ్చిన ఎల్.ఆర్.స్వామి కథల సమీక్షలో ప్రాణవాయువు అందించే కథలని ప్రశంసలు పొందాయి. లోతైన జీవన సమస్యలను తేలికైన పదాలతో, తేలికైన సడకతో, లోతైన వ్యాఖ్యానాలతో సమీక్ష వచ్చింది.

కవిత్వం

ఏ ప్రక్రియ విప్పిచెప్పలేనంత హృదయావేశంతో సమాజ

..... ○

కవిత్వం హైవే మార్గంలో నడుస్తుంటే సమీక్షలు మాత్రం స్ట్రీట్ వే మార్గంలో వస్తున్నాయి. కొన్ని సమీక్షలు మొక్కుబడిగా, యాంత్రికంగా, జీవసారం లేనివిగా కుప్పలు తెప్పలుగా వారంవారం వస్తూనే వున్నాయి.

..... ○

సంక్షోభాన్ని అధిక సంఖ్యక కవులు విప్పి చెప్పవూనుకుంటున్నారు. కవిత్వం రాస్తున్నారు. పుస్తకాలు వేస్తున్నారు. అందరికీ పంచి తమవంతు చైతన్యాన్ని కలిగిస్తున్నారు. గ్లోబలైజేషన్ ను వ్యతిరేకించడంలోనూ, మతోన్మాదాన్ని యెత్తిచూపడంలోనూ, తెలంగాణ సమస్యల నూర్చితో రాయడంలోనూ కవులకు కవులే సాటి. నిజానికి కవిత్వం హైవే మార్గంలో నడుస్తుంటే సమీక్షలు మాత్రం స్ట్రీట్ వే మార్గంలో వస్తున్నాయి. కొన్ని సమీక్షలు మొక్కుబడిగా, యాంత్రికంగా, జీవసారం లేనివిగా కుప్పలు తెప్పలుగా వారంవారం వస్తూనే వున్నాయి.

ముస్లిం తెలుగు కవుల కవితా సంకలనం 'అజా'ను ఖాదర్ మొహియుద్దీన్ 'వినాల్చిన అజా'గా ప్రారంభించి నా పేరే నా మరణ శాసనం అంటూ ముగించారు. దేశంలో ముస్లింలపై జరుగుతున్న దాడులు కేవలం మతపరమైన దాడులే కాదు, అవి అగ్రవర్ణ బ్రాహ్మణ ఆధిపత్యం కోసం జరుగుతున్నవి. దీనికి ఆర్థిక, సామాజిక, రాజకీయ ఎత్తుగడలున్నాయి. తాము పునర్ నిర్మించాలనుకుంటున్న నిచ్చెనమెట్ల ధర్మం, దీని ప్రధాన ధ్యేయంగా ఉండనడంలో సందేహం లేదు. కలేకూరి ప్రసాద్ గారు సమీక్షిస్తూ అక్షరాల ఆకాంక్షలు ప్రజల బాధాగ్నిలో మండుతున్న ఆగ్రహ నినాదాలుగా ప్రశంసించారు.

కాళోజీ 'నాగొడవ'ను ఎన్.వేణుగోపాల్ సమీక్షిస్తూ చెమ్మగిల్లిన కన్ను, కాళోజీ కవిత్వంగా వ్యక్తీకరించారు. ఆవేశమూ, ఆర్తతా, భావకతా, సృజనాత్మక ఊహాశక్తి కవిత్వానికి ముఖ్యమైన దినుసులనుకుంటే కాళోజీ కవిత్వంలో అవి పుష్పలంగా దొరుకుతాయంటారు. కాళోజీ కవిత్వానికి నిజమైన కవిత్వ లక్షణం. దాని తాత్వికత, ఉజ్వలమైన జీవితానుభవం వల్ల కాళోజీ తన కవితలన్నిటిలోనో, చాలా మామూలు మాటల్లో గొప్ప, తాత్విక అవగాహనలను ప్రకటించాడంటారు. రాచమల్లు రామచంద్రారెడ్డి నుండి నా గొడవకు ముందుమాట రాసిన తిరుపతిరావు దాకా కాళోజీ పుస్తకాల్లోని కవిత్వాన్ని అర్థం చేసుకోలేక పోయారనీ, పొరపాటు పడిన అంశాలను ఖండించవలసిన అవసరముందని అన్నారు. పొరపాటు పడిన ఒకటి రెండు అంశాలున్నా ఉటంకిస్తే పొరకుడు మరింతగా అర్థం చేసుకోవడానికి వీలేర్పడేది. తిరుపతి రావులో పొరపాటు యేముందో మరోమారు చదువుకోవాలి.

జింబో గారి రెండక్షరాలను బొలూరి గౌరీశంకర్, ఎన్.కె.రామారావు, దిట్టకవి, మరికొందరు వివిధ ప్రక్రియలలో సమీక్షించారు. గౌరీశంకర్ సమీక్షిస్తూ "జింబో అమ్మగురించి చెప్పిన కవిత ఎంతో గొప్ప కవిత. అసలు ఈ రెండక్షరాలు పుస్తకానికి తలమానికం అంటారు. "అమ్మను గురించి రాయాలంటే అసంత కావ్యమవుతుంది. అమ్మను గురించి ఆలోచిస్తే ఆలోచనలన్నీ రెక్కలు మొలవని పక్షులైపోతాయి" అన్న జింబో కవితా పాదాలను జూలూరి సమీక్షిస్తూ ఈ రెండు పాదాలు చాలు జింబో జీవమున్న కవి అనటానికని యే రిజర్వేషన్ లేకుండా మెచ్చుకోగలిగారు. దేశరాజు సమీక్షిస్తూ పల్లెకు పరాయిగా మారి నగరంలో ఇమడలేని యెందరి దుఃఖానికో ఈ కవిత్వం ప్రతీక అని ప్రశంసించారు.

గ్యార యాదయ్య 'ఎరోషి'ని హారిత్ వాగీశ్ గారు తెలంగాణ తల్లి ఒలపోతల అల్లెలైన నీలి నెనరుగా సమీక్షిస్తే, దొడ్డి రామూర్తిగారి బొక్కెనలోల్లిన తమనబోయినవాసు, హనీష్ ముఖటాను యాకూబ్, కందుకూరి శ్రీరాములు గారి కవ్వంను పసుసూరు శ్రీధర్ బాబు, చీకోలు

సుందరయ్య, కృష్ణబాబు, పున్నమి, మరికొంతమంది సమీక్షకులు ప్రశంసిస్తూ సమీక్షించారు. జూలూరి గౌరీశంకర్ 'కాటు', ఎన్.గోపి నానీలను ముక్తసరి సమీక్షలు వస్తే కాశీభట్ల వేణుగోపాల్ కవిత్యం, కథలపై మంచి సమీక్షలు వచ్చాయి. రంగు సత్యనారాయణ-ధర్వాజ స్వీకారంకే పరిమితమైంది.

జయప్రభ దివభ్ ఆఫ్ వైజాగ్ పట్నంను కాశీభట్ల వేణుగోపాల్ గారు పాఠవస్తవల కొత్తదుకాణంగా విశ్లేషించారు. “ప్రస్తుత రాజకీయ, సాంఘిక, సాహిత్య, సాంస్కృతిక నేపథ్యంలో ప్రతి ఒక్కరూ తమ తమ జాతి, మత, వర్గ, కుల, కౌటుంబిక మూలాలను వెదుక్కొని శోధించి ప్రకటించుకుంటున్న సమయాన జయప్రభ తన బ్రాహ్మణ మూలాలను గర్వంగా నిజాయితీగా ప్రకటించుకోవడం విశేషణమేనని సమర్థిస్తూ సమీక్షించారు.

శీలా వీరాజు పడుగు పేకల మధ్య జీవితంపై ముదిగొండ శివప్రసాద్, ద్వా.నా.శాస్త్రి, కడియాల రామోహనరావు, జింబో మరికొందరు మంచి సమీక్షలు చేశారు. వచన కవిత్యంలో ఆత్మకథగా ద్వా.నా.శాస్త్రి విశ్లేషిస్తూ ఒకతరం జీవితాలు, అనుభూతులు, సామాజిక స్థితిగతులు వివరించే ఈ పుస్తకాన్ని చదవడం గొప్ప అనుభూతిగా ఉంటుందన్నారు.

అరుణానంద్ సంకలనం చేసిన విశ్లేషణ - అన్వేషణ అనే కవయిత్రుల సంకలనాన్ని చలపాక ప్రకాష్ విశ్లేషిస్తూ ఆంధ్రదేశంలో కవయిత్రుల కొరత ఉన్నదని బాధపడేవారికి కాసంత ఊరటని యివ్వడమేకాక, కవితా ఉద్యమానికి కవయిత్రుల పాత్రను మరింత పెంచేస్తాయికి తీసుకుపోగలిగిందని కీర్తించారు.

షేక్ కరీముల్లా “నా రక్తం కారు చౌక”ను ఎస్వీ సత్యనారాయణగారు సమీక్షిస్తూ రక్తనదులు ప్రవహిస్తున్న పర్వతాన భారతంలో నా రక్తం కారు చౌక అని మైనారిటీ కవిత్యాన్ని బలంగా రాస్తున్న కరీముల్లాను అభినందిస్తూ సమీక్షించారు. షేక్ కరీముల్లాగారి మరో కవితా సంకలనం “ఘా...”ను కిరణ్ సమీక్షిస్తూ మైనారిటీ కవిత్యంలో కొత్తగొంతుక అంటూ మైనారిటీల గురించే కాకుండా సామాజిక జీవితంలోని విభిన్న అంశాలపై కరీముల్లా కవిత్యం రాశారు. గ్లోబలైజేషన్ ను నిరసించిన కవిత్యాన్ని యెత్తిచూపారు.

ఎండ్లూరి సుధాకర్ ‘సల్లద్రాక్ష పందిరి’ ఎ ఉషాదేవిగారు ఆత్మశ్రయ జీవనసారంగా అభివర్ణించారు. “ఎండ్లూరి సుధాకర్ కవిత్యం జాషువా కవిత్యానికి ఆధునిక కొనసాగింపుగా నాకనిపిస్తుంది. బాల్య జ్ఞాపకాలతో ముడిపడిన కవితలు గూర్కూ, మైనమ్మ, ఇందిరాపార్కు, రెండు పయ్యల బండిని పేర్కొంటే తన జీవితాన్ని ప్రభావం చేసిన తల్లిని, భార్యని, కూతురిని గురించి రాసిన కవితలు యెంతో మన్నన పొందాయి. ఒక పక్కన తెలుగు కవిత, మరో పక్కన ఆంగ్లనువాదం ఉండటం బాగుంది. అన్ని కవితల్లో కవి ప్రయోగించిన చమత్కారాలు, ధ్వని, పద చిత్రాలు బలంగా ఉన్నాయనీ, దళిత జీవితంలోని అవమానాలను, ఆక్రోశాలను, అక్షర సాక్ష్యాలుగా నిలిచేట్లు ఉందన్నారు.

కాశీభట్ల వేణుగోపాల్ కవిత్యాన్ని ‘మో’ విశ్లేషిస్తూ “జెండెం తోనో మొల్తడు తోనో ఈ జగాన్ని కొలవాలి. మొరుగుతున్న కాలభైరవాన్ని కలంతోనైనా తరమాలి. పంచభూతాల్ని పంచేంద్రియాలతోనైనా

..... ○

కథాసంపుటాలు వచ్చినంతగా నవలలు రావటం లేదు. కవులకున్నంత పోటీ నవల రచయితల మధ్యన లేదు. సంవత్సరమంతా తిరగేస్తే వేళ్ళమీద లెక్కపెట్టేన్ని మాత్రమే వస్తున్నాయి. వ్యాపార నవలలు కూడా రావడం లేదు.

..... ○

చక్కటి సమీక్ష ద్వారా యోగ్యతాపత్రం అందిస్తూ కవికుమారుడి విభ్రమానంద స్వాగతం అన్న పేరుతో అహ్వోనించి అపూర్వంగా ఆలింగనం చేసుకున్నారు. ఆర్.వి.ఎస్. సుందరంగారి ఆల్ ఎలోన్ ఇన్ డి సై, జూకంటి జగన్నాధం-బొడ్డుతాడు, అనిశెట్టి రజిత - ఉసురు, దేవిప్రియ-పిట్టకూడా యెగరి పోవలసిందే, యాకూబ్ - సరిహద్దు రేఖ, ఉమ గాలిపల్లకి, లంకా వెంకటేశ్వర్లు ఆకాశం నేలపాలైంది. ఈశ్వరరెడ్డి కన్నీటి సీమ, సాంబమూర్తి శంఖారావం, దాట్ల దేవదానంరాజు - మట్టికళ్ళవంటి కవితా సంపుటాల మీద సమీక్షలు రావలసిఉంది.

ఇదివరకు సంచలనం సృష్టించిన ‘చేతనావర్తనం’ మళ్ళీ ముద్రణ వేసుకుంది. నరసింహారెడ్డి, పేర్వారం జగన్నాధం, కోవెల సుప్రసన్నాచార్య, కోవెల సంపత్కుమారాచార్య గార్ల ఈ కవిత్యాన్ని ముదిగొండ శివప్రసాద్ సమీక్షిస్తూ “పద్యం సంప్రదాయవాదుల ఆస్తి- వచన కవిత్యంలో ప్రగతిశీల రచనలు జాస్తి” అనే పాలసీని చేతనావర్తనం బ్రద్దలు చేసింది. వీరు నల్లరూ దాదాపు అన్ని రచనలను వచన కవితలోనే ఇటీవలి వరకు చేశారు. అంతేకాదు వీరు కేవలం రసవాదులనీ, సామాజిక స్పృహ సాంఘిక సమస్యలపై పోరు తమ జన్మహక్కుగా చేసిన కవిత్యం ఇదనీ రాజకీయ సమస్యలను కవితాత్మకం చేసిన ఉత్తమ కవిత్యమని కొనియాడారు.

ఎన్.వేణుగోపాల్ ‘పావురం’ను రామమోహనరావు సమీక్షిస్తూ “పావురమంటే సామాన్యార్థంలో కువకువలాడే అందమైన పక్షి వరంగల్లు జిల్లాలో పావురం అంటే ప్రేమ, అభిమానం, ఆప్యాయత, వాత్సల్యం... అచ్చమైన తెలంగాణ మాట” సాయుధ పోరాటంలో అమరులైన వీరులను, రాజ్యహింస మాయం చేసిన వాళ్ళమీద వేణు రాసిన కవిత్యం అతని రాజకీయ నిబద్ధతను చాటుతుందన్నారు. పావురం తెలంగాణా పదమైనా ఈ కావ్యంలో తెలంగాణ మాండలిక పదాలు తక్కువగా వాడారని యెత్తి చూపారు. మానవీయమైన మానవ సంబంధాలను ఆకాంక్షించిన చక్కటి కవిత్యం వేణుగోపాల్ ది.

పసుపులేటి పూర్ణచంద్రరావు లెట్ మి కన్నెన్ కవిత్యంపై కాశీభట్లగారు ‘నిజాయితీ ఒప్పుకోలుగా’ మంచి సమీక్ష చేశారు. పూర్ణచంద్రరావు కవిత్యం ఒక ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వం గల కవిత్యం. వ్యక్తికరణ కూడా ప్రత్యేకమైందే.

నవల

కథాసంపుటాలు వచ్చినంతగా నవలలు రావటం లేదు. కవులకున్నంత పోటీ నవల రచయితల మధ్యన లేదు. సంవత్సరమంతా తిరగేస్తే వేళ్ళమీద లెక్కపెట్టేన్ని మాత్రమే వస్తున్నాయి. వ్యాపార నవలలు కూడా రావడం లేదు. కవిత్యం, కథ కన్నా నవలల సంఖ్య తక్కువగా ఉన్నా నవలా ప్రక్రియ కున్నంత గౌరవం ఇటీవల మరొక దానికీ లేనంతగా

భావిస్తున్నారు. ఇటీవల నందిగం కృష్ణారావు - చీకట్లో నల్లపిల్లి, కాణిపాకం లింగన్న - నా చెల్లెలు, అంపశయ్య నవీన్ - కాలరేఖలు, చందు నుబ్బారావు - హిమవృత్తి, పోలాప్రగడ - కౌసల్య (ఆంగ్లానువాదం) శాంతి నారాయణ - పెన్నేటి మలుపులు వచ్చాయి.

పెన్నేటి మలుపులపైన స్వామి సమీక్షిస్తూ బహుజన రాజకీయ నవలగా అభివర్ణించారు. అగ్ర, శూద్ర కులాల గురించి బహుజనుల గురించి గుప్పించిన అభిప్రాయాలే ఈ నవలలో కీలకమైన అభిప్రాయాలుగా యెత్తి చూపారు. రాయలసీమ మట్టిని పెకలించుకొని వచ్చిన మాండలిక నవలగానూ, శూద్రుల సాంస్కృతిక నవలగానూ గ్రామీణ రాజకీయ నవలగానూ ఉందని సమీక్షించారు.

నందిగం కృష్ణారావు చీకట్లో నల్లపిల్లిని ఎ.కె. ప్రభాకర్ సమీక్షిస్తూ తెరచాటు న్యాయమన్నారు. “ఈ దేశంలో న్యాయవ్యవస్థని శాసిస్తోన్న శక్తుల గురించి, పౌరహక్కులు ఎదుర్కొంటోన్న ప్రమాదం గురించి అద్భుతంగా బహిరంగ పరుస్తుంది. చీకట్లో ఉన్న నల్లపిల్లి నగ్న రూపాన్ని చూడడమే గాదు దాన్ని వ్యతిరేకించే తీరును తెలుసుకోవాలంటారు. ఇది ఒకసారి చదివినా మరిచిపోలేము.

నవీన్ బాంధవ్యాల అనే నవలను ఆతి తక్కువ ప్లేన్లో సమీక్షించినా బాగానే ఉంది. బాంధవ్యాలలో ఒక పాత్ర చేత ఆకలి ఉన్నంతకాలం నక్కులిజం ఉంటుందని చెప్పించారు. “మధ్యతరగతి దాంబికాల్ని రచయిత ఏవగించుకోవడంతోపాటు శ్రమజీవన సాంద్ర్యానికి స్వాగతం పలికారు. ప్రారంభం నుంచీ చివరి దాకా ఏకలిగిన చదివించే శైలిగలదనీ అంపశయ్య తరువాత నవీన్ కలం నుంచి వెలువడిన మంచి నవల బాంధవ్యాల అనడంలో యేమాత్రం అతిశయోక్తి లేదంటారు తెలిదేవర భానుమూర్తి.

విమర్శ - వివిధాంశాలు:

సాహిత్య విమర్శకు పాఠక ప్రపంచం తక్కువ. సీరియస్ సాహిత్య అభిమానులు తప్ప సాధారణ పాఠకులు ఉండరు. ఈ ప్రక్రియను పండితులదనుకుంటారు. సమీక్ష మాత్రం సాధారణ పాఠకునికి చేరుతుందా అనేది అనుమానమే. విమర్శకు, సాధారణ పాఠకునికి మధ్యన ఉన్న గ్యాప్ను తగ్గించే ప్రయత్నంలో కొందరు విమర్శకులు వస్తున్నందుకు సాహిత్య పురోభివృద్ధిని కాంక్షించే వాళ్ళు ఆనందిస్తున్నారు.

రాచపాలెం చంద్రశేఖర్ రెడ్డి “అధునికాంధ్ర కవిత్వం, ఉద్యమాలు-సందర్భాలు” విద్యాసాగర్ సమీక్షిస్తూ సాహిత్య విమర్శలో సామాజిక బాధ్యతను స్పష్టపరిచిన వ్యాసాపలిగా పేర్కొన్నారు. “దిగంబర, విష్ణవవాద, స్త్రీవాద కవిత్వం మీద కూడా ఈ సంపుటి కోసమైనా వ్యాసాలు రాసి చేర్చేవుంటే పుస్తకం పేరుకు తగ్గి ప్రాతినిధ్యం లభించి” ఉండేదన్నారు. గౌరీశంకర్, జాషువాలపై రెండేసి వ్యాసాలకు బదులు ఒక్కొక్క సమగ్ర వ్యాసం రాసి ఉంటే మరింత బాగుండేదన్నారు.

అద్దేపల్లి రామమోహనరావు ‘దృష్టిపథం’ను నవీన్ పుస్తకంలోని పది వ్యాసాల్లోని మౌలికాంశాలను యెత్తి చూపారు. తొంభైకి ముందు వచ్చిన కవిత్వం దళిత స్పృహ కవిత్వంగానూ, ఆ తరువాత వచ్చిన కవిత్వాన్ని దళితవాద కవిత్వంగాను ప్రతిపాదించారు. అభ్యుదయ, విప్లవ వాదాలు వెనకబడి స్త్రీ, దళిత వాదాలు ముందుకు రావడానికి కారణాలను అద్దేపల్లి యెత్తిచూపిన అంశాలను నవీన్ యెత్తిచూపి ప్రశంసించారు.

..... ○

విమర్శకు, సాధారణ పాఠకునికి మధ్యన ఉన్న గ్యాప్ను తగ్గించే ప్రయత్నంలో కొందరు విమర్శకులు వస్తున్నందుకు సాహిత్య పురోభివృద్ధిని కాంక్షించే వాళ్ళు ఆనందిస్తున్నారు.

..... ○

గుడిపాటి గ్లోబలైజేషన్, ఫాయిదాలపై కరుణ, ధింసాలు సమీక్షించిన తీరు ప్రత్యేకంగా ఉన్నాయి. ఫాయిదాను ధింసా సమీక్షిస్తూ తెలంగాణ సాహిత్య అస్తిత్వ అన్వేషణను వట్టుకున్న విమర్శకుడు గుడిపాటి అన్నారు. “తెలంగాణ రచయితల వస్తు శిల్పాలకు సంబంధించి కోస్తా రచయితల ఎజెండానే అనుసరిస్తున్నారని చెప్పడానికి గుడిపాటి వెనుకాడడం లేదు. తెలంగాణలో విమర్శకులు లేరన్న అపవాదుని త్రిప్పికొడుతూ నిశితమైన బలమైన తెలంగాణ సాహిత్య విమర్శకుడిగా” నిలుస్తాడన్నారు.

దాశరథుల బాలయ్య రామాయణ యక్షగానములను చొప్పుదండి సుధాకర్ విశ్లేషిస్తూ యక్షగాన మనగా యక్షలపాట అనీ, అయితే జక్కులగానమే యక్షగానంగా మారిందని అన్నారు. బాలయ్య 29 ముద్రిత 17 అముద్రిత రామాయణాలను సేకరించి వివరంగా అందులో వృత్తాలు, అలంకారాలు, సుగంధ ద్రవ్యాలు, వంటకాలు, సామెతల వంటి అనేక అంశాల్ని పరిశోధించి స్పృశించిన గ్రంథంగా అభివర్ణించారు.

చేకూరి రామారావుగారి వచన రచన తత్వాన్వేషణ అనే వ్యాస సంకలనాన్ని ముదిగొండ శివప్రసాద్, రామమోహనరావు గార్లు గ్రంథంలోని గుణదోషాలను యెత్తి చూపారు. రాయ్ ఈ వ్యాసాలకు యే విలువల పునాది ఉందో అర్థం కావడం లేదంటే, ముదిగొండ “వచన రచనలోని అనేక వాక్యాలు విపులాతి విపుల వ్యాఖ్యానాలు లేకుండా సామాన్య పాఠకునికే కాదు సాహిత్యవేత్తలకు కూడా అర్థం కా”వంటారు.

ప్రజాసాహితీ రజతోత్సవ ప్రత్యేక సంచిక మీద సమీక్షలు వచ్చాయి. కొందరు మంచిని యెత్తి చూపితే మరికొందరు లోపాల్ని యెత్తిచూపారు. సమగ్ర సమీక్ష రాలేదన్న తలంపుతో ఈనెల ప్రజాసాహితీలో అన్ని పత్రికల్లో వచ్చిన సమీక్షలను సమీక్షిస్తూ సమీక్ష ఉంది. వచ్చే నెల కూడా ఈ సమీక్ష పొడగింపు రాగలదు. డి.వి.యస్. మూర్తి నాటకదర్శనంపై పి.వి.రమణ, యువభారతి హాస్యలహరి, బి.ఎన్.మోహనం - జానపద సాహిత్యం, ద్వా.నా.శాస్త్రి సాహిత్య కబుర్లు, ఎలెక్ట్రాన్ - కథావ్యాసాలు, యార్లగడ్డ బాలగంగాధరరావు - నామ విజ్ఞానం, జనపాల శంకరయ్య - తెలుగు లంబాడీల గేయ సాహిత్యం, ఎం.డి. సాజన్య విశ్వసాహిత్యంలో విశిష్టతలు - వింతలు, పుల్లెల శ్రీరామచంద్రుడు - అలంకార శాస్త్ర చర్చ, వంటి గ్రంథాలపై ద్వా.నా.శాస్త్రి, సువర్ణల, అశోక్కుమార్ వంటి సమీక్షకులు పరిధిని బట్టి వాటిని సమీక్షించారు.

ఇవేకాక ఆత్మకథలు, రాజకీయ సిద్ధాంత గ్రంథాలు, భక్తి గేయాలు, నాటకాలు, బొమ్మల కొలువులు, యాత్రా చరిత్రలపై కొన్ని మంచి సమీక్షలు వచ్చాయి. గత రెండు నెలల నుండి వచ్చిన సమీక్షలలో చాలా సమీక్షలను యెత్తి చూపలేకపోతున్నందుకు బాధ వెంటాడుతూనే ఉంది. రెండు మూడు దినపత్రికలు పుస్తక సమీక్షల మీద శ్రద్ధ పెట్టడం వల్ల పాఠకుడు మంచి సమీక్షలు చదవగలుగుతున్నాడు. ఆతి తక్కువ సర్క్యులేషన్ పత్రికల్లో వచ్చే సమీక్షల కన్నా అత్యధిక సర్క్యులేషన్ గల పత్రికల్లో వచ్చే సమీక్షల కోసం వివిధ ప్రక్రియల్లో ఉన్న వాళ్ళు, యెగబడక పోతే సమీక్ష ఊపిరి పోసుకోగలదు.

ప్రజాకళలు : వాస్తవిక దృక్పథం

సమకాలీన ప్రపంచ ఆర్థిక, రాజకీయ పరిణామాల కనుగుణంగానే మనిషి జీవితం ప్రభావితం అవుతుందని, కళ ఆ జీవితంలో అంతర్భాగమనే వస్తుగత దృష్టితో పరిశీలించినపుడు ఏ పేచీ ఉండదు. ఏ శుద్ధ జానపదకళల్లో (లోకధర్మి) నైతం పట్టకథల రూపంలో తమకు అతీతమైన లోకరీతి విషయాలు (పరిణామాలు) అనివార్యంగా చోటు చేసుకుంటాయి. ఇదే పాతకొత్తల మేలు కలయిక. ఊర్జముఖంతో సాగే ప్రగతిశీల కళా ప్రక్రియ.

కె. శాంతారావు

ప్రజాదర్శకులు టి.జె.రామనాథం తృతీయ వర్షాంతి నభ జనవరి 18న హైదరాబాద్ సుందరయ్య విజ్ఞాన కేంద్రంలో ప్రజానాట్యమండలి రాష్ట్ర కమిటీ నిర్వహించిన సందర్భంగా ప్రముఖ సాహితీవేత్త వాడ్రేవు చిన వీరభద్రుడు ముఖ్య వక్తగా పాల్గొన్నారు.

చిన వీరభద్రుడు రామనాథం గారితో కలిసి పని చేసినందున సహజంగానే రామనాథం గారి గుణగణాలు తెలియ జేయడంతోపాటు సమకాలీన సాంస్కృతిక స్థితి గురించి కొంత తడిమారు. ఆ సమావేశంలో చర్చించిన విషయాన్ని ఇటీవల ఇండియా టుడే పత్రికలో పేర్కొన్నారు. ప్రజాకళారూపం ఏ స్థితిలో ఉంది? అనేది శీర్షిక. ప్రజలు స్వయంగా రూపొందించుకుని స్పాన్సర్ చేయని ఏ కళారూపం ప్రజా కళారూపం కాదు అనే స్టేట్మెంట్ కలిగిన ఉప శీర్షిక ఆ వ్యాసానికి ఉంది.

ప్రధాన శీర్షికైన ప్రశ్నకు చినవీరభద్రుడుగారి వద్ద జవాబు లేనట్లుంది. అందుకే ఆ అన్వేషణలో ఉన్నారు. రెండవ శీర్షికకు సంబంధించి ఇది ప్రజా కళారూపం అవును/కాదు అనేది అంతిమంగా ప్రజలు నిర్ణయిస్తారు.

ప్రజాకళారూపాలంటే ఏమిటి?

మారుతున్న సమాజంలో వాటి స్థానం ఏమిటి? అంటూ చర్చను చినవీరభద్రుడు ప్రారంభించారు. అయితే ఇదేమీ కొత్త చర్చ కాదు. కళ కళకోసమా? కళా ప్రజలకోసమా? లేక ఏది శుద్ధ కళ? ఏది నైతిక కళ? అనే చర్చ సరళినే మరోకొత్త పద్ధతిలో ఆయన ఆవిష్కరించారు. కళ ప్రజలకోసమయితే కళకు అపచారం కదా! నైతిక కళలో కళాశుద్ధి ఏముంటుంది? అనే వాదనలకు బళ్ళారి రాఘవ, డా॥రాజారావు వంటి కళాకారులు తిరుగులేని రీతిలో తగు జవాబులిచ్చి ఆచరణయోగ్యంగా కళను (నాటకాన్ని) ముందుకు తీసుకుపోయారు.

చిన వీరభద్రుడు కళలను మూడు రకాలుగా వర్గీకరించారు.

1. ఆదివాసి కళలు, 2. గ్రామీణ కళలు, 3. నాగరిక-పట్టణ కళలు. ఆదివాసి, గ్రామీణ కళలు, నిర్దిష్ట కాలానికి, స్థలానికి సంబంధించిన రూపాలని, నాగరిక-పట్టణ కళలు నిర్దిష్ట స్థల కాలాదులకు అతీతంగా నిర్వహించబడతాయని తెలిపారు. మొదటిది లోకధర్మి, రెండవది నాట్యధర్మి అని చెబుతూ నాట్యధర్మి ప్రధాన ఉద్దేశ్యమేమిటి? అని ప్రశ్నించారు. ఈ ప్రశ్నకు రెండు కారణాలు ఆయనే చెప్పారు. 1. ప్రకృతిలో సంభవించే మార్పులకు

అనుగుణంగా పట్టణ/నాగరిక ప్రేక్షకుడు ఉండడు. ఈ ప్రేక్షకుడు రుతుసంరంభానికి దూరంగా ఉంటాడు. అంటే పట్టణ ప్రేక్షకుడు ప్రకృతి విరుద్ధంగా జడత్వంతో లేదా నిస్సారంగా, లేదా అదో రకమయిన అవేతనా స్థితిలో ఉంటాడని, చిన వీరభద్రుడు గారి భావన. అందుకనే “మార్పులేని సౌందర్యం, మార్పులేని విలువలు, తెంపులేని ఆనందం” ఉన్నాయా? అని అతను (పట్టణ ప్రేక్షకుడు) అడుగుతాడు” అని చినవీరభద్రుడు పేర్కొన్నారు.

ఇలాంటి ప్రేక్షకుడి కోసం కళాకారుడు అవిచ్ఛిన్న ఇతివృత్తాన్ని, సార్వకాలిక విలువల్ని అన్వేషించి దిగుతాడని ఒక కారణం చెప్పారు.

ఈ విశ్లేషణ స్వీయానుగతమైన ఊహాజనిత భావాలతో కూడిన విశ్లేషణకాని శాస్త్రీయమైన విశ్లేషణకాదు. ప్రేక్షకులలో విభిన్న తరగతులుంటాయి. వారి జీవన విధానాలు సాంస్కృతిక పద్ధతులు, అనుభూతులు పొంది నిక్షిప్తం చేసుకునే స్థాయికనుగుణంగా ఆ ప్రేక్షక సమూహం కళలో లీనమవుతుంది. తమదైన జీవనశైలికి కళ ఎంత దగ్గర అయితే అంత దగ్గరగా వారు కళకు చేరువవుతారు. కళ వారి జీవితంలో లీనమయితే వారు కళలో లీనమైపోతారు. ఇదొక ప్రజాకళా జీవప్రవాహం. లెనిన్ చెప్పిందిదే. కళ ప్రజల నుండి ప్రజలకు చేరే అద్భుత సాధనం అని. పట్టణ, నాగరిక ప్రేక్షకుడు సజీవ సత్త్వానికి మినహాయింపు కాదు. బాధల్లో వున్న పట్టణ కార్మికుడు తమ సమస్యల పరిష్కారం కోసం తమ పోరాట ఆయుధంగా కళలను ఏ విధంగా మార్చుకున్నది ఏ దేశ చరిత్ర చూసినా మనకు అవగతమవుతుంది. మేడే కళారూపాలన్నీ పట్టణ ప్రేక్షకులు కార్మికులు తమకు తాముగా భావించుకొని ప్రదర్శించేవే.

ఇక రెండో కారణంగా కళాపోషకుడిని చినవీరభద్రుడు చెప్పారు. ఈ ప్రత్యేక రంగ స్థలానికి అతను దాత, ఆర్థికాధారం అంటూ అతనికి ఆ దాతకు లోకధర్మ కళారూపాలు చేపట్టే సామాజిక విమర్శలో ఆసక్తి లేదంటాడు. అవి అతనికి (దాతకు) 'వెకిలిగా' 'అప్రస్తుతం'గా కాలక్షేపంగా మాత్రమే కన్పిస్తాయి. కాబట్టి లోకాచారం కళారూపాల్లో శాస్త్రాచారంగా మారినప్పుడు సంస్కరించబడ్డవి ప్రధానంగా ఈ అంశాలే అంటారు.

ఇది కూడా సమంజసంగా లేదు. వట్టణాల్లో ప్రదర్శించిన వీరేశలింగంగారి వ్యవహారబోధని లేదా గురజాడ వారి కన్యాశుల్కం నాటకాల ప్రదర్శనకు కారణం ఆ కళాపోషకుల 'వెకిలి'గా ఆ ప్రస్తుతంగా, కాలక్షేపంగా కొట్టివేయలేం. ఆనాటి సామాజిక అవసరాలు తీర్చే సామాజిక బాధ్యతగా ఉద్భవించిన సామాజిక కళారూపాలుగానే అవి సమాజంలో (ప్రజలమధ్య) నిలిచాయి.

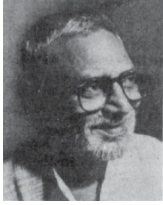
ఇక చివరిగా "నిజమైన ప్రజాకళారూపానికి ప్రజాభ్యుదయ భావజాలం కన్నా ముఖ్యమైన మూడు లక్షణాలు ఉండాలి అంటూ నిర్దిష్టమైన కాలం, నిర్దిష్టమైన స్థలం, ఆ స్థల కాలాల సందర్భాలలో దాన్ని చేరవచ్చే ప్రజానీకం అని చినవీరభద్రుడు వాక్రచ్చారు.

ప్రకృతిలో క్రమానుగతంగా వచ్చే మార్పులను మాత్రమే చినవీరభద్రుడుగారు స్థలకాలాదులకు పరిమితం చేసి ఈ లక్షణాలు వెలిబుచ్చారు.

అసలు ఏ కళారూపానికైనా నలుగురు ప్రధానమని నాట్యశాస్త్రమే చెప్తున్నది. 1. రచయిత, 2. నటీనటులు, సాంకేతికవర్గం, 3. దర్శకుడు, 4. ప్రేక్షకులు. ప్రజాభ్యుదయ భావజాలంను తక్కువ చేసి చూపేందుకు ఈ లక్షణ సూత్రీకరణ చేశారా? అనిస్తుంది. ఎందుకంటే ఇది భౌతిక విరుద్ధం. కళ విశ్వజనీయమైనది. రవికాంచనిది కవి కాంచున్, జాతిని జాగృతం చేసేవాడు కళాకారుడు అన్నప్పుడు చినవీరభద్రుడుగారు భావించే స్థలకాల నియమాలకు అతీతంగానే కళారూపం సాగుతుంది.

సమకాలీన ప్రపంచ ఆర్థిక, రాజకీయ పరిణామాల కనుగుణంగానే మనిషి జీవితం ప్రభావితం అవుతుందని, కళ ఆ జీవితంలో అంతర్భాగమనే వస్తుగత దృష్టితో పరిశీలించినపుడు ఏ పేచీ ఉండదు. ఏ శుద్ధ జానపదకళల్లో (లోకధర్మ) సైతం పట్టకథల రూపంలో తమకు అతీతమైన లోకరీతి విషయాలు (పరిణామాలు) అనివార్యంగా చోటు చేసుకుంటాయి. ఇదే పాతకొత్తల మేలు కలయిక. ఊర్లుముఖంతో సాగే ప్రగతిశీల కళా ప్రక్రియ. ఈ విషయాన్ని రామనాథం షష్టిపూర్తి పురస్కారం (1999) సందర్భంగా వెలువడిన నడుస్తున్న నాటకం 'రామనాథం' పుస్తకంలో వ్రాసిన వ్యాసంలో పేర్కొన్నాను.

ప్రజల ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక స్థితిలో మార్పు వస్తుంటాయి. అయితే ఇవి యాదృశ్చికంగా వాటికవే రావు. ఆయా వర్గాల ప్రయోజనాల కనుగుణంగా జరిగే ఘర్షణల ద్వారా వస్తుంటాయి. కొన్నింటిని యధాతథంగా అట్టిపెట్టేందుకు మరికొన్నింటిని వెనక్కి మళ్ళించేందుకు కూడా ఆ వర్గాలు తమ ప్రయోజనం కోసం యత్నిస్తుంటాయి. ప్రజలు, శ్రమజీవుల పక్షాన నిలిచే వర్గాలు సమాజాన్ని ముందుకు నడిపించడానికి ప్రయత్నిస్తుంటాయి. ఇక్కడే ఘర్షణ చెలరేగుతుంది. ఆ ఘర్షణలో కళలకు, నాటకాలకు సంబంధించి కొన్ని కొత్త భావాలు, రూపాలు ప్రక్రియలు పుట్టుకు వస్తాయి. పుట్టింది ప్రతీదీ కొత్తదే. అయినా సమాజాన్ని నడిపించేవి అన్నీ కావు. పనికిరాకుండా చచ్చేవి. తాను చస్తూ తన తోటి వారిని చంపేవి ఎన్నో తాను బ్రతుకుతూ, తన తోటివారిని బ్రతికిస్తూ, తన ముందుతరం బ్రతికేందుకు అలంబనగా

రామనాథం హాష్ఠీ స్ఫూర్తితో కడవరకు ప్రజాకళలతో మరింత ముందుకు సాగాడు. గొర్రెలు తిరగబడ్డాయి, మనచరిత్ర, అంకురం వంటి ప్రామాణికమైన ఎన్నో వీధినాటికలకు దర్శకత్వం వహించాడు.

వుండేవి మాత్రం అతి కొద్దిగానే ఉంటాయి. అనే సమాజాన్ని నడిపించే ఆధునిక భావాలుగా రూపాలుగా గణతికెక్కుతాయి. అలాంటి వాటిలో సఫర్ హాష్ఠీ రూపొందించిన వీధినాటకం ఒకటి. ఈ ప్రక్రియలో సారం, భావం, రూపం ఒకదానికొకటి పొటిపడి గరిష్ట స్థాయిలో ప్రతిబింబిస్తే - దాని ప్రతిస్పందన వర్గశత్రువుల గుండెల్లో ఎలా బల్లెమై గుచ్చుకుంటుందో - దాని ప్రజా స్పందన శ్రమజీవుల ఉద్యమమై ఎలా రూపుదిద్దు కుంటుందో హాష్ఠీ 'హల్లాబోల్' వీధి నాటిక ద్వారా రుజువు చేసాడు. అందుకే 'వీధినాటకం పోరాట ఆయుధం' అని హాష్ఠీ పిలుపునిచ్చాడు.

అలాంటి 'వీధినాటికనే' ప్రజానాట్య మండలి ప్రజాకళ ఉద్యమంలా తీసుకువెక్తున్నది. అయితే స్థల, కాల సందర్భాల్ని వదలిపెట్టి పట్టణ వీధుల్లో వీధినాటకాలు ప్రదర్శించటం ద్వారా ప్రజాకళలు వర్ధిల్లుతాయా? అనే ప్రశ్నను చినవీరభద్రుడు లేవనెత్తారు?

అయితే స్థల, కాలాదులను, ప్రేక్షకుడిని చినవీరభద్రుడు చూసేటంత సంకుచిత స్థాయిలో కాకుండా విశాలమైన స్థాయిలో చూసినపుడు ప్రజాకళలు తప్పక వర్ధిల్లుతాయి. ప్రజాకళలు వర్ధిల్లే మార్గం కూడా అదే అనే విషయం అర్థమవుతుంది.

రామనాథం హాష్ఠీ స్ఫూర్తితో కడవరకు ప్రజాకళలతో మరింత ముందుకు సాగాడు. గొర్రెలు తిరగబడ్డాయి, మనచరిత్ర, అంకురం వంటి ప్రామాణికమైన ఎన్నో వీధినాటికలకు దర్శకత్వం వహించాడు. వందల వేల సంఖ్యలో ప్రజానాట్యమండలి దళాలు ఆ నాటకాల్ని సగర్వంగా ప్రదర్శించాయి. అలాంటి వీధినాటిక వస్తువు - శిల్పంగల సమిష్టి ప్రక్రియే అక్షర కళయాత్రలుగా అవిప్పుతమైనాయి. ఇందులో రామనాథం గారిది అద్వితీయ పాత్ర.

ఆ కొనసాగింపుగానే రామనాథం గిరిజన ప్రాంతాల్లో 'చదువుకొత్తలు' అడటానికి వెళ్ళాడు. వాస్తవం ఇది కాగా, వీధుల్లో ఊరేగింపు, గోగ్రహణం అడడంలో కూడా ప్రయోజనం పరిమితమని గ్రహించగానే ఆయన గిరిజన ప్రాంతాల్లో చదువు కొత్తలు అడటానికి వెళ్ళిపోయాడని చినవీరభద్రుడు రాయడం అంటే రామనాథం గారి ఒక దశాబ్ది కాల ప్రజాకళ కృషిని మరుగుపరిచినట్లు అవుతుంది. ఊరేగింపు, గోగ్రహణం వీధినాటికలు తర్వాతనే ఈ దశాబ్దికాలం కృషి అని, రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా సాగిన అక్షర కళయాత్ర ఉద్యమంలో 'చదువు కొత్తలు' ఓ చిరుపాయ మాత్రమేనని, వీధి నాటికలు (ప్రజాకళలు) భాగంలోనే అక్షరాసత్వ చదువు కొత్తలతో రామనాథం పాల్గొని ఆ తదుపరి మరెన్నో ప్రజానాట్య మండలి వీధినాటికలకు దర్శకత్వం వహించి ప్రజాకళా ఉద్యమంలో మమేకం అయ్యారనే విషయం చినవీరభద్రుడి గారికి తెలియకపోవచ్చు.

ఒకవైపు రామనాథంను ప్రజాదర్శకుడని పేర్కొంటూనే (సభలో) ప్రజాకళల నుండి రామనాథంను దూరంచేయడంలో (వ్యాసంలో) చినవీరభద్రుడి ఔచిత్యం ఏమిటో అర్థం కాదు. అయితే ఇది కూడా ప్రజారంజకంతో కూడిన ప్రజాభ్యుదయ కళను ప్రజాకళగా చూడలేక పోవడమేకావచ్చు.

ఆవిష్కరణలు...

పత్రికా వార్తల మేరకు రాజధానిలో జనవరిలో జరిగిన కొన్ని పుస్తకావిష్కరణల వివరాలివి... ప్రస్తుత రచనలు, రచయితల తీరుతెన్నులు గ్రహించడానికి ఇవి కొంత మేరకు తోడ్పడ్డాయి.

బి. బి.

2003 నూతన సంవత్సరం తొలి మాసం మంచి పుస్తకాల ఆవిష్కరణలతో పులకించి పోయింది. నిజానికి అంపశయ్య నవీన్ “కాలరేఖలు” నవలవిష్కరణతో గత డిసెంబరు ముగియగా, జనవరి ఒకటి సీనియర్ పాత్రికేయుడు వి. హనుమంత రావు నిర్వహణలో వెలువడుతున్న “ప్రజాపక్ష సమీక్ష” వారపత్రిక ఆవిష్కరణతో శుభారంభమైంది. మొత్తంగా చూస్తే ఈ నెలలో కవితా సంపుటాలు అధికంగా వెలువడ్డాయి.

ఒకే సభలో అయిదు పుస్తకాలు

హైదరాబాదు త్యాగరాయ గానసభలో జనవరి మూడో తేదీన రసమయి సాంస్కృతిక సంస్థ ఆధ్వర్యంలో జరిగిన సభలో అయిదు పుస్తకాలు ఆవిష్కృతమైనాయి. ఆచార్య ఆర్.వి.ఎస్. సుందరం రాసిన “ఆల్ ఎలోన్ ఇన్ ది స్కై” పుస్తకాన్ని డాక్టర్ సి.నారాయణరెడ్డి, డాక్టర్ ఎం.రామనాథం నాయుడు కావ్యం “పులినాడు పుంగనూరు”ను పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు యూనివర్సిటీ ఉపాధ్యక్షుడు ఆచార్య జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యం, డాక్టర్ జి.ఎస్.మోహన్ రాసిన “ఫోక్ ఆర్ట్ ఆఫ్ ఎ.పి. అండ్ కర్నాటక” గ్రంథాన్ని ఆచార్య బిరుదురాజు రామరాజు ఆవిష్కరించారు. ఇదే రచయిత మరో పుస్తకం “జానపద సాహిత్య సౌరభం”ను ఆచార్య నాయని కృష్ణకుమారి, ఆచార్య పి.వి.రమణయ్య గ్రంథం “మోడరన్ తెలుగు పోయిట్రీ”ని కొత్తపల్లి సత్యశ్రీమన్నారాయణ ఆవిష్కరించారు.

జనవరి 8వ తేదీన హైదరాబాదు త్యాగరాయ గానసభలో రచయిత్రి ఎం.ఎల్.శేషాబాయి కథల సంపుటి “పేర్రాజు ప్రేమకందూతి”ని తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం

ఉపాధ్యక్షుడు ఆచార్య జి.వి.సుబ్రహ్మణ్యం ఆవిష్కరించారు. డాక్టర్ కె.బి.లక్ష్మి కథల్ని పరిచయం చేశారు.

జర్నలిస్ట్ డి.పాపారావు రాసిన “ఇదీ అసలు అమెరికా”, “ఇటు స్వదేశీ జెండా, అటు బ్యాంకు అజెండా” గ్రంథాల ఆవిష్కరణ సభ జనవరి ఎనిమిదో తేదీన జరిగింది. పుస్తకాన్ని వరల్డ్ సోషల్ ఫోరం కార్యకర్త థామస్ పున్నయ్య, ప్రజాశక్తి సంపాదకులు వి.శ్రీనివాసరావు ఆవిష్కరించారు.

మీ గురించి మీకు తెలుసా:

హైదరాబాదు కేశవ మెమోరియల్ పాఠశాల ఆవరణలో జనవరి పదో తేదీన డాక్టర్ గోపాలకృష్ణ రచించిన “మీ గురించి మీకు తెలుసా” పుస్తకాన్ని ప్రముఖ గాయకుడు ఎస్.పి. బాలసుబ్రహ్మణ్యం ఆవిష్కరించారు. ప్రముఖ సంపాదకులు పొత్తూరి వెంకటేశ్వరరావు అధ్యక్షత వహించగా ఆకాశవాణి సంచాలకులు దుర్గాభాస్కర్, రచన జర్నలిజం కాలేజీ ప్రెసిసిపాల్ గోవిందరాజు చక్రధర్ ప్రసంగించారు.

వీరపుత్రి:

ప్రొఫెసర్ చందు సుబ్బారావు ఎనిమిది నవలికల సంపుటి “హిమపుత్రి”ని హైదరాబాద్ విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయంలో 16వ తేదీన డాక్టర్ దాశరథి రంగాచార్య ఆవిష్కరించారు. ఆర్వీఆర్ అధ్యక్షత వహించగా ఆచార్య కేతువిశ్వనాధరెడ్డి, అబ్బూరి ఛాయాదేవి, ఎస్వీ సత్యనారాయణ వంటి ప్రముఖులు పాల్గొన్నారు.

నవతరం కథలు:

కథా రచయిత్రి అశ్వినీ (కల్లూరి

కామేశ్వరీదేవి) విరచిత “నవతరం కథలు” పుస్తకాన్ని 22వ త్యాగరాయగానసభలో సుశీలా నారాయణరెడ్డి బ్రస్ట్ వ్యవస్థాపకుడు డాక్టర్ సి.నారాయణరెడ్డి ఆవిష్కరించారు. బ్రస్ట్ సహకారంతో ఈ కథాసంపుటి ప్రచురితమైంది. ప్రముఖ రచయిత్రులు డాక్టర్ వాసిరెడ్డి సీతాదేవి, అబ్బూరి ఛాయాదేవి, డాక్టర్ సి.ఆనందరామం, డాక్టర్ సి.మృణాలిని, డాక్టర్ ఎస్.శరత్ జ్యోత్స్నారాణి ప్రసంగించారు.

ది ఫిలాసఫర్స్ డైలమా:

రెవెన్యూ శాఖ అదనపు కార్యదర్శి టి.సత్యనారాయణ రావు ఆంగ్ల నవల “ది ఫిలాసఫర్స్ డైలమా” ఆవిష్కరణ సభ 24వ సుందరయ్య కళా నిలయంలో జరిగింది. ప్రొఫెసర్ ఎం.శివరామకృష్ణ, ప్రొఫెసర్ భార్గవీరావు ప్రసంగించారు.

తెలుగు వెలుగులు క్విజ్-ప్రశ్నలు-జవాబులు పుస్తకాన్ని మంత్రి మండవ వెంకటేశ్వర రావు ఆవిష్కరించారు. పొట్టిశ్రీరాములు సామాజిక చైతన్య సంస్థ దీన్ని రూపొందించింది.

సీనియర్ రచయిత ముక్తవరం పార్థసారథి రచించిన ఎనిమిది పుస్తకాలు జనవరి 3 వ తేదీన సుందరయ్య విజ్ఞాన కేంద్రంలో ఆవిష్కరించారు. ఇందులో దమయంతి-కలల నీడలు- మలివెలుగు అనే నవలికల సంపుటం, ఉక్కుపాదం అనువాదం, 9 దేశాల కథలు, నేనూ చిన్నారావూ తదితర గ్రంథాలున్నాయి. వీటిని ఇస్మాయిల్, సురవరం సుధాకరరెడ్డి, మృణాలిని, వాడ్రేపు చిన వీరభద్రుడు, తెలకపల్లి రవి, కె.బి.లక్ష్మి తదితరులు ఆవిష్కరించి క్లవ్తంగా విశ్లేషించారు.కె.శివారెడ్డి అధ్యక్షత వహించారు.

జనవరి 6న ఆసియా సోషల్ ఫోరంసమావేశాలలో జరిగిన ప్రతిధ్వని కార్యక్రమంలో కూడా పలు పుస్తకాలు ఆవిష్కరించబడ్డాయి. (నివేదికవేరేచూడవచ్చు)

ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ నూతన షోరూం:

పుస్తకం మనకు ప్రశ్నించటాన్ని నేర్పుతుందని ఉన్నత విద్యామండలి చైర్మన్ ప్రొఫెసర్ సి.సుబ్బారావు అన్నారు. రిపబ్లిక్ డే నాడు హైదరాబాదు చిక్కడపల్లి త్రినేత్ర సూపర్ బజార్ పక్కన ఏర్పాటైన ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ నూతన షోరూంను ఆయన ప్రారంభించారు. పిల్లల పుస్తకాల విభాగాన్ని సికింద్రాబాద్ పబ్లిషర్స్ అండ్ బుక్ సెల్లర్స్

అసోసియేషన్ అధ్యక్షుడు ఎం.నరేంద్రరావు ఆవిష్కరించారు. ఈ సందర్భంగా “శృతి తప్పిన ప్రపంచీకరణ” గ్రంథాన్ని ఆంధ్రప్రభ చీఫ్ ఎడిటర్ ఎ.బి.కె.ప్రసాద్, “పిల్లలు ఎలా నేర్చుకుంటారు” పుస్తకాన్ని సి. సుబ్బారావు ఆవిష్కరించారు. బుక్ హౌస్ ఎడిటర్ తెలకపల్లి రవి సభకు అధ్యక్షత వహించారు. ఆంధ్రజ్యోతి సంపాదకులు కె.రామచంద్రమూర్తి, ప్రెస్ అకాడమి చైర్మన్ ఐ.వెంకట్రావు, ప్రజాశక్తి దినపత్రిక ఎడిటర్ వి.శ్రీనివాసరావు, జి.విజయరావు తదితరులు సభకు విచ్చేశారు. ప్రాంగణమంతా ప్రగతిశీల సంపాదకులు, రచయితలు, జర్నలిస్టులు, మేధావులతో కళకళలాడింది.

కవితా సంపుటాలు:

2003 జనవరి నెలలో అనేక కవితా సంపుటాలు ఆవిష్కరణలు జరిగాయి. హైదరాబాదు త్యాగరాయ గానసభలో తొమ్మిదోతేదీన అమెరికాకు చెందిన డాక్టర్ ఉమ రాసిన కవితల సంపుటి “గాలివల్లకి”ని తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఉపాధ్యక్షుడు ఆచార్య జి.వి.సుబ్రహ్మణ్యం ఆవిష్కరించారు. ఆచార్య తిరుమల తదితరులు ప్రసంగించారు.

డాక్టర్ దాశరథి కవితా ఝురి:

డాక్టర్ దాశరథి “కవితా కాదంబరి”, “సమర సాహితీ సంహిత” పుస్తకాల్ని ఆంధ్రప్రభ వారపత్రిక ఎడిటర్ వల్లూరి రాఘవరావు, ప్రముఖ రచయిత ఎండమూరి వీరేంద్రనాథ్ లు ఆవిష్కరించారు. డాక్టర్ దాశరథి మాట్లాడుతూ ఏటా కమలా దాశరథి పేరిట ఒక రచయితకు అవార్డును ప్రకటించాలని నిర్ణయించినట్లు చెప్పారు. తొలి పురస్కారాన్ని డాక్టర్ వాసిరెడ్డి సీతాదేవికి అందిస్తున్నట్లు వెల్లడించారు.

కె.సాంబమూర్తి కవితా సంపుటి “శంఖారావాల” పుస్తకాన్ని న్యాయశాఖామంత్రి పి.చంద్రశేఖర్ విడుదల చేశారు. జనవరి 11న హైదరాబాదులో జరిగిన సభకు ఆచార్య తిరుమల అధ్యక్షత వహించారు. కృత్తిని పద్మభూషణ్ అక్కినేని నాగేశ్వరరావుకు అంకితం చేశారు.

అపర్ణ రాసిన ఆంగ్ల కవితల సంపుటి “ఇండియన్ సెరనేట్”ను రాజ్యసభ సభ్యుడు డాక్టర్ సి.నారాయణరెడ్డి ఆవిష్కరించారు. హైదరాబాదు నగర కేంద్ర గ్రంథాలయంలో జనవరి 16న ఈ కార్యక్రమం జరిగింది. డాక్టర్ ఎన్.గోపి, డాక్టర్ పోతుకూచి సాంబశివరావు, ప్రొఫెసర్ బాలకోదండరామన్ (ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ) డాక్టర్ సి.మృణాలిని వంటి ప్రముఖులు సభలో పాల్గొన్నారు.

హైదరాబాదులోనే వేముల ప్రభాకర్ కూర్చిన కవితామాల “భూమిపుత్రులు” పుస్తకాన్ని ప్రముఖ కవి డాక్టర్ జె.బాపురెడ్డి ఆవిష్కరించారు. “తెలుగు సాహిత్యంలో పర్యావరణం” వ్యాససంకలనాన్ని ఆచార్య పి.యశోదారెడ్డి విడుదల చేశారు. ఇదే రోజున మరో సభలో మిరియాల సూర్యనారాయణ రచించిన “అక్షరక్రీడ” కవితా సంకలనాన్ని సెంట్రల్ యూనివర్సిటీ తెలుగు శాఖ రీడర్ ఎన్.ఎన్.రాజు ఆవిష్కరించారు.

పిట్టకూడా ఎగిరిపోవలసిందే:

దేవిప్రియ కొత్త కవితల సంపుటి “పిట్టకూడా ఎగిరిపోవలసిందే” ఆవిష్కరణ సభ హైదరాబాదు ప్రెస్ క్లబ్ లో 23న జరిగింది. ప్రముఖ కవి ఆచార్య సి.నారాయణరెడ్డి పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరించారు. సీనియర్ రచయిత డి.వెంకట్రామయ్య అధ్యక్షత వహించగా ఆచార్య చేకూరి రామారావు, డాక్టర్ నాళేశ్వరం శంకరం, జర్నలిస్టుల యూనియన్ నాయకుడు దేవులపల్లి అమర్ తదితరులు

ప్రసంగించారు.

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఉద్యోగి డాక్టర్ ఎన్. ఈశ్వరరెడ్డి రచించిన “కన్నీటి సీమ” కవితా సంపుటిని జనవరి 24న రాష్ట్ర సాంస్కృతిక మండలి అధ్యక్షుడు డాక్టర్ సి.నారాయణరెడ్డి ఆవిష్కరించారు. ఐ.పి.ఎన్.అధికారి సి.ఎన్.గోపీనాథరెడ్డి తదితరులు మాట్లాడారు. సుందరయ్య కళానిలయంలో జనవరి 28న కె.ప్రేంకుమార్ రచించిన “అమ్మకు దండం పెడతా” కవితా సంకలన ఆవిష్కరణ సభ జరిగింది. డాక్టర్ దాశరథి రంగాచార్య తదితరులు పాల్గొన్నారు.

లంకా వెంకటేశ్వర్లు హైకూ సంకలనం “ఆకాశం నేలపాలైంది”ని సాహితీ విమర్శకులు డాక్టర్ అద్దేపల్లి రామమోహనరావు ఆవిష్కరించారు. ఏలూరులో ఈ కార్యక్రమం జరిగింది. అలాగే హన్మకొండలో అనిశెట్టి రజిత కవితా సంకలనం “ఉసురు”ను డాక్టర్ ముదిగొండ సుజాతారెడ్డి ఆవిష్కరించారు. కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం తెలుగు విభాగం అధిపతి డాక్టర్ ఐలయ్య రచయిత్రి గీతాంజలి తదితరులు మాట్లాడారు. రచయిత్రి రజితను ఈ సందర్భంగా సన్మానించారు.

ఇంకా రచయిత్రి లక్ష్మీమోహన్ సంకలనం “సమగ్రస్తోత్ర రత్నావళి” జి.రాజేశ్వరరావు రచించిన శ్రీమద్రామాయణ గేయమాల “శతపది”, డాక్టర్ ఎన్.టి.జ్ఞానానందకవి విరచిత “శ్రీవివేకానంద గానం”, చదలవాడ జయరామశాస్త్రి రాసిన “భీష్మస్తవరాజము” వంటి పుస్తకాలు కూడా ఆవిష్కృతమయ్యాయి.

ప్రజాపక్ష సమీక్ష వారపత్రిక:

జనవరి ఒకటవ తేదీన కొత్త సంవత్సరం కొంగ్రొత్త పత్రిక ఆవిష్కారసభ హైదరాబాదులో జరిగింది. సీనియర్ జర్నలిస్ట్ వి.హనుమంతరావు సారధ్యంలో వెలువడుతున్న ప్రజాపక్ష సమీక్ష పత్రికను ప్రెస్ అకాడమీ చైర్మన్ ఐ.వెంకట్రావు ఆవిష్కరించారు. ప్రొఫెసర్ వి.రామకృష్ణ, సంపాదకులు కె.రామచంద్రమూర్తి, టంకసాల అశోక్, వి.శ్రీనివాసరావు తదితరులు ప్రసంగించారు. ప్రజాపక్ష పత్రిక పూర్తిగా ప్రజల వక్షాన నిలబడే మ్యాగజైనుగా వర్ధిల్లుతుందని వక్తలు ఆకాంక్షించారు.

“కెమెరా” సినీ వారపత్రికను ప్రముఖ నటులు అక్కినేని నాగేశ్వరరావు హైదరాబాదులో 11వ తేదీన ఆవిష్కరించారు.

పురస్కారాలు:

రచయిత్రులు పి.సత్యవతి, కె.వరలక్ష్మిలకు విశిష్ట మహిళ విశిష్ట కథానికా రచయిత పురస్కారాలు హైదరాబాదు సుందరయ్య విజ్ఞాన కేంద్రంలో జనవరి ఒకటిన జరిగిన సభలో అందచేశారు. రంగవల్లి ట్రస్ట్ ఆధ్వర్యంలో జరిగిన ఈ సమావేశంలో జస్టిస్ వై.భాస్కరరావు, రచయిత వాసిరెడ్డి నవీన్, సినీరచయిత త్రిపురనేని మహారథి, డి.వెంకట్రామయ్య ప్రసంగించారు.

నవలా రచయిత్రి పోలా ప్రగడ రాజ్యలక్ష్మి సుశీలా నారాయణరెడ్డి సాహితీ పురస్కారాన్ని అందుకున్నారు. ఈ అవార్డు కింద 25 వేల రూపాయల నగదు కూడా ఇవ్వటం విశేషం.

ప్రముఖ దర్శకుడు జంధ్యాల, హేతువాద దార్శనికుడు త్రిపురనేని రామస్వామిలను సంస్కరించుకొంటూ నగరంలో జయంతి సభలు జరగటం ముదావహం. ఈ విధంగా నూతన సంవత్సరం సాహితీ సౌరభాల్ని వెదజల్లుతూ అరుదెంచింది.

అడిగి చావండి!

తెలిదేవర భానుమూర్తి

మా ఆఫీసులో పైళ్ల గుట్టలు రోజు రోజుకీ పెరిగిపోతున్నాయి. దాంతో మా ఎం.డి. వామనరావుకు దిగులు పట్టుకుంది. ఆయన ఈ మధ్య చిక్కిపోయాడు. ప్యాంట్లు కూడా ఆయనకు వదులయ్యాయి. మా ఆఫీసు పనితీరు బేషుగ్గా ఉందని మేమందరం విశ్వసిస్తున్నాం. కానీ గిట్టనివాళ్లే మాది పనికిమాలిన ఆఫీసుని అంటూ ఉంటారు. పనికిమాలిన ఆఫీసులో పనిలేనివాళ్లంతా జమయ్యారని కొందరు మా మొహమ్మీదే అంటూ ఉంటారు. కానీ మేమలాటి మాటల్ని అసలు పట్టించుకోం. ఓ నవ్వు నవ్వేసి ఊరుకుంటాం. ఉదయం వది గంటలకే మా ఆఫీసు మొదలవుతుంది. మొదటి అరగంట బాతాఖానీకి, పేపర్లు చూడానికి పోతుంది. మరో అరగంట ఛాయ్ తాగడానికీ, సిగరెట్లు కాల్చడానికీ, పాన్ నమలడానికీ బొటా బొటిగా సరిపోతుంది. పదకొండుకు మా సీట్ల వద్దకు చేరుకుంటాం, గంటసేపు పైళ్ల బూజు దులిపినట్లు నటిస్తాం. తరువాత వొళ్లు విరుచుకొని సీటులోంచి లేని ప్రకృతి పిలుపులకు సమాధానాలివ్వడం వంటి అత్యవసర పనులు చేస్తాం. ఒంటి గంట నుంచి రెండు దాకా భోజనకార్యక్రమాన్ని దిగ్విజయంగా కొనసాగిస్తాం. భోంచేశాక భుక్తాయాసంతో అలా అలా ఆఫీసు బయటకు వెళ్ళి పొగతాగి వస్తాం. బుద్ధి ఉన్న వాడెవడూ తినగానే పని చేయడని మేము గట్టిగా నమ్ముతున్నాం. ఆ కారణంగా రెండు నుంచి మూడు దాకా పైళ్లనే పాన్సులుగా మలుచుకొని నిద్రపోతాం. మూడుకు లేచి రెండో

విడత ఛాయ్ తాగి పైళ్లలో తల దూరుస్తాం. మొదటి మాకు పనికి వచ్చే పైళ్లనే చూస్తాం. తక్కిన వాటి జోలికి వస్తే వెళ్లం. వచ్చే జీతాలు సరిపోకపోవడంతో పైళ్లను ఊతగా చేసుకొని చిరుతిళ్లు తింటుంటాం. రెండు పైళ్లు చూసేసరికి నాలుగున్నర అవుతుంది. అప్పటి నుంచి ఐదుగంటల దాకా గోడగడియారం కేసి రిస్ట్ వాచేసి చూస్తూ కూచుంటాం. ఇది ఆఫీసులో మా దినసరి కార్యక్రమం. మా ఎం.డి. వామనరావు కూడా దీనికి మినహాయింపు కాదు. మధ్యాహ్నం రెండు గంటల నుంచి మా ఎం.డి. గది నుంచి భీకర గర్జారావాలు వినవచ్చేవి. అవి మంద్ర, మధ్య, తీవ్ర స్థాయిలో ఉండేవి. మా నిద్రను పాడు చేసేవి. మా ఎం.డి. వామనరావు పేరుకు తగ్గట్టుగా పొట్టివాడు. ఆయన లావుగా ఉండేవాడు. ఆయన బొజ్జ కూడా లొంగేది కాదు. దాంతో ఆయన మాటి మాటికీ తన ప్యాంటును పైకిలాక్కంటూ తంటాలు పడేవాడు. జారుతున్న ప్యాంటు మూలంగా అత్యవసరం అయితే తప్ప ఆయన నిలుచునేవాడు కాదు. ఈ రీతిగా మా కార్యాలయం గతుకులేని రోడ్డు మీద నుంచి వెళ్లే వాహనంలా జామ్మని సాగిపోతున్న తరుణంలో మా హెడ్డాఫీసు వారికి కన్నుకుట్టింది. ఎవరో గిట్టని వారు మా మీద ఫిర్యాదు చేసినట్లు తెలిసింది. చండశాసనుడని పేరుబడ్డ మా పై అధికారి హెడ్డాఫీసు నుంచి ఒకనొక దుర్బుహూర్తాన మా ఆఫీసుకు

వేంచేశాడు. వచ్చినవాడు మా అతిథిమర్యాదలతో సంతృప్తి చెందకుండా-
 “మీరు ఇక్కడ పని చేస్తున్నారా ? గుర్రుపెట్టి పడుకుంటున్నారా” అని అడిగాడు. ఆయన అలా అడగ్గానే మేమంతా మా ఎం.డి వైపు చూశాము.
 “చలికాలం కదా సార్. మా ఆఫీసులో అందరికీ జలుబే చేయడంతో మాటిమాటికీ ముక్కు చీదుతున్నారు. ఆ చీదుళ్లను విన్నవారెవరో ఇక్కడ మేమంతా నిద్రపోతున్నట్లు మీకు ఫిర్యాదు చేశారు” అని మా ఎం.డి చేతులు కట్టుకొని మరీ విన్నవించారు.
 “మీరంతా నిద్రపోకుండా పని చేస్తూంటే పైళ్ల గుట్టలుగుట్టలుగా పెరిగాయెందుకు ?” అని మా పై అధికారి అడిగాడు.
 “వారం రోజుల్లో పైళ్లనిటినీ క్షియర్ చేస్తాం సార్” అని మా ఎం.డి. ఆయనకు వాగ్దానం చేశారు.
 “వారం రోజులయ్యాక మళ్ళీ వచ్చి చూస్తాను” అని పై అధికారి అన్నారు.
 “సార్, మీరే కూల్డ్రింగ్ తాగుతారు ?” అని మా హెడ్క్లర్క్ మా పై అధికారిని అడిగారు.
 “ఆకలి దంచేస్తోంది. ముందు టిఫిన్ తెప్పించండి” అని ఆయన గారు ఆదేశించారు.

మా చప్రాసిని అయ్యర్ హోటల్కు పంపించి దోశ, ఇడ్లీ, ఉప్మా, బిర్యాని వంటి టిఫిన్లను తెప్పించాం. దేన్నీ వదలకుండా ఆయన అన్నిటిని లాగించేసి బ్రేవుమన్నాడు. కడుపునిండడంతో ఆయన కళ్లు మూతలు పడ్డాయి. అంతదాకా మీరు పడుకుంటే మర్యాద దక్కదంటూ వీరంగం వేసిన అధికారపరేణ్యులు ఎ.సి. గదిలో ఎంచక్కా నిద్రాదేవత ఒడిలో వాలిపోయారు.

మేమూ రోజు ఛాయ్ కి కూడా వెళ్లకుండా చెమటోడ్చి పని చేశాం. గంటల తరబడి కుర్చీలకతుక్కుపోవడం వల్ల మా నడుములు పట్టేశాయి. సాయంత్రం ఆరుగంటల ప్రాంతంలో మా పై అధికారి నిద్రలేచి కాఫీ సేవించారు. శ్రీరాముడిని సేవించే వానరుల్లా మేమంతా చేతులుకట్టుకొని ఆయన చుట్టూ నిలబడ్డాము. “పనిపూర్తయ్యేదాక రేపటి నుంచీ మీరెవరూ లీవ్ తీసుకోవద్దు” అని ఆయన గారు ఆదేశించారు.

“జ్వరం వస్తే ఎలా సార్” అని మా యాదగిరి అడిగాడు.

“జ్వరం వస్తే నువ్వు ఏం చేస్తావయ్యా” అని పై అధికారి అడిగారు.

“ఏం చేస్తాను సార్. డాక్టర్ దగ్గరకు వెళతాను” అని యాదగిరి చెప్పాడు.

“ఒపిక చేసుకొని డాక్టర్ దగ్గరికి వెళ్లగలిగినప్పుడు ఆఫీసుకెందుకు రావు” అని పై అధికారి అడిగాడు.

“ ఒకవేళ ఆపరేషన్ చేసుకోవలసి వస్తేనో” అని మా హెడ్ క్లర్క్ పై అధికారిని అడిగాడు.

“మీకు జీతాలిస్తున్నాం. అంటే జీతాలిచ్చి మిమ్మల్ని కొనుక్కున్నామన్నమాట. మీ శరీరం మీద మాకు తప్ప ఇతరులెవరికీ ఎలాంటి అధికారం లేదు. మా ఆఫీసులో ఉన్న మీ శరీరానికి ఆపరేషన్ చేయించుకోవడానికి మేము సమ్మతించం. అందువల్ల ఆపరేషన్ కు లీవ్ ఇచ్చే ప్రసక్తి లేదు” అని అధికారి అన్నారు.

“మా ఇళ్లు చాలా దూరంలో ఉన్నాయి. అరగంట లేటయినా చూసీచూడనట్లు ఊరుకోమని మా ఎం.డికి చెప్పండి సార్” అని మా సత్నార్ అన్నాడు.

“మన ఆఫీసులో బోలెడు ఖాళీ స్థలం ఉంది. ఆ స్థలంలో రేపే గుడిసెలు వేయిస్తాను. మీరంతా వచ్చి ఆ గుడిసెల్లో ఉండండి. ఆఫీసు పని వేళల్ని మీరంతా ఖచ్చితంగా పాటించండి. అందుకు గాను కొన్ని మార్గదర్శక సూత్రాల్ని రూపొందించాము” అని మా పై అధికారి అన్నారు.

“అవేంటి సార్” అని మా ఎం.డి అడిగారు.

“మీరంతా ఎప్పుడు పడితే అప్పుడు ఛాయ్ కు గానీ, సిగరెట్లు కాల్చడానికి గానీ, ప్రకృతి పిలుపులకు సమాధానం ఇవ్వడానికి గానీ వెళ్లడానికి వీల్లేదు. తలా ఒక్కరికీ ఒక్కొక్క సమయాన్ని కేటాయిస్తాం. ఆ సమయంలోనే మీరు వెళ్లవచ్చు. ఒక వేళ నిర్ణీత సమయంలో మీరు వెళ్లకపోతే మళ్లీ మీ టర్న్ వచ్చే దాకా వేచి ఉండాలి” అని మా పై అధికారి అన్నారు.

ఆయన మాటలకు మా అందరికీ వొళ్లు మండిపోయింది. వొంటోని రక్తం సలసలా మరిగింది.

“సార్ మాకు లీవులేవంటున్నారు. కనీసం మేం చచ్చేకైనా లీవ్ దొరుకుండా లేదా ?” అని మా యాదగిరి అడిగాడు.

అలా అడిగినందుకు అతడిని మేమంతా కళ్లతోనే అభినందించాం.

“మరణం సహజం. దానికి ఎవరేం చేయలేరు. కానీ మీరు చావడానికి నెల రోజులు ముందుగానే మాకు నోటీస్ ఇవ్వాలి. మీరు నోటీస్ ఇస్తే కొత్తవారిని రిక్రూట్ చేసుకోవడానికి మాకు సమయం దొరుకుతుంది” అని మా పై అధికారిగారు నెలవిచ్చారు.

V

పునరపి

సాహిత్యం సార్వకాలికం. సార్వజనీనం అనే అభిప్రాయం సాహిత్య చరిత్రకారులలో చాలా మందికి దృఢంగా ఉంది. సాహిత్యం తన కాలానికి మాత్రమే పరిమితంగా ఉండదనీ, సాహిత్యం కాలాతీత పదార్థం అనీ సాహిత్య సార్వకాలికవాద సిద్ధాంతం. అలాగే సాహిత్యం సమాజంలోని ప్రజలందరినీ సమానంగా అలరింపజేస్తుందనే వాదం సాహిత్య సార్వజనీనవాదం. సార్వకాలిక వాదం నుంచీ సార్వజనీనవాదం పుట్టింది. సాహిత్యం సార్వకాలికం సార్వజనీనం అయితే దానికి చరిత్ర ఉండదు. సార్వకాలిక, సార్వజనీనతలకు చరిత్రను నిర్మించడం సాధ్యంకాదు. సాహిత్యం స్పష్టంగా కాలబద్ధం. తన కాలంలోని సామాజిక జీవిత శకలాన్ని మాత్రమే సాహిత్యం చిత్రించగలదు. సన్నయ్య ప్రజాస్వామిక విలువలను చిత్రించలేదు. గోపీచంద్ సతీసహగమనాన్ని సమర్థిస్తూ నవల రాయలేదు. సమాజం అంటే నిర్దిష్ట మానవ సంబంధాల మొత్తం అని నిర్వచించుకున్నప్పుడు సాహిత్యం సమాజంలోని ఒక బృంద, వర్గ జీవితాన్ని మాత్రమే చిత్రించగలదు. వర్గ, బృంద ముద్రలేని సాహిత్యం ఉండదు. కనక సాహిత్యాన్ని సార్వజనీనం అనడం సమంజసం కాదు. ఒక నిర్దిష్ట చారిత్రక దశలోని సాహిత్యంలో ఆ సమాజంలోని ఏదో ఒక వర్గ జీవితం ప్రధానంగా చిత్రించబడుతుంది. సాహిత్య చరిత్రని

అధ్యయనం చేసేటప్పుడు నిర్దిష్ట రచనల విషయంలో పాటించవలసిన ఒక నియమం ఉంది. నిర్దిష్ట రచనని దాని చారిత్రక సందర్భాన్ని ఆశ్రయించి అధ్యయనం చేయడం, ఈ రచన తరువాతి తరాల చైతన్యంలో పొందిన పరివర్తనా రూపాన్ని అధ్యయనం చేయడం అనే రెండు కర్తవ్యాలను సాహిత్య చరిత్రకారుడు నిర్వహించాలి. మనుచరిత్రని రాయలకాలంలోని సాంఘిక జీవితంలో భాగంగా పరిశీలించడం చరిత్రకారుని ప్రధాన కర్తవ్యం. తర్వాతి తరాలలో చైతన్యంలో మనుచరిత్ర పొందిన అర్థవంతమైన రూపాన్ని విశ్లేషించడం చరిత్రకారుని రెండో కర్తవ్యం. రచన తన కాలంలో నిర్వహించే వాస్తవ సామాజిక పాత్రకీ, తర్వాతి తరాల చైతన్యంలో నిర్వహించే భావమయ పాత్రకీ గల భేదాన్ని చరిత్రకారుడు స్పష్టంగా వివరించాలి. కొంతమంది సాహిత్యాభిమానులూ, పండితులూ సాహిత్యంలోని నూతన పరిణామాల్ని ఆహ్వానించడంలో వెనకబడిపోతారు. గత కాలంలో సాహిత్యమే గొప్ప సాహిత్యం అని వర్తమాన సాహిత్యాన్ని నిరాకరిస్తారు. ఇలాంటి మనస్తత్వమే సార్వకాలిక, సార్వజనీన సిద్ధాంతాలకు మూలం. ఈ సిద్ధాంతం సాహిత్య చరిత్ర అధ్యయనానికి నిరోధకం. కాబట్టి ఇది శాస్త్రీయమైన పద్ధతి కాదు.

త్రిపురనేని మధుసూదనరావు

సమీక్ష పర్వం

వేపచెట్టు

హరిపురుషోత్తమరావు

నీటి సాహిత్యంలో మేటి బుగ్గ 'జలగీతం'

రాచపాళెం చంద్రశేఖర్ రెడ్డి

నగరం మిగిలిన విషాదం "రెండక్షరాలు"

జిలుకర శ్రీనివాస్

స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో ముస్లిం మహిళలు

ఎస్. వినయకుమార్

మహిళా జీవితాలపై విశిష్ట అధ్యయనం

బి. భాస్కర్

"గోదావరి స్టేషన్" కథలు

వి.ఎస్.ఆర్.ఎస్. సోమయాజులు

విజ్ఞాన, వినోదాల కలయిక 'తమాషా కథలు'

సృజన

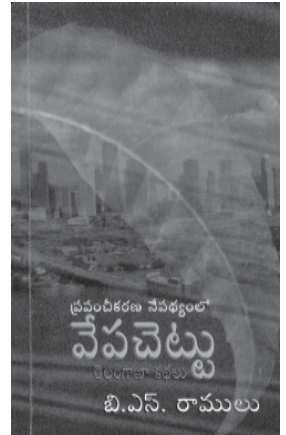
వేపచెట్టు

బి.ఎస్. రాములు గత మూడు దశాబ్దాలుగా వివిధ సాంస్కృతిక, రాజకీయరంగాల్లో కృషి చేస్తున్న ఉత్సాహవంతుడు. ప్రపంచీకరణ అనే మాట చాలా కాలంగా వినబడుతున్నప్పటికీ గత దశాబ్దంలో ఇక్కడ మన దేశంలో - ప్రవేశించి ప్రాచుర్యంలోకి వచ్చింది. ఇప్పుడా పదాన్ని వివరించనక్కరలేదు. ఆ 'అంశం' జన జీవితంలో ప్రాధాన్యత సంతరించుకోవడం... ఈ కథల్లో వివిధ రూపాల్లో ఆవిష్కృతమైంది. తక్షణ జీవితాన్ని చూస్తూ ఊరుకోవడమేకాక వ్యాఖ్యానించడం కూడా- ఇప్పుడు మనకు విస్తారంగా కాకపోయినా- తరుచుగా కనబడుతోంది. వినబడుతోంది. ఈ క్రమం కొనసాగడం ఆరోగ్యకరమేనని ఈ కథలు చదివిన మనకు అనిపిస్తుంది. ఆపైన ఈ క్రమాన్ని సమర్థించడం కూడా మన ముందు 'కనబడుతోంది'. భారీ వనరుల దోపిడీకి తెలంగాణ కేంద్రం కాబోతున్నదని సురేంద్రరాజు వివరిస్తున్నాడు (ప్రపంచీకరణ ప్రతిఫలనం) 'అప్టనిస్టాన్ మీద దాడి(ని) కూడా... ఒక గ్రాండ్ స్పెక్టాకిల్ లాగా మనకు చూపించారని సురేంద్రరాజు మళ్ళీ గుర్తు చేస్తున్నాడు. ఆపైన 'తెలంగాణ నేల తల్లిని మరుభూమిగా, శృశాసంగా మార్చడానికి చేబడుతున్న దుశ్చర్యలను ఎదుర్కొనకుండా ఎన్నిఎచ్చుల పలికినా వ్యర్థమేనని కూడా వ్యధపడుతున్నాడు. ఈ నేపథ్యంలో ఈ కథలను ఎవరైనా నిశితంగా, వివరంగా పరిశీలిస్తే... ఎంతో మేలు జరుగుతుంది. స్పృహ కలుగుతుంది.

ఈ కథలన్నింటిలో తన ఉత్తమ కథను ఎన్నుకోమంటే బిఎస్ రాములు...దేన్ని ఎన్నుకుంటాడో ఈ సమీక్షకుడికి తట్టటంలేదు. కాని 'నాగశాల' కథకు మాత్రం ఆ స్థానం ఉండదనిపిస్తుంది. 'నాగశాల' కథలో అనేక చారిత్రకాంశాల ప్రసక్తి ఉన్నమాట నిజమేకాని, ప్రస్తుత చరిత్రకూ దానికీ ఉన్న బాంధవ్యం మాత్రం బోధపడడంలేదు. ఆపైన 'ప్రాకృతం, పాళీ, సంస్కృతం, పైశాచీ చైనా భాషలోపాటు కొన్ని స్థానిక భాషా పదాలను వారు నేర్చుకున్నారని చెప్పడం ఇంచుమించు గ్లోరిఫికేషన్ అలాగే ప్రస్తుత జీవితానికి లంకె లేని ఈ కథ... ప్రాచీన చరిత్రను ఉగ్గడించి చెప్పినట్లు అనిపిస్తుంది. బహుశా ఈ వస్తువును వివరంగా మరింత చారిత్రక వివరాలతో నవలగా మలిస్తే బాగుండేదేమో! అయితే ఇది ప్రాస్పెక్టివ్ కావచ్చు.

ఆపైన ఈ సంపుటంలోని మిగతా కథలన్నీ తెలంగాణ జీవితంలో ముఖ్యంగా మధ్యతరగతి, వృత్తి పనివారల సామాజిక చరిత్రతో గాఢంగా ముడిపడ్డ... సాధికార సంఘటనలే. గత రెండుమూడు దశాబ్దాలుగా కవ్వం చిలికినట్లు, అట్టడుపర్గాల కథలనూ కథనాలనూ మానసిక సంక్షోభాలనూ చిత్రించిన ఈ కథలన్నింటిలో జీవిత శకలాలు మనను... స్పందింపజేస్తాయి.

'అయదవవాడు' కథ స్త్రీ స్వేచ్ఛకు స్పష్టమైన రూపు రేఖలను చూపించేకథ. సహజీవనమంటే ఎంతో గాఢానురక్తి కలిగిన సుమలత -భర్తను వదిలి ప్రేమించే మిత్రుని వివాహమాడడానికి అనువులుండీ-

వేపచెట్టు
వెల : రు.50

ఉద్యమ జీవితానికి అంకితం కావడం... అలాగే ఆ మిత్రుడు చూపిన మహోన్నత సంస్కారం... అద్భుతంగా చిత్రితమయ్యాయి.

'మలుపులు' కథ.... ఒక వర్షం.... ముగుస్తుందన్నచోటకాక మెలికలు తిరిగి, ఆశ్చర్యంగా ఒక ఛలోక్తి లాగా కొంచెం విషాదం కూడా ఉంది- ముగియడం శిల్పానికి సంబంధించిన అంశం కాదు. జీవితానికి సంబంధించిన వ్యవహారమే. కథ వెనక్కి తిరిగిందన్న సూచనతో ముగింపుకు రావడం బాగుంది. 'పారసైట్లు' మన జీవితాన్ని, విలువలనూ... 'తక్షణ సౌకర్యాల'కు బలిచేయడం స్పష్టంగా, పొదుపుగా వివరించింది. మరో రకంగా గ్లోబలైజేషన్ వల్ల కలిగే వక్రపరిమాణాలను సూచించే కథ ఇది. ఆపైన ఒక తరం నుండి తర్వాతి తరానికి బట్టాడా అయ్యే సంస్కారం కాని సంస్కారం సూచితం.. 'చేయూత' కథ ఒక 'ఆదర్శం', నూరు సంవత్సరాల క్రితం ఇలాంటి ధార్మిక దృష్టి ప్రచారంలో ఉండేది. కథల్లోనూ, అదర్బాల్లోనూ... వ్యక్తమయ్యేది ఇప్పుడు ఆ... సంస్కారం ఇంకా బలమైనదని చెబితే, ఆశ్చర్యం, ఆనందం కలుగుతాయి. రాబోయే కాలంలో ఇలాంటి సంస్కారం వర్ధిల్లుతుందని ఆశ పడితేనే... ఎంతోహాయి కలుగుతుంది కాని ఇది రచయిత సంస్కారంతోనే ఆగిపోతుందని అనుమానం.

ఆఖరుగా 'కామన్ వెల్త్' కథ. ఇందులో ఎల్లాకర్ పాత్రను గురించి ఒకటి రెండుమాటల్లో స్పష్టంగా వివరించవచ్చును. ఎల్లాకర్ మధ్యతరగతికి చెందిన "వ్యక్తుడు" అతనికి జీవితం ప్రధాన లక్ష్యం. ఎవరికి ఏ సలహా ఇచ్చినా. వివరణ ఇచ్చినా... తక్షణ 'భౌతిక, నైతిక,' పరిస్థితుల కోణం నుంచే వ్యక్తం చేస్తాడు. బహుశా అతడొక సంపూర్ణ పాత్రగా రూపొందితే... తక్షణ కర్తవ్యాలకు భాష్యం చెప్పగలడు.

బి.ఎస్. రాములు రాసిన ఈ కథల్లో జీవితంపట్ల ఎంతో బాధ్యతను ప్రదర్శించాడు. విస్తారంగానే వ్యాఖ్యానించాడు. కాని ఆ జీవితాన్ని వర్ధిల్లించడానికే తన సామర్థ్యాన్ని, నైశిత్యాన్ని ఉపయోగించితే... ఈ కథలన్నీ చాలా గొప్ప కథలయ్యేవి. ఇవి మంచి కథలు. రాములు మంచిబాలుడు. శ్రమజీవి. అతనికి కృతజ్ఞతలు 'వేపచెట్టు'ది తీయనిగాలి.

నీటి సాహిత్యంలో మేటి బుగ్గ 'జలగీతం'

ప్రాచీన భారతీయ సాహిత్యంలో నీటి పాత్ర అపారంగా ఉంది. పురాణేతిహాసాలన్నీ నదీ పరీవాహక ప్రాంతాల్లోనే పుట్టాయి. ఆధునిక భారతీయ సాహిత్యంలోనూ, అందులో భాగమైన ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యంలో కన్నీటి సాహిత్యానికి నీటి సాహిత్యానికి కొదవ లేదు. ఈ రాశిలో డా. ఎన్. గోపీ ఇటీవల ప్రచురించిన 'జలగీతం' మనిషికి ప్రాణాధారమైన నీటిని మనిషి వికృత చర్యలవల్ల కన్నీరుగా మార్చుకొని, నీటికోసం కన్నీరు మున్నీరౌతున్న తీరుకు కళాత్మక ప్రతిఫలనం.

ఆధునిక తెలుగు కవిత్వంలో ఆధునిక ఛాయలున్న తొలి కావ్యం 'ముసలమ్మ మరణం'. అధిక వృష్టితో చెరువు (అనంతసాగరం) తేలిపోయే స్థితిని వర్ణించిందికావ్యం. అయిదున్నర దశాబ్దాల తర్వాత రాయలసీమ కరువుకు ప్రతిఫలనంగా పెన్నేటి పాట వచ్చింది. 1978 నాటి దివిసీమ ఉప్పెన మీద 'కొయ్యగుర్రం' వచ్చింది. భావకవిత్వ కాలంలో 'కిన్నెరసాని పాటలు' ఆ తర్వాత 'నాగార్జున సాగరం' కావ్యాలు నీళ్ళ ప్రవాహం, నీటి నిలవలు ఆధారంగా వచ్చాయి. చందూరు రమాదేవి 'ధర్మతల్లి' కథ నుండి (1925) నేటి దాకా నీటికున్న ఆర్థిక, సాంఘిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక పార్శ్వాలను ప్రతిఫలిస్తూ ఎన్నో కథలు వచ్చాయి.

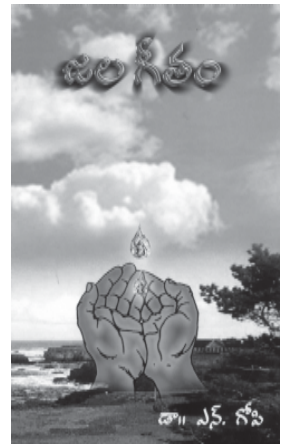
ఈ నీటిని వస్తువుగా చేసుకొని గోపీ రచించిన సుదీర్ఘ కావ్యం 'జలగీతం'. రాయలసీమవంటి కొన్ని ప్రాంతాలకు పరిమితమైన నీటి సమస్య ఇవాళ దేశ వ్యాప్తం కావడం, ప్రపంచ దేశాలు నీటిని గురించి భయపడుతుండడం, నీళ్ళు కూడా వ్యాపార వస్తువుగా మారడం వంటి పరిణామాల నేపథ్యంతో ఈ కావ్యం వచ్చింది.

మూడు వంతులు నీళ్ళు, ఒక వంతు భూమితో కూడిన ప్రకృతిని 'భూగోళం' అనడం సరికాదని, దానిని 'జలగోళం' అనాలని కొత్త ప్రతిపాదన చేస్తూ, నీటితల్లి, జలమాత, జలచక్రం వంటి విశేషణాలతో గోపీ నీటిని ఉన్నతీకరించారు. "రెండు పదార్థాల (హైడ్రోజన్, ఆక్సిజన్) నిండు కౌగిలినీరు" "మూడు పరమాణువుల (హెచ్ టు ఓ) ముచ్చటైన ముత్యం నీరు" అని నీటికి సంబంధించిన రసాయనిక శాస్త్ర మూల్యాన్ని చెబుతూనే, "అత్య ప్రక్షాళనం చేసే బోధ గురువు నీరు" అని దానిని తాత్పర్యం చేస్తారు. పంచభూతాల మధ్యగల సమన్వయ స్వభావాన్ని వర్ణించిన కవి నీటికి, మనిషి కన్నీటికి, చెవటనీటికి గల సంబంధాన్ని కూడా కవిత్వీకరించారు.

"నీళ్ళు లేనప్పుడు కన్నీళ్ళే తోడు"

(స్వేదం) శ్రమలో పుట్టిన లవణ సముద్రం"

ఆ తర్వాత కవి నీటి చుట్టూ ఆవరించిన భౌతిక మానవీయ ప్రమేయాలను వర్ణించి తన మౌలికతను

జల గీతం
వెల : రు. 50

చాటుకున్నారు. అవి ఇప్పటికే స్థిరపడిన వాస్తవాలైనా, వాటిని ఒకచోట చేర్చడం. వాటికి మానవ రూపమివ్వడం కవి మౌలికత.

“మట్టికి తడిని దానం చేసింది నీరే
రొట్టె చేయడానికి పిండిలోకి నీళ్ళేకదా కావాలి
మనిషికి నీటికి వున్న నిర్దిష్ట సంబంధం ఈనాటిదా?
మనిషి పుట్టుకే నీటిలో
జనని గర్భంలో నవమాసాలు ఈదేది ఉమ్మనీటిలోనే”

మనిషి నీటిని, నీటి నిలయాలను దుర్వినియోగం చేయటాన్ని కవి అనేక రకాలుగా నిరసిస్తూ, నీటిని కాపాడుకోవలసిన అవసరాన్ని నొక్కి చెప్పారు. నదులను విషపూరితం చేయడం, నీటిని అంగడి సరుకుగా మార్చడం, జలనిధుల దురాక్రమణ, సముద్రాలను యుద్ధనౌకల స్థావరాలుగా వాడడం. ఇవన్నీ పారిశ్రామికీకరణ నగరీకరణ రూపాలలో పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ చేస్తున్న దుర్మార్గాలుగా సరిగ్గానే కవి గుర్తించారు. పరిశ్రమలు నదులలోకి వ్యర్థ పదార్థాలను వదిలిపెట్టడంవల్ల-

“కాలులు కాలకూటాలయ్యాయి
నదుల వొంటినిండా ప్రణాలయ్యాయి” అన్నది కవి ఆవేదన.

అందుకే “ఈ శతాబ్దం ఇక కాలువ్య శతాబ్దమేనా?” అని ప్రశ్నిస్తున్నారు. వెనకటి కాలంలో నదీ ప్రాంతాల నుంచి కళలు ఉత్పత్తి కావడాన్ని, ఇవాళ్ళ ఆ ప్రాంతాల నుంచి కాలువ్యం ఉత్పత్తి కావడాన్ని పోల్చి చూపించి మనిషిని ఆలోచించుకొమ్మంటారు గోపి. ఒక వైపు సంపన్నులు నీటిని కాలువ్యం చేస్తున్న కాలాన్ని “కాసులు నీటిని కాటేసిన శతాబ్దం” అని నిరసిస్తూ మరో వైపు నీటి కొరత కరువుకు వలసకు దారి తీయడాన్ని చూచి బాధను వ్యక్తం చేస్తారు.

“ఇప్పుడే నేలను తవ్వితే నీళ్ళు పడవు
అస్థిపంజరాలు బయట పడతాయి.”

“బహుళజాతి పరిశ్రమలారా
సమస్త జలాన్ని సీసాల్లో నింపండి
పేదవాడి నోటిలో దాహాన్ని కొట్టండి” అని ఆగ్రహిస్తారు.

గోపీ గంగానది మీద రాసిన ఖండికలో ‘వొంటినిండా కాలువ్యంతో మౌనంగా కుమిలిపోతున్నావు’, “నీ సిరలు ధమనుల్లో ప్రవహించే కాల కూటం ప్రాణికోటిని భస్మీపటలం చేయదా?” అని ప్రశ్నిస్తూ, “చెరువుల్ని ఎవరెత్తుకపోయారు?” అని నిలదీస్తారు. అంతేకాదు, నగరాల విస్తరణలో ఆక్రమణకో దురాక్రమణకో గురై, చెరువులు మాయం కావడాన్ని-

“ఒక మహాజల వ్యవస్థను ఎవరు ధ్వంసం చేశారు?

చెరువుల వొంటినిండా కరువుల్లా భవనాలు ఎవరు కట్టారు?” అని అధిక్షేపిస్తారు. ఇక సముద్రంగురించి-

“నాగరికతను నలుదిక్కులకు చేతులపై చేరవేసిన రవాణా జలం సముద్రం

సంస్కృతిని సకల దిశలకూ ప్రసరించిన

విశ్వరాయబారి సముద్రం

ఇవాళ

సముద్రం ఎందుకు దుఃఖిస్తున్నది?

మారణాయుధాల స్థావరాల్లో

సముద్రానికి నిద్ర లేకుండా చేస్తున్నదెవరు?” అంటారు.

నల్గొండ నుంచి ఆఫ్రికా దాకా విస్తరించిన ఫ్లోరిన్ బాధను “జలమాత కూడా ఫ్లోరిన్ పీడిత కదా” అంటూ, “కీళ్ళ నొప్పుల్తో పల్లెల కీళ్ళు నడలిపోయాయి” అని ఆర్తిగా అంటున్నారు.

ఆకాశంలోంచి వర్షరూపంలో స్వేచ్ఛగా నేలమీదికి వచ్చిన నీటిని మనిషి, ప్రాంతాల-రాష్ట్రాల ప్రాతిపదికన అడ్డగించి జలరాజకీయాలు సృష్టించడాన్ని నిరసించారు. సాంస్కృతిక సంఘర్షణలుగా జరుగుతున్న వాటివెనకగల నీటి తగాదాలను పేర్కొన్నారు.

ఈ కావ్య రచనకు ప్రేరణ రాజస్థాన్ లో ప్రకృతి పరిరక్షణోద్యమాన్ని నడిపిన రాజేంద్రసింగ్. ఆయనకే ఈ కావ్యం అంకితం. ఆయన్ని “భగీరథుడు మళ్ళీ పుట్టాడా?” అని కీరిస్తూ, ఆనకట్టలు ఆధునిక దేవాలయాలన్న నెహ్రూ మాటలు స్ఫురించేలా,

జలమందిరాలు కట్టిచూడు

దేవుడు కనిపిస్తాడు” అన్నారు. బోలీవియా దేశాన్ని ఆదర్శంగా తీసుకొని ప్రపంచమంతా నడవాలని ప్రబోధించారు. రాజేంద్రసింగ్ స్ఫూర్తి పని చేసినా, గోపి, ఈ కావ్యరచనకు తన జీవితానుభవాన్ని, అనంతమైన వైజ్ఞానిక సామాజిక శాస్త్రాధ్యయనాన్ని జోడించి ఈ కావ్య వస్తువును మలచుకున్నారు.

బాధ కవితాన్ని పర్యాయపదమైన కేవలం బాధే కవిత్వం కాదుకదా? దానికి భావుకత కలవాలి. ఈ కావ్యంలో అందమైన భావుకత, వేగవంతమైన శైలి ఈ కావ్య వస్తువును అలంకరించి పాఠకుణ్ణి పట్టుగా చదివిస్తాయి.

“జలం ఒక సంస్కృతి, జలం ఒక చారిత్రక కృతి”

“నీళ్ళు సృష్టిగమనానికి కాళ్ళు”

“వేలవేల కంఠాల నిర్వేద సంగీతం నీరు”

“నీరొక కాలానిక జగత్తు”

“నీరు మనిషి జీవన కావ్యానికి ప్రతిపదార్థం”

“రంగు రుచివాసన లేని నిర్మలానుభూతి నీరు”

“ధరాగర్భాన్ని అతలాకుతలం చేసే విజృంభణశాలి నీరు”

“నీటితో చెక్కిన వాయుశిల్పాలు మేఘాలు”

“కురుస్తున్న మంచు వాన కిటికీలకు లేసులల్లుతున్నది.”

“రైతు ఆకాశానికి కళ్ళతికించి కూచున్నాడు”

“సృష్టిచక్రాన్ని తిప్పుతున్న కన్వేయర్ బెల్టు నీరు”

“వర్షాధారలతో నేసిన

లక్షతానుల దుప్పటికదా చెరువు

వాగుల కలనేతలతో రూపొందిన

అలల పోగుల అల్లిక కదా చెరువు”

“మనిషి కూడా నడుస్తున్న సముద్రంకదా!

“సశ్వరమైన జీవితంలో

అచ్చమైన ఐశ్వర్యం నీరే”

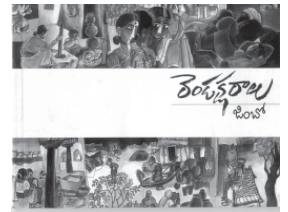
అపారమైన నీటి నిబద్ధతతో సాగిన ఈ కావ్యం నీరు మనిషి తనపట్ల ప్రవర్తించిన తీరును గుర్తు చేసి, “ఇప్పటికైనా కళ్ళు తెరవక పోతే ప్రళయ భీకరమహాసాగరాన్ని ముంచేస్తా” నని హెచ్చరించి, తనను అంగడిసరుకుగా మార్చకుండా, తనను శుద్ధిచేసేముందు “మీ మనస్సుల్ని శుభ్రపరచుకోండి” అని ప్రబోధించడంతో ముగుస్తుంది. “మనిషీ! గంగను కాపాడుకుందాం” అన్నది ఈ కావ్యంలో కవి పిలుపు. జడపదార్థంగా భావించే ప్రకృతిలో భాగమైన నీటితో చైతన్యంగా పేరుపడ్డ మనిషిలోని నిశ్చైతన్యం మీద కొట్టిన కొరడా దెబ్బ ‘జలగీతం’.

నగరం మిగిల్చిన విషాదం “రెండక్షరాలు”

జింబో ‘రెండక్షరాలు’ కవితా సంపుటిని విమర్శించడానికి కొత్త ప్రమాణాలేమైనా అవసరమౌతాయో చూడాలి. విమర్శలో పాటించాల్సిన ‘వ్యాఖ్యానం’ ప్రాధాన్యత కల్గి వుంది. పుస్తకాన్ని వ్యాఖ్యానించటం ఎంత ప్రాధాన్యత సంతరించుకుందంటే ఇంగ్లీషు సాహిత్యంలో అదొక సిద్ధాంతంగా రూపొందింది. ఈ సిద్ధాంతాన్ని హెర్మానాటిక్స్ (Hermeneutics) అంటారు. వ్యాఖ్యానం అనేది పుస్తకాన్ని అర్థం చేసుకోనే విధానంలో వుంటుంది. అనుకుంటాం. కాని schleirmacher "strict interpretation begins with misunderstand" అంటాడు. సరైన వ్యాఖ్యానం రచయిత సృజనమీద పునస్సృజన చేసినపుడే సాధ్యమవుతుందని గ్రహించాలంటాడు.

జింబో కవితాన్ని వ్యాఖ్యానించడానికి విస్తృత పరిశీలన అవసరమవుతుంది. జింబో జీవితానుభవంలోంచి పుట్టిన కవిత్వం ‘రెండక్షరాలు’. అనుభవాన్ని అనేక యూనిట్లుగా విడగొట్టుకొని, శకలాలుగా విభజించుకొని చూస్తే పూర్ణ జీవితాన్ని అర్థం చేసుకోవటం కుదరదు. వైయక్తిక అనుభవం బాహ్య ప్రపంచానుభవంతో ముడిపడి వుంది. కాలం, స్థానం వంటి అనేకాంశాల చారిత్రక జీవితం స్పష్టంగా అవగతమవుతుంది. విడివిడి సంఘటనల సమాహారంగా చూసినప్పుడు గందరగోళం ఏర్పడుతుంది. ఆ గందరగోళం కవిని మరింత అనిశ్చితికి గురిచేస్తుంటుంది.

జింబో వైయక్తిక జీవితంలోకి అనుభవాలు సమకాలీన సమాజంలోంచి వచ్చినవి. నగర యాంత్రిక

రెండక్షరాలు
వెల : రు. 50

జీవితంలోని డౌలతనం ఆయన్ని తన “ఊరిని, బాల్యాన్ని గుర్తు చేసుకొనేట్టు చేశాయి. నగరంలోని పరాయితనం, యాంత్రికత అనేక మంది కవుల్ని పల్లెల్లోని వారి జీవితాన్ని స్మరించుకొనేలా చేశాయి. జింబో ‘రెండక్షరాలు’లో ఈ నోస్టాల్జియా ఎక్కువగా కన్పిస్తుంది.

గత దశాబ్దకాలంగా ప్రపంచీకరణ ధాటికి పల్లెలు చితికిపోయాయి. రైతుల ఆత్మహత్యలు, కరువు, పేదరికం, సాంఘిక అసమానతలు గ్రామాల్ని చిన్నాభిన్నం చేస్తున్నై. ఇవన్నీ కవుల వస్తువులుగా మారి కళాత్మక అభివ్యక్తిని పొందినై. జింబో తన “ఊరి”ని గుర్తు చేసుకొంటాడు. బీడు బారిన భూముల్ని చూసి చలించిపోతాడు.

“ఇప్పుడు

భూములన్నింటికి అబార్న్ చేయించినట్టు

ఎక్కడా పచ్చని ధృశ్యమే లేదు” అంటాడు.

“మా వూరు నాకే పరాయిదైపోతుంది” అని విచారిస్తాడు.

తెలంగాణ పల్లెల్లో వాగులన్నీ ఎండిపోయినై. “మావాగు” కవితలో అద్భుతమైన అలంకారాలతో ‘వాగు’ను కవిత్వీకరిస్తారు.

“టీచర్ బరిగె దెబ్బలకి

కంటి నుండి చిట్టి చెంపమీదికి జారి ఆరిపోయిన కన్నీటి

- చారికలా... చెరుకు మిషన్ దగ్గర పిప్పిలా

చచ్చి ఎండిపోయిన పాములా

మా వాడు.” అంటాడు.

ఎండిపోయేముందు సన్నగా పారే వాగును “చెలిమెల మంచాన్ని పట్టుకుని వేలాడుతున్న ముసలితనంగా” వుండంటాడు.

నగర యాంత్రిక జీవితాన్ని “ప్లాస్టిక్ ప్రపంచం”లో చిత్రించారు. హైదరాబాద్ నగరంలో తాను ‘బందీ’ అయ్యానంటాడు.

“ఈ హైదరాబాద్ నేను సృష్టించుకున్న బంధీఖానా ఇక్కడ నేనో బందీని” అంటాడు.

జింబో బాల్యాన్ని, ఊరిని, వైయక్తిక జీవితాన్ని ప్రతిఫలించేవే కాకుండా సమకాలీన సమస్యలమీద రాసినవి కూడా వున్నై. ఇవే ఈ కవని అర్థం చేసుకోవడానికి ఉపయోగపడే అంశాలు. “సమకాలీనత” కవితలో మనం ఎవరికి సమకాలీనులం? అనే ప్రశ్నకు సమాధానం చెప్తాడు. అత్తామామల వేధింపులకు మరణించిన ఆడపడుచులకీ, రూప్ కన్వర్షకీ, మాయాత్మాగీలకీ, ఆకలి చావులకీ, పత్తిరైతు ఆత్మహత్యలకు, స్వేచ్ఛపై ఆంక్షలకీ, హత్యలకీ సమకాలీనులం అంటాడు. “మన సమకాలీనతనా కలం రక్తావేశాన్ని చిందిస్తుంది” అంటాడు తన “గళం కారిన్యాన్ని పొందుతుంది”, “నా కళ్ళు పిడికిళ్ళవుతున్నాయి” అంటాడు.

గుజరాత్ లో సంఘపరివారం చేసిన హత్యల్ని చూసి “ఓ నాదేశమా! తనివి తీరా దుఃఖించు” అంటాడు.

జింబో స్త్రీవాది. రాజ్యం కుటుంబం, అలంకరణ, శరీరం, విద్యా, వైద్యం సమస్త జీవిత పార్శ్వాల్లో ఎలా విస్తరించి వుంటుందో తత్వవేత్త పుకో ‘బాడి/పవర్’ అనే గ్రంథంలో వివరంగా చెప్తాడు. జింబో స్ట్రీట్ అనే కవిత స్త్రీ కోణం నుంచి పురుషాధిపత్యం ఎలా ‘రాజ్యం’గా స్త్రీల జీవితాలపై అధికారం చెలాయిస్తుందో చెప్తాడు.

“దేశంలోనే కాదు

మా ఇంట్లోనూ రాజ్యం వుంది

మా ఇంటి మహాసామ్రాజ్యానికి అతడే పరిపాలకుడు

మా కంటి మీది కనురెప్ప

మా ఒంటి మీది కొంగూ అతడే

మా ఇంట్లో అతనే ‘స్టేట్’

నేనతని ‘ఎస్టేట్’ అంటాడు. శరీరాన్ని, ఆలోచనల్ని పురుషాధిపత్యం నియంత్రిస్తుండంటాడు.

పురుషాధిపత్యం రాజ్యం యొక్క ఒక రూపంగా గుర్తించటం ఆయన సైద్ధాంతిక పరిశీలనను తెల్పుతుంది. ‘రింకిల్ స్త్రీ’ కవితలో “ఆడవాళ్ళ త్వరగా ముసలి వాళ్ళవుతారు/మీరందరూ తరచూ అదేదే!” అంటూ స్త్రీ శరీరంలో సహజంగా జరిగే మార్పులు, ఆ మార్పుల వల్ల వచ్చే ముసలితనం, కాంతి విహీనతని, వాటికి గల కారణాల్ని చెప్తాడు.

“మీరే కాదు

అనుకోని అతిధి మినోపాజ్ కూడా మమ్మల్ని దెప్పిపొడుస్తుంది.

అవును మరి

ఆడవాళ్ళు త్వరగా ముసలి వాళ్ళు కాక మరేమవుతారు?” అని ప్రశ్నిస్తాడు. “నాస్తనాన్ని ఆశ్రయించిన వాడా!” “దగ్గరగా” కవితలు తనపై స్త్రీత్వాన్ని ఆపాదించుకొని రాసినవి.

చివరగా ఓ “ప్రకటన” చేస్తాడు. తాను పోగొట్టుకున్నవన్నీ విలువైనవని గ్రహిస్తాడు. “స్వర్గాలు లేవు మనం కోల్పోయినవే స్వర్గాలు.” అంటాడు.

జింబో నోస్టాల్జియా అందరిదీ. సమిష్టి నోస్టాల్జియాను తన కంఠంతో పలికించాడు.

నగర జీవనంలోని యాంత్రికత మీద ‘పరాబి’ రోజులు నుండి కవులు విరుచుకపడ్డూనే వున్నారు. ఆధునిక జీవితం ఎంత సంక్లిష్టంగా మారితే అంతగా గత కాల ఆనందక్షణాలు అంతగా గుర్తొస్తాయి. నగరీకరణ జరిగిన కొద్దీ పల్లెలు ధ్వంసం అవుతాయి. అందువల్ల పల్లెతల్లి కవికి ప్రాణంగా విలవిల్లాడ్తాడు. అయితే పరాబి కాలం కన్నా ఎక్కువగా ఈనాటి ప్రపంచీకరించబడిన భారతీయ సమాజంలోని పల్లె చితికిపోతుంది. నగరీకరణ పెరిగింది. అందుకే సమకాలీన కవి నోస్టాల్జియాలోకి వెళ్తున్నాడు. అందువల్ల ఈ ధోరణిని తప్పుపట్టలేము.

జింబో కవిత్యం సాదాసీదా కవిత్యం. పొడి వాక్యాలతో తడి కవిత్యాన్ని పండిస్తాడు. అయితే కవితా శిల్పంలో గొప్ప టెక్నిషియన్ కాదని చెప్పొచ్చు. తన అనుభవాన్ని మన అనుభవంతో సాధారణీకరించేలా అల్లటమే ఆయన కవిత్య రహస్యం. “నా పెరు యాద్గిరి...” కవిత మాత్రం ఆయన రాసిన భాషకి, ఉద్దేశ్యానికి కుదరని పారడాక్స్.

స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో - ముస్లిం మహిళలు

ముస్లింల దేశభక్తిపై కుశంకలు లేవనెత్తే సంఘ పరివార్ నేతలు ఒకవైపు, ముస్లిం మహిళలు ఇళ్లు వదలి బయటకు రారాదని ఆంక్షలు విధించే ఛాందసులు, ఉగ్రవాదులు మరోవైపు చెలరేగుతున్న దశలో పునరుద్ధరణకు నోచుకొన్న పుస్తకం భారత స్వాతంత్ర్యోద్యమం ముస్లిం మహిళలు. పుస్తక పఠనంపై ఆసక్తి సన్నగిల్లిన నేటి పరిస్థితుల్లో ఈ పుస్తకం నాలుగేళ్లు పూర్తికాక ముందే రెండో ముద్రణకు రావడం విశేషం. మొదటి పుస్తకంలో 42 మంది మహిళల గురించి రాయగా రెండో పుస్తకంలో మరో పదిమంది ధీరవనితల క్లుప్త చరిత్రలను జోడించి ప్రచురించారు రచయిత సయ్యద్ నశీర్ అహ్మద్. స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో అనువులు బాసిన, ఆశేష త్యాగాలు చేసిన ముస్లింలపై ఆయన గతంలో రాసిన పుస్తకాలు కూడా మంచి ఆదరణ పొందాయి. ప్రముఖ సామాజికోద్యమ నాయకుడు డాక్టర్ అస్ఫర్ అలీ ఇంజనీర్ ఈ పుస్తకానికి ముందుమాట రాస్తూ “1999లో ప్రచురించిన పుస్తకాన్ని పూర్తిగా తిరగరాసినందున దీన్ని దిత్వీయ ముద్రణ అనేకంటే సరికొత్త పుస్తకం అనడం సముచితం” అని అన్నారు. ఆయన మాట అక్షరాల నిజం.

బ్రిటిష్ పాలనకు వ్యతిరేకంగా ముస్లిం నవాబులు, నేతలు మొదటి నుండి పోరాటం నిర్వహిస్తూనే వచ్చారు. 1857లో లక్నోలో జరిగిన సిపాయిల తిరుగుబాటులోనూ ముస్లింలు కీలక పాత్ర వహించారు. వారిలో ముస్లిం మహిళలు సైతం ఉన్నారు. కాంగ్రెస్ నాయకత్వంలో సాగిన పోరాటంలో పలువురు ముస్లిం నేతలు ప్రముఖ పాత్ర వహించారు. ఆ పోరాటానికి నాయకత్వం వహించిన మహాత్మాగాంధీకి సన్నిహితంగా పనిచేసిన వారూ ఉన్నారు. వారి గురించి కొంతైనా ప్రజలకు తెలుసు. ఆ పోరాటంలో పాల్గొన్న ముస్లిం మహిళల చరిత్ర మాత్రం ఎవరికీ ఎక్కువగా తెలియదు. పైగా నేడు ‘సరిదిద్దే’ పేరుతో చరిత్రను కాషాయీకరించే సర్కారీ ప్రయత్నాలు సాగుతున్నాయి. దేశ విభజనకు దారి తీసిన పరిణామాలపై కూడా వక్రీకరణలు చేస్తున్నారు. ద్వితీయ సిద్ధాంతాన్ని మొదట ప్రచారం తెచ్చింది హిందూ ఛాందసవాద నాయకుడు వి.డి.సావర్కర్ కాగా ముస్లిం నేతలే మొదట ద్వితీయ సిద్ధాంతాన్ని తెచ్చారనే వాదనలు ముందుకుతెస్తున్నారు. ఈ స్థితిలో నశీర్ అహ్మద్ చేస్తున్న కృషి అభినందించ దగింది.

అలాగే దేశంలో ముస్లిం మహిళలపై కఠిన ఆంక్షలు కొనసాగుతున్నాయి. ఉద్యమాల విషయం అలా ఉంచి ముస్లిం మహిళలు ఉద్యోగాలు కూడా చేయరాదని ముస్లిం ఛాందసులు, ఉగ్రవాద సంస్థలు తాబీదులు జారీ చేశాయి. కాశ్మీరులో పరిస్థితి మరి ఘోరంగా ఉంది. బురఖాలు ధరించలేదంటూ ముస్లిం మహిళలను హతమార్చుతున్నారు. ముస్లిం బాలికలు పాఠశాలకు వెళ్లరాదని శాసిస్తున్నారు. మానవ సమాజంతోపాటు మత కట్టుబాట్లలో వస్తున్న వచ్చిన మార్పులను గుర్తించడానికి ముస్లిం దేశంగా ప్రకటించుకొన్న ఇరాన్ ప్రస్తుత అధ్యక్షుడు ఖతామి లాంటి వారు సిద్ధపడినప్పటికీ చాందస భావాలు కలవారు మనదేశంలో ఆంక్షలు కొనసాగిస్తునే ఉన్నారు. అమెరికా దురాక్రమణకు పాల్పడితే ప్రాణాలు ఒడ్డి అయినా తమ మాతృదేశాన్ని కాపాడుకొంటామని ఇరాకీ మహిళలు సాయుధులై ప్రదర్శనలు జరుపుతున్నారు. మనదేశంలోని ముస్లిం మహిళలు కూడా ఆ పోరాట పటిమను, ధృడచిత్తాన్ని దేశ స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో చూపెట్టారు. వారి ధైర్యసాహసాలను, పాఠకుల కళ్ల ముందు ఆవిష్కరించేస్తుంది సులభశైలిలో సాగిన ఈ పుస్తకం.

ముస్లిం మహిళలు
వెల : రు.30

మహిళా జీవితాలపై విశిష్ట అధ్యయనం

ఈ భూస్వామ్య పెట్టుబడిదారీ పితృస్వామ్య సమాజంలో మహిళలు నేటికీ వివక్షకు గురవుతునే ఉన్నారు. ఆధునిక యుగంలో ఎన్నో సామాజిక మార్పులు వచ్చాయి. స్త్రీలు పురుషులతో ఒకవైపు సమానంగా అన్ని రంగాలలోనూ ముందుకు దూసుకుపోతున్నారు. మరోవైపు పితృస్వామ్య వ్యవస్థ తాలూకు వివక్ష మాత్రం ఈనాటికీ సమసిపోలేదు. సమాజంలో మహిళల స్థితిగతుల్ని అధ్యయనం చేసి, వారిలో చైతన్యాన్ని రగిలించేందుకు కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయంలో 2000 సంవత్సరం అక్టోబరు నెలలో మహిళా అధ్యయన కేంద్రాన్ని ఏర్పాటు చేశారు. ఈ కేంద్రం డైరెక్టర్ ప్రొఫెసర్ వి. శోభ నాయకత్వంలో దళిత మహిళలు, కారాగారంలో విచారణలో ఉన్న స్త్రీ ఖైదీలు, సెక్స్ వర్కర్లు, తోళ్ళ పరిశ్రమలో దళిత మహిళలకు ఎదురవుతున్న కాలువ్య ప్రమాదాలపై అధ్యయనాలు జరిగాయి. పరిశోధనాంశాల్ని పుస్తకాలుగా ప్రచురించారు.

మురికివాడల్లోని దళిత మహిళలు

వరంగల్ పట్టణంలోని ఏడు మురికివాడల్లోని 500 మంది దళిత స్త్రీల స్థితిగతుల్ని పరిశోధన సిబ్బంది అధ్యయనం చేశారు. 1991 జనాభా లెక్కల ప్రకారం పట్టణంలో దళిత జనాభా 60 వేల 953 కాగా, అందులో స్త్రీలు 29 వేల 907 మంది ఉన్నారు. ఏడు మురికివాడల్లో నివాసముంటున్న 500 మందిని పరిశీలించగా, వీరిలో 350 మంది నిరక్షరాస్యులు. నల్లరు మాత్రమే డిగ్రీవరకు చదివారు. అయినా, వారికి ఉద్యోగాలు లేవు. చదువులేనివారికి కూలీ దొరకక, చదువుకున్నవారికి ఉద్యోగం రాక ఇబ్బంది పడుతున్నారు. వీరి పిల్లల్లో అత్యధికులు అనారోగ్యం, పౌష్టికాహార లోపాలతో బాధపడుతున్నారు. పాఠశాలకు వెళ్ళే వయసులోనే చాలా మంది కూలిపనులు చేయాల్సి వస్తున్నది. అయిదేళ్ళలోపు వయస్సు పిల్లలు 126 మంది ఉన్నారు. పౌష్టికాహార లోపంతో వీరు దయనీయంగా ఉన్నారు. 5 నుండి 15 ఏళ్ళ వయస్సుల్లో 259 మంది పిల్లలుండగా, చాలా కొద్దిమంది మాత్రమే స్కూలు కెళ్తున్నారు. 75 శాతం ఇళ్ళల్లో కరెంటు సౌకర్యం లేదు. కేవలం రెండు శాతంమంది కొద్దిగా అభివృద్ధిలోకి వచ్చినవారున్నారు. ఉదాహరణకు మహిళల భర్తలలో అత్యధిక శాతంమంది, అంటే 294 మంది కూలీలే. ఇళ్ళకు డ్రైనేజీ, మరుగుదొడ్లు, రహదారి వంటి కనీస సౌకర్యాలు కూడా సరిగ్గా లేవు. 315 మంది దళిత స్త్రీల వార్షికాదాయం రు.5 వేలలోపే. అందువల్ల కుటుంబాలు గడవక 400 మంది అప్పుల్లో కూరుకుపోయారు. మిగిలినవారికి పరపతిలేక రుణసౌకర్యం లభించలేదు. కుటుంబ పోషణ భారంగా ఉన్న చోట ఇక పొదుపేం చేస్తారు? 282 మంది చిన్నపాటి సొమ్మును సైతం పొదుపు చేయలేదు. స్వరూప అనే మహిళ జీవితాన్ని పరికిస్తే ఇక్కడి దళితస్త్రీల జీవన చిత్రం అర్థమవుతుంది. అప్పుల బాధతో ఆమె భర్త ఎటో వెళ్ళిపోయాడు. ఆమెకు ఇద్దరు పిల్లలు. బీడీలు చుట్టి, వచ్చే ఆదాయంతో సంసారాన్ని ఈడుతున్నది. అరకొర సంపాదన, అనారోగ్యం, జబ్బుల పాలైన పిల్లలు, టి.బి. వ్యాధిగ్రస్తుడయిన తండ్రి. ఇదీ స్వరూప సంసారం! కాగా, సమాజంలో ఇతర కులాల మహిళలు ఎదుర్కొనే వివక్ష ఒక రకమైతే దళిత స్త్రీల దురవస్థ మరింత దుర్భరమనేది ప్రత్యేకంగా చెప్పనక్కరలేదు.

అక్రమ కేసులే అధికం!

వరంగల్ కేంద్ర కారాగారంలో చుట్టుపక్కల జిల్లాలకు చెందిన ఖైదీల్ని ఉంచుతారు. సమాజంలో నేరస్వభావం పెరగటానికి రకరకాల సామాజిక-ఆర్థిక- రాజకీయ కారణాలుంటాయి. వరంగల్ జైలులో అండర్ ట్రయిల్స్ గా ఉన్న 90 మంది మహిళా ఖైదీల గురించి అధ్యయన కేంద్రం పరిశోధకులు విశ్లేషణ జరిపారు. వీరిలో 70 శాతం మంది స్వయంగా ఎలాంటి తప్పు చేయకపోయినా, వారిపై కేసులు బనాయించబడినట్లు గమనించారు. నక్కలైటు, హత్య, సారాయి తయారీ, కొట్లాట, గంజాయి అక్రమ రవాణా కేసుల్లో వీరు నిందితులు. 90 శాతం మహిళా ఖైదీలు ఆర్థికంగా కిందిస్థాయిలో ఉన్నవారు కాగా, 98 శాతం మంది అట్టడుగు వర్గాల వారు కావటం గమనార్హం. ఉదాహరణకు 10 మంది నక్కలైటు ఖైదీలకుగాను తొమ్మిదిమంది ఎస్.సి, బి.సి, ఎస్.టి.లే. 14 మంది హత్య కేసుల్లో చిక్కుకున్నవారు ఉన్నారు. ఎక్కువ భాగం బనాయించబడిన కేసులుగానే కనిపిస్తున్నాయని అధ్యయన కేంద్రం పరిశీలనలో బయటపడింది. ఒక వృద్ధురాలైతే తనవారిని రక్షించుకునేందుకు నేరం తనపై వేసుకున్నది!

పేదరికంవల్ల వ్యవసాయం గిట్టుబాటుకాక పలువురు రైతులు ఈ ప్రాంతంలో గంజాయి సాగు చేస్తున్నారు. దీని రవాణాకు మహిళల్ని ఉపయోగిస్తున్నారు. వీరంతా దాదాపు బలహీనవర్గాల స్త్రీలే. అలాగే సారా అమ్మకం కేసుల్లో ఉన్నవారు అధిక శాతం పేద మహిళలే. జైలులో మరుగుదొడ్లు, స్నానాల గదుల సమస్య, పారిశుధ్యం అధ్వాన్నంగా ఉండటం మూలంగా స్త్రీ ఖైదీలు చాలా ఇబ్బంది పడుతున్నారు. నాసిరకపు ఆహారం, వైద్య సేవలు సరిగ్గా అందకపోవటం తీవ్ర సమస్యగా ఉంది. ఆరోగ్యసేవలు అందక ఖైదీలు మరణించిన సంఘటనలు కూడా జరిగాయి. ఎస్.సి. సౌకర్యంలేక, కేసులు వాయిదాలు పడుతున్నందున,

ప్రతి పుస్తకం వెల : రు.10

శిక్షపడకున్నా ఏళ్ళతరబడి ఖైదీలు జైలులో మగ్గాల్ని వస్తున్నది.

సెక్స్ వర్కర్ల జీవితాలు

వ్యభిచారం అనేది ఒక సామాజిక రుగ్మత. ఎవరూ కావాలని వేశ్యావృత్తిని ఎంచుకోరు. పలు రకాల సాంస్కృతిక-ఆర్థిక- సామాజిక-రాజకీయ కారణాలవల్ల కొన్ని కులాల్లో ఇది తరతరాలుగా ఆచారంగా మారటం, అది నేటికీ కొనసాగుతుండటం దారుణం. మహిళా అధ్యయన కేంద్రంవారు వరంగల్ జిల్లాలోని మూడు గ్రామాలకు చెందిన 130 మంది సెక్స్ వర్కర్ల జీవితాల్ని అధ్యయనం చేశారు. ఈ రుగ్మతకు బలవుతున్నవారి సామాజిక, ఆర్థిక స్థితిగతుల్ని పరిశీలించారు. 130 మంది సెక్స్ వర్కర్లలో 80 శాతం మంది వంశపారంపర్యంగా ఈ వృత్తిలో ఉన్న కుటుంబాలవారే కావటం గమనించదగ్గ అంశం. పేదరికం కారణంగానూ, జీవితంలో మోసపోయిన వేశ్యాజీవితాల్ని ఎంచుకున్నవారు ఉన్నారు. 90 శాతం మంది నిరక్షరాస్యులే. వీళ్ళ కుటుంబాలకు వీరే పోషకులు. పోలీసులు, మద్యం సేవించి వచ్చే రౌడీలతో తరచూ వీరికి సమస్యలు ఏర్పడుతుంటాయి. బాధితులు ఒప్పుకోకపోయినా, కొందరికి ఎయిడ్స్ సైతం సోకినట్లు అధ్యయన కర్తలు చెప్తున్నారు. పేదరికం-కుటుంబ పరిస్థితులవల్ల 17 ఏళ్ళ వయస్సులోనే ఒక యువతి ఈ వృత్తిలోకి వచ్చింది. వృద్ధాప్యంలో ఉన్న తల్లినీ, మూగ సోదరుడినీ పోషించటానికి మరొక స్త్రీ ఈ నరక కూపాన అడుగుబెట్టింది.

వంశపారంపర్యంగా సెక్స్ వర్కర్లుగా ఉంటున్నవారు దొమ్మరి కులస్థులు. “సుమారు మూడు దశాబ్దాల క్రితం “గారడీ” విద్యతో ఈ కులస్థులు పొట్టపోసుకునేవారు. క్రమేణా ఈ విద్యకు ఆదరణ తగ్గిపోవటంతో దొమ్మరులు జీవితం దుర్భరంగా తయారైంది. అలాంటి పరిస్థితుల్లో మగవారు దొంగతనాలకు పాల్పడుతుండేవారు. పోలీసులకు చిక్కి పురుషులు జైలుపాలుకాగా, కుటుంబ పోషణార్థం స్త్రీలు చాపలు, బుట్టలు వంటివి అల్లుతూ, బతుకుబండిని నడుపుతుండేవారు. ప్రత్యామ్నాయ మార్గాలు కరవై, మహిళలు దేవుని పేరు మీద “వెంకటసాని”గా మారే ఆచారం మొదలైంది. రాసురాసు వీరు సెక్స్ వర్కర్లుగా తయారయ్యారు” అంటూ దొమ్మరి కులంలో వేశ్యావృత్తి ప్రబలటానికి దారితీసిన కారణాల్ని విశ్లేషించారు అధ్యయన కర్తలు. వీరికి విద్య, ఉపాధి, సాంస్కృతిక చైతన్యం తీసుకురావాల్సిన అవసరం ఉంది. వృత్తి నుండి బయటపడేందుకు పునరావాస చర్యల్ని ప్రభుత్వం ముమ్మరంగా చేపట్టాలి. అయితే, సర్కారు వైపు నుండి ఈ దిశగా ప్రయత్నాలు మాత్రం దాదాపు శూన్యమే! నిజానికి సెక్స్ వర్కర్లకు లెస్సెస్లు ఇచ్చే ప్రతిపాదనను ముఖ్యమంత్రి చంద్రబాబు ఆమధ్య చేశారు. మహిళా సంఘాల నిరసనతో వెనక్కితగ్గారు.

ప్రపంచ బ్యాంకు ఆదేశాలకు అనుగుణంగా రాష్ట్రంలో అమలవుతున్న ఆర్థిక విధానాలు పేదలపై మరింత భారంగా పరిణమిస్తున్నాయి. రైతులు-చేతివృత్తిదారుల ఆత్మహత్యలు, ఆకలి చావులు వీటి ఫలితాలే. ఈ క్రమంలో బాధితుల్లో అత్యధిక బాధితులు మహిళలు. స్త్రీలలో కూడా బలహీన వర్గాలకు చెందినవారు మరింత పీడనకు గురవుతున్నారు. ఈ నేపథ్యంలో కాకతీయ యూనివర్సిటీ మహిళా అధ్యయన కేంద్రం మహిళలపై చేసిన ఈ అధ్యయనాలు భిన్న కోణాల నుండి స్త్రీల స్థితిగతుల్ని అర్థం చేసుకునేందుకు సహకరిస్తాయి. అన్ని విశ్వవిద్యాలయాలనుండి మరిన్ని ఎక్కువ పరిశోధనలు ఈ దిశగా జరగాల్సిన అవసరం ఉంది. అధ్యయనాంశాల్ని అక్షరరాపంలో మలిచేటప్పుడు కొన్ని జాగ్రత్తలు తీసుకుంటే బాగుండేది. ఉదాహరణకు కులవ్యవస్థ ఆవిర్భావం, వర్గ సమాజం గురించి పేర్కొనేటప్పుడు సామాజిక శాస్త్రవేత్తలు ఏమన్నారో ఉటంకిస్తే అర్థవంతంగా ఉండేది. అక్కడక్కడా స్త్రీ గురించి తిరోగామి భావాలతో కూడిన వాక్యాలున్నాయి. భవిష్యత్లో చేపట్టే పరిశోధనల్లో మరింత పరిపక్వత ఉంటుందని ఆశిద్దాం.

“గోదావరి స్టేషన్” కథలు

తెలుగు కథావీధిలో ఓ గురజాడ, చింతా దీక్షితులు, శ్రీపాద, చలం, చా-సో- ఇలా పేర్లు - వారి ఒకవడిని తెల్పాయి. చక్కని సంప్రదాయబద్ధ కథలు- చదివించిన తీరు, వస్తువు అవి గుర్తుంచుకున్న పాఠకులు నేటి కథల్ని ఎలా చదువుతున్నా, వేళ్ళమీద లెక్కబెట్టగలిగే కథకులే ప్రసిద్ధులయ్యారు. కథల్లో సరళత, స్వచ్ఛత, మలుపులు చదువరిని ఇబ్బంది పెట్టని కథకులుగా లక్ష్మణయ్యర్ రామస్వామి (ఎల్.ఆర్. స్వామి), తెలుగు పాఠకులకు రెండు దశాబ్దాల నుంచి సుపరిచితులే.

కథాస్వామ్యం కథకునిగా స్వామి కథలు సౌమ్యాన్ని, కథన సామర్థ్యాన్ని అర్థం చేసుకోవడమే కాకుండా, క్షణం ఆలోచించే ప్రయత్నం చేస్తారు. సరిగా ఇలాంటి మెలుకువలు పాటిస్తూ, మానవ సంబంధాల వారధిని కథా వారిధి మీద నిర్మించారు. ఈ కథావారిధిలో “గోదావరి స్టేషన్”లో పన్నెండు కథల్ని విలక్షణంగా శైలి,

గోదావరి స్టేషన్
వెల : రు.50

శిల్పం భేషజాల జోలికి పోనివ్వని నిజాయితీ కన్పిస్తుంది. లోక నైజం చాటడం తన కథా ప్రయోజనంగా స్వామి కథల్ని వాటి అంశాలను విశ్లేషించి చూడాల్సి వుంటుంది.

డా॥ ఎన్. గోపి అభిప్రాయపడినట్లు నిరాడంబరం, నిర్భర భావబంధురం గా కథల్ని, వాటి హృదయ పరిమళాల్ని-మధ్యగత ప్రపంచపు కథలుగానే చెప్పుకోవాలి.

సగటు పాఠక ప్రతి క్రియను దృష్టిలో పెట్టుకుని రచనలు సాగించే స్వామి కథా సంపుటిలో పరిమిత వర్ణనలు, అదీ కథా నేపథ్యాన్ని వివరించేందుకు ఉపయోగంలోకి తీసుకుంటారు. మాండలికాలు, ప్రాంతీయ ధోరణుల ఆవృతాల కథలు వ్రాయకుండా జాగ్రత్తపడ్డారు స్వామి.

న్యాయాన్యాయాల బేరీజుల్లో న్యాయం ప్రశ్నార్థకమైందన్న ఆవేదన “అరణ్యరోదనం”లో కన్పిస్తుంది. “కనువిప్పు”లో మానవ మనుగడకు కావల్సిన ప్రేమానుబంధాల విశ్లేషణ వుంది.

ముఖ్యంగా “గోదావరి స్టేషన్”లో వృద్ధురాలి ఆవేదన శతాబ్దాల వంతెన ఉనికిని సామ్యం చేయడం సమకాలీనతను తెలియచేస్తుంది.

సహానుభూతిని పంచే కథలుగా “అమ్మ”, “రాజీ”, “శత్రువు”, “వంతెన” కథలు కన్పించినా, వస్తువు ప్రతిపాదనలో కొన్ని బలహీనతల్ని అధిగమించే యత్నం చేయాల్సి వుంటుంది.

బహుభాషావేత్త అయిన స్వామి మరిన్ని మంచి కథల్ని - కథన రీతుల్ని పాటిస్తూ, ఉత్తమ కథకులుగా ఎదగాలని కోరుకుందాం.

(గోదావరి స్టేషన్ - పేజీలు - 90, వెల - రు.50, సహృదయ ప్రచురణలు - ఎల్.ఆర్. స్వామి, హెచ్.ఐ.జి-8, సీతమ్మధార, విశాఖపట్నం.)

విజ్ఞాన, వినోదాల కలయిక 'తమాషా కథలు'

పిల్లలను అలరించే కథలు కోకొల్లలు. ఇప్పటికే అనేక పుస్తకాలు వెలువడ్డాయి. అలాగే పిల్లలను ఆలోచింపజేసే ఫజిల్లు అనేకం వస్తున్నాయి. ముఖ్యంగా దిన, వార, మాస పత్రికల్లోని పిల్లల విభాగాల్లో ఇలాటి శీర్షికలు నడుస్తున్నాయి. పుస్తకాలగానూ వెలువడుతున్నాయి. ఈ రెండింటి సమాహారంగా పిల్లల రచనలు చేయటం నిజంగా ప్రయోగమే. ప్రయోజనదాయకం కూడా. ఈ ప్రయోగాత్మక, ప్రయోజనదాయక ప్రయత్నాల ప్రతిరూపం 'తమాషా కథలు'. ఈ పుస్తకం ఇటీవలే వెలువడింది. రచయిత పి. సురేష్ కుమార్.

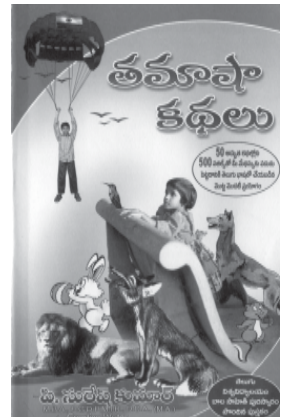
ఈ పుస్తకంలో మొత్తం 50 కథలు ఉన్నాయి. అందులో 35 తమాషా కథలు. ఒక్కొక్క కథలో పదేసి పదాలు ఉండాల్సిన చోట కాక వేరేచోట ఉంటాయి. ఉన్నవి ఉన్నట్టుగా చదివితే అర్థం బోధపడదు. కథాక్రమాన్నిబట్టి ఆలోచిస్తే, అక్కడ ఉండాల్సిన పదం ఏమిటో పిల్లలకు అవగతమవుతుంది. దీనివల్ల పిల్లలకు పదప్రయోగం, వాక్య నిర్మాణం, ఆలోచనాశక్తి అలవడతాయనడంలో అతిశయోక్తి లేదు. అంతేకాదు, కథ పూర్తయ్యేసరికి చక్కని నీతి కూడా తెలుస్తుంది. మిగతా 15 కథలూ మరో కోవకు చెందినవి. అవి తిక్కమక కథలు. ఒక్కో కథలోని 10 పదాల తాలుకూ అక్షరాలు తారుమారై ఉంటాయి. వాటిని సరైన క్రమంలో అమర్చితే అర్థవంతమైన పదం వస్తుంది.

ఈ 50 కథల్లోనూ ఇలా మెదడుకు పదును పెట్టే గుణంతోపాటు చక్కగా అలరించే నీతి, కమ్మని హాస్యం, కనువిప్పులు, గుణపాఠాలు, ఎత్తుకుపై ఎత్తులు, విలువైన సందేశాలు ఉన్నాయి.

ఆఖరున ఇంకో 30 గజిబిజి వాక్యాలు ఉన్నాయి. నిజానికి అవి రెండేసి వాక్యాలు. పదాలు అక్కడివిక్కడ ఇక్కడవి అక్కడ కలగలిసిపోయి ఉంటాయి. నేర్పుగా విడదీయాలి. ఈ మూడు ప్రక్రియలూ పిల్లలను అమితంగా ఆకట్టుకునేవే. ఒక ప్రయత్నంలో రెండు ప్రయోజనాలను సాధించిపెట్టేవే.

ఇది పిల్లలకు బాగా ఉపయోగపడే పుస్తకం. పెద్దలు కొని చదివించాల్సిన పుస్తకం. ఈ కథలన్నీ 'వార్త' ఆదివారం అనుబంధంలోని 'మొగ్గ' శీర్షికలో ప్రచురితమయ్యాయి. ఇప్పటికే ఎంతోమంది బాలపాఠకులను అలరించాయి. పిల్లలకోసం ఇలాటి ప్రయోజనాత్మక ప్రయోగం చేసిన రచయిత అభినందనీయుడు.

V

తమాషా కథలు
వెల : రు.20

చేరాను చేరిన జాతీయ పురస్కారం

జెయిన్

కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డును స్వీకరిస్తున్న సాహితీవేత్త చేకూరి రామారావు

‘చేరా’ భాషా శాస్త్రవేత్తగా కన్నా విమర్శకుడిగా తెలుగు సాహితీ ప్రియులకు సుపరిచితులు. అయితే ఆయన మాజీ కవి కూడా అన్నది చాలా కొద్ది మంది ఎరిగిన సంగతి. ఇక చేరాతో నా అనుభవం. సెంట్రల్ యూనివర్సిటీలో గెస్ట్ ప్రొఫెసర్ గా ఒక సెమిస్టర్ బోధించారు. ఆ విధంగా నేను పరోక్ష విద్యార్థి నైనా...! ఆయనతో ‘ప్రపంచీకరణ వ్యతిరేక కవిత్వం’ గురించి ఒక సెమినార్ మా తెలుగు డిపార్టుమెంటు విద్యార్థులమే ఏర్పాటు చేశాం. “నేను కవిత్వం వదిలేశాను. ఆ సజ్జెక్టుపై పెద్దగా తెలీదు. గుడిపాటిని పిలుచుకోండి” అంటూ తప్పించుకో జూశారు. మేం ససేమిరా అన్నాం! తప్పింది కాదు ఆయనకి. కిక్కిరిసిన విద్యార్థులతో ఆయన ప్రసంగం జరిగింది. ఆ తర్వాత గంటకుపైగా చర్చ జరిగింది. విద్యార్థులమంతా చాలా సంతోషించాము. చాలా అంశాలు నేర్చుకున్నాం. ‘చేరా’కి కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు’ వచ్చినట్టు టీవీ వార్తల్లో చెప్పగానే మా యూనివర్సిటీ విద్యార్థులమంతా సంతోషించాము.

“కవిత్వంతో నా రొమాన్సు ముగిసింది” అని ప్రజాతంత్రలో ప్రకటించారు. శేష వయస్సును భాషాశాస్త్రంలో చేయకుండా మిగిలిపోయిన పరిశీలనలకు వినియోగిస్తాను అని ఆయన చెప్పారు. ఊహించని విధంగా కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు ప్రకటించడంతో, అదీ “స్మృతికి కిణాంకం” గ్రంథానికి కిణాంకంతో ఆయన ఒకంత ఆశ్చర్యాన్ని వ్యక్తం చేశారు. ‘స్మృతికి కిణాంకం’ నవలో, కథాసంకలనమో, కవిత్వమో కాదు. సాధారణంగా అలాంటి ప్రక్రియల్లో కృషి చేసినవారికిస్తారు. అందుకే ‘చేరా’ ఆశ్చర్యపోయారు. ఆ గ్రంథం చేరా జ్ఞాపకాల పేటిక. అనుభవాల స్మరణ. స్మృతుల్ని రికార్డు చేశారు. ‘చేరాతలు’, ఆంధ్రజ్యోతి సాహిత్య వేదిక వంటి వివిధ శీర్షికల్లో, సందర్భాల్లో తాను రాసిన వాటి సంకలనం అది.

స్మృతులు తీయగా, చేదుగా వుంటాయి. వాటిని అక్షర రూపంలో పెట్టేటప్పుడు ఎంత వద్దనుకున్నా సాహిత్య వాసనలు అంటుకుంటే. నా ‘బాల్యం’ గురించి రాసి, మెడిసిన్ నగరంలో ‘వేల్చేరు’తో అనుభవాన్ని రాసినా ఒక నవల్లో, కథల్లో ఉండే వర్ణనాత్మక లక్షణం కన్పిస్తుంది. అందుకే “స్మృతికి కిణాంకం” ఒక సాహితీవేత్త అంతర్లనాల, అనుభవ ముద్రల సమాహారం. దానికి అవార్డు ప్రకటించి అకాడమీ దాని విలువను గుర్తించింది. సత్కరించింది.

ఈ గ్రంథంలో మూడు భాగాలున్నాయి, అవి ఆత్మీయం, ఉల్లాసం, ఉద్వేగం. ఆత్మీయంలో ‘నా బాల్యం’ నుంచి ‘బాబోయ్ పుస్తకావిష్కరణ’లని భయపడే వరకూ రాసినవి వున్నాయి.

బాల్యంలో ‘సిరిపురంలో’ విద్యార్థి దశలో విద్యార్థి కాంగ్రెస్

వాళ్ళతో తిరిగింది చెప్పారు. కాంగ్రెస్ వారు కమ్యూనిస్టుల్ని దేశద్రోహులుగా ప్రచారం చేసింది. అది తన మీద ప్రభావం వేసింది. అపోహలకు గురైంది చెప్పారు. అయితే నరసరావుపేటలో చదివేప్పుడు ‘ప్రజాశక్తి’ చదివారు. “అది నా ఆలోచనను మార్చింది, కాంగ్రెస్ కార్యవర్గానికి కమ్యూనిస్టుల జవాబు, రష్యా దేశం భూతల స్వర్గం. విశాలాంధ్రలో ప్రజారాజ్యం ఇంకా ఇతర పుస్తకాలు. తరువాత కమ్యూనిస్టులు దేశద్రోహులుగా కనబడటం మానేశారు” అని చెప్పారు. నారాయణస్వామి బోధించిన గతితార్కిక భౌతికవాద సూత్రాలు ఒంటబట్టి దేశ భక్తికన్నా ప్రపంచం విశాలమైనదిగా కన్పించిందని చెప్పారు.

‘ఉల్లాసం’ విభాగంలో ‘ఈ శతాబ్దపు మహిళా ప్రగతికి ప్రతీక’తో ప్రారంభమై ‘అరుదైన సంపాదకుడు ఎలికె’ వరకు వివిధ సందర్భాల్లో రాసినవి వున్నాయి. ‘ఈ శతాబ్దపు మహిళా ప్రగతికి ప్రతీక’ వ్యాసంలో సాహిత్యంపై తన సోదాహరణంగా విశ్లేషణిస్తూ నాయని కృష్ణకుమారి జానపద వాఙ్మయ పరిశోధనను ప్రస్తుతిస్తారు.

‘ఉద్వేగం’లో వివిధ వ్యక్తులతో తనకుగల అనుబంధాన్ని తల్చుకొని బాధపడ్డారు. ముఖ్యంగా తన గురువు ‘హెలెన్ కెలీ’ మరణం తనని కలిచి వేసింది. తన తండ్రి మరణం గుర్తొచ్చింది. తనలో తనే దుఃఖించింది చెప్పారు. చివరగా కృతజ్ఞతలు, పరిమిత వివరణలతో ముగుస్తుంది. ఈ గ్రంథం ‘రసోల్లాసం’ కల్పించదుగాని, సుదీర్ఘ కాలం సాహిత్యరంగంలో కృషి చేసిన వ్యక్తి అనుభవాలు, ఎమోషన్స్, డిమోషన్స్, జ్ఞానం, జీవనతాత్వికత దొరుకుతాయి. గొప్ప సాహితీవేత్త అంతరంగాన్ని తడిమే అవకాశం మనకు దొరుకుతుంది. శివారెడ్డికి కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు వచ్చినప్పుడు ‘చేరా’ ‘మోహనా! ఓ మోహనా!’ శీర్షికతో చేరాతలులో రాశారు. దాన్లో “ఇన్నాళ్ళ నుంచీ సాహిత్య అకాడమీ వారి ప్రపంచం మన ప్రపంచం వేరనుకున్నాం. ఇప్పుడు వాళ్ళూ మన ప్రపంచంవైపు దృష్టి మళ్ళించి వాళ్ళ దృష్టిని సవరించుకున్నందుకు కేంద్ర అకాడమీని మెచ్చుకోవాలి” అన్నారు. ఇవే మాటలు ‘చేరా’ విషయంలో కూడా సరిపోతాయి.

తెలుగు భాషలో అనేక సూక్ష్మాంశాల్ని వెలిగక తీసి, విమర్శలోకి నూతన పోకడలు పోయి బహుముఖాలుగా కృషి చేసిన చేరాకి అవార్డు వచ్చిన సందర్భంగా ఆభినందనలు.

V

మీ కోసం విభిన్న వికాస శీర్షికలు

లేఖలు

పాఠకులు, సాహిత్య కారులు తమ అభిప్రాయాలను లేఖల శీర్షికకు రాయవచ్చు. సాహిత్య పత్రిక గనక రాజకీయ సామాజిక అంశాలు పరిమితంగా సాహిత్యం ప్రధానంగానూ తీసుకుంటే మంచిది.

స్వరణీయ చరణాలు

జీవితంలో వివిధ సందర్భాలకు ఉపయోగపడే కొటేషన్స్ కవిత్యం నుంచి తరచూ ఉంటుంది కిస్తుంటాము. అయితే చాలా వరకు ఇవి గతంలో వచ్చిన కావ్యాలకే పరిమితమవుతుంటాయి. అలాగాక 1990ల నుంచి మీరు చదివిన కవిత్యంలో ఆకట్టుకున్న చరణాలను వెంటాడే వాక్యాల శీర్షికకు పంపించవచ్చు.

ఇది రాయండి!

ఏదైనా చూసినపుడు, విన్నప్పుడు దీన్ని కథగా రాస్తే బాగుంటుందని అనుకోవడం మనకందరికీ తెలుసు. అయితే అలవాటు లేక, అవకాశం లేక, రాయడం జరక్కపోవచ్చు. అలా మిమ్మల్ని కదిలించి రాయాలనిపించిన అంశాలు సూచిస్తే రచయితలు, కవులు రాయడానికి వీలుంటుంది. ఆ విధంగా వారు పాఠకులు కోరుకునేదేమిటో తెలుసుకునే అవకాశమూ వుంటుంది. మీ అసంపూర్ణ రచనలు కూడా పంపించవచ్చు.

నచ్చినవి-నచ్చనివి

మీరు చదివిన పుస్తకాలు, కథలు, కవితలు ఏవైనా సరే- వాటిలో మీకు నచ్చిన అంశాలూ నచ్చని అంశాలూ ఈ శీర్షికలో తెలియజేయవచ్చు. సాధారణంగా రచనలకు సంబంధించిన మరే ఇతర విషయమైనా కూడా రాయొచ్చు. కవులు, రచయితలు తమను తాము సరిదిద్దుకోవడానికి, నేర్చుకోవడానికి దోహదపడుతుంది. విమర్శనా దృష్టితో చదివే అలవాటు పెంచుతుంది.

నేనూ- నా రచనా

పాఠకులు, విమర్శకులతో రచయితలు తమ భావాలు పంచుకునే శీర్షిక ఇది. తమ పుస్తకం లేదా రచన ఏ పరిస్థితులలో రూపు దిద్దుకుందో ఎలాటి అనుభవాలు మిగిల్చిందో వారు రాయవచ్చు. అలాగే వచ్చిన విమర్శలకు సమాధానంగా తమ భావాలు తెలియజేయవచ్చు.

సాహిత్య సమాలోచన

ఈ శీర్షికలో పాఠకుల సందేహాలకు జవాబులుంటాయి. పత్రికా పరంగా ఇచ్చే జవాబులతోపాటు ఎవరైనా ప్రముఖులను ఉద్దేశించి అడగదలిస్తే వారి సహకారంతో జవాబులు తెప్పించేందుకు ప్రయత్నిస్తాము.

ప్రభావం

ప్రతి ఒక్కరూ సాహిత్యం పట్ల ఆసక్తి పెంచుకోవడానికి ఏదైనా చదవడం గాని ఎవరైనా రచయితల కవుల ప్రసంగాలు వినడం గాని మరేదైనా ఘటన గాని కారణమై వుండొచ్చు. అదే విధంగా వారి దృక్పథంలో మౌలిక మార్పు రావడానికి కూడా ఇలాటి సందర్భం వుండొచ్చు. వాటిని ఈ శీర్షికలో ఇతరులతో పంచుకోవచ్చు.

బాల సాహితీ

హైస్కూలు లోపు విద్యార్థులకోసం ఉద్దేశించిన శీర్షిక ఇది. మీ పిల్లలు, విద్యార్థులు రాసే వాటిలో బాగున్నాయనిపించేవి పంపించవచ్చు. వీలైతే పూర్తిగానూ లేదా కొంత భాగం ప్రచురించగలం. ఈ శీర్షికకు రాసినవారి పేర్లు, రచనల పరామర్శ వుంటుంది. సీనియర్ రచయితలతో చేయించే పరామర్శల ద్వారా వారు నేర్చుకునే అవకాశముంటుంది. ప్రత్యేకంగా నూతనత్యం గల అంశాలు పిల్లల రచనలలో స్ఫురించితే మాత్రం పెద్దలు ప్రత్యేక శ్రద్ధతో తప్పక పంపించండి.

పులికడియం

వైఫల్యాలు

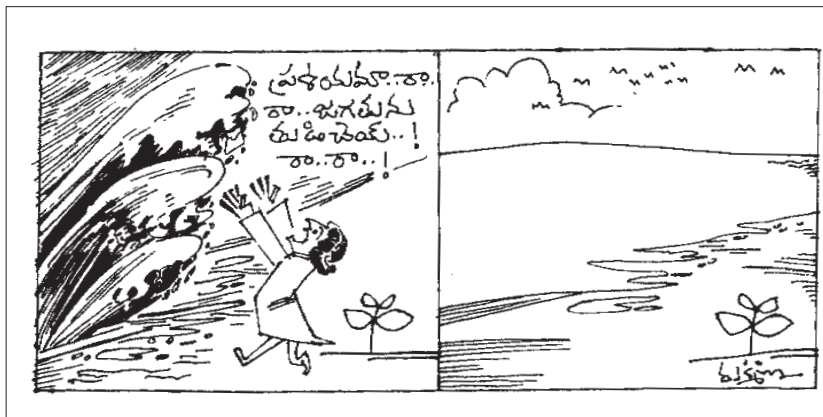
యెన్నం ఉపేందర్

అచ్చిన అయిలయ్య

అమ్మలాంటిది కదా ఈ నేల నా నేల
 నలకలా అంటుకొని మొలకైనాను మొక్కనైనాను
 అమ్మ సమ్మకం
 నేనో చెట్టెతాననీ
 అమ్మకూ నాకూ మధ్య అంబ్లికల్ కార్డులా
 ఈ బంధం ఈ తల్లి వేరు నా ఊరు
 తల్లి కడుపులో పడిన పొద్దు
 బతుకు పాటలో ఆగిన రాగం
 చీకటి చిక్కబడే కొద్దీ
 ఊళ్ళోకి జరిగే సృశాసం
 పొడుచుకొచ్చిన తుమ్ముముల్లులు ఆకలి దప్పులు
 ఎవరో నిశీథికి ఏడ్వటం నేర్పారు
 ఎద్దడి కాలమా యిది?
 పండివార్చిన కరవే యిది
 ఈ నేలపై గింజపైవెవరో రాసిన గుత్తాక్షరాలు
 అంతర్వాహినిలా పరుచుకుంటున్న ఉప్పెన
 డిప్పు సారా వారుణివాహిని ఐ.ఎం.ఎఫ్.ఎల్.
 పెసర్పిండి కాటు సబ్బు బాడిస్ట్రేలుగా ఎవల్యూషన్
 పంట కాలువ జలగ
 డ్రాక్యులాగా పరివర్తనం
 తెల్ల కాగితంపై నల్లటక్టరాలు
 మసిబారిన జీవితాలు
 పొగగొట్టం ఒక చోట
 చిల్లి అంటార్కిటికాలో
 ఆకలి చావులెక్కడన్నావా నువ్వు?
 కళ్ళున్నాయి కానీ
 కనిపించే నుదురు ముడతలపైనే
 చెవులున్నాయి కానీ
 పేగుల గురగురలు వింటానికే
 మాట్లాడే నోరుందీకానీ
 ప్రశ్నించడం తెలీదు
 గొంతు చిట్టేలా అరవటం తెలీదు
 నిందించటం తెలీక నిలేస్తున్నా నేడు
 అది విశ్వ ఉప్పెన మరో ఎల్డోరాడో
 నేతి బీరకాయ పులికడియం
 ఆకు తర్వాత ఆకు
 చెట్టు మోడయ్యింది
 నా వెన్నెల్ని ఎవరో మింగారు
 బాధగా భయంగా ఉండమ్మా
 కత్తిరించొద్దు నా అంబ్లికల్ కార్డుని
 వేరు చెయ్యొద్దు
 నన్ను నా మట్టి నుంచి

చెప్పడానికి విశేషమేముంది
 ప్రజాస్వామ్యమే శేషమయ్యింది
 సమాధానాలు దొరకని సందేహాలమధ్య
 ఆర్థతలేని ఆదర్శాలు షరామాములే
 నేల మీద నూకలు చల్లి కథ వెనక
 మోసపోయి వలల చిక్కిన పావురంవలె
 ఇన్నేండ్ల పరిపాలన పథకాల పర్వం వెనక
 దరిద్రం బోసులో చిక్కిన పేదవాడు
 గతం సృరిస్తూ ప్రగల్భాల పీఠం
 వర్తమానం యేమి మిగల్చనివైనం
 భవిష్యత్ అంధకారం చేసిన పాపం
 భారత పాలకుల పుణ్యమాయే
 ఉపన్యాసాలతో సప్తసముద్రాల దాటిస్తారు
 విధానాలతో మూడుచెరుగుల నీళ్ళు తాగిస్తారు
 మ్యానిఫెస్టో వాగ్దానాల తూటాలకి
 పేదవాడి ఓట్ల గుండెను బద్దలవటం నైజం
 పిమ్మట ప్లేట్ పిరాయించి గద్దాయించడం బహుమానం
 పరిపాలన స్వప్నంలో స్వర్గం చూపెట్టడం కొలమానం
 యాభై ఏండ్లకు పైబడిన అసమానతల గెలుపులు
 పరిపాలన విజయానికి చిహ్నమయితే
 పేదవాడి ఓటమికి కారణం వెతకడం నిజం
 పాలక పక్షిర్ల నాటకం చెదరడం ఖాయం
 ఓటమి విజయానికి సంకేతము
 తిరుగుబాటు చైతన్యానికి ప్రతీకము
 అనుభవాల వైఫల్యాలు సమీక్షించండి
 సమానతల రాజ్యాన్ని ప్రతిష్ఠించండి

V

V

కవితలు

స్వేచ్ఛగా బ్రతికే మనిషి
నా స్వప్నం!

నిటారైన వెన్నెముక
నిలిచి పోరే ఆయుధంగా
పిడికిలి బిగించి తెగించే
గుప్పెడు ఆశల దిశలో
గాలిలా, గాలిలో
పాటలా, పాటల
సెలయేరులా
స్వచ్ఛంగా జననముద్రలోకి
ప్రవహించే మనిషే
నాకల!
తన పాదముద్రలే కాలానికి పారంలా
తన తీపి గుర్తులే ప్రపంచానికి రుతువుల్లా
కవితలా, కవితలో
భావంలా, భావంలో

మనిషి నా స్వప్నం

ఎస్. హరగోపాల్

తడి ఇంకని ఆత్మీయతలా
సూటిగా ప్రజల గుండెల్లోని
పాటైపోయిన
మనిషే నా కల!

మట్టిపిసికిన చేతుల్లో పుట్టుకొచ్చిన మొక్కలా
బతుకు కమ్మదనం మిగిలిన

అమ్మవంటి పల్లెతనంలా
ఆకాశంలా, ఆకాశంలో
సూర్యునిలా, సూర్యుని
వెలుగుజెండాలా
నేడే పొద్దుపొడిచే
మనిషే నా కల!

విష సంస్కృతుల సాలెగూళ్ళను త్రెంచి,
అమానవీయ విధ్వంసాల శిథిలాలను కూల్చి
పొరలు, పొరలుగా నేలను తొలిచి
ఆకుపచ్చ కావ్యాలను
చిగిర్చే, చిగుళ్ళ
నెగళ్ళను ఎగరేసే
మండే భాస్వరాల
గుండెలు కల
మనిషే నా కల!!

V

'కాలిత స్వప్నం'

తిరునగరి శ్రీనివాస్

చెమట బిందువుపై
కరవు కర్కశంగా దాడి జరిపింది!
నేలతల్లి ఎండిన గుండెతో
తడితపనను విశ్లేషించింది!
ఇప్పుడు ప్రవాహాలు లేవు
పరపళ్ళ తొక్కే సందర్భాలసలేలేవు
జీవితంపై కన్నెర్ర చేసిన
కాలం ఆధిపత్యం కొనసాగుతోంది
ప్రతిచోటా కరవు విసర్జించిన
పక్షవాతపు రెక్కలే దిక్కుల్ని శాసిస్తున్నాయి
ఉపరితలం సలసలకాగి ఆవిరైపోతూ హెచ్చరిస్తోంది!
పచ్చదనం కనుమరుగై
కరవు సీమల్లో సృశాస సంగీతం అలముకుంటోంది
ఒకప్పుడు నిమ్మపండులా నిగనిగలాడిన పల్లెలు
కట్టెలై వట్టిబోయాయి
గుడిసెలు ఖాళీ అయ్యాయి
బ్రతుకుపై పడ్డ అర్థాంతరపు దెబ్బకు జడిసి
అందరూ పారిపోతున్నారు
కరవు దెబ్బతో సామూహికంగా
నడమంత్రపు ముసలితనం వచ్చేసింది
ఆకలితోపాటు ఆశలూ చావవుకనుక
వలసగండం భుజాలకెక్కింది
పరాయి ముద్రలు మొలచి ఊగినలాడుతున్నాంకాబట్టే
సంవత్సరాల తరబడి కరవుకు తరగిపోవాలనిపించట్టేదు!
నీటి ఆవాసాల్ని మ్రింగేసి వలసల్ని మనకు అంటగట్టింది
వలసబండ్లపై తరలిపోతున్న ఊళ్ళను పలకరిస్తే
కరవు కాట్లను కన్నీటి పాటలుగా విన్పిస్తున్నాయి

ప్రాణమున్న ప్రతి జీవి కన్నీటి 'గోస'ను చెబుతోంది
కష్టాల దిబ్బల్లో కూరుకున్న ఊళ్ళు
కరవు ఉరితాళ్ళకు బలైపోయాయి!
మనిషి మీద
పచ్చనిబతుకు మీద
నిస్సారంగీతం పాడిన కరవుపై అంతిమ యుద్ధం జరగాలి!
మట్టిపొరలలో నిరంతరం
తడివాసన పరిమళించాలి
బతుకులన్నీ జలధారలతో తేరుకోవాలి
చెమటమక్కు అజేయంగా నిలవాలి

V

డివిజన్ టూ ఢిల్లీ

శిల్పా జగదీష్

నిన్న....
బస్టీలో కుస్తీలు పడుతూ
చిల్లర కొట్టేసిన చిన్న రౌడీ
నేడు....
దండలేసుకొని దండం పెడుతూ
దౌర్జన్యంగా ఓటు దండుకునే పెద్ద గుండా
వీడిని మీరు ఇలాగే పెంచుతూపోతే
రేపు....
ఏ కాషాయమో, ఖద్దరో కప్పుకొని
ఏకంగా ఎర్రకోటపై జెండా ఎగరేస్తాడు
మిమ్మల్ని, ఈ దేశాన్ని హోలోసేట్గా
అమెరికాకు అమ్ముకోవడమో
అరేబియాలో తోసివేయడమో ఖాయం
మీ అందరినీ కాపాడేందుకు మరో గాంధీ పుట్టుకురాడు
ఎందుకు పుట్టుకు రావాలని నేనడుగుతున్నా?
మీకు ఎన్నిసార్లు స్వాతంత్ర్యం తెచ్చిపెట్టాలో
చెప్పండి నాకు ఇప్పుడే!

V

మగ్గం మనుగడ

యజ్ఞమూర్తి బుద్ధి

నీ మెదలు వొంచి
వెన్ను విరిగే వేగంతో టెక్నాలజీ వృద్ధిని
తీసుకొస్తూనే వుంటాడు వాడు
మగ్గాన్ని విడిచిపెట్టే దిశగా
నిన్ను నెట్టాలని ఆత్రపడుతున్నాడు

తరతరాల్నించీ నీకు తిండి పెట్టిన మగ్గాన్ని
వొదలడానికి నీకు మనసొప్పుదు
పుట్టిన్నాటినుంచి మగ్గం గుంటలో
బతికిన నీకు ఇంకోపని తెలీదు

నీ కళ్ళలో పొరలా పరచుకున్న నీటిబొట్టు
రెప్పల తాకిడికి కదిలి కొలకుల్లోనుంచి
పక్కకు జారి నువ్వు నేసిన బట్టపై పడి
జాలిగా చూస్తుంది నీవొంక

నువ్వికనైనా మేల్కొనక తప్పదు
నీ బాధలకి ఏ దేవుళ్ళూ, దెయ్యాలూ
అడ్డుపడరని తెలుసుకోవాలి

నీవాళ్ళ మధ్య పార్టీల పేరుతో
విభేదాల్ని పెంచి పోషిస్తేనే
తన కౌర్యం సజావుగా సాగుతుందని
వాడి కుటిల ఎత్తుగడ
నీ వాళ్ళంతా ఇప్పుడు
పార్టీలకతీతంగా ఏకం కావాలి
వాడు వికృత చేష్టలతో
నిప్పులు కురిపిస్తుంటాడు నీ వాళ్ళ బతుకుల్లో
అంతకంటే ఎక్కువగా నువ్వు
ప్రతిఘటనా జ్వాలలు వెదజల్లాలి

నీ మీద ప్రపంచీకరణ ఉచ్చువేసి
వినోదించే వాడి చర్యలెప్పుడూ
క్రూరంగానే వుంటాయి
గడ్డిపరకలు కలిసి ఏనుగుని
బంధిస్తాయనేది ఎల్లవేళలా సత్యమే
మీ నూలు పోగులన్నీ కలిసి
వాడి మెదకు వురి బిగించలేవా

మగ్గాల వాడంతా వెయ్యిన్నొక్క తుపాకులు
లేచిన యుద్ధ భూమిలా ఎర్రబారాలిప్పుడే
మగ్గం మనుగడకి
నీ దారి నువ్వే వెతుక్కోవాలి

పల్లెగా కుంచించుకుంటున్న ప్రపంచంలో
దేశదేశాల మధ్య
హద్దులు సరిహద్దులెందుకు
సార్వభౌమాధికారాలెందుకు
భౌగోళికీకరణ ముసుగుతో అమెరికా
వ్యాపారవాదం వ్యాపిస్తుంది
సామ్రాజ్యవాదం విస్తారమవుతుంటే
ఇంకా సైనిక విన్యాసాలెందుకు

దాలర్ బిగి కౌగిలికి
కుంచించుకున్నరూపాయి
బహుళజాతి సరసానికి
నీరసపడ్డ భారతీయత
దేశీయతను హతమార్చి
విదేశీయతకు మోకరిల్లి
ఒప్పుంద పత్రాలతో
మాతులు చప్పరించడం
కరచాలనాలు శిఖరాగ్ర విందులు
హద్దులులేని వ్యాపారాల్ని స్వాగతిస్తూ

సరిహద్దులు

అన్నవరం దేవేందర్

ఇంకా ఈ నేలపై
సరిహద్దు దళాలెందుకు
మన నీళ్ళుతాగి పెరిగిన మేధావితనం
అమెరికాకు అర్పితమయ్యేందుకు
ఎల్లలు ఆపలేవు
హద్దులు అడ్డురావు

ప్రపంచం పల్లెగా పరిణమిస్తుంది
దోపిడి పరివ్యాప్తమవుతుంది
భూగోళంలో హద్దులు లేవు
ఒప్పుంద సంతకాల సాక్షిగా
తలకాయలు కీలు బొమ్మలవుతున్నాయి
ఇంకా సర్వసత్తాక రాజ్యాలెందుకు
గణతంత్ర తాంత్రికతలెందుకు

V

తలలు తెగుతున్న తరం

పానుగోటి రవికుమార్

కరకరాళ ధ్వనుల మధ్య కసాయి కత్తి
వేలాడుతుంది
ఆకాశా మేఘాలు కత్తుల మబ్బులేచాయి
ద్యామ్ల నిండా డాలర్ల వర్షం
భూమాత గుండె గొంతుకలో గుచ్చుకొని
పత్తికాయల్లా పుచ్చిపోయాం!
హిందు మహాసముద్రం
పరమటకు ప్రవహిస్తుంటే...
అల్పాట్టి ఆప్టన్ ఎడారైంది
భూగోళం ప్రపంచపటలా
రెపరెపలాడుతుంటే...
ఒంటి చేతి చప్పట్లు
ప్రపంచమంతా మారుమ్రోగుతున్నాయ్!
ఇరుకు విశ్వంలో
కాలం కట్టిన కత్తుల వంతెనపై
ముక్కున డైనమెట్తో
శాంతి కపోతం స్వేచ్ఛా విహంగం
పాకడం రాని పాపాయికి
స్కానింగ్ మిషన్
చావు వార్త!
విశాల వీధులు
ప్రోక్షండర్లా కబంధ హస్తల్లో
ఇరుకు రహదారులై
శవాల ఊరేగింపుకు
ఊపిరి పోసుకుంటున్నాయ్!
రవి వర్మ గీతలు, శ్రీశ్రీ రాతల
సాహిత్య పత్రికలు

బడ్డీ కొట్టులో బాకీ!
ఇంటర్నెట్ నిండా ఇరుకు ప్రపంచం
ఆటలో ఆరటిపండు అదేమి అర్థం కాక
అప్పుల కోసం అమ్మనే అమ్మేసింది!!
ఒట్టిపోయిన వరిచేలే
ఒంటి కన్ను రాక్షసుడు
సందట్లో సడేమియాగా/భూగోళాన్ని చాపలాచుట్టి
చంకన పెట్టుకుంటుంటే
భారతమంతా బాబరీ మసీదులా
కూలిపోయి అన్నమో రామచంద్రని
అన్నపూర్ణ ఆత్మహత్య చేసుకుంటుంటే
గుంటనక్కలు, రాకాసి రాబందులు
ఏ దిల్ మోంగీ మోర్ మంత్రాన్ని జపిస్తూ
చేనేత వస్త్రాలు ముడ్డికింద పర్చుకొని
కొంగ తపస్సు చేస్తూ
ఆకాశవాణి ఆలిండియా రేడియోలో
అన్ని అమెరికా అప్పుల వార్తలు వింటుంటే
ఒంటి చేతి చప్పట్లతో ఒరిగేదేమిలేదని
కడలి నవ తరంగాలు
బషీర్బాగ్ కరెంట్ షాక్ లిచ్చాయి
కనురెప్ప వెనుక కనుగుడ్డుకి
కాలం తెలియదనుకొంటు...
చావగొట్టి చెవులు మూసి
సామాన్యడి బతుక్కి చావు పల్లకి కట్టే
మీ తలంపులు ఎటువంటివైనా
తలలు తెగుతున్న వైనాన్ని చూచి
తెగిన, తెగుతున్న తలలు
ఐక్యత రాగం ఆలపిస్తూ
సామ్రాజ్యవాదాన్ని సవాలు చేస్తున్నాయ్

V

చేరిన పుస్తకాలు...

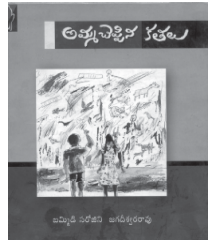
నవదీక్షిత బొద్దులు

(అంబేద్కర్ ధర్మ దీక్షకు సమర్థన)
 రచన : రాహుల్ సాంకృత్యాయన్
 అనువాదం : డా. మలయశ్రీ
 సంపాదకులు : టి. రవిచంద్
 44 పేజీలు, రు.30
 ప్రచురణ : మిలింద ప్రచురణలు, గుంటూరు
 ప్రతులకు : నవోదయ, మైత్రి?

అమ్మ చెప్పిన కథలు

రచన : బమ్మిడి సరోజిని . జగదీశ్వరరావు
 121 పేజీలు, రు.95
 ప్రచురణ : తథాగత
 ప్రతులకు : నవోదయ, మైత్రి, సహచర

నెగళ్ళు

(కవితా సంపుటి)
 రచన : చింతాడ రామారావు
 వెల : రు.50
 ప్రచురణ : స్నేహంజలి పబ్లిషర్స్, శ్రీకాకుళం
 ప్రతులకు : విశాలాంధ్ర బుక్ హౌస్

అమ్మ చెప్పిన కయిత్వం

రచన : బమ్మిడి సరోజిని . జగదీశ్వరరావు
 68 పేజీలు, రు.30
 ప్రచురణ : ఎన్.కె. పబ్లికేషన్స్
 ప్రతులకు : నవోదయ, మైత్రి, సహచర

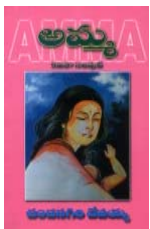
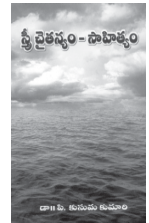
దాట్ల దేవదానం రాజు కథలు

దాట్ల దేవదానం రాజు
 వెల : రు.50
 ప్రచురణ : శిరీష ప్రచురణలు, యానాం
 ప్రతులకు: ప్రజాశక్తి, విశాలాంధ్ర, నవోదయ

స్త్రీ చైతన్యం-సాహిత్యం

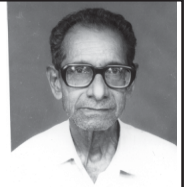
రచన : డా|| పి. కుసుమ కుమారి
 114 పేజీలు, రు.30
 ప్రతులకు : భూమన్, ప్రజాశక్తి, విశాలాంధ్ర

అమ్మ

(కవితా సంపుటి)
 చందనగిరి దేవయ్య కవిత్వం
 వెల : రు.50
 ప్రతులకు : విశాలాంధ్ర, నవోదయ, దిశ

బదు దశాబ్దాల పాత్రికేయుడు కె.పి. బాబు మృతి

బిదు దశాబ్దాలపాటు పాత్రికేయ వృత్తిలో కొనసాగిన కె.పి. బాబు 2003 ఫిబ్రవరి 11వ తేదీన హైదరాబాద్ లో కన్నుమూశారు. 1933 నవంబరు 21 తేదీన పశ్చిమగోదావరి ఏలూరులో జన్మించిన బాబు పూర్తి పేరు కోనే పరమేశ్వరబాబు. రచయిత కావాలన్న కోర్కెతో ఆయన చదువు సంధ్యలను వదిలివేసి 1952లో మద్రాసు నగరంలో అడుగుపెట్టారు. అక్కడ 'గుండుసఖి' అనే పత్రికలో మూడేళ్ళపాటు ప్రూఫ్ రీడర్ కం సబ్ ఎడిటర్ గా పని చేశారు. తర్వాత 1955లో "తెలుగు స్వతంత్ర" పత్రికలో ప్రఖ్యాత సంపాదకులు గోరా శాస్త్రిగారికి సహాయకునిగా చేరారు. అనివార్య కారణాలవల్ల ఆ పని మానుకొని ధనికొండ హనుమంతరావుగారు స్థాపించిన సుప్రసిద్ధ 'క్రాంతి ప్రెస్'లో సూపర్ వైజర్ గా చేరి పదేళ్ళపాటు పని చేశారు. ఆ తర్వాత ఆంధ్రప్రదేశ్ లో ప్రూఫ్ రీడర్ కం సబ్ ఎడిటర్ గా ఇరవై ఏళ్ళపాటు పనిచేశారు. సుమారు ఏడాదిపాటు ఉదయం పత్రికలో సబ్ ఎడిటర్ గా పనిచేశారు. అప్పటి నుండి కడదాకా ష్రీలాస్కర్ గా ఉంటున్నారు. ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్, విశాలాంధ్ర బుక్ హౌస్, నీల్ కమల్ బుక్ పబ్లిషర్స్ కు ప్రూఫ్ రీడింగ్ పనులు చేస్తూ వచ్చారు. ఆయన చనిపోయే ముందు రోజు 'ప్రస్థానం' పత్రిక ప్రూఫ్ దిద్ది ఇచ్చారు. బాబు పాత్రికేయుడేగాక కథకుడు కూడా. వివిధ పత్రికల్లో ఆయన కథలు అచ్చయ్యాయి. ఆయన భార్య బాలాంబ, ముగ్గురు కుమార్తెలు, ఒక కుమారుడు ఉన్నారు. ఆయన మృతికి 'ప్రస్థానం' సంతాపం ప్రకటిస్తున్నది. కుటుంబ సభ్యులకు సానుభూతిని తెలియచేస్తున్నది.

గోరుకాయ్యలు

దాసరాజు రామారావు కవిత్వం
 వెల : రు.50
 ప్రచురణ : మంజీర రచయితల సంఘం
 ప్రతులకు : విశాలాంధ్ర, నవోదయ

మన ప్రపంచం

(పాటలు)
 సంకలనం : జాకబ్
 సమర్పణ : డా. కె. సత్యవతి
 ప్రచురణ : ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రజానాట్య మండలి,
 గోదావరిఖని,
 ప్రతులకు : కె. స్వామి, భాస్కరరావు భవన్,
 గోదావరిఖని

